

**A LINGUISTIC STUDY OF SALCETE CHRISTIAN
DIALECT: WITH SPECIAL REFERENCE TO SUDIR-
GAWDAS**

A thesis submitted to Goa University
for the award of Degree of
'DOCTOR OF PHILOSOPHY'

in
Konkani

By
Denis Vaz

Research Guide
(Late) Dr. Madhavi Sardesai
(15th November 2011 – 20th January 2015)
Adv. Uday Bhembre
(w.e.f 21st January 2015)

Goa University
Taleigao Goa

2018

साश्टी क्रिस्तांवांची बोली : सुदीर-गावडा मोडयांच्या संदर्भात

भाशाशास्त्रीय अभ्यास

डॉक्टर ऑफ फिलोसोफी

हे पदवे खातीर गोंय विद्यापिठाक कोंकणींत सादर केल्लो सोद-प्रबंध

सोदवावर करपी

डॅनीस वाज

मार्गदर्शक

सर्गेस्त डॉ. माधवी सरदेसाय

(15 नोव्हेंबर 2011 - 20 जानेवारी 2015)

अॅड. उदय भेंब्रे

(21 जानेवारी 2015 सावन)

गोंय विद्यापीठ

ताळगांव पठार, गोंय

2018

प्रमाणपत्र

गोंय विद्यापिठाच्या कोंकणी विभागांतल्यान श्री. डॅनीस वाज हाणें डॉक्टर ऑफ फिलोसोफी हे पदवे खातीर सादर केल्लो साश्टी क्रिस्तांवांची बोली : सुदीर-गावडा मोडयांच्या संदर्भात भाशाशास्त्रीय अभ्यास हो सोद-प्रबंध म्हज्या मार्गदर्शना खाला पूर्ण केला. हो सोदवावर हे आदीं ताणें हया वा दुसऱ्या खंयच्याच विद्यापिठाची पदवी, पदविका वा दाखल्या परिक्षे खातीर करूंक ना म्हणपाचें हांव हांगा प्रमाणीत करतां.

अॅड. उदय भेंब्रे

मार्गदर्शक

थळ : गोंय विद्यापीठ

ताळगांव सडो, गोंय.

ता. : 12 फेब्रुवारी 2018

जाहिरनामो

गोंय विद्यापिठाच्या कोंकणी विभागांतल्यान डॉक्टर ऑफ फिलोसोफी हे पदवे खातीर सादर केल्लो साश्टी क्रिस्तांवांची बोली : सुदीर-गावडा मोडयांच्या संदर्भात भाशाशास्त्रीय अभ्यास हो सोद-प्रबंध म्हज्या स्वताच्या अभ्यासाचें आनी वावराचें फळ अशें हांव, डॅनीस वाज, जाहीर करतां. गोंय विद्यापिठाच्या कोंकणी विभागाचे बा. भ. बोरकार अध्यासन प्रोफेसर, कोंकणी विभाग, गोंय विद्यापीठ, ताळगांव गोंय, हांच्या मार्गदर्शना खाला हो सोदवावर हांवें पूर्ण केला. हो सोद-प्रबंध हे आदीं हांवें ह्या वा दुसऱ्या खंयच्याच विद्यापिठाची पदवी, पदविका वा दाखल्या परिक्षे खातीर सादर करूंक ना म्हणपाचेंय हांव हांगा जाहीर करतां.

डॅनीस वाज

विद्यार्थी

थळ : गोंय विद्यापीठ

ताळगांव सडो, गोंय.

ता. : 12 फेब्रुवारी 2018

हो सोदवावर

म्हजे भितर संशोधनाची कीट पेटोवपी

सर्गेस्त डॉ. माधवी सरदेसाय हांकां ओंपतां

उपकार

‘साश्टी क्रिस्तांवांची बोली: सुदीर-गावडा मोडयांच्या संदर्भात भाशाशास्त्रीय अभ्यास’ हो संशोधन प्रबंध उजवाडाक हाडटना म्हका खूब खोस भोगता. हो सोद वावर पुराय करपाक म्हका जायत्या जाणांचो आदार लागलो. म्हजी आदली मार्गदर्शिका सर्गेस्त डॉ. माधवी सरदेसाय हांणी संशोधन मळार म्हका आवड आसा हाची म्हका जाणीव करून दिली. तिच्या मार्गदर्शना खाला हांवें ह्या प्रबंधाची सुरवात केल्ली. हांवें भासविज्ञानाचो खोल असो अभ्यास करूंक ना. गोंय विद्यापिठांत एम्. ए. करतना जें कितें मुळावें भासविज्ञान शिकिल्लो तितलेंच आशिल्लें. पूण म्हका भासविज्ञान खूब आवडटालें. म्हजी तातूंत आवड पळोवन सर्गेस्त डॉ. माधवी सरदेसाय हांणी म्हजे मुखार संशोधनाचो विचार मांडलो. सुरवातेक देड वर्स तिणें म्हका मार्गदर्शन केलें. तेन्ना हांव तिचे कडच्यान जायत्यो गजाली शिकपाक पावलों. तांणी म्हका आपले परीन जाता तितलो आदार दिलो. तो मागीर पुस्तकांचो आसूं वा मार्गदर्शनाचो. तांचो हो उपकार हांव विसरूंक शकचो ना. सर्गेस्त माधवी सरदेसाय आपले पिडे कडेन झुजतनां लेगीत फोना वयल्यान म्हका मार्गदर्शन करताली.

डॉ. सरदेसाया उपरांत गोंय विद्यापिठांत अॅड. उदय भेंब्रे हें मार्गदर्शक म्हूण म्हका लाभले. तेन्ना तांणी भासविज्ञान हो तांचो विशय नासून सुद्धां म्हजो संशोधनाचो विशय आपल्या हातांत घेतलो. देखून तांचे उपकार मानता तितले उणें अशें म्हका दिसता. तांणी पावला कणकणी म्हका ज्यो आडखळी येताल्यो त्यो सुटाव्यो केल्यो. तांणी म्हज्या ह्या वावराक पुराय रितीन आकाराक हाडपाचें म्हत्वाचें काम केलें. देखून हांव तांकां काळजांतल्यान देव बरें करूं म्हणटां.

म्हज्या संशोधनाच्या सुरवातेच्या काळार डॉ. वासुदेव सावंत (मराठी विभाग, गोंय विद्यापीठ) हे V.C. nominee म्हूण नेमिल्ले. तेन्ना तांणीय म्हका आपले परीन जाता तशें मार्गदर्शन केलें. ते निवृत्त जाले उपरांत डॉ. नारायण देसाय हे V.C. nominee जाले. तांणीय

म्हाका जायतो आदार दिलो. म्हजें कितें चुकतालें तें ते बारिकसाणेन सांगताले. म्हज्या हातांतल्यान एक बरो प्रबंध जावंचो होच तांचो हेतू आशिल्लो. तांचेय हांव उपकार मानतां.

कोंकणी विभागाची आदली मुखेली प्रियदर्शनी तडकोडकार हांणीय म्हाका आदार केलो ते खातीर हांव तांचोय उपकारी आसां. तशेंच आतांचे कोंकणी विभागाचे मुखेली डॉ. प्रकाश पर्येकार हांचोय हांव उपकारी आसां. म्हज्या आदारा खातीर ते सदांच फुडें आसताले.

हया प्रबंधाक लागपी म्हायती जांणी म्हाका दिल्या तांचोय हांव उपकारी आसां. तांचीं नांवां अशीं आसात - लुईजा मारी फुर्ताडो, ईस्परांसा डायस, काँयसांव फेर्नाडीस, दुम्याना डायस, मारयेंन लुईस, लुईस फेर्नाडीस, रिता वाज, कामील वाज, आदेलीन रॉड्रीगीस, कायता फ्रांसीक लुईस, सांतांन डायस, जुझे डायस, ज्युवानीत फेर्नाडीस, सुकोरिना कायताना मास्कारेन्हेंस, रोजा मारिया फेर्नाडीस, ज्युवानीता पिंटो, जुझे फुर्तादो, आंतोन्य फेर्नाडीस, रुजाच्या व्हाज आनी फ्रांसिस्क फेर्नाडीस.

म्हज्या हया प्रबंधाच्या विशयाचेर हांवें दोन-तीन फावटी डॉ. राँकी मिरांडा (मैसूर) हांचे कडेनूय चर्चा केल्या. तांचो हांव उपकारी आसां.

हया प्रबंधाचें मुद्रण शोधन ऍडणा व्हाज हाणें केलां. तशेंच हया प्रबंधा संबंदान वा भासविज्ञानांतल्यो कांय संकल्पना म्हाका समजूंक नात तेन्ना ताणें म्हाका त्यो समजावपाचो प्रयत्न केला. देखून तांचेय हांव काळजांतल्यान उपकार मानतां.

देव बरें करूं.....

संक्षेप आनी हेर कुरु

प्र. को.	प्रमाण कोंकणी
सा. बो.	साश्टी बोली
सा. क्रि. सु. मो.	साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोड
सा. क्रि. गा. मो.	साश्टी क्रिस्तांव गावडा मोड
सा. क्रि. सु. गा. मो.	साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडा मोडी
ए. व.	एकवचन
भो. व.	भोववचन
पु. लिं. / पु	पुरुशलिंग
स्त्री. लिं. / स्त्री	स्त्रीलिंग
अ. लिं./ अ.	अलिंग
प. पु.	पयलो पुरुश
दु. पु.	दुसरो पुरुश
ति. पु.	तिसरो पुरुश
ना.	नाम
क्रि.	क्रियापद
सारू.	सामान्य रूप
भो.	भोववचन
मो.	मोडी
(m.)	Masculine gender
(f.)	Feminine gender
(n.)	Neuter gender
//	स्वन

/-/	विभक्ती प्रत्यय
[]	नाद आनी उच्चारण
()	नाद गळून पडटा
Ø	विभक्ती प्रत्यय लागना.

नकाशांचो आनी हेर तकटे

1.3.(अ)	दक्षीण गोंयांत कुडतरी वाठार दोखोवपी नकासो
2.2. (अ)	कोंकण आनी कोंकणी भास उलोवपी वाठाराचो नकासो
2.3.1.(अ)	गोंयचो नकासो
2.5.1.(अ)	संवसारांतलीं भाशीक कुळां
3.3.1.(अ)	भारतांतलो कोंकण वाठाराचे भाग आनी कोंकणी भास उलोवपी वाठार (नकासो)
3.3.1.2.(अ)	गोंयांतल्यो कोंकणी बोलयो उलोवपी वाठार
3.3.1.3. (अ)	कोंकणीच्यो प्रादेशीक बोलयो.
3.3.2.3. (अ)	कोंकणी भाशेच्यो समाजीक बोलयो / मोडी

मांडावळ

प्रकरण	नांव	पान नं.
01.	प्रस्तावना	1-16
02.	कोंकणी भाशेची फाटभूंय	17-53
03.	समाजभासविज्ञानीक, बोलीविज्ञानीक नदरेन साश्टी बोलयांच्या सुदीर आनी गावडा मोडयांचो अभ्यास	54-84
04.	स्वनीम-विचार	85-139
05.	पद-विचार	140-220
06.	साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडा मोडयांतलें मौखीक साहित्य	221-260
07.	साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्यो सुदीर आनी गावडा मोडयांतली परंपरीक वेवसायांतली उतरावळ	261-341
08.	समारोप आनी निश्कर्श	342-360
	संदर्भ	361-366
	परिशिष्ट	367-373

प्रकरण 01

प्रस्तावना

प्रकरण 01

प्रस्तावना

- 1.1. प्रकल्पाची मांडावळ
- 1.2. संशोधनाचो माथाळो , हेतू आनी मर्यादा
- 1.3. म्हायती एकठांय केल्ल्या वाठाराची वळख
 - 1.3.1. कुडतरी गांवची वळख आनी व्युत्पत्ती
 - 1.3.2. कुडतरी गांवच्या समाजाचो धर्म आनी जात
 - 1.3.3. कुडतरी गांवची समाज वेवस्था
 - 1.3.4. कुडतरी गांवच्या समाजाची आवयभास
- 1.4. संशोधन पद्दती
- 1.5. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडर्येंतलें साहित्य
- 1.6. निश्कर्श

प्रकरण 01

प्रस्तावना

1.1. प्रबंधाची मांडावळ

हो संशोधन प्रबंध, गोंयच्या साश्टी वाठारांत घोळपी कोंकणीचे साश्टी बोलयेचेर उजवाड घालता. साश्टी क्रिस्तांवांची बोली, सुदीर आनी गावडी मोडयांनी दिसपी सारकेपणां आनी वेगळेपणां ह्या प्रबंधांत दाखयल्यांत. तशेंच, दोनूय मोडयांची प्रमाण कोंकणी भाशे कडेन (अंत्रुजी मोडी) तुळा केल्या. हो संशोधन प्रबंध आठ प्रकरणांनी वांटला. ह्या आठ प्रकरणांची उडटी वळख सकयल दिल्या.

पयल्या प्रकरणांत, ह्या अभ्यासाची वळख करून दिल्या. साश्टी म्हाल, हो गोंयचे दक्षीणे कडचो, कोंकणी भास उलोवपी एक म्हत्वाचो वाठार. ह्या वाठारांत मुखेलपणान हिन्दू आनी क्रिस्तांव, ह्या दोन धर्मांचे लोक रावतात. समाज वेवस्थे प्रमाण ह्या वाठारांतलो लोक चार जातींनी वांटून गेला. तातूंत मुळांत वयलो समाज आनी सकयलो समाज, अशीं दोन वर्गीकरणां करपाक मेळटात. सकयल्या समाजा भितर सुदीर आनी गावडी जाती नेमल्यात, ज्यो कोंकणी भाशे कडेन पुर्विल्ल्या काळा पासून जोडिल्ल्यो आसात. देखून साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांचो अभ्यास ह्या प्रकरणांत केला.

ह्या प्रबंधांतली म्हायती एकठांय करपा खातीर साश्टी वाठारांतलो कुडतरी गांव घेतला. कुडतरी गांवची उडटी वळख, नकासो आनी समाज बांदावळीचेर उजवाड घातला. तशेंच म्हायती एकठांय करपाक कसल्यो संशोधन पद्दती आपणायल्यात तांचीय वळख दिल्या. ह्या विशयाचेर कितें साहित्य उपलब्द आसा ताचोय उल्लेख केला.

दुसऱ्या प्रकरणांत, कोंकणी भाशेचे घडणेची वळख घडयल्या. कोंकणी भास कशी जल्माक आयली, ताचेर विसतारान उजवाड घातला. तशेंच कोंकणी भास उलोवपी

वाठारूय दाखयला. 'कोंकणी' हया नांवाची फोडणी केल्या. कोंकणी भास फाटीं उरपाक गोंयचो इतिहास कसो जबाबदार आसा, तें दाखोवन दिलां. कोंकणी भाशेंतल्या साहित्याचे परंपरेची सुरवात आनी तिची वाटचाल हाचोय अभ्यास हया प्रकरणांत केला.

समाजभासविज्ञान हो हया संशोधनाचो मुखेल विशय आशिल्ल्यान, ताची वळख तिसऱ्या प्रकरणांत घडयल्या. समाजभासविज्ञानाच्या अभ्यासाचो एक म्हत्वाचो फांटो म्हणल्यार 'बोलिविज्ञान'. 'बोली' म्हणल्यार कितें? बोलयांचो कशे पद्दतीन अभ्यास करूंक येता हाची वळख करून दिल्या. कोंकणी भाशेंत बोलयांची थळा-प्रमाण (प्रादेशीक बोली) आनी समाजा-प्रमाण (समाजीक बोली) वर्गीकरणां केल्यांत. तातूंत कोंकण वाठारांत आशिल्ल्या बोलयांची वळख केल्या. गोंयांत घोळपी कोंकणी भाशेच्या खास बोलयांचो अभ्यास हया प्रकरणांत केला. 'साश्टी कोंकणी बोली' ही हया अभ्यासाचें मुखेल आंग आशिल्ल्यान ताची वळख हया प्रकरणांत केल्या.

चवथ्या प्रकरणांत, साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी स्वनिमांची वळख करून दिल्या.

पांचव्या प्रकरणांत, साश्टी क्रिस्तांवांचे बोलयेंत सुदीर आनी गावडी मोडयेंतल्या पद-विचाराची वळख केल्या. उतरावळीचो व्याकरणीक पद्दतीन जावपी बदल हया प्रकरणांत दाखयला. तशेंच पद-विचार हया भागांत लिंग, वचन आनी काळाक लागून नाम, सर्वनाम, विशेशण, क्रियापद आनी विभक्तींत जावपी बदलांचो अभ्यास केला.

सव्या प्रकरणांत, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंतल्या मौखीक साहित्याच्या आदारान, उच्चारण प्रक्रियेचो विचार केला. तशेंच दोनूय मोडयांनी जायते नाद उलयतना गळून पडटात, त्या नादांची वळख केल्या. दोनूय मोडयांनी वापरांत आशिल्ल्या लोकसाहित्याचीय वळख करून दिल्या. तशेंच शिशू-शैली आनी चाळोवपा खातीर वापरांत आशिल्ली पाचारपी उतरावळीचें वर्णन केलां. हया मोडयांचें आनीक एक खाशेलपण म्हणल्यार, रंगाचीं नांवां तांचीय वळख हया प्रकरणांत केल्या.

सातव्या प्रकरणांत, साश्टी वाठारांत घोळपी परंपरीक वेवसायांची वळख केल्या. हया वाठारांत घोळपी दोन मुखेल वेवसाय म्हणल्यार- शेती आनी नुस्तेंमारी. हया दोनूय वेवसायांतली उतरावळ, कोशविज्ञानाचे पद्दतीन मांडल्या. प्रत्येक उतराचें नाम, लिंग, कोश-अर्थ, सामान्य रूप, वचन, प्रमाण कोंकणींतलें उतर, तशेंच उतराचे भाशांश आनी वर्णन दिलां.

आठव्या प्रकरणांत, प्रबंधाचो निश्कर्श मांडला. तशेंच हो सोदवावर करतना कांय निरिक्षणां म्हजे नदरेक पडलीं, जीं फुडें अभ्यास करतल्यांक गरजेचीं ठरतलीं म्हणून तांचीय वळेरी दिल्या.

1.2. संशोधनाचो माथाळो, हेतू आनी मर्यादा

हया संशोधनाक माथाळो, 'साश्टी क्रिस्तांवांची बोली : सुदीर-गावडी मोडयांच्या संदर्भांत भाशाशास्त्रीय अभ्यास' असो घेतला. हो माथाळो वेंचून काडटना, सकयल दिल्ले हेतू मतींत दवरिल्ले:-

- पोर्तुगेज राजवट आनी पोर्तुगेज भाशेक लागून कोंकणी भाशेंत आनी तिच्या मोडयांनी खूब बदल जाल्यात. देखून साश्टी बोली प्रमाण कोंकणी भाशे परस कितली वेगळी आसा ताचो अभ्यास जावचो असो हेतू आसा.
- साश्टी बोली, धर्म आनी जाती प्रमाण बदलता. ती क्रिस्तांव धर्मांत सुदीर आनी गावडी लोकांमदीं आयज स्वनीम-विचार आनी पद-विचार हांचे भितर कितें साम्य तशेंच वेगळेंपण दिसता (मौखीक रूपान), आनी प्रमाण बोलये कडेन तांची तुळा (लिखित रूपांत) करून अभ्यास जावचो असो उद्देश आसा.
- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी बोली, ही वेवसायीक बोली म्हणुनूय घोळटा. देखून वेवसायीक उतरावळीची वळख करून दिवपाचो हेतू आसा.

हया प्रबंधाच्यो कांय मर्यादा सकयल दिल्ले प्रमाण आसा:-

- अभ्यासा खातीर पुराय साश्टी वाठार घेनासतना फकत कुडतरी वाठारूच घेतला.
- साश्टी सुदीर आनी गावडी मोडयांचो अभ्यास करता आसतना मौखीक स्वरूपाची म्हायती घेतल्या, कारण शैलीचो जेन्ना अभ्यास करता तेन्ना शैली उलयता तशीच बरोवप जाता.
- साश्टी बोलयेची तुळा प्रमाण कोंकणी कडेन फकत लिखित स्वरूपान केल्या.
- भासविज्ञानाचो क्षेत्र वावर करता आसतना उण्यांत उणें धा म्हायतीगारांचो आंकडो घेवचों पडटा. देखून ह्या अभ्यासा खातीर हांवें तो मर्यादीक धरला. भासविज्ञान अशें मानता, बरो भासविज्ञानाचो अभ्यास जातलो जाल्यार तो आंकडो उणो आसल्यार मुल्यादीक निश्कर्श काडपाक फायद्याक पडटा.
- वेवसायीक उतरावळी भितर फकत साश्टीचो शेती आनी नुस्तेमारी वेवसाय घेतला कारण साश्टी वाठारांतलो सुदीर आनी गावडी समाज ह्या दोन वेवसायांत अदीक रितीन घोळटा. शेती वेवसायाचे उतरावळी भितर भाटा-बेसांतल्या उतरावळीचो वपर केल्लो ना कारण ही उतरावळी भागायती पिकावळीचो एक वेगळो अध्यय जावूं येता.

1.3. म्हायती एकठांय केल्ल्या वाठाराची वळख

साश्टी हो म्हाल खूब व्हड. ताका लागून ह्या अभ्यासाक लागपी म्हायती एकठांय करपा खातीर साश्टींतलो कुडतरी गांव घेतला. भास दर सात किलो मिटराच्या अंतरार बदलता, देखून साश्टीच्या विंगड - विंगड वाठारांनी कितलेशेच भाशीक बदल मेळटात. देखीक, साश्टीच्या कुडतरी गांवांत “मणगणें” ह्या खावपाच्या एके तरेच्या जिनसाक [सोज] अशें म्हणटात जाल्यार साश्टीच्या वेळी गांवांत [दाळ] अशें म्हणटात. तशेंच प्रमाण कोंकणींत जाका [वाळ] म्हणल्यार एक तरेची भाजी, ताका कुडतरकार [इरील] अशें म्हणटात.

तशेंच कुडतरींत [तिटकी-मिटकी] म्हणटात ते भाजेक मडगांवचो लोक [चिटकी-मिटकी] म्हणटात. वाठारा प्रमाण साश्टी बोलये भितरूच वेगळेपणां मेळटात, देखून साश्टीचो कुडतरी गांवूच अभ्यासा खातीर घेवपाक योग्य दिसलो.

कुडतरी वाठाराचो नकासो

दक्षीण गोंयांत कुडतरी वाठार दोखोवपी नकासो 1.3. (अ)

1.3.1. कुडतरी गांवची वळख आनी व्युत्पत्ती

कुडतरी गांव साश्टीच्या मडगांव शारा पासून इकरा किलो मिटरांच्या अंतरार आसा. ह्या गांवचें नांव 'कुडू' आनी 'तारी' ह्या उतरां वयल्यान पडलां.¹ 'कुडू' म्हणल्यार शेतांतलें भात भरून दवरपाची एक कूड (room). कुडतरी हो गांव शेती वेवसायाक लागून फामाद आसा. देखून ह्या गांवाक 'Granary of Goa' म्हूण वळखतात. आदल्या काळार कुडतरकार शेतां रोवन, भात मोळून कुडांनी भरून दवरताले. हाचे वयल्यान कुडतरी नांवांतलें 'कुडू' उतर तयार जालें.

'तारी' हें उतर 'तार' हाचे वयल्यान घडयलां. 'तार' म्हणल्यार पणेळान न्हंय हुपपाचो जागो आसा. कुडतरी गांवांत जुवारी न्हंय व्हांवता. ही न्हंय कुडतरी गांवाक,

फोंडेच्या शिरोडा गांवाक वेगळो करता. आदल्या काळार, शिरोडेचो लोक ह्या गांवांत शेतांनीं काम करपाक येताले. त्या काळार कुडतरी गांवांत येवपाक जुवारी न्हंय पार करची पडटाली. ताका लागून कुडतरी गांवांत तीन तारी आशिल्ल्यो ज्यो कुडतरी आनी फोंडेचो शिरोडा गांव जोडटाल्यो. एक तार कुडतरी गांवांत रायतुरा बांदिल्ली. दुसरी तार कुडतरीच्या मुशेवाडो ह्या वाड्यार आशिल्ली जाची दुसरी तड शिरडेंच्या सोंक्रेण गांवांत आशिल्ली. आनी तिसरी तार कुडतरीच्या सोंणशें वाड्यार आशिल्ली, जाची दुसरी तड शिरोडेंच्या माणकें गांवांत आशिल्ली. ह्या तिनूय तारीं वयल्यान लोकांचें येवप वचप जातालें.

‘कुडू’ आनी ‘तारी’ ह्या दोन उतरां वयल्यान ‘कुडुतारी’ अशें गांवाक नांव पडलें. गोंयच्या खुबश्या गांवांक अशींच नांवां पडल्यांत. देखून कुडतरी गांवाकूय तशेंच नांव पडलां.

‘कुडुतारी’ गांव पोर्तुगेजांच्या ताब्यांत आयलो तेन्ना कुडुतारी हें नांव तांकां उच्चार करपाक कठीण जालें. तांच्यांनी कुडुतारीचें ‘कुडतरी’ केलें. तेन्नाच्यान ह्या वाठाराक कुडतरी म्हूण वळखूंक लागले.

1.3.2. कुडतरी गांवच्या समाजाचो धर्म आनी जात

कुडतरी गांवची जमीन 17.36² चौ. किलोमिटर इतली आसा. ह्या गांवांत 3,102³ घरां आसात. ह्या गांवांत 12,886⁴ लोक रावतात. तातूंत 53⁵ अनुसुचीत जातीचो (Scheduled cast) लोक, 1628⁶ अनुसुचीत जमातीचे (Scheduled tribe) लोक आसात. 134⁷ लोक शेती वेवसाया कडेन जोडिल्लो आसा. नुस्तेमारी वेवसाय हो ह्या लोकाचो उप-वेवसाय आसा. म्हणल्यार खुबशा कुटूंबांत शेती वेवसाया बरोबर नुस्तेमारी वेवसाय चलताच. गांवांत जुवारी न्हंय आशिल्ल्यान हे न्हंयचे नुस्तें धरप, हो ह्या लोकाचो उप-वेवसाय जाला. ह्या गांवांत वट्ट सत्तेचाळीस वाडे आसात. कुडतरी गांवांत 87 टक्के लोक आयज शिक्षीत आसात. ह्या गांवांत अदमासान 30 टक्के

गावडी आनी 30 टक्के सुदीर आसात. हातुंतले अदमासान 20 टक्क्यां परस उणें लोक शेती आनी नुस्तेमारी वेवसायांत आयज थिगून आसात.

कुडतरकारांचो मूळ धर्म हिन्दू आशिल्लो. हया गांवांत, *शांतादुर्गेचें देवूळ* आशिल्लें, जें *कुडतरकान्न देवीक* ओपिल्लें. जेन्ना पोर्तुगेज हया गांवांत पावले तेन्ना तांणी धर्मांतरणाक सुरवात केली आनी गांवच्या हिन्दू लोकांक क्रिस्तांव केले. पोर्तुगेजांनी गांवचे देवीक ओपिल्लें शांतादुर्गेचें देवूळ मोडून उडयलें आनी थंय *'सांत आलेशाची'* इगर्ज बांदली. तेन्ना कुडतरकारांनी देवळांत आशिल्ली कुडतरकान्न देवीची मूर्त व्हरून केपेंच्या आवडे गांवांत घुडे वाड्यार शांतादुर्गा देवळांत स्थापीत केली⁸.

हया गांवचे लोक शेतकार आनी नुस्तेकार आसात. हांगा शेताचे भायर कुडतरकार न्हंयचें नुस्तें धरपाचेंय काम करतात. जुवारी न्हंयचे भायर हया गांवांत पांच तळीं आसात. तीं म्हणल्यार, *'राय तळें'*, *'मांय तळें'*, *'इगर्जे तळें'*, *'कूम तळें'* आनी *'मायणी तळें'*. गांवचो लोक हया तळ्यांचो उपेग दोट्टी रूपान करतात. तो म्हणल्यार, शेत रोवपाक आनी नुस्तें पोसपाक. देखून हया गांवचो लोक शेती आनी नुस्तेमारी वेवसायांत अदीक प्रमाणान आसा.

1.3.3. कुडतरी गांवची समाज वेवस्था

कुडतरी गांवांत बामण, चाड्डो, सुदीर आनी गावडी हया चारूय समाजांचे लोक रावतात. हयो जाती क्रिस्तांव जावं हिन्दू धर्मीक लोकांभितरूय मेळटात. कुडतरी गांवचें एक खाशेलपण म्हणल्यार, क्रिस्तांव समाजांत शेती आनी नुस्तेमारी हे वेवसाय चलतात जाल्यार, हिन्दू समाजांत पसरकार आनी शेट हे वेवसाय चलतात.

कुडतरी गांवांत, कुडतरकारांच्या घरांचो एक वेगळोच नमुनो दिसता. क्रिस्तांव समाजांत बामण ही सगळ्यांत उंचेली जात, ताचे उपरांत चाड्डो, सुदीर आनी निमाणें गावडी जातीचे लोक रावतात. कुडतरी गांवांत इगर्ज ही केंद्र थळार आसा. हे इगर्जे

भोंवतणी थळावो बाजार आसा. ह्या बाजारा भोंवतणी क्रिस्तांव बामणांचीं घरां आसात. ह्या तांच्या घरां भोंवतणी चाड्ड्यांचीं घरां आसात. चाड्ड्यांचीं घरां उपरांत सुदीर आनी गावडी समाजांतल्या लोकांचीं घरां आसात. कुडतरी गांवांत गावडी समाज चडसो गांवच्या शिमेवेल्या वाड्यार रावता.

बामणांचीं घरां हीं पोर्तुगेज वास्तू कला बांदावळींचीं आसात. चाड्ड्यांचीं घरां पुराय रितीन पोर्तुगेज वास्तू कला बांदावळींत पडनात, पूण थोडे भोव प्रमाणांत तांचेर पोर्तुगेजचो वास्तू कला बांदावळीचो प्रभाव आसा. सुदीरांचीं घरां मात शेणान सारयल्लीं, मातयेच्यो वणटी आनी नळ्याचे पाखें आशिल्लीं. गावडी समाजाचीं घरां चडशीं मातयेच्यो वणटी, शेणान सारयल्ली जमीन, पाखें एक तर नळ्यांचें ना जाल्यार चुट्टांचें आसता.

कुडतरी गांवांत क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्यो दोनूय जाती सकयल्यो जाती म्हूण मानतात. देखून ह्या दोनूय जातींतलो लोक वयल्या जातींतल्या लोकांच्या घरांनी वावर करता. सकयल्या समाजाचे लोक चडशे शेती आनी नुस्तेमारी वेवसायांत आसात. ह्या वेवसाया भायर, कांय प्रमाणान पाडेली, रेंदेर, थवय आदी वेवसाय कुडतरकार चलयतात.

1.3.4. कुडतरी गांवच्या समाजाची आवयभास

कुडतरकारांची आवय भास कोंकणी. पूण पोर्तुगेज काळार कोंकणी भाशेचेर बंदी पडिल्ल्यान आनी पोर्तुगेज भास सकतीची जाल्ल्यान पोर्तुगेज भाशेचो प्रभाव कुडतरकारांचे आवयभाशेचेर पडलो. त्या काळार कुडतरीच्या क्रिस्तांव बामणांनी पोर्तुगेज भास आपणायली. कोंकणी भास उलोवप कुडतरीच्या क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी समाजानूच तिगयलें. पूण सुदीर आनी गावडी सामाजाचे कोंकणी भाशेंत पोर्तुगेज उतरां रिगलीं देखीक किजील, कोफुसांव, मेज आदी. कारण हे लोक बामणांच्या घरांनी

वावराडी म्हूण काम करताले. काळांतरान क्रिस्तांव बामणांनी कोंकणी भाशेक फाट केली. तिका सकयल्या समाजाची भास म्हूण लेखपाक लागले. आपले जातींतल्या लोकांकडेन उलयतना पोर्तुगेज भास उलोवप आनी सकयल्या समाजा कडेन उलयतना कोंकणींतल्यान उलोवप हें तांचे भितर चलतालें. हाचो परिणाम आयज पासून कुडतरी गांवांत दिसता.

1.4. संशोधन पद्दती

ह्या प्रकल्पाच्या दुसऱ्या तिसऱ्या प्रकरणाची म्हायती द्वितीयक म्हायती आसा. चड करून पुस्तकां आनी हेर मासिकांचो आदार घेवन एकठांय केल्या. हेर प्रकरणांची म्हायती प्रथम म्हायती आसा जी सकयल दिल्ले पद्दतीन एकठांय केल्या.

- **कथन पद्दत** - जाची मुलाखत घेतल्या ताका, कांय खाणां करपाचे पद्दतींचेर तशेंच शेत रोवपाची प्रक्रिया, नुस्तें धरपाची पद्दत हांचे विशीं कथन करपाक सांगून म्हायती एकठांय केल्या.
- **लोकसाहित्य** - सुदीर आनी गावडी समाजांतल्या लोकांक लोक कथा, बाल गितां, वाक्प्रचार आनी हुमाणीं विचारून म्हायती एकठांय केल्या. सुदीर आनी गावडी समाजातलें लोकसाहित्य खूब फामाद आसा. कारण तांचें तें मनोरंजनाचें साधन म्हूण गाजता.
- **उलोवप** - क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी समाजांतल्या लोकांकडेन उलोवप करून खुबशीं म्हायती एकठांय केल्या. खंयच्याय उक्त्या विशयाचेर उलोवप करून मेकळी म्हायती एकठांयल्या.
- **वस्तू दाखोवन म्हायती एकठांय करप** - चड करून रंगांचीं नांवां सोदून काडपाक ही पद्दत आपणायल्या.

➤ **निरिक्षण पद्दत** - ही म्हायती एकठांय करपाक एक बऱ्यांतली बरी पद्दत. क्रिस्तांव सुदीर समाजांतलो एक मनीस दुसऱ्या कडेन कसो उलयता तें पळोवन, म्हायती एकठांय केल्या. तशेंच गावडी समाजाचो लोक एका मेका कडेन उलयतना कशे उलयतात ताचें निरिक्षण करून म्हायती एकठांय केल्या. ही पद्दत शेतांनी बायलो उलयतना, दोग जाण एकामेकाची खबर घेतना, आवय आपल्या भुरग्यां कडेन उलयतना, भुरगे खेळटना, तिठ्यार नुस्तें घेवन बशिल्ले कडेन उलयतना, दुकानार वस्तू मोलायतना, आदी संदर्भांत निरिक्षण करून म्हायती मेळयल्या.

वयले पद्दतीन म्हायती एकठांय केले उपरांत, म्हायतीचें विश्लेशण केलां. कांय कडेन क्रिस्तांव सुदीर लोकांकडेन घोळपी उतरावळ नोंद केल्या आनी तेंच उतर वा ताचे बदला क्रिस्तांव गावडी लोक कितें उतर वापरतात ताची म्हायती घेतल्या. अशे तरेन उतरावळीची एक वळेरी काडल्या. हे वळेरेची त्या त्या जातींतल्या मनशां कडेन उलट तपासणी केल्या.

म्हायती एकठांय करपा खातीर चाळीसावयर पिरायेच्या लोकांचोच आदार घेतला. म्हायती एकठांय करतना लिंगाची कांयच मर्यादा घातली ना. ह्या अभ्यासा खातीर वट्ट वीस लोकांक म्हायती खातीर घेतिल्ले. तातूंतले धा क्रिस्तांव सुदीर आनी धा क्रिस्तांव गावडी आसात. वेवसाया प्रमाण ह्या विसांचो आंकडो असो आसा -

वेवसाय	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
शेती	04	04
नुस्तेमारी	04	04
हेर	02	02

1.5. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलें साहित्य

साहित्याक भाशेंत खूब म्हत्व आसा. कारण भाशेंत साहित्य आसल्यार तें संशोधनाक खूब उपेगाक पडटा. साहित्याच्या आदारान भाशेंत जावपी बदल आनी भाशेच्या इतिहासाचो सोद घेवपाक मेळटा. पूण कोंकणी भाशेचें चित्र मात वेगळें आसा. गोंयांत जरी आशिया खंडांतलो पयलो छापकानो चुकून पावलो, तरी पूण हेर भासांनी साहित्याची परंपरा जितली विकसीत जाल्या तितली कोंकणी भाशेंत जावपाक पावली ना. कारण कोंकणी भाशेची परंपरा खूब उसरां पोर्तुगेज काळार सुरु जाल्ली.

कोंकणी भाशेंतल्या साहित्याचो अभ्यास करतना, इन्क्विजीशनाचो मुद्दम उल्लेख करचो पडटा. 1560 - 1812 हो काळ गोंयांत इन्क्विजीशनाचो काळ आशिल्लो. मदीं चार वर्सा 1774 - 1778 ह्या काळार इन्क्विजीशन बंद पडलें. इन्क्विजीशनाक लागून कोंकणींतलें खुबशें साहित्य नश्ट जावन गेलें म्हणपाचो उल्लेख मेळटा.

अभ्यासा खातीर घेतिल्ल्या दोनूय मोडयांनी चडशें कांयच साहित्य मेळना. सोळाव्या - सतराव्या शेंकड्यांत जें जेजुईत पाद्रींनी साहित्य बरयलें, तें साश्टी बोलयेंत आशिल्लें. पूण खंयचे मोडींत?

सोळाव्या - सतराव्या शेंकड्यांतल्या साहित्यांतली भास आनी साश्टी क्रिस्तांव गावड्यांची कोंकणी भास लागीं आसा तें कळटा. खुबशी उतरावळ आनी /उ/ कार आनी /ई/ कारान सोंपिल्ली उतरां जीं पोरण्या साहित्यांत मेळटात तीं आयज पासून साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत घोळटात.

उपरांतच्या काळार ह्यो मोडी तियात्राच्या रुपान फुडें आयल्यो. चडशा तियात्रांतले सायड शो करपाक ह्या मोडयांचो वापर जातालो. तियात्रांतलें चडशें साहित्य छापिल्लें ना. ताका लागून ह्या मोडयांनी साहित्य मेळना.

क्रिस्तांव साश्टीकारांचे परंपरीक लोकगीत आनी लोकनाच म्हणल्यार 'मांडो'. मांडो ह्या लोकगिताचे दोन भाग मेळटात. एक मांडो आनी दुसरो दुलपोद. भाशेचे नदरेन मांड्या कडेन पळयलें जाल्यार, मांडो बरोवपाक वेगळी मोड वापरताले. जाल्यार, दुलपोदांत चडश्यो सुदीर आनी गावडी मोडी आसताल्यो. ह्या दोनूय मोड्यांनी खुबशें लोकसाहित्य मेळटा. जें आयज ना जावपाक पावलां.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांचेर चडसो भासविज्ञानीक नदरेन वावर जाल्लो ना. साश्टी वाठारांतल्या गावडी भाशेचेर ए. एम्. घाटगेचें 'A survey of Marathi Dialects VIII Gawdi' हें पुस्तक मेळटा. पूण ताचो अभ्यास जातना साश्टींतल्या गावडी समाजाची भास मराठीची बोली म्हणून जाला. ताणें जो गावडी समाज अभ्यासा खातीर घेतला, तो साश्टी वाठारांतल्या मडगांव शारांतलो आसा. शारांत रावपी गावडी समाजाचे भाशेचेर स्वनीम-विचार, पद-विचार आनी वाक्य-विचार हे नदरेंतल्यान तो अभ्यास जाला. ह्या प्रकल्पाच्या अभ्यासाक जो क्रिस्तांव समाज घेतला तो साश्टी वाठारांतल्या कुडतरी गांवांतलो सुदीर आनी गावडी आसा. ए. एम्. घाटगेन जो आपल्या अभ्यासांत क्रिस्तांव गावडी समाज घेतला तो आनी ह्या अभ्यासांत जो क्रिस्तांव गावडी समाज घेतला तांचे भितर इकरा किलो मिटराचो भुगोलीक अंतर आसा. घाटकेच्या क्रिस्तांव गावडी समाजा भितर शारीकरणाचो प्रभाव आशिल्ल्यान तांचे कोंकणी बोलये भितर हेर जातींतल्या कोंकणी बोलयांचो प्रभाव आसा. ह्या प्रकल्पांत जो समाज घेतला तो शारा पासून पयस आसाच, तसो तो कुडतरी गांवांत हेर जाती पासूनय पयस आसा. तांच्यो वस्ती चड करून कुडतरी गांवच्या शिमेचेर आसा. तशेंच फेर्नाडो स्टिफन्स हांचें 'Salcete Konkani - A Descriptive Study of a Christian Dialect of Goa' हें पुस्तक डॅक्कन महाविद्यालयांत एका प्रकल्पाच्या रुपान मेळटा. ह्या अभ्यासांत साश्टीची खंयची समाजीक बोली घेतल्या ती कळना. तशेंच साश्टीचो खंयचो वाठार अभ्यासा खातीर

घेतला तोवूय कळना. तांचो अभ्यास साश्टी बोलयेचो वर्णनात्मक पद्दतीन जाला. ह्या प्रकल्पांत जो अभ्यास जाला तो साश्टी क्रिस्तांवांची बोली सुदीर आनी गावडी मोडयां पुर्तोच मर्यादीत आसा.

1.6. निश्कर्श

ह्या प्रकरणांत पुराय प्रकल्पाची म्हायती दिवप गरजेचें आशिल्लें. कारण हो अभ्यास मुळांत बोलिविज्ञानाचेर आदारीत आशिल्ल्यान, म्हायती एकठांय केल्ल्या वाठाराची फाटभूंय समजून घेवप गरजेचें आसा.

साश्टी बोली ही कोंकणीची एक म्हत्वाची बोली. देखून कोंकणी भाशेची फाटभूंय समजून घेवप हांगा गरजेचें आसा. खंयचीय भास बोलये बगर पूर्ण जायना तशेंच खंयचेय बोलयेचो अभ्यास करतलो जाल्यार भाशेचो मूळ अभ्यास केले बगर तो पूर्ण जायना. हाचोच अभ्यास फुडल्या प्रकरणांत केला.

संदर्भ आनी टिपणी

¹ De Souza, Moren. *Saxtticheo Igorzo*, पान 32

Ho ganv mhonnlear brooch vixall ani xetamni bhorlolo; hea xetachem
pik vo bhat bhorun dovrunk veta thoim KUDD vo KODDE bandhlole
ani he KUDD vo KODDE Zuari nodiche TODDIR urtale; Xiroddea ani
Ponchvaddi (panch vaddincho ganv) vohunk TAR poddtali. Oxem
astamtea ganvchem nanv zaunk zai KUDDTARI vo
KUDDTODDI, mhonnge KUDDANCHI -TAR vo KUDDANCHI TODD.

² Census 2011

³ Census 2011

⁴ Census 2011

⁵ Census 2011

⁶ Census 2011

⁷ Census 2011

⁸ मौखीक म्हायती दिवपी रिता वाज,वेटणें कुडतरी साश्टी गोंय. हाचे फुडली म्हायती

कुडतरकारांक ना. ही म्हायती रिता व्हाज हिका तिचे आवयन सांगिल्ली. हाचे भायर

ही <https://ssckudtarimahamaya.org>

प्रकरण 02

कोंकणी भाशेची फाटभूंय

प्रकरण 02

कोंकणी भाशेची फाटभूंय

- 2.1. विशय प्रवेश
- 2.2. कोंकण आनी कोंकणाचो भुगोल
- 2.3. गोंय आनी भोंवतणचे कोंकणी उलोवपी वाठार
 - 2.3.1. गोंयच्यो शिमो आनी कोंकणी उलोवपी लोक
 - 2.3.2. गोंयां भायलो कोंकणी उलोवपी वाठार
- 2.4. कोंकणी नांवाची व्युत्पत्ती
 - 2.4.1. कोंकण आनी कोंकणो
- 2.5. कोंकणी भाशेची कूळ-कथा
 - 2.5.1. इंडो-युरोपी भाशे कूळ
 - 2.5.2. इंडो-आर्य भाशे कूळ
 - 2.5.3. कोंकणी भाशे कूळ
- 2.6. गोंयचो इतिहास
- 2.7. कोंकणी भाशेचो आनी साहित्याचो वावर
- 2.8. निश्कर्श

प्रकरण 02

कोंकणी भाशेची फाटभूंय

हो संशोधन प्रकल्प कोंकणी भाशेचे साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांच्या भाशाशास्त्रीय अभ्यासाचेर आदारीत आसा. कोंकणी भाशेची घडण, समाजभासविज्ञान, बोलीविज्ञान, साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतले सुदीर आनी गावडी मोडयांचो स्वनीम-विचार, पद-विचार हांचो अभ्यास ह्या प्रकल्पांत जाला. तशेंच साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंतल्या मौखीक साहित्यांतल्यान दोनूय मोडयांचे उच्चारण प्रक्रियेचो अभ्यास केला. साश्टी वाठारांतल्या क्रिस्तांव लोकांच्या परंपरीक वेवसायांतले (शेती आनी नुस्तेमारी) उतरावळीचो अभ्यास केला.

2.1. विशय प्रवेश

दक्षीण भारतांतलो अस्तंतेच्या अरबी दर्या देगे वयलो 3,702¹ चौ. किलोमिटराचो वाठार म्हणल्यार 'गोंय'. गोंय राज्याक खाशेलो इतिहास आसा. गोंयची भास 'कोंकणी'. गोंय, हें कोंकणी भाशेचें 'केंद्र-थळ' आसा. भासविज्ञान खंयचेय भाशेक भास म्हणून मानपाक ते भाशेंत चार गूण आसपाक जाय म्हणटा. ते म्हणल्यार,

1. भाशेंत ध्वनी आसतात.
2. भास शिस्तवार आसता.
3. भास अर्थाभरीत आसता.
4. भास विसंगत आनी संकेतीक आसता² (आल्मैदा, 2003). हे गूण कोंकणी भाशेंत आसात. देखून कोंकणी ही एक परिपूर्ण भास आसा.

कोंकणी भास उलोवपी लोक फकत गोंयांत न्हय तर गोंया भायरूय मेळटात. गोंय मुक्तीच्या वेळार, भारतांत तेरा लाख एक्यातर हजार लोक कोंकणी भास उलयताले. तातूंतले पांच लाख पांसठ लोक गोंयांत, दोन लाख धा हजार महाराष्ट्रांत,

चार लाख ब्याण्णव हजार लोक कर्नाटकांत आनी सत्यात्तर हजार लोक केरळांत कोंकणी भास उलयताले.³ देखून कोंकणी भास आनी कोंकणी भाशीक वाठारांचो अभ्यास करतना, गोंया भायल्याय कोंकणी भास उलोवपी वाठारांचो अभ्यास करप गरजेचो आसा.

2.2. कोंकण आनी कोंकणाचो भुगोल

कोंकणी ही 'कोंकण' भुंये वयली भास⁴. कोंकण हो पश्चीम भारताचो, अरबी दर्या देगे वयलो वाठार. कोंकणाच्या भुगोला विशीं विद्वानांचें एकमत ना.

“पुरातन भारताच्या इतिहासा प्रमाण, पुराय पश्चीम वाठार, उत्तरेक कथयवर ते दक्षिणेक केप कोरमोरीन मेरेन आशिल्लो. ताका एका काळार कोंकण म्हणटाले असो पुरावो मेळटा. आनी घडये हे सात भाग भासविज्ञानाचे नदरेंतल्यान विभागिल्ले. ताका लागून पुराय कोंकणाक 'सप्त कोंकण' वा सात कोंकण अशें म्हणटाले. 'सह्याद्री खंडांतल्या, 'स्कंद पुराण' ह्या अध्यायांत, कोंकणाच्या सात भागांचो उल्लेख केला ते अशे 1. बर्बर 2. सौराष्ट्र 3. कोंकण 4. कऱ्हाट 5. कर्णाट 6. तुलंग 7. मल्या.”⁵ (चव्हाण, 1995)

“शक 956, म्हणल्यार 1034 वर्सा, एक फातरपटो सांपडटा. हो फातरपटो म्हायती दिता तशी चालुक्या राजा जय सिंहा तिसरो हाणें सप्त कोंकणाचेर जैत मेळयलें. त्या काळार सप्त कोंकणाचे तीन वांटे केल्ले. ते म्हणल्यार 'उत्तर कोंकण', 'मध्य कोंकण' आनी 'दक्षीण कोंकण'. हांतूतल्या मध्य कोंकणाच्यो शिमो आयच्या गोंय ह्या वाठारा कडेन जोडटात.”⁶ (चव्हाण, 1995)

“कोंकण, भारताचो पश्चिमेचो दर्या देगे वयलो वाठार. हो कोंकणी भास उलोवपी वाठार. हो वाठार उत्तरेक मालवण, दक्षिणेक कारवार, उदेंतेक अरबी दर्या आनी पश्चिमेक पश्चीम घाट हांचे मदलो आसा.”⁷ (कुन्य, 1991)

‘कोंकण’ हो एक प्राचीन प्रदेश. ‘महाराष्ट्र’ अस्तित्वांत येवचे पयलीं, ताची नामना संवसार भर जाल्ली. बृहत्संहितेंत ‘सप्तकोंकणाचो’ निर्देश पळोवंक मेळटा. मार्कंडेय पुराण, ब्रह्मांडपुराण, पद्मपुराण, महाभारत ह्या ग्रंथांत लेगीत कोंकणाचे उल्लेख मेळटात. हयूएनत्संग⁸ ह्या प्रदेशांतल्यान भोंविल्लो. द्रवीड देशाचे 400 मैल उत्तरेक कोंकण आसा म्हणपाचें हयूएनत्संगान सांगलां. कोंकणाची हवा उश्ण आनी लोक ओबडधोबड पूण ज्ञानोपासक आसात, अशें ताका होलमलें. कोंकणांत 100 बौध्द मठ आनी 1000 बौध्द भिक्षू आसात, अशें वर्णन ताणें केलां.”⁹ (कुळकर्णी, 2013)

ह्या मतांच्या आदारान, दक्षीण भारताचे पश्चिमेक आशिल्लो अरबी दर्या वेळे वयलो वाठार, हो कोंकण वाठार आसा. हो वाठार 720 चौ. किलोमिटर इतलो लांब आसा. महाराष्ट्र, गोंय आनी कर्नाटक हीं राज्यां तातूंत आसपावतात.

कोंकण आनी कोंकणी भास उलोवपी वाठाराचो नकासो (2.2.अ)

2.3. गोंय आनी भोंवतणचे कोंकणी उलोवपी वाठार

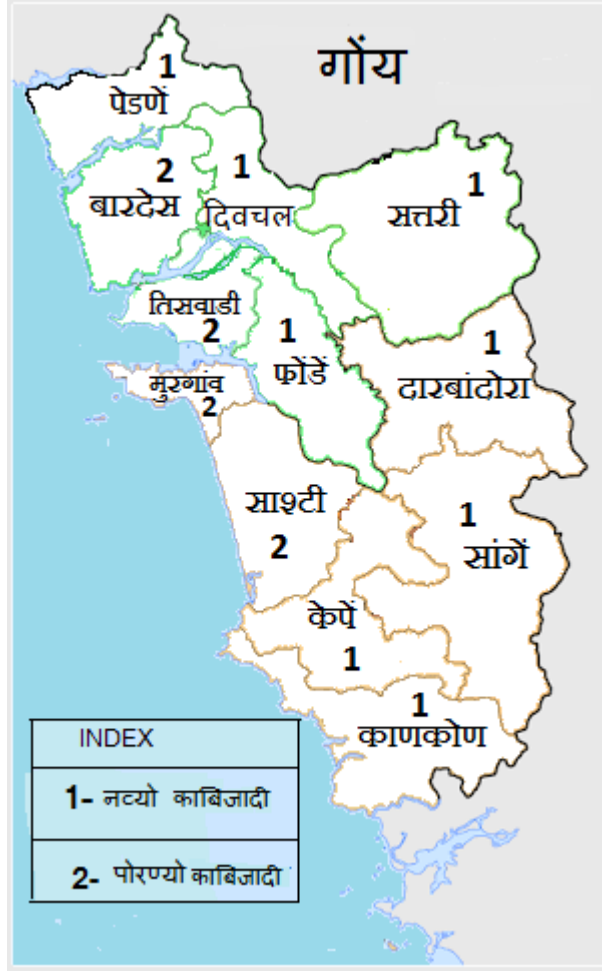
कोंकणी भास उलोवपी लोक पुराय कोंकण वाठारांत शिंपडून गेला. देखून कोंकणी भाशीक वाठाराचो अभ्यास करतना, ह्या प्रकरणांत गोंयांत कोंकणी उलोवपी लोक आनी गोंया भायर कोंकणी उलोवपी लोक अशें वर्गीकरण केलां.

2.3.1. गोंयच्यो शिमो आनी कोंकणी उलोवपी लोक

मध्य कोंकणाची भास 'कोंकणी'. मध्य कोंकणांत, गोंयचो आसपाव जाता.¹⁰ (चौव्हाण, 1995) गोंयची रुंदाय साठ किलोमीटर जाल्यार, लांबाय एकशें पांच किलोमीटर अंतराची आसा.¹¹ (Kamat, 1999) गोंयांत 1458545¹² लोक रावतात. भारत हो भोवभाशीक देश आनी गोंय हें एकभाशीक राज्य, ती म्हणल्यार कोंकणी. गोंयांत कोंकणी बरोबर मराठी, कन्नड, हिन्दी, पोर्तुगेज आनी इंग्लीश भासो उलोवपी लोक रावतात.

गोंयचे उत्तरेक तेरेखोल¹³ न्हंय आसा. ही न्हंय गोंयाक, महाराष्ट्रा पासून वेगळी करता. गोंयचे उदेंतेक महाराष्ट्र आनी कर्नाटक राज्यां आसात. सहयाद्री दोंगरांची माळ (घाट) गोंयाक, महाराष्ट्र आनी कर्नाटक राज्यां मदीं वेगळी करपाची शीम. गोंयचे दक्षिणेक कर्नाटकाचो कारवार प्रांत आनी पश्चिमेक अरबी दर्या आसा. वेगळ्या - वेगळ्या राजवटीच्या काळार गोंयच्यो शिमो बदलत गेल्यात अशें गोंयच्या इतिहासांत मेळटा.

पोर्तुगेजांनी गोंयचेर साडे चारशीं वर्सां राज्य चलयलें. तांणी राज्य चलयलां तोच वाठार, आयज गोंयच्यो शिमो म्हूण मानून घेतल्यात. हाका लागून कोंकणी उलोवपी लोक गोंयां भायर उरला. देखून कारवार आनी सावंतवाडी वाठारांत कोंकणी उलोवपी लोक मेळटात.

2.3.1. (अ) गोंयचो नकासो

2.3.2. गोंयां भायलो कोंकणी उलोवपी वाठार

गोंयच्या भोंवतणच्या वाठारांनी कांय चोम्यांनी कोंकणी उलोवपी लोक रावतात. गोंयचे उत्तरेक, महाराष्ट्र राज्यांतल्या सावंतवाडी वाठारांत आनी मालवणांत कोंकणी भास उलोवपी लोक आसा. गोंयचे दक्षिणेक, कर्नाटक राज्यांत, 'उत्तर कानाडा'¹⁵ ह्या वाठारांत कोंकणी भास उलोवपी लोक मेळटात. ह्या वाठाराच्यो शिमो एके वटेन गोंया कडेन आनी उत्तरेक बेळगांवा कडेन जोडटात. अस्तंतेक धारवाड आनी होन्नावर, दक्षिणेक शिमोगा (*Shimoga*) आनी उडपी, पश्चिमेक अरबी दर्या आसा. उत्तर कानाडा जमीन 10,291¹⁶ चौ. कि. मी. आसा.

उडपी¹⁷ वाठारांतूय कोंकणी भास उलोवपी लोक आसात. ह्या वाठाराची जमीन 3880¹⁸ मैलांची आसा. उडपी हो तुळू भास उलोवपी वाठार.

दक्षीण कानारा¹⁹ (दक्षीण कानाडा) हें थळ 4,866²⁰ चौ. मैलांचें आसा. हया थळा भोंवतणचे वाठार, उत्तरेक उडपी, उत्तर - पुर्वेक चिक्कमंगळूर, पुर्वेक हस्सन, दक्षिण - पुर्वेक कोडागू आनी पश्चिमेक अरबी दर्या आसा.

केरळ राज्यांत, एरनाकुलम कोची वाठारांतूय कोंकणी भास उलोवपी लोक रावतात. हया साबार वाठारांनी कोंकणी लोक कशे शिंपडले हाचे फाटल्यान वेगवेगळीं कारणां आसात.

2.4. कोंकणी नांवाची व्युत्पत्ती

‘कोंकणी’ नांवा विशीं विद्वानांचें एकमत ना. इतिहासांत, कोंकणी नांवाचो पयलो उल्लेख तेराव्या शेंकड्यांत संत नामदेवान रचिल्ल्या एका अभंगांत मेळटा.

‘गौळणी ठकविल्या

एक एक संगतीने मराठी कानडीया

एक मुसलमानी

कोंकणी’

गुजरणी अशा पांचीजणी गौळणी ठकविल्या !!²¹ (पेरैर, 1996)

हया अभंगांत भारतांतल्या पांच थळांवयल्या मनशांचो उल्लेख आयला. तातूंत कोंकणी भोशेचो ‘कोंकणी’ हया नांवान उल्लेख केला.

कोंकणीक काळांतरान विंगड - विंगड नांवांनी वळखताले. ‘कानारि’, ‘काँकानी’, ‘गोमंतकी’, ‘ब्रामाना’, ‘गौनी’, ‘आमची भास’ (थळावे लोक), ‘गोवी’ वा ‘गोंयची भास’.²²

‘काँकानी’²³ हें नांव पोर्तुगेजांच्या काळांत वापरांत आशिल्लें. सोळाव्या शेंकड्यांत गोंयांत आयिल्ल्या क्रिस्ती मिशनरींनी रचिल्ल्या धर्मीक आनी भाशे वावराच्या ग्रंथांचेर ‘लिंग्वा कानारी’, ‘लिंग्वा ब्रामाना’ आदी नांवांचो वापर कोंकणी भाशे खातीर केला. सगळ्यांत पयलीं, जेजुईत पंथाचो पाद्री थॉमस स्टीफन्सांच्या ‘आर्त द लिंग्वा कानारी’

(1640) हया व्याकरणाच्या पुस्तकाच्या माथाळ्यांत कोंकणी भाशेचो उल्लेख 'कानारी' असो केला.

मारियान सालदाना, 'कोंकणी भाशेक 'लिंग्वा कानारी' म्हणटा. ही भास संस्कृतांतल्यान जल्माक आयल्या. तिचें कन्नड हे द्रविडी भाशे कडेन कांयच नातें ना.'²⁴

इनाजियो आर्कामोनी हे भाशेक 'लिंग्वा काँकानिका'²⁵ म्हणटा.

कुन्य रिव्हारान हे कोंकणी भाशेक 'गोमंतकी काँकानी' म्हणल्या.

'कोंकणी' भाशेक एक नांव नाशिल्लें. आयज हे भाशेक, कोंकणी हें नांव मानून घेतलां. तिका कांय साश्टी क्रिस्तांव लोक 'काँकानी' हया नांवानूय पाचारतात.

'कोंकणी' हें नांव कोंकण वाठारा वयल्यान पडलां. पोर्तुगेज गोंयांत येवचे पयलीं, मध्य कोंकणाक वेव्हाराक लागून खूब म्हत्व फावो जाल्लें. त्या काळार गोंय एक बंदर आशिल्लें. देखून कोंकण वाठारांतल्या हया म्हत्वाच्या थळा वयले भाशेक 'कोंकणी' हें नांव पडलें. भारतांत कितल्याश्याच राज्यांक, तांच्या भाशे वयल्यान नांवां पडल्यांत. देखीक - कन्नड भाशे वयल्यान कर्नाटक हें नांव पडलां, बंगाली भाशे वयल्यान बंगाल, तशेंच कोंकणी वयल्यान कोंकण. पुराय कोंकणांत, कोंकणीच भास घोळनासली. कोंकण हो भोवभाशीक वाठार आशिल्लो. देखूनच कुलकर्णी म्हणटा,

"कोंकणाची भास कोंकणी अशें जरी म्हणलें जाल्यार हेर कोंकणांत अस्तित्वांत आशिल्ल्या भासांचेर अन्याय जातलो."²⁶ (कुलकर्णी, 2013)

कुलकर्णीकूय पुराय कोंकणाची भास कोंकणी म्हणप हें एक चुकिचें समीकरण दिसता.

2.4.1. कोंकण आनी कोंकणो

कोंकणांत रावपी लोकांक कोंकणे म्हणटातले. साश्टी वाठारांतल्या क्रिस्तांव लोकां मदीं 'सांत सेबास्त्यांव भक्ता'(1500 ते 1560) हया नांवांन एक भक्ती गीत आसा. तातूंत कोंकणो हया उतराचो उल्लेख मेळटा.

सां सेबास्त्यांव भग्ता

सदांचि भागिवंता

निवारि आमचे वेली ओसुगाची पिडा

भग्ता सर्वय पिडा.

सां सेबास्त्यांव भग्तां

तूं कोंकण्याच्या पुत्रा

मातींच्या रुकाक भग्ता बांदिलो तुका

भग्ता बांधिलो तुका.....²⁷ (पेरैर, 2004)

'कोंकणो' हें उतर सोळाव्या - सतराव्या शेंकड्यांतल्या क्रिस्तांव मिशनरी पंथांनी बरयिल्ल्या साहित्यांतूय मेळटा.

“तरि उधंड करुनु परमेस्पराक आर्गा, उपकारु मानि, कित्या, तुका येमकोंडिच्या मार्गाचो, आणी कोंकणपणाच्या अंधकारांतुलो काडुनु क्रिस्तांवपणा भितरि मेळसो केलो, ताच्या उतमा शास्त्राचो उजवाड भोगुंच्याक.”²⁸ (*इशतेव्हांव, 1622*)

'कोंकणो' उतर मिशनरी पाद्रींनी दोन अर्थानी आपले बरपावळींत वापरिल्लें. एक कोंकणांत रावपी 'कोंकणकार' आनी दुसरो क्रिस्तांव धर्म घेवंक नाशिल्लो मनीस. पूण हया दोनूय अर्थां मदलो 'कोंकणकार' म्हळ्यार 'कोंकणो' हो सारको आनी मूळ अर्थ आसा. उपरांत पोतुगेजांनींच 'कोंकणो' हो शब्द धर्माक लायलो.²⁹

कोंकण, कोंकणो आनी कोंकणी, ह्या तिनूय उतरांचें एकामेका कडेन नातें आसा. कोंकण भुंयेर रावपी लोकांक कोंकणे ह्या नांवान वळखताले आनी ह्या कोंकण्यांची भास म्हळ्यार 'कोंकणी'.

2.5. कोंकणी भाशेची कूळ-कथा

भारतांत सुमार सात हजार भासो उलयतात. तातूंतल्या बावीस भासांक भारतीय संविधानाचे आठवे वळेरेचो मान फावो जाला. कितल्योश्योच भासो आदिवासी लोकांच्या ओंठार उरल्यात. कोंकणी ही भारत भुंयेचेर खूब कश्टान वयर सरिल्ली भास.

भारतांत ज्यो भासो घोळटात, त्यो *इंडो-आर्य, द्रविडी, मुंडा आनी तिबेटो-बर्मन* ह्या भाशे कुळांतल्यो. हातूंतलें इंडो-आर्य भाशे कूळ, खूब म्हत्वाचें कूळ मानतात. ह्या कुळांतल्यान कोंकणी भास जल्माक आयल्या. भारतीय भासांचो इतिहास वेदीक काळा पासून सुरू जाता. जितलो पोरणो वेद, तितलो पोरणो भारतीय भासांचो इतिहास. इंडो-आर्य कूळ, हें इंडो-युरोपी भाशे कुळाचें उप-कूळ.

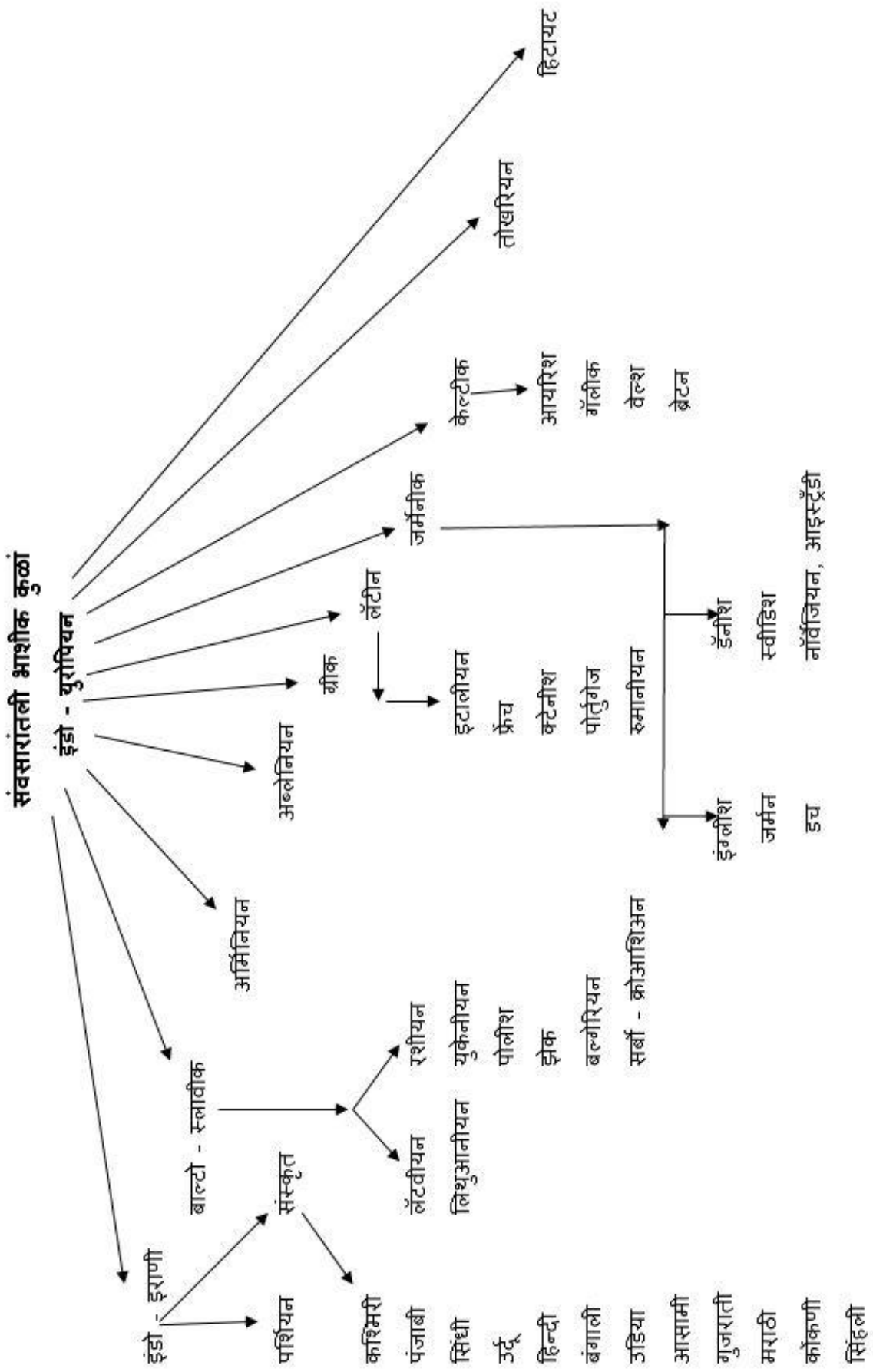
2.5.1. इंडो-युरोपी भाशे कूळ

इंडो-युरोपी भाशे कुळाचीं मुखेल इकरा उपकुळां मानल्यांत. तीं म्हणल्यार, *इंडो-इराणी, इंडो-आर्य, हॅलेनीक, इटालीक, कॅल्टीक, जर्मनीक, स्लावोनीक, बाल्टीक, आर्मेनियन, आल्बेनियन, आनातोलियन आनी तोखारियन.*

चटर्जी म्हणटा, 'ब्रांडस्टेन (Brandenstein) हे विद्वान सांगतात, आर्यांचें मूळ थळ युरेशियाची (Eurasia) सरळ जमीन आशिल्ली. जी उराल (Ural) दोंगराचे दक्षिणेक आसा.'³⁰

स्थलांतर सिध्दांता प्रमाण, आर्य जमातीचो मूळ राबितो दक्षीण रशिया आनी मध्य आशिया आशिल्लो. तांची आवय भास इंडो-युरोपी कुळांतली आशिल्ली³¹. हे आर्य

आदिवासी आशिल्ल्यान ते भोंवत आसताले. कांय आर्य अदिवाश्यानी भारता वाटेचो मार्ग आपणायलो. भारतांत येतना ते आपली भास घेवन आयले. हे आर्य वेगळ्या-वेगळ्या थळांक भेट करीत भारतांत पावले. तेन्ना तांची भास, ते-ते थळावे भाशेंत भरसली आनी नवी भाशे कुळां तयार जालीं. तातूंतलेंच एक भाशे कूळ म्हणल्यार 'इंडो-आर्यभाशीक कूळ.'

2.5.1. (अ) संदर्भ : कोंकणी भाशा : प्रकृती आनी परंपरा

2.5.2 इंडो-आर्य भाशे कूळ

‘इंडो-आर्य लोक’ अशें आर्य लोकांक म्हणटात, जे भारतांत येवन स्थलांतरीत जाले. हे लोक पाशाण युगांत भारतांत आयिल्ले. तांच्या ओंठार घोळणुकेंत आशिल्ले भाशे कुळाक ‘इंडो-आर्य भाशे कूळ’ म्हणून वळखतात. आर्य भारतांत पावचे पयलीं भारतांत विंगड-विंगड वंशाचे, संस्कृतायेचे लोक रावताले जशे *निग्रिटो*, *तिबेटोबर्मन आनी ऑस्ट्रिक*. हे आदिवासी वंशाचे लोक, पूर्व वा मध्य भारतांत रावताले.

“भारतांत, भारतीय मातयेंतल्यान जल्माक आयिल्लो मनीस ना, आनी ह्या संबंदान अजून कांय रुजवात मेळूंक ना. भारतांत आपलो राबितो करपी सगळ्यांत पयली आदिवासी जमात ‘निग्रिटो’ आसा. उपरांत ऑस्ट्रीक आदिवासी पश्चीम आशियांतल्यान भारतांत आयली, फुडें द्रवीड आदिवासी पश्चिमेच्यान भारतांत आयल्या उपरांत, आर्य भारतांत पाविल्ले. आर्या फाटल्यान उत्तर आनी उत्तर-पूर्वेकडच्यान तिबेटो-चिनी आदिवासी आयले.”³² (*चटर्जी, 1960*)

इतिहासकार एस्. आर. बक्षी हांच्या मतान,

“भारतांत पांच हजार वर्सा फाटी मेडिटरेनियन वाठारांतल्या नवीन वंशाचे लोक पश्चिमेंतल्यान भारतांत भितर सरले. तांणी भारताचो खुबसो भाग आपल्या ताब्यांत घेतलो. ह्या भागांत त्या काळा वयलें ब्लाचिस्तानूय येता. ह्या लोकांक तांचे भाशेचेर आदारून तांकां ‘द्राविडियन’ म्हूण वळखूंक लागले. कांय शेंकड्यां उपरांत, सादारण क्रि. पूर्व 2000 वर्सा उपरांत भारतांत उत्तर - पश्चीम दिकेंतल्यान, हिंदुकूश दोंगर हुपून अफगानिस्तानांतल्यान, गोरे कातीचे आर्य भास उलोवपी नवे वंशाचे लोक भारतांत भितर सरले. तांकां आर्य वा इंडो-आर्य म्हणटात. जेन्ना हे आर्य भारतांत आयले, तेन्ना तांचीं आनी हेर थळाव्या लोकांकडेन झगडीं जावपाक लागलीं. ह्या झगड्यांत, थळावे लोक हारले.”³³ (*बक्षी, 2007*).

आर्य भारतांत पावले तेन्ना, भारतांत हेर आदिवासी लोकांच्यो थळाव्यो भासो चलताल्यो. आर्य आनी हेर आदिवासी जमाती मिश्र जाल्यो. तांच्या भासांचेंय मिश्रण जालें. आर्य भाशेचेर हेर भासांचो प्रभाव पडलो आनी एक नवीन भाशे कूळ, 'इंडो-आर्य' तयार जालें.

इंडो-आर्य भाशे कुळांतली सगळ्यांत पोरणी भास म्हणल्यार 'संस्कृत'. 'ऋग वेद' हो संस्कृत भाशेंतलो सगळ्यांत पोरणो ग्रंथ आसा. हे संस्कृतायेक 'वेदीक आर्य' अशेंय म्हणटात.

भारतीय भुंयेचेर पांच भाशे कुळां घोळटात. तातूंत 'आर्य' (इंडीक आनी इराणी), 'द्रविडी', 'मुंडा' वा 'कोलेर्यन' (kolarian), 'इंडो-चायनीस' (ताचीं उपकुळां Mon-Khmer, Tibeto-Burman, Siamo-Chinese) आनी 'मलयो-पोलिनिशियन' (Malayo-Polynesian).

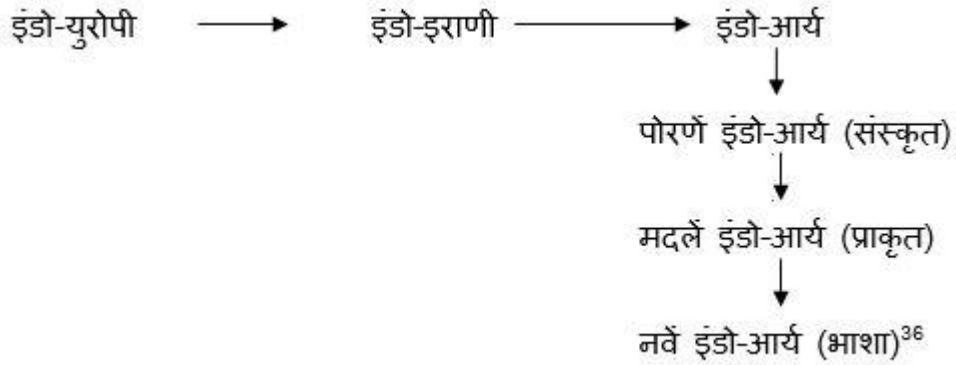
इंडो-आर्य भाशे कुळाक भारत भुंयेचेर सुमार साडे तीन हजार वर्सांचो इतिहास आसा. कोंकणी ही ह्याच कुळांतली भास. त्या कारणांक लागून कोंकणी भाशेचो इतिहास हिसपांत घेवंचो पडटा.

चटर्जीच्या मतान, 'आर्यांचें भारतांत येवप पुर्विल्ल्या इतिहासांतली तितलीशी पोरणी घडणूक न्हय. हे घडणुकेचो काळ क्रिस्त युगाच्या दोन हजार वर्सां फाटीं व्हरूंक येना. घडये हाचे परस उसरां ही घडणूक घडिल्ली आसूं येता. क्रिस्त युगा आदीं सुमार देड हजार वर्सां पयलीं आर्य भारतांत आयले अशें मानलेंय जाल्यार, भारतांत जी भास ते घेवन आयले तांणी भाशेच्या इतिहासीक विकासाचे दोन पांवडे हुपिल्ले; पयलो प्राचीन इंडो-युरोपी पांवडो आनी दुसरो इंडो-इराणी पांवडो. इंडो-युरोपी भाशे कुळाचो इंडो-आर्य पांवडो भारत भुंयेचेर विकसीत जालो.'³⁴ (चटर्जी, 1960)

इंडो-आर्य भाशे कुळाच्या विकासाचे तीन पांवडे मानतात -

1. पोरणे इंडो-आर्य भाशेचो पांवडो (काळ: क्रिस्ता आदलीं 1500 ते 600 वर्सा, अदमासान)
2. मदले इंडो-आर्य भाशेचो पांवडो (काळ: क्रिस्ता आदलीं 600 ते क्रिस्ता उपरांतची 1000 वर्सा, अदमासान)
3. नवें इंडो-आर्य भाशेचो पांवडो (काळ: क्रिस्ता उपरांतच्या 1000 वर्सा सावन, अदमासान)³⁵ (चटर्जी, 1960)

भारतीय इतिहासाचो विचार करतना, भारतीय इतिहास संवसारीक इतिहासाचोच एक वांटो, आनी मुखेलपणान, भारताक तेंकून आशिल्ल्या उदेंते कडच्यान हेर वाठारांतल्या इतिहासा कडेन तो सामको जोडिल्लो आसा.

भारतांत प्राचीन काळांत संस्कृत भाशेक खूब म्हत्व फावो जाल्लें. हे भाशेची व्याकरण वेवस्था खूब कठीण आसली. पाणिनीच्या काळांत हे भाशेक अदीक म्हत्व फावो जालें. तिचें नवें स्वरूप काव्यनाटकांनी, अभिजात संस्कृत साहित्यांत दिसपाक लागलें.

काळांतरान संस्कृत भाशेचें म्हत्व कमी जालें. ह्या वेळार सामान्य लोकांचे भाशेक (प्राकृत) म्हत्व आयलें. धर्म आनी भास हांचें न तुटपा सारकें नातें आसा. ताका लागून, जेन्ना प्राकृत भासांक धर्मीक प्रतिशठा फावो जाली, तेन्ना तांकां म्हत्व फावो जालें. भारतांत बुध्द-महावीराच्या काळांत धर्मीक शिकवणे खातीर तांणी प्राकृत भासांचो

आदार घेतलो आनी जशी-जशी धर्माक प्रतिशठा फावो जाली तशी तांचे प्राकृत भाशेकूय प्रतिशठा फावो जाली.

बुध्दान 'पाली' भास आपल्या धर्मीक शिकवणे खातीर आपणायली. अशोक राज्याच्या काळार ही पाली प्राकृत भास पुराय भारत भर पसरिल्ली. हया काळा वयल्यो रुजवाती अशोक राज्यान कोरांतिल्ल्या शिलालेखांत मेळटात. तशेंच जैन धर्मांत बरोवपा खातीर 'अर्दमगदा' प्राकृत भाशेचो वापर केल्लो. तेन्ना हे भाशेचो उदेव जालो. शास्त्रीय भास-विचाराच्यो परंपरा धर्मीक परंपरां कडेन जोडिल्ल्यो आसात. धर्मीक कारणांक लागून लोकांक ही भास शिकची पडिल्ली तेन्ना तिचो व्याकरणीक नदरेन अभ्यास जालो. जैन आनी बौद्ध धर्माच्या उदेवा उपरांत प्राकृत भासांक भारतीय समाजांत म्हत्व आयलां आनी तांचीं व्याकरणां तयार जाल्यांत.

काळांतरान प्राकृत भासांनी अपभ्रंशाचें रूप आपणायलें. हें रूप अदमासान तेराव्या शेंकड्या मेरेन अस्तित्वांत उरलें. व्याकरणकार जाका अपभ्रंश म्हणटात त्या भाशे रुपां भितर इंडो-आर्यभाशेच्या विकासाचो फुडलो पांवडो पळोवंक मेळटा. प्राकृत आनी आर्विल्ल्यो भासो हांचे मदल्या भाशे रुपांचो पांवडो. सुनिति कुमार चटर्जीच्या उतरांनी हो *Late MIA {Middle Indo-Aryan}* पांवडो.³⁷ (चटर्जी, 1969)

हेमचन्द्र हया बाराव्या शेंकड्यांतल्या प्राकृत भाशेच्या व्याकरणकारान केल्ल्या 'प्रकृति संस्कृतं तत्र भवं तत आगतं च प्राकृतम्'³⁸ (आपटे, 1997) हया व्याख्याचो आदार घेवन वामन शिवराम आपटेंचो 'संस्कृत-हिन्दी कोश' सांगता, 'संस्कृत' (संस्कृतम) म्हणल्यार घांसून पुसून चक्क केल्ली, शुद्ध भास. प्राकृत (प्राकृतम) म्हणल्यार, संस्कृत भाशेंतल्यान आयिल्ली, तिचे कडेन खूब सारकेपण आशिल्ली एक गांवगिरी वा थळावी बोली.³⁹ (आपटे, 1997)

तुलनात्मक वाङ्मयविद्येचे जाणकार रामकृष्ण गोंविद भांडारकर सांगतात, प्राकृत भासांचीं व्याकरणां चडशीं व्युत्पत्तीशास्त्राच्या तत्वाक धरूनूच बरयिल्लीं पळोवंक

मेळटात. संस्कृत ही मूळ भास वा प्राकृती वेगळे वेगळे नादांचे आनी व्याकरणाचे बदल घडून हे प्राकृतींतल्यान - संस्कृत भाशेंतल्यान - प्राकृत भासो कश्यो घडल्यात तें हीं व्याकरणां दाखयतात.⁴⁰ (भांडारकर, 1974)

2.5.3. कोंकणी भाशे कूळ

कोंकणी भाशेच्या इतिहासा संबंदान आयज वेर जें बरोवप जालां तातूंत हे गजाली संबंदान एकमत दिश्टी पडना. दुसऱ्या उतरांनी सांगचें जाल्यार, कोंकणीची कूळ कथा गुढार्थांत लिपल्या. इंडो-आर्य कुळाच्या भुगोलीक विस्तारा पासून कोंकणीक मातशी कुशीक काडून तिच्या इतिहासीक विकासाचो विचार केला.

श्रीपाद देसायाकूय कोंकणी आनी मराठीचीं मुळां वेगळीं दिसतात. तांच्या मतान, 'गुजराती आनी राजस्थानी वांगडा कोंकणी अपभ्रंशाच्या नागर आनी उपनागर बोलयांतल्यान वयर सरल्या, जाल्यार मराठी अपभ्रंश आनी मिश्र प्राकृताच्या मिश्रणांतल्यान आयल्या.'⁴¹ (देसाय, 1981)

नागेश सोंदे सांगतात, 'कोंकणी प्राकृताच्या शौरसेनी-महाराष्ट्री पंगडांतल्यान उपजल्या. पश्चिमी हिन्दी, राजस्थानी, सिंधी आनी गुजराती ह्यो तिच्यो लागींच्यो भयण भासो. सोंदेच्या मतान, मराठी प्राकृताच्या मागधी पंगडांतल्यान आयल्या आनी पुर्वे कडली हिन्दी, बिहारी, बंगाली आनी उडिया ह्यो मराठीच्यो भयण भासो.'⁴² (सोंदे, 1981)

आर्. के. राव सांगतात, 'कोंकणीचीं पाळां-मुळां एके वटेन प्रोटो ऑस्ट्रलॉयड भाशेंत-पुर्विल्ले मुंडारींत आसात, तर दुसरे वटेन वेदीक दायजांत आसात.'⁴³ (राव, 2004)

जुझे पेरैरा बरयतात, 'अनार्य प्रदेशांत सारस्वत ब्राह्मण आनी चाड्डी उत्तर भारतीय बोली घेवन आयले. दक्षिणेंत येतना वाटेर तांणी पश्चीम भारताची इल्ली

नागरी प्राकृत आनी चडशी डॅक्कनाची महाराष्ट्री-प्राचीन भारताची गितां भास घेतली.⁴⁴
(पेरैर, 1973)

एन्. पुरुषोत्तम मल्ल्याच्या मतान, 'आयची कोंकणी पुर्वी मागधींतल्यान आयल्या आनी तिचेर बरोच दार्दीक वा भारतांतले सगळ्यांत पोरणे प्रकृतीचो-पैशांचीचो प्रभाव आसा.⁴⁵ (राव, 2004)

एल्. सुनीता बाई म्हणटा, 'कोंकणीची इतिहासीक फाटभूंय आनी प्राचीन भारतीय इतिहासीक परंपरा हांचो लागींचो संबंद आसा. पुर्विल्ले भारतीय ब्राह्मणी संस्कृतायेचो कोंकणी भाशेचेर खूब प्रभाव आसा. कोंकणींतले प्राचीन नाद, तिचे भितरली हडप्पा संस्कृतायेंतलीं तशीच वेदीक आनी संस्कृत उतरावळ, हे पुरावे कोंकणींचीं पाळां-मुळां वेदीक संस्कृतायेंत तशींच प्राचीन भारतीय संस्कृतायेंत आसात हें सिद्ध करपी.⁴⁶

कोंकणी इतिहासा-विशीं बरपां वाचतना वेगळ्या वेगळ्या जाणकारांनी वेगळ्या वेगळ्या प्राकृत आनी अपभ्रंश भासांचे उल्लेख केल्ले दिसतात. कोंकणी भास खंयच्या प्राकृत भाशेंतल्यान, खंयच्या अपभ्रंशांतल्यान आयल्या हें सांगप सोंपें न्हय. पूण कोंकणीचें आनी संस्कृत भाशेचें नातें आसा अशें विद्वानांचें स्पश्ट मत आसा.

कोंकणी भाशेचें मूळ सोदून काडटना सुमार तीन-साडे तीन हजार वर्सांचो प्रवास करचो पडटा. तरी पूण विद्वानांनी भासविज्ञानीक नदरेंतल्यान वावर करून कोंकणीच्या कुळाचो सोद लावपाचो प्रयत्न केला. वयलीं सगळीं मतां पुराणीक आनी इतिहासीक बरपावळीचेर, तशेंच शिलालेखाचेर आदारीत आसात. शणै गोंयबाबान भासविज्ञानीक नदरेन जरी कोंकणीचो वावर केल्लो ना, तरी पूण तांच्या 'कोंकणीची व्याकरणीक बांदावळ' (1949) ह्या पुस्तकांत कोंकणीची व्याकरणीक घडण आनी तिच्या भयण भासांचे घडणे कडेन तुळा करून कोंकणीच्या खाशेलपणाचो थाव घेतला. हो अप्रत्यक्ष रितीन केल्लो कोंकणी भाशेचो वावर न्हयकारूंक जावचो ना.

भासविज्ञानीक नदरेन अभ्यास 1966 वर्सा उजवाडाक आयिल्ल्या सुमित्र मंगेश कत्रे हांच्या 'The Formation of Konkani' ह्या प्रबंधांत दिसता. आर्विल्ल्या तुलनात्मक आनी इतिहासीक भासविज्ञानाच्या वावरा पददतींचो आदार घेवन, कोंकणीचे व्याकरणीक बांदावळीच्यो बारीकसाणी हिसपांत घेवन, इंडो-आर्य भाशे कुळांच्या इतिहासीक नकाशाचेर कोंकणीची सुवात दाखोवपाचो शास्त्रोक्त यत्न सुमित्र मंगेश कत्रेन केला. कोंकणीच्या स प्रातिनिधीक बोलयांच्या आदारान केल्लो हो अभ्यास कोंकणीच्या कुळा कडेन बोट दाखयता. कोंकणी ही इंडो-आर्यभाशे कुळाच्या दक्षीण-पश्चीम पंगडांतली भास म्हणपाचें सिद्ध जाता.

आर्विल्ल्या इंडो-आर्य भासांच्या भाशीक रुपांच्या आदारान इंडो-आर्य भासांचो आदलो पांवडो कसो आशिल्लो ताचो थाव घेवपाचो एक यत्न प्रबोध पंडित ह्या भासविज्ञानिकान केल्लो.

भारत भुंये वयलें इंडो-आर्य भाशेच्या भुगोलीक विस्तारांत कोंकणी सगळ्यांत निमाणी, सामकी दक्षिणे कडली इंडो-आर्य भास. हे भाशेचे उत्तरे कडेन आनी उत्तर उदेंते कडेन तिची सगळ्यांत लागींची भयण-मराठी, तर दक्षिणे कडेन आनी दक्षीण-उदेंते कडेन द्रविडी भाशे-कुळांतली कन्नड, ह्यो भासो आसात.

1510 वर्सा पोर्तुगेज जेन्ना गोंयांत आयले, तेन्ना कोंकणी भाशेचो आनी साहित्याचो इतिहास फांटून गेलो. कोंकणी मनीस गोंय सोडून हेर शेजारी वाठारांत वचून रावपाक लागलो. गोंय सोडून वचपा फाटल्यान मुखेलपणान दोन कारणां फुडें येतात. तीं म्हळ्यार इन्क्विजीशन⁴⁸ आनी वेव्हार - धंदो. हाचो परिणाम कोंकणी भास आनी कोंकणी साहित्य गोंया भायल्या राज्यांनी उजवाडाक येवपाक लागलें.

2.6. गोंयचो इतिहास

आयचें गोंय आनी पुर्विल्ल्या काळा वयलें गोंय, हांचे मदीं भुगोलीक नदरेन खूब वेगळेपण आसा. पुर्विल्ल्या गोंयच्या इतिहासाचो अभ्यास करताना, पुर्विल्ल्या काळा वयल्या राजवटक्यांनी राज्य केल्लें तें गोंय म्हण न्हय तर कोंकण म्हण केल्लें. देखून गोंयचो इतिहास हो कोंकण वाठाराचो इतिहास आसा.

मित्रागोत्रे म्हणटा -

“शिरोड्या सोदून काडिल्लो ताम्रपटो गोंयचो इतिहास क्रिस्ता पुर्व 400 वर्सा फाटी घेवन वता. हो ताम्रपटो गोमी वंशाचो आसा म्हण मानताले. 1942 वर्सा हो ताम्रपटो भोजा वंशाचो म्हणपाचें स्पश्ट केल्लें.”⁴⁹ (मित्रागोत्री, 1999)

भोजा वंशाचे स ताम्रपटो संशोधकांक सांपडल्यात. तातूंतलो एक ताम्रपटो मेळ्ळा त्या जाग्याचेर आदारून भोजा वंशाच्या राजान, गोंयचेर राज्य चलयल्लें म्हणपाचें कळटा. तांची राजधानी चंद्रपूर आशिल्ली. भोजा राजवटके उपरांत गोंयचेर कोंकण मौर्यांन राज्य चलयल्लें.

गोंयच्या इतिहासांतलो सगळ्यांत पोरणो उल्लेख तिसऱ्या शेंकड्यांत मेळटा. जे. एफ. फ्लीटान (J. F. Fleet) उजवाड घातला ते प्रमाण पश्चीम डॅक्कन आनी कर्नाटकांतले कांय भाग नागा वंशाचो राजा, राज्य चलयतालो. नाग देवाची पुजा करप हें, ह्या राजवटकेचें खाशेलपण आसलें. गोंयांतूय नाग देवाक पुजपी लोक आसात. ह्या कारणाक लागून गोंयांत त्या काळार नागा वंशाची राजवट चलताली अशें म्हणटात.

गोंय पयल्या शेंकड्या सावन पंद्राव्या शेंकड्या मेरेन जायत्या राजवटक्यांच्या सत्तेखाला आशिल्लें. क्रिस्त युगा आदीं पयल्या शेंकड्याचो विचार करतना, गोमंतकाचेर मौर्य, सातवाहान, अभीर, यादव, चालुक्य, राष्ट्रकुट, शिलाहार, कदंब ह्या राजवटक्यांनी गोंयचेर राज्य केल्लें.

पयलो शेंकडो तें 1500 वर्स मेरेन गोंयचेर राज्य चलोवपी राजवटी म्हणल्यार-

इण्डो पर्शियन	शेंकडो 4-2
भोज	शेंकडो 6-4
बदामीचे चालुक्य	शेंकडो 8-6
शिलाहार	शेंकडो 10-8
कदंब	वर्सा 1356-1006
देवगिरीचे यादव	शेंकडो 13-12
विजयनगर	शेंकडो 15-14
बहामनीचे सुलतान	शेंकडो 15

1510 वर्सा गोंयांत विदेशी राजवट आयली. पयलीं आफोन्स द आल्बुकेर्कान 17 फेब्रुवारी 1510 दिसा आपलें पावल गोंयचे भुंयेर दवरलें. जेन्ना आल्बुकेर्क गोंयांत पावलो, तेन्ना गोंयचेर बिजापुरचो सुलतान अदील शाहाचें राज्य चलतालें. आल्बुकेर्क गोंयांत पावले उपरांत, तो गोंयच्या कांय लोकांक मेळ्ळो. सुलतान अदील शाह आनी ताचे सैन्य दुसरे कडेन झुजांत गुल्ल आशिल्ले. आल्बुकेर्काली खबर कळटकच आदील शाह आपल्या सैन्यांक घेवन गोंयांत आयलो आनी 23 मे 1510 त ताका धांवडावन घातलो. उपरांत आल्बुकेर्कान गोंयचेर आनीक एक घुरी घातली. हे फावटी ताणें तिम्ब्या ह्या हिन्दू सरदाराचो (Chiefton) आदार घेतलो. त्याच काळार अदील शाह हांकां मरण आयलें आनी ताचो पूत इजमायल अदील शाह राज्य चलोवपाक लागलो. हाचो फायदो आल्बुकेर्कान काडलो आनी गोंयचेर दुसरे फावट घुरी घातली. 25 नोव्हेंबर 1510 वर्सा आल्बुकेर्काक गोंयचेर जैत मेळ्ळें.

आल्बुकेर्काक आपले पयले घुरीचे हारेचो राग आसलो. हो राग ताणें गोंयांत आशिल्ल्या मुस्लीम लोकांक जिवेशीं मारून काडलो. तिम्ब्याची थानादार म्हूण नेमणूक केली. 1543 काळ पावता म्हणसर पोर्तुगेजांनी साश्टी (आतांचें मुरगांव धरून), बारदेस

आनी तिसवाडी हे म्हाल आपल्या ताब्यांत घेतले. ह्या वाठाराक पोर्तुगेजांच्यो 'पोरप्यो काबिजादी' (*Velhas Conquistas*) म्हूण वळखतात. हें सोळाव्या शेंकड्यांत पोर्तुगेजांनी आपल्या ताब्यांत घेतिल्लें गोंय आनी खऱ्या अर्थान साडे चारशीं वर्सां पोर्तुगेजांनी राज्य केल्लो वाठार. हो वाठार आयज गोंयचो फकत पांच वाट्यांतलो एक वांटो आसा.

गोंयांत पोर्तुगेज येतना, तांणी तांचो क्रिस्तांव धर्मूय गोंयांत हाडलो. आल्बुकेर्कान गोंय घेवपाक कारण फकत मसाल्याचो वेव्हार आशिल्लो. ताचो धर्म प्रचाराचो कांयच उद्देश नासलो. पूण जेन्ना मिशनरी गोंयां आयले तेन्ना तांचो उद्देश बदल्लो उपरांत इन्क्विजिश्नाची स्थापना गोंयांत जाली.

सतराव्या शेंकड्याच्या मदें गोंय वेपारी बंदर आशिल्लें तें कमी जालें. 1675 वर्साक मराठाचो राजा छत्रपती शिवाजीन फोंडें म्हाल घेतलो. 1763त पोर्तुगेजांनी फोंडें म्हाल परत आपल्या ताब्यांत घेतलो. ह्या काळार सांगें, केपें आनी काणकोण हे म्हाल सोंदेच्या ताब्यांत आशिल्ले ते हयदर अलीन घेतले. ताणें हे तिनूय म्हाल 1764 वर्साक पोर्तुगेजांक दिले, आनी सांगें, केपें आनी काणकोण पोर्तुगेजांचे वाठार जाले. 1781 आनी 1788 ह्या वर्सा, भोंसले कडल्यान पोर्तुगेजांनी पेडणें, दिवचल आनी सत्तरी म्हाल आपल्या ताब्यांत घेतले. 1788 वर्सा पोर्तुगेजांच्या शेकातळा आशिल्लो वाठार वाडलो. पेडणें, दिवचले, सत्तरी, फोंडें, सांगें, केपें आनी काणकोण मेळून 'नव्यो काबिजादी' (*Novas Conquistas*) तयार जाल्यो.

गोंयांत पोर्तुगेजांनी 19 डिसेंबर 1961 मेरेन राज्य चलयलें. 1947 त भारत ब्रिटिशांचे गुलामींतल्यान स्वतंत्र जाल्लो. पोर्तुगेज गोंय सोडून वचूंक तयारूच नासले. गोंय हो भारताचो भाग जावपाचो उरतालो. गोंयकारांनी खूब चळवळी केल्या उपरांत भारत सरकारान सैनिकांक धाडून गोंय मुक्त केलें. भारताचो तेन्नाचो पयलो प्रधान मंत्री जवाहरलाल नेहरू आशिल्लो. ताणें 'ऑपरेशन विजय'⁵⁰ नांवान मिशन काडलें. 17

डिसेंबर 1961 दिसा 30,000 मिलिट्री सैनिकांक ताणें गोंयांत धाडले. निमाणें 18 डिसेंबराक पोर्तुगेज गवर्नर जनरल, वासालु द सिल्वान गोंय सोडून दिलें. तीन दिसांनी गोंय, दमण आनी दीव मुक्त जाले. 19 डिसेंबर हो गोंयचे मुक्तीचो दीस जालो.

19 डिसेंबर 1961 दिसा गोंय जरी मुक्त जालें, तरी गोंयची आनी गोंयकारांची चळवळ सोंपली ना. गोंयचे मुक्ती उपरांत गोंयच्या विलिनीकरणाचो प्रस्न उपरासलो. गोंय हो ल्हान प्रदेश जाल्ल्यान, गोंयाक वेगळो प्रदेश म्हूण दवरप, काय तें महाराष्ट्रांत विलीन करप हो प्रस्न उपरासलो. गोंयच्या समाजा मदीं दोन पंगड जाले. कांय जाण गोंय वेगळें, जाल्यार कांय जाण गोंय महाराष्ट्रांत विलीन करपाचें मत घेवन बसले. हो प्रस्न सुटावो करता आसतना, कोंकणी भाशेचो प्रस्न उपरासलो. कोंकणी भास न्हय, पूण ती मराठीची बोली अशें कांय जाण म्हणपाक लागले. गोंयचो विलिनीकरणांचो प्रस्न सुटावो करपाक निमाणें 'जनमत कौल' (opinion Poll) घेवपाचें थारायलें. 16 जानेवारी 1967 दिसा भारत देशांतलो एकमेव पयलो जनमत कौल गोंयांत जालो. हाचो निकाल, विलिनीकरण आड गेलो. गोंयकारांनी गोंयची अस्मिताय राखून दवरली.

कोंकणी ही भास न्हय ती एक मराठीची बोली म्हणपी जो प्रस्न आशिल्लो तो मात जनमत कौला बरोबर सोंपूक ना. साहित्य अकादेमीन 1975 वर्सा कोंकणी ही स्वतंत्र साहित्यीक भास म्हूण मानून घेतली. कोंकणीक 'राजभाशेचो' दर्जो मेळूंक नासलो. हो दर्जो मेळोवपा खातीर कोंकणी मनशाक फुडें झगडचें पडलें. 4 फेब्रुवारी 1987 वर्सा कोंकणीक राजभाशेचो मान फावो जालो. ही चळवळ 555 दीस चल्ली. 30 मे 1987 दिसा गोंय 'घटक राज्य' जालें आनी 20 ऑगस्ट 1992 दिसा कोंकणी भारताच्या संविधानाचे आठवे अनुसुचींत पावली.

2.7 कोंकणी भाशेचो आनी साहित्याचो वावर

कोंकणी भाशेतलें सगळ्यांत पोरणें साहित्य रामायण आनी महाभारत आसा. खंयच्याय भाशेच्या साहित्याची सुरवात जातना, लोकसाहित्यांतल्यान जाता. कोंकणी भाशेची साहित्याची सुरवातूय लोकसाहित्यांतल्यानूच जाल्या. कोंकणी भाशेन, लिखित स्वरूप आपणावचे पयलीं मौखीक साहित्याचें रूप घेतिल्लें. कोंकणी भाशेचो पयलो पुरावो श्रवणबेळगोळ मेळपी शिलालेखाचेर कोत्रायिल्लो आसा

‘श्रीचावुण्डराजें करवियलें

श्रीगंगराजे सुत्ताले करवियले⁵¹ (कुलकर्णी, 2013)

ताचे उपरांत

‘पाव गा दातारा !

पाव गा दातारा !

तूं नन्दाचो झिलो !

माकां फडको दी !

मी हिंवान मेलों !

घे माझो कोयतो!’

देवा पायां पडलों !!⁵² (पेरैर, 1996)

हो अभंग पेडणेचे शैलींत आसा. कारण तातूंतलीं झिलो, फडको, मी, हिंवान सारकीं उतरां आजून पेडणें मोडींत वापरतात. ताचे उपरांत कोंकणी भाशेंत, गद्य साहित्याची सुरवात रामायण महाभारत ह्या ग्रंथांतल्यान जाली. ह्या दोन गद्य प्रकारा पयलीं कोंकणींत साहित्य आशिल्लें काय ना, हें निश्चितपणान सांगपाक जायना. कारण हाचे पयलीं साहित्य आशिल्लें म्हणपाची एकूय रुजवात मेळना. कोंकणींतल्यान जरी लिखित स्वरूपांतलें साहित्य नाशिल्लें तरी सुद्धा, पयलीं कोंकणींत मौखीक साहित्याची

परंपरा आशिल्ली. संवसारांतल्या सगळ्या भासांची, साहित्याची परंपरा पद्यान सुरू जाल्या, जाल्यार कोंकणी भाशेची गद्यान जावपाक येना.

हयाच काळार मराठी भाशेंतले धर्मीक स्वरुपाचें साहित्य गोंयांत चलतालें. तशेंच सोळाव्या शेंकड्या आदीं कोंकणी बरोवपी म्हूण कोणाचेंच नांव मेळना. कोंकणी रामायण आनी महाभारताच्या बरोवप्याचें नांव सोदतना, कृष्णदास शामा हांचें नांव फुडें येता. पूण खऱ्यांनीच ताणें तीं बरयल्लीं काय? गोमीशान संपादीत केल्ल्या “सोळाव्या शेंकड्या आदलें कोंकणी रामायण” हया पुस्तकांत बरोवप्याचें नांव दितना कृष्णदास शामा आनी सांगाती घालून फुडें प्रस्नचिन्न घालता.

पोरण्या कोंकणी साहित्यांत, सतरावो शेंकडो म्हत्वाचो लेखतात. हया काळार युरोपी मिशनरी पाद्रींनी कोंकणी भाशेंत खूब साहित्य रचिल्लें. क्रिस्तांव धर्माचें एक धोरण अशें आशिल्लें, लोकांक क्रिस्तांव धर्म दितना लोकांचे भाशेन दिवंचो. हया धोरणाक लागून मिशनरी पाद्रींक कोंकणी शिकची पडली. पाद्रींक कोंकणी शिकूंक सोंपी जावंची म्हूण कोंकणी भाशेची व्याकरणां तयार केल्लीं. हया कोंकणी व्याकरणांची भास पोर्तुगेज आशिल्ली. तेच प्रमाण कोंकणी भाशेच्यो उतरावळी आनी शब्दकोश तयार केल्ले. 1616 हया वर्सा थॉमस स्टिफन्स हाचें मराठी भाशेंत ‘ख्रिस्त पुराण’⁶² उजवाडाक आयलें. हें ख्रिस्त पुराण जरी मराठी भाशेंत आसलें तरी ताचे प्रस्तावनेंत स्टिफन्स म्हणटा,

‘हया देसींच्या भासां भितुर ही भास परमेश्वराच्या वस्तू निरोपूंसि योग्य ऐसी दिसलि म्हणउनु पण शुध्द मराठी मघिमा लोकासि नकळे देखुनु, हया बहुतां जनांसि सुफळु होउंसि, काय केलें, मागिल्यां कवेश्वरांचीं बहुतेकें अवघडे उतरें सांडुनु सांपचेयां कवेश्वरांचिये रितु प्रमाणें आणियेकें सोंपीं ब्राह्मणांचे भासेचीं उतरें ठाई ठाई मिलरित करुनु कविक्त सोपें केलें;’⁵³ (स्टिफन्स, 1614)

त्या काळार गोंयांत कोंकणी बरोबर मराठीय भास घोळटाली. चड करून धर्मीक कार्याक मराठीचो वापर जातालो. नाजाल्यार स्टीफन्साक मराठीनूच ख्रिस्त पुराण बरोवपाक कसलेंच कारण नाशिल्लें. त्या काळा वयल्या गोंयकारांक शुद्ध मराठी कळनासली. म्हणटकच गोंयकारांची भास मराठी नासून कोंकणी आशिल्ली. देखून स्टीफन्सान थळावे भाशेचो उल्लेख केला, ती कोंकणी भास आसा.

ख्रिस्त पुराणाच्या उपरांत जीं पुस्तकां आयल्यांत तीं कोंकणी भाशेंत. पूण ताचें पयलीं, आमादोर द सांता आनांचें 'फ्लॉस सांक्तोरुम' (1607) हें पुस्तक उजवाडा आयलें. स्टीफन्सांचें 'दौत्रीना क्रिस्तां' (1622), आंतोनियु द साल्दान्यांचें 'सांक्तु आंतोनीचीं अचर्या' (1655), मिगेल द आल्मैदांचें 'वनवाळ्यांचो मळो' (1658 - 59), जुआंव द पेद्रोझांचें 'देवाचीं येकांग बोळणी' (1660), इनाझियु आर्का मोनींचें 'सगळ्या वरुसाचें वांजेल' (1667) हीं सतराव्या शेंकड्यांतलीं म्हत्वाचीं बरपां. हांतलीं कांय बरपां अणकारितूय आशिल्लीं.

कोंकणी भाशेच्या व्याकरणां संबदान सगळ्यांत पयलीं उजवाडाक आयिल्लें व्याकरण 1640 त मेळटा. तें म्हणल्यार थॉमास स्टीफन्सांचें 'आर्ति द लिंग्वा कानारी.' जेन्ना भारतांतले खंयचेय भाशेंत व्याकरण छापून उजवाडाक येवंक ना, अशा वेळार कोंकणीचें व्याकरण उजवाडाक आयलें. हें व्याकरण उजवाडाक येवचे पयलीं, एक गोंयकार पाद्री, आंद्रे व्हाज हाणें व्याकरणी मसुदो तयार केल्लो. त्या मसुद्याच्या आदारानूच फुडें हेरांनी व्याकरणां बरयलीं अशें म्हणटात.

सतराव्या शेंकड्याच्या सोंपत्याक पोर्तुगेज व्हायसरॉय हाणें 1684 वर्सा 'कोंकणीच्या मर्णाचें फर्मान'³⁷ काडलें. ह्या फर्माना बरोबर कोंकणीचेर काळखी यूग उदेलें आनीक बरपावळ बंद जाली. उपरांत कोंकणीक परत जिवी करपाची कीट ज्योकीं एलियोदोर द कुन्य रिव्हार (1855) हांणी पेटयली. 1889 ह्या वर्सा कोंकणी साहित्याक परती जाग आयली. ह्या वर्सा रोमी लिपयेंतल्यान पुणेच्यान 'उदेंतेचें

साळक' हें नेमाळें एदुवार्द जुजे ब्रुन द सौज (1836 - 1905) हाणें सुरु केलें. सौजान 1905 वर्सा 'क्रिस्तांव घराबो' (1911 वर्सा उजवाडाक आयली) ही रॉमांस बरयली. हयाच काळार कोंकणी भाशेक सॅबाशित्यांव रुदोल्फ दाल्गादान (1855-1922) खांद मारलो. 'कोंकणी-पोर्तुगेज कोश', 1893 वर्सा आनी 'पोर्तुगेज-कोंकणी कोश' 1905 वर्सा उजवाडाक हाडले.

उपरांत कोंकणी साहित्याच्या पुनरुत्थानाच्या काळार म्हत्वाचो वांटो वामन रघुनाथ वर्दे वालावलीकार (उर्फ शणै गोंयबाब) (1877-1946) हांचो आसा. कोंकणी चळवळीचे कोंकणी कथेचे जनक म्हूण तांणी नामना जोडल्या. इतिहासीक, संशोधनात्मक, चरित्रात्मक, अनुवादात्मक, व्याकरणी, भासशास्त्रीय तशेंच ललीत लिखाण तांणी केलां.

कोंकणी साहित्याक खरो चंवर आयलो तो गोंय मुक्ती उपरांतूच. 19 डिसेंबर 1961 दिसा गोंय मुक्त जालें आनी कोंकणी लेखकाक बरोवपाची मेकळीक मेळ्ळी. हे मेकळिकेचो फायदो काडून खूबशे कोंकणी लेखक फुडें आयले. तातूंत बाकीबाब बोरकार (1910-1984), मनोहरराय सरदेसाय (1925-2006), रवीन्द्र केळेकार (1925-2010), आदी लेखकांचीं नांवां फुडें येतात.

2.8. निश्कर्श

कोंकणी ही इंडो-आर्य भाशीक कुळांतल्यान जल्माक आयिल्ली भास. आधुनीक काळार हे भाशेंत जे भास म्हूण लेखपाचे गूण आसूंक जाय ते आसात. हे भाशेक आपलो असो खाशेलो इतिहास आसा. खंयचीय भास भास म्हूण लेखतलो जाल्यार ते भाशेंत मोडी आसप गरजेचें. कोंकणी भाशेंतूय कितल्योश्योच मोडी आसात. तांचो अभ्यास फुडल्या प्रकरणांत केला.

कोंकणी भाशेचो विकास तिच्या बोलयांनीय जाला. देखून कोंकणी भाशेचो विकास जाणून घेवपाक, पयलीं तिच्या बोलयांचो आनी मोडयांचो विकास जाणून घेवप गरजेचें आसा.

संदर्भ आनी टिपणी

¹ Census 2011

² आल्मैदा, *कोंकणी भास साहित्य आनी संस्कृताय* (लेख 1 - भास आनी भासविज्ञा, पान 15 आनी 16). (सं.)

³ Census 1961

⁴ V. P. Chavan, *The Konkan and The Konkani Language* (page 2)

“The derivation of the word Konkan is beset with difficulties. The Imperial Gazetteer says that the term is Dravidian origin and has not, so far been satisfactorily explained. In old writings Konkan appears as Kunkana कुङ्कण विषयात् पूर्वेण वनवास विषय : (Kāmsutrā commentaries) or even Kunkunna. It is said that Mohomedan writers call it Kemkem, Kankan or Komkam.

⁵ - V. P. Chavan, *The Konkan and The Konkani Language* . (Page 07)

“Konkan is an ancient name of the western coast territory. If we turn to the pages of ancient history of India, we find evidence to show that the whole of the western coast from Kathiawar in the North to Cape Comorin in the south was at one time called Konkan, and this perhaps on linguistic basis was divided into seven parts. Hence whole Konkan was called Sapta Konkan or Seven Konkan..... The Sahyadri Khand, a Chapter of Skand Purana, mentions the following seven

parts of Konkan 1. Barbar बर्बर, 2. Sourashtra सौराष्ट्र, 3. Konkan 4. Karhat (कऱ्हाट), 5. Karnat (कर्णाट), 6. Tulang (तुलंग), 7. Keral (मल्या).

⁶ V.P. Chavan, *The Konkan and The Konkani Language* (Page 15)

“Sapta Konkan mentioned in an inscription of the Shaka year 956 corresponding with A.D 1034 in which the Chalukya king Jaya Sinha the third he says that he obtained a victory over Sapta Konkan.”

“The territory again can be divided into North Konkan, Central Konkan and South Konkan.”

⁷ J. Gerson Da Cunha, *The Konkani Language and Literature* (Page 01)

“The Konkani language is spoken throughout that narrow strip of land which is bounded on the north by Malvan, on the south by Karwar, on the east by the Western Ghats, and on the west by the Arabian sea.”

⁸ Chinese Buddhist monk, who visited India through the Silk Route between AD 627 - 643.

⁹ सु. बा. कुळकर्णी, *कोंकणी भाषा, प्रकृती आणि परंपरा*

¹⁰ V. P. Chavan, *The Konkan and The Konkani Language* (Page 10)

But when Konkan is divided into three parts the middle portion would be that territory which lies between Kharepatan in Rajapur Taluka and Shiveshwas near Karwar, boundary line of Goa territory.

¹¹P. Kamat, *Farar Far - Local Resistance to Colonial Hegemony in Goa 1510 - 1912* (page 1)

“..... Goa stretches out to a width of about 60 kilometers in an east - west direction and extends to a length of about 105 kilometers from north to south.”

¹² Census 2011

¹³ पुरांतन काळार आरोंदा (Aronda) नांवान वळखतात.

¹⁵ कॅनारा अशें पयलींच्या काळार म्हणटाले. कारवार, अंकोला, कुमटा, होन्नावर, भटकळ, सिरसी, सिदपूर, येल्लापूर आदीं वाटार, ह्या वाटारांत येतात.

¹⁶ Virija N., *Descriptive Study of Kudubi Dialect - spoken by kudubi community of Uttara Kannada, Udupi And Dakshina Kannada District* (page no. 2)

¹⁷ Udupi District is divided into 3 Taluks i.e. Kundapur, Udupi and Karkal.

¹⁸ Virija N. *Descriptive Study of Kudubi Dialect - spoken by kudubi community of Uttara Kannada, Udupi And Dakshina Kannada District* (page no. 5)

¹⁹ Dakshina Kannada District is one among 30 Districts of Karnataka state, in India. The Administrative head quarter of Dakshina Kannada District is Mangalore.

²⁰ Virija N., *Descriptive Study of Kudubi Dialect - spoken by kudubi community of Uttara Kannada, Udupi And Dakshina Kannada District* (page no. 7)

²¹ जुझे पेरैर, *कोंकणी मंदाकिनी*, (पान 19)

²² *Arte da Lingoa Canarim*, (page 6)

²³ *Arte da Lingoa Canarim*, (page 7)

An Italian missionary calls the language of Goa lingua Concana and de Concana and even sometimes concani; but according to Mariasno Saldanha, this last word might well have been modified by Cunha Rivara, just as he substituted Arte Canarina with Gramatica Concani. In the nineteenth century some Goan Christians began using the name Gomantaki in preference to Concani, so as to better distinguish the Goan language from the Konkani spoken in the northern parts of the Konkan, Today, of course, the term most commonly used is Konkani.

²⁴ *Arte da Lingoa Canarim*, page 6

²⁵ *Arte da Lingoa Canarim*, page 7

²⁶ सु. बा. कुलकर्णी, *कोंकणी भाषा प्रकृती आणि परंपरा* (पान 21)

²⁷ जुझे पेरैर, *कोंकणी भक्ति गीतां* (पान 192, गीत 99)

²⁸ दौत्रीन क्रिस्तां अँ लिंग्वा कोंकानी, तॉमाज इश्तेव्हांव, *Dovtrina Christam em Lingoa Bramana Canarim* (1622) ची दुसरी फोटो - उजवाडावणी, मारियानु साल्दान्य (संपा.) लिज्बोआ : आजँसिया झॅराल दश कोलॉनियश, 1945. (पान 124)

²⁹ जाग, आंक 8, जुलय 2011 (पान. 2 ते 4)

³⁰ Suniti Kumar Chatterji, *Indo-Aryan & Hindi* (Page 12 &13)

“..... quated Brandenstein regarding the origin of Indo - European (IE) language group based on lexical and semantic stratum of the

language and found that the vast Eurasian plain to the south of the Ural mountains would thus appear to be the primitive IE homeland.”

“There one branch of IE people, the ancestors of the Indo - Iranians probably stayed on, while the main body drifted towards the west, to what is now Poland,…”

³¹ Migration Theory - family.jrank.org

“ People move for different reasons. These differences affect the overall migration process. The conditions under which a migrant enters a receiver population can have broad implications for all parties involved.”

³² Suniti Kumar Chatterji, *Indo-Aryan & Hindi*, (Page 02)

“We have thus the primitive Negrito tribes, probably the most ancient people to make India their home: no proof has as yet been found that man of any type had evolved from some kind of anthropoid ape on the soil of India. Then these followed by Austric tribes from the west - from western Asia; and those in their turn by the Dravidians, also from the west. The Aryans next followed, and from the North East & North came Tibeto - Chinese tribes. These were the main races which supplied the basic elements in the formation of the people of India and its culture.

³³ Social & Cultural History of India - S. R. Bakshi, (Page 12)

“About five thousand years ago, or even somewhat earlier, a new race of Mediterranean type entered India from the west and

occupied large parts of India (Including Baluchistan). This people, who later came to be called Dravidians from the name of their common language, developed a high degree of civilization and founded many important cities. About 2000 B.C. or few centuries later, a new race of fair complexion, speaking Aryan language, and generally, through not correctly, designated as Aryans or Indo-Aryans, gradually advanced from the north-west, across the Hindu Kush mountains, and entered India through Afghanistan.

³⁴ Indo-Aryan & Hindi - Suniti Kumar Chatterji

³⁵ पळयात जाग 2008 आंक 3. पान 6.

³⁶ S. M. Katre, *The Formation of Konkani* (page 4 & 5)

“For the general description of Indo-Aryan languages reference may be made to Jules BLOCH’s *Lindo-aryen*, where he deals separately with the three stages through Vedic and Sanskrit to Middle Indo-Aryan (Pali, literary and inscriptional Prakrits and Apabhramsas) and the modern vernaculars of Northern India will be considered in the terminal essay.....

The primitive Indo-Aryan (PIA) diphthongs were already lost in the Middle Indo-Aryan (MIA) stage, and they have come down as e, o, I or u in Konkani, but new diphthongs of recent origin have come into being, due to the dropping of single intervocalic consonants in MIA where the udvrta vowel did not combine with the preceding of following vowel, but did so in the New Indo-Aryan (NIA) stage.”

³⁷ Chatterji 1969 page 90

³⁸ वामन शिवराम आपटे, *संस्त - हिन्दी कोश. 1997* (दिल्ली न्यू भारतीय बुक कॉर्पोरेशन 1998) पान 684, 685

³⁹ वयलोच संदर्भ, पान 1051.

⁴⁰ R. G. Bhandarkar, *Wilson Philological Lecturers* (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute. 1974) page 80.

⁴¹ श्रीपाद रघुनाथ देसाय, *कोंकणी भाशेची कुळकथा, कोंकणी शब्दकोश - IV* (पुणे: सौंदर्यलहरी, 1990) पान 13.

⁴² नागेश सोंदे, *कोंकणी भाशेचो इतिहास* (मुंबय : वासंतिक प्रकाशन, 1981) पान 33, 34.

⁴³ R. K. Rao, "A Brief History of the Konkani Language," *The Konkani Language : Historical and Linguistic Perspectives*, eds. V. Nithyanantha Bhat & L. Suneetha Bai (Kochi : Sukrtindra Oriental Research Institute, 2004) page 24.

⁴⁴ Jose Pereira, *Literary Konkani: a Brief History*. 1973 (Panaji: Goa Konkani Akademi 1992) page 8.

⁴⁵ R. K. Rao, "A Brief History of the Konkani Language, eds. V. Nithyanantha Bhat & L. Suneetha Bai (Kochi : Sukrtindra Oriental Research Institute, 2004) page 30.

⁴⁶ R. K. Rao, "A Brief History of the Konkani Language, eds. V. Nithyanantha Bhat & L. Suneetha Bai (Kochi : Sukrtindra Oriental Research Institute, 2004) page 52, 53.

⁴⁸ A. K. Priolkar, *The Goa Inquisition* (Page 01)

“The Inquisition may be described as an ecclesiastical tribunal for the suppression of heresy and punishment of heretics. It is officially styled “Holy Office”.”

⁴⁹ V. R Mitragotri, *Socio cultural history of Goa - from Bhojas to Vijayanagar*, (Page 33)

‘The discovery of the Siroda copper plate traced back the history of Goa to c. 400 A.D. Then it was believed that the Devaraja associated with the Siroda plate belonged to the Gomin dynasty. However in 1942 it was clarified that the said Devaraja was of the Bhoja dynasty.’ गोंयांत धाडले. तांचो कोड ऑपरेशन विजय आशिल्लो. (विजय म्हळ्यार जैत).

⁵¹ सु. बा. कुळकर्णी, कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (पान 38)

⁵² जुझे पेरैर, कोंकणी मंदाकिनी (पान 19)

⁵³ गोंयच्या हिन्दू लोकाक पुराणां वाचपाची संवय आशिल्ली. देखून हिन्दू लोकांक जेन्ना क्रिस्तांव केले तेन्ना तांकां वाचपा खातीर जेजुयीत पाद्री थोमास स्टिफन्सान जेजु क्रिस्ताचे जिणेचेर आदारीत बरप केलें आनी ताका क्रिस्त पुराण अशें नांव दिलें.

⁵⁴ क्रिस्त पुराण, (Page Introduction LXXIV & LXXV)

“हें सर्व मराठिये भासेन लिहिलें आहे. ह्या देसींच्यां भासां भितुर ही भास परमेश्वराच्या वस्तू निरोपूंसि योग्य ऐसी दिसलि म्हणउनु पण शुध्द मराठी मधिमा लोकासि नकळे देखुनु, ह्या पुराणाचा फळु बहुतां जनांसि सुफळु होऊंसि, काय केलें, मागिल्यां कवेश्वरांचीं बहुतेकें अवघडें उतरें सांडुनु सांपुचेयां कवेश्वरांचिये रितु प्रमाणें आणियेकें सोंपीं ब्राह्मणांचे भासेचीं उतरें ठाई ठाई मिसरित करुनु कवित्व सोंपें केलें; या परी परमेश्वराचे क्रुपेस्तंव उदंडा लोकाचें आरत पूर्ण होईल, आणि जे कवण येकादे

वेळां पुर्विल्यां कवित्वांचा श्रुंगारु वा बरवी भास अद्यापी आठवताती ते हें कवित्व वाचुनु संतोसु मानिती आणी फावे तो फळु भोगिती : कां मागिल्यां कवित्वांच्या स्थानीं आणियेक कवित्व देंतों तयां होउनु फळस्त सुफळ. आणी मागिल्यां कवेश्वरांच्यां लटिक्यां उतरां वा स्वप्नां वारिये सत्यवंता परमेश्वराचें सत्यवंत शास्त्र वा परम सुखाचा मार्गु परम भक्ती शिकवितों, जिये शिकवणे निमित्तीं तयांच्या आणी आमंच्या शास्त्रा भितुरि केवडें अंतर आहे तें समस्तांसि ठाउकें होईल, जितुकें अंतर उजवाडा वा अंधारासि, सत्या वा लटिकासि, वैकुंठा वा यमकोंडासि, परमेश्वरा वा देवचारासि आहे.”

प्रकरण 03
समाजभासविज्ञानीक, बोलीविज्ञानीक
नदरेन साश्टी बोलयांच्या सुदीर आनी
गावडी मोडयांचो अभ्यास

समाजभासविज्ञानीक, बोलीविज्ञानीक नदरेन साश्टी बोलयांच्या सुदीर

आनी गावडी मोडयांचो अभ्यास

- 3.1. समाजभासविज्ञान
- 3.2. बोलीविज्ञान
- 3.3. कोंकणी भाशेच्यो बोलयो
 - 3.3.1. कोंकणीच्यो भुगोलीक (प्रादेशीक) बोलयो
 - 3.3.1.1. उत्तर कोंकणी
 - 3.3.1.2. मध्य कोंकणी
 - 3.3.1.2.1. कोंकणीची कुडाळी / पेडणें बोली
 - 3.3.1.2.2. कोंकणीची बारदेशी बोली
 - 3.3.1.2.3. कोंकणीची साश्टी बोली
 - 3.3.1.2.4. कोंकणीची अंत्रुजी बोली
 - 3.3.1.3. दक्षीण कोंकणी
 - 3.3.2. कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो
 - 3.3.2.1. धर्मा प्रमाण कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो
 - 3.3.2.2. जाती प्रमाण कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो
 - 3.3.2.3. गोंया भायल्यो कोंकणीच्यो सामाजीक बोलयो
- 3.4. साश्टी वाठारांतले क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी समाज
- 3.5. निश्कर्श

समाजभासविज्ञानीक, बोलीविज्ञानीक नदरेन साश्टी बोलयांच्या सुदीर

आनी गावडी मोडयांचो अभ्यास

3.1. समाजभासविज्ञान

समाज, भास आनी विज्ञान ह्या तीन उतरांच्या आदारान 'समाजभासविज्ञान' हें उतर तयार जालां. इंग्लिशींत समाजभासविज्ञानाक 'Sociolinguistics' हें परिभाशीक उतर वापरतात. इंग्लिशींतलें हें 'Sociolinguistics' उतर 'Society' आनी 'Linguistics' हाचे वयल्यान तयार केलां¹. देखून समाजभासविज्ञान वा Sociolinguistics ही संकल्पना समजून घेवचे पयलीं 'समाज' आनी 'भासविज्ञान' ह्या उतरांचो अर्थ समजून घेवप गरजेचें आसा.

'समाज' म्हणल्यार, 'एका कारणाक लागून एकठांय येवन रावपी लोकांचो पंगड वा समूह.'² (Wardhaugh, 1965).

समाज ह्या उतराची संकल्पना खूब व्हड आसा. साद्या उतरांनी सांगचें जाल्यार, समाज म्हणल्यार 'लोक'. ह्या लोकांच्यो रावपी, जगपी, उलोवपी आदी पद्दती एकूच आसता. समाज धर्म, जात आनी भाशे प्रमाण बदलता.

'भास' म्हणल्यार, 'एका थरावीक समाजांतले लोक उलयतात ती भास.'³ (Wardhaugh, 1965).

भास ही एका मनशाक बदलूंक येना. ती मनशाची प्रक्रिया, जी समाज आनी मनशाचें नातें समजुपा इतलीच कठीण आसा. समाजांत भाशेक खुबूच म्हत्व आसा. कारण, भास संपर्का खातीर अदीक प्रमाणांत वापरतात. भाशेचो वापर संपर्का खातीर, दोन रुपांनी करतात. एक उलोवपाचें रूप आनी दुसरें बरोवपाचें रूप. भाशेंत उलोवपाचें रूप, बरोवपाच्या रुपा परस खुबूच म्हत्वाचें. कारण भाशेच्या इतिहासांत, भाशेंत

उलोवपाचो वापर, भाशेच्या बरोवपाच्या वापरा परस शेंकड्यांनी वर्सां पयलीं जालो. तशेंच मनशाचे जिणेंत भाशेचो उलोवपांत पयलो वापर जाता आनी उपरांत मनीस बरोवपाक शिकता. बरोवपा परस, भाशेचो उलोवपांत चड वापर जाता. तशेंच भास ही नाद उच्चारणाची प्रक्रिया जाल्ल्यान, खरो नादांचो अभ्यास भाशेच्या उलोवपांतूच जाता. देखून समाज जसो भास आपल्या उलोवपांत वापरता, तश्या तसोच अभ्यास समाजभासविज्ञानाच्या फांट्यांत जाता.

हडसन म्हणटा, भाशेचें समाजशास्त्र, समाज आनी भाशेच्या नात्यांचो अभ्यास करता.⁴ (Hudson, 1996)

एका समाजांत एकूच भास चलता अशें म्हणप योग्य अशें दिसना. केन्ना केन्ना एका समाजांत एका परस कितल्योशोच भासो घोळटात. एका समाजांत एकूच भास उलोवपी लोक रावतात जाल्यार, त्या समाजाक *एकभाशी (Monolingual) समाज*, दोन भासो उलोवपी लोक आसत जाल्यार, ताका *द्विभाशी (Bilingual) समाज* आनी दोना परस चड भासो उलोवपी समाजाक *भोवभाशीक (Multilingual) समाज* म्हणटात.

समाजभासविज्ञान ह्या फांट्याचो अभ्यास समाजाचे भाशेच्या उद्देशान जरी केलो तरी सुद्धां तो समाजशास्त्रांत पुराय रितीन पडनासतना, भासविज्ञानाच्या फांट्यांत चड पडटा. कारण तातूंत लोकांपरस लोकांचे भाशेक चड म्हत्व आसता. समाजभासविज्ञानाचे कितलेशेच फांटे आसात. तातूंतलो एक म्हत्वाचो फांटो म्हणल्यार *‘बोलीविज्ञान’*.

3.2. बोलीविज्ञान

बोल्यांचो विज्ञानीक पद्दतीन केल्लो अभ्यास म्हणल्यार *‘बोलीविज्ञान’*. इंग्लिशींत ताका *‘Dialectology’* हें परिभाशीक उतर वापरतात.

“बोली” म्हणल्यार, भाशेचो उप-विभाग. एक बोली, दुसरे बोलये पासून वेगळी आसता. पूण त्यो दोनूय एकेच भाशेच्यो आसपाक जाय.⁵” (Downes, 1998)

“बोली” म्हणल्यार, भाशेची एक तरा, जी चडशी संवसाराच्या पयसुल्ल्या वेगळ्या अश्या वाठारांनी उलयतात, जिका लिखित रूप नासता.⁶” (Chambers & Trudgill, 1980) सामान्य नदरेन, बोली म्हणल्यार अप्रमाणीक, सकयल्या दर्ज्याची, प्रतिश्ठा नाशिल्ली, चडशा खेड्या गांवांनी वापरांत आशिल्ली भास. बोली म्हणल्यार, भाशेच्या संवसारा पासून पयस खांची कोनशांनी आशिल्ल्या थळांनी उलोवपांत आशिल्ली ‘पोट भास’, जाच्या आदारान मुखेल भास तयार जाता. बोली म्हणल्यार खंयच्या खंयच्यान व्हांवपी एक सर्वसामान्य भाशेचो नमुनो. प्रमाण भाशेची उजू वाट सोडून गेल्ली भास म्हणल्यार बोली.

बोली ही सामान्य रितीन समजूक येवपी संकल्पना न्हय. भास आनी बोली हांकां वेगळीं करपाक खुबूच कठीण. भास आनी बोलये भितर न तुटपी नातें आसा. हाका लागून हॉगेन (Haugen) ह्या विद्वानाच्या मतान, भास आनी बोली हे दोनूय दुबावाचे शब्द. सादारणपणान मनीस हे दोनूय शब्द अशेच मेकळेपणान वापरता.

हॉगेन ह्या विद्वानान भाशेची व्याख्या करतना अप्रत्यक्षपणान बोली म्हणल्यार कितें तें सांगलां.

‘भास म्हणल्यार, एकामेकाक समजूक येता अशा बोलयांचो सांठो.’ (Haugen, 1966)

हातूंतल्यान बोली म्हणल्यार भाशेचो उप-भाग जाता. तरीय पूण ह्या व्याख्यांत कांय उणेपणां दिसतात. देखीक कोंकणी, मराठी, हिन्दी ह्यो तिनूय भारतीय-आर्य कुळांतल्यान जल्माक आयिल्ल्यो भासो. म्हणटकच कोंकणी, मराठी आनी हिन्दी ह्यो भासो भारतीय-आर्य भाशेच्यो बोलयो जातात.

भास आनी बोली हांचें गणीत सोडयतना, सरदेसाय म्हणटा,

“भास आनी बोली हांचो छतिसाचो आंकडो आसा. भास ही भाट-बेंस आशिल्ले भाटकांन्नी वरी-प्रस्तापीत, प्रतिश्टीत आनी बोली जी भाटकांन्नीच्या बरेपणाचेर जियेवपी आसता. भाटकांन्नीचो धेंक पयसावन मुंडकांन्न आपुणूय भाटकांन्न जावंक पळेता आनी भाटकांन्न तिका मुंडकांन्नूच दवरूंक सोदता.”⁷ (सरदेसाय, 1993) खंयचीय भास जर ‘भास’ म्हणून मिरयतली जाल्यार, तें ते भाशेच्या बोलयांचेर आदारून आसता. बोलयांचो विकास म्हणल्यार भाशेचें ‘भास’ म्हणून मिरवणूक आसता.

मनीस उलयता ते भाशेची तरा म्हणल्यार बोली. बोली मनशाक, आपूण ज्या वाठारांत, समाजांत, धर्मांत आनी जातींत जल्माक येता तातूंतल्यान मेळटा. मनशाक, आपले बोलये पासून वेगळावपाक जायना. कारण ताका ताच्या वाठारांतलो, समाजांतलो, धर्मांतलो आनी जातींतलो मनीस मेळटकच ताची बोली आपले आप ताच्या ओंठार येता. एका समाजांत उलयल्ली बोली जेन्ना लिखित स्वरूप आपणायता तेन्ना ती त्या समाजाची ‘लिखित बोली’ जाता. बोलयेक केन्नाच थीर रूप नासता. कारण बोली ही मौखीक परंपरेचेर आदारीत आसता. हें बदलतें रूप म्हणल्यार बोलयांचें एक म्हत्वाचें तत्व.

परंपरीक ‘बोलीविज्ञानाचो’ वा ‘भुगोलीक बोलयांच्या’ अभ्यासाचो फांटो म्हणल्यार ‘बोलयांच्या शिमांचो’ अभ्यास. इंग्लिशीन तांकां ‘*isoglosses*’⁸ अशें म्हणटात. एका थारावीक बोलयांचो वाठार नकाशाचेर दाखोवपा खातीर बोलयांच्या शिमांचो वापर करतात.

भास हें एक अनवधान (*Abstraction*) आनी बोली ही भाशेची तरा. ताका लागून आधुनीक काळांत भासविज्ञान ‘*Dialect*’ हाका समानार्थी उतर म्हूण ‘*Language Varieties*’ हें उतर वापरतात.

एक बोली केन्नाच दुसरे बोलये सारकी आसना. बोलीविज्ञान बोलयेचो अभ्यास करतना, 'पदविचार' (Phonological), 'व्याकरणविचार' (Grammatical) आनी 'उतरावळीचो' (Lexical) अभ्यास, ह्या तीन तरांनी करतात.

दोन मनीस केन्नाच एके तरेची बोली उलयना. दर एक उलोवपी आपलो खाशेलो गूण आपल्या उलोवपांत वापरता. हाका लागून दर एक मनशाचे उलोवपाचे पददतीक 'व्यक्ती बोली' अशें म्हणटात. इंग्लिशींत ताका 'Idiolect' म्हणटात. जर तर खंयचेय भाशेचे गूण, थोड्या मळांनी वा वेवसायांनी उलोवपी वापरतात जाल्यार ताका, 'खाशेली उतरावळ' (Register) अशें म्हणटात. कोंकणींत बोलयेचे शैलीक, 'मोडी' अशें म्हणटात. 'मोडी' हें उतर गोमिशान आपल्या 'कोंकणी सरस्पतीचो इतिहास - एक सुपुल्लो नियाळ' ह्या पुस्तकांत मेकळेपणान वापरिल्लें मेळटा. सरदेसाय हांणी आपल्या 'भासाभास' ह्या पुस्तकांत वेंचीक भासविज्ञानीक उतरावळ दिल्या. तातूंत 'Stylistics' ह्या उतराचें कोंकणी परिभाशीक उतर 'शैलीविज्ञान' अशें दिलां. तशेंच Style ह्या उतराचें कोंकणी परिभाशीक उतर म्हणल्यार 'शैली' अशें 'भासविज्ञान परिभाशीक उतरावळ' ह्या पुस्तकांत आल्मैदा आनी नायक हांणी दिलां. बोलयेची शैली थारायतलो जाल्यार, बोलयेंतल्या मौखीक आनी लिखीत साहित्याची गरज लागता. गोमिशान जाका मोडी अशें नांव दिलां तेंच शैली अशें जाता.

जे बोलयेचो चड प्रमाणान विकास जाता, तीच बोली भास जावपाक पावता. अशे तरेन एक बोली 'राष्ट्रीय भास' जाता. ज्या क्षेत्रांत बोली चड विकसीत जाता तेंच क्षेत्र, तेंच रूप भास आपणायता आनी भाशे भितर बदल करून घेता.

3.3. कोंकणी भाशेच्यो बोलयो

कोंकणी भास आनी तिच्यो बोलयो तयार जावपाक मुखेलपणान दोन कारणां फुडें येतात. तीं दोन कारणां म्हणल्यार -

1) भुगोल (*Topology*)

2) समाज (*society*)

हया दोन कारणांचेर आदारून कोंकणीच्यो भुगोलीक (प्रादेशीक) बोलयो आनी समाजीक बोलयो अशें वर्गीकरण करपाक जाता. हयो बोलयो तयार जावपाक गोंयचीं इतिहासीक कारणांय तितलींच म्हत्वाचीं आसा.

3.3.1. कोंकणीच्यो भुगोलीक (प्रादेशीक) बोलयो

राजापूर ते कोची मेरेन कोंकणी उलोवपी वाठारांत कोंकणीच्यो कितल्योशोच बोलयो मेळटात. हया कोंकणी भास उलोवपी कोंकण वाठाराचे तीन वांटे करून तातूंत 'उत्तर कोंकणी', 'मध्य कोंकणी' आनी 'दक्षीण कोंकणी' अशे कोंकणीचे वांटे घालूंक येतात. म्हाराष्ट्राच्या सिंधुदुर्ग वाठारांत कोंकणी उलयतात ती उत्तर कोंकणी भितर येता. मध्य कोंकणांत गोंयची कोंकणी (*गोमंतकी*) हिचो आसपाव जाता. जाल्यार, दक्षीण कोंकणी भितर कानारा प्रांतांत उलयल्ल्या कोंकणी भाशेचो आसपाव जाता. हातूंत केरळांत उलोवपी कोंकणीचोय आसपाव जाता.

3.3.1. (अ) भारतांतलो कोंकण वाठाराचे भाग आनी कोंकणी भास उलोवपी वाठार(नकासो)

3.3.1.1. उत्तर कोंकणी

उत्तर कोंकण हो महाराष्ट्राचो वाठार. ह्या वाठारांत 'मराठी' प्रमाण भास म्हूण घोळटा. देखून ह्या वाठारांतले कोंकणी भाशेचेर मराठी भाशेचो प्रभाव आसा. पुणे आनी मुंबय ह्या महाराष्ट्राच्या दोन मुखेल शारांनी कितलोसोच कोंकणी उलोवपी लोक मेळटा. तशेंच मालवण ह्या वाठारांत खास कोंकणी उलोवपी लोक आसा. तांची कोंकणी ही 'मालवणची कोंकणी बोली' म्हणटात. देखीक -

प्रमाण कोंकणी आनी मालवणी बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	मालवणी बोली	भाशांश
01	[करतलो]	[करतलंय]	'will do'

02	[इतल्यांन]	[इतक्यात]	'just then'
03	[मेळ्ळो]	[भेटलो]	'met'

संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

3.3.1.2. मध्य कोंकणी

मध्य कोंकण हो आधुनीक काळार कोंकणी भाशे खातीर मानिल्लो वाठार. ह्या वाठाराची राजभास कोंकणी. ह्या वाठारांतले कोंकणीचेर मराठी, कन्नड, फार्सी-अरबी आनी पोर्तुगेज भासांचो प्रभाव आसा.

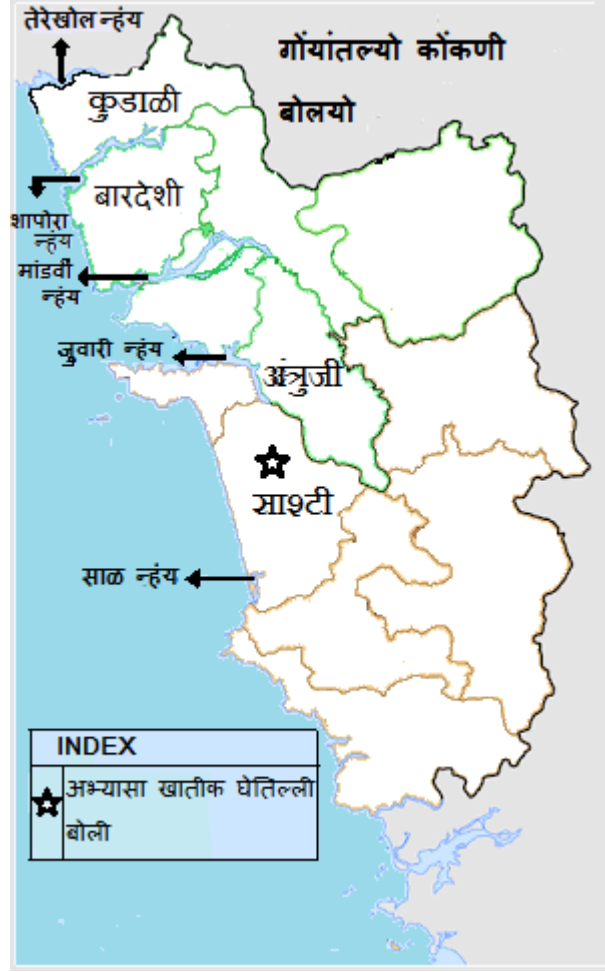
कोंकणी आनी मराठी ह्यो दोनूय एका कुळांतल्यो भासो जाल्ल्यान, हांचो प्रभाव मध्य कोंकणीचेर पडप सभावीक आसा. हाचे भायर मराठी आनी कोंकणी ह्यो दोनूय शेजारी भासो.

कर्नाटक हो शेजारी वाठार. तशेंच गोंयचेर कितल्याशाच कन्नड राज्यांनी राज्य चलयल्लें मेळटा. ताका लागून कन्नड भाशेचो प्रभाव मध्य कोंकणीचेर पडलो.

गोंय हें वेपारी बंदर आशिल्लें. ह्या गोंयांत कितलेच फार्सी-अरबी लोक घोड्यांचो वेव्हार करपाक येताले. ताका लागून फार्सी-अरबी भाशेचो प्रभाव मध्य कोंकणीचेर पडलो. चडशी वेव्हारा संबंदान कोंकणी भितर जी उतरावळ घोळटा ती फार्सी-अरबी आसा.

मध्य कोंकणीचेर चडांत चड प्रभाव पडलो तो पोर्तुगेज भाशेचो. कारण ही राजवट गोंयांत चड काळ उरली. ताका लागून मध्य कोंकणांत कोंकणी भास उलोवपी कांय वाठारांनी हो पोर्तुगेज भाशेचो प्रभाव आजून मेरेन आसा. देखीक साश्टी वाठार.

मध्य कोंकणीच्या भुगोलीक (प्रादेशीक) बोलयांचो अभ्यास करतना, गोंयांतल्यो मुखेल चार बोलयो मानल्यात. त्यो म्हणल्यार कुडाळी, बारदेशी, अंत्रुजी आनी साश्टी.

3.3.1.2. (अ) गोंयांतल्यो कोंकणी बोलयो उलोवपी वाठार

3.3.1.2.1. कोंकणीची कुडाळी / पेडणें बोली

गोंयांतल्या बोलयां भितर गोंयचे उत्तरेक पेडणें वाठारांत, जें कोंकणीचें रूप घोळटा ताका 'कुडाळी' म्हूण वळखतात. तिका 'पेडणेची बोली' अशेंय म्हणटात. पेडणें हो वाठार तेरेखोल न्हंय आनी शापोरा न्हंयचे मदीं आसा. तेरेखोल न्हंय गोंय प्रांताक महाराष्ट्र प्रांता पासून वेगळो करता. पेडणें वाठाराचे दक्षिणेक बारदेस वाठार आसा. पेडणें आनी बारदेस वाठारा मदीं शापोरा न्हंय व्हांवता जी हया वाठारांक वेगळे करता.

'कुडाळी' हे बोलयेंत खूबशीं मराठी उतरां रिगिल्लीं मेळटात. तसोच बोलयेचो हेळो मराठी कडेन लागीं आशिल्ल्यान ती मराठीची बोली अशी दिसता. ही बोली तेराव्या शेंकड्या पासून आशिल्ली म्हणपाची रुजवात नामदेवाच्या अभंगांतल्यान

मेळटा (पळयात प्रकरण 2). पोरण्या काळार हे बोलयेचो उत्तर कोंकणी बोलयेंत आस्पाव जातालो. तसोच सु. बा. कुळकर्णीन तिचो अभ्यास करतना उत्तर कोंकणी बोलयां भितर केला. पेडणें हो वाठार गोंयचो म्हणटकच ते बोलयेचो आस्पाव मध्य कोंकणी बोलये भितर जावपाक जाय. तशेंच कोंकणीच्यो ज्यो शिमो आयज मानतात त्यो खऱ्या अर्थान पोर्तुगेजांनी राज्य चलयल्ल्या वाठाराच्योच शिमो जाल्यार, कुडाळी बोलयेचो आस्पाव मध्य कोंकणांत जावप योग्य अशें दिसता. हे बोलयेंतलीं कांय खाशेलीं उतरां म्हळ्यार-

प्रमाण कोंकणी आनी कुडाळी बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	कुडाळी बोली	भाशांश
01	[बायलेक]	[बायीक]	'woman'
02	[चलो]	[झील]	'son'
03	[तातूंत]	[तेतूर]	'in that'
04	[वतना]	[जाताना]	'while going'
05	[भोंवपाक]	[फिराक]	'to go for a walk'
06	[आमी]	[हामी]	'we'
07	[मनशान]	[माणसान]	'by man'

संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

3.3.1.2.2. कोंकणीची बारदेशी बोली

बारदेस म्हालांत कोंकणीचें एक वेगळेंच रूप घोळटा. ह्या रूपाक 'बारदेशी बोली' म्हूण वळखतात. हो वाठार, पेडणें वाठाराच्या दक्षिणेक आसा. पेडणें आनी बारदेस वाठारां मदीं शापोरा न्हंय व्हांवता, तशेंच दक्षिणेक मांडवी न्हंय बारदेसाक तिसवाडी

कडच्यान वेगळो करता. कोंकणीची बारदेशी बोली ही उत्तर गोंयची बोली म्हूण जगताली.

दाल्गादान उजवाडाक हाडिल्ले 'पोर्तुगेज-कोंकणी' आनी 'कोंकणी-पोर्तुगेज' कोश हे बारदेस बोलयेचे उत्कृश्ट नमुने मानतात. कोंकणी भाशेंतलें पयलें नेमाळें, 'उदेंतेचें साळक', पयली कोंकणी रोमी लिपयेंतली कादंबरी 'क्रिस्तांव घराबो' हें सगळें ब्रुन द सौजान, हे बोलयेंतल्यान उजवाडाक हाडलें. कोंकणी भाशेंतलो पयलो तियात्र 'इटालियन भुरगो' (1989) हो लेगीत हेच बोलयेंत माचयेर आयलो. बारदेस बोली पत्रकारितेच्या मळारूय फाटीं उरली ना. एका काळार कोंकणी साहित्याची देणगी फुलोवपी ही बारदेशी बोली आशिल्ली. हे बोलयेंतल्यो कांय देखी म्हणल्यार -

प्रमाण कोंकणी आनी बारदेस बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	बारदेस बोली	भाशांश
01	[कोण]	[काँण]	'who'
02	[मनशाक]	[मुनशाक]	'human'
03	[दोन]	[दाँग]	'two'
04	[पयल्या]	[पोयल्या]	'keep away'
05	[मन]	[माँन]	'mind'

संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

3.3.1.2.3. कोंकणीची साश्टी बोली

साश्टी म्हालांतले कोंकणी भाशेचें रूप म्हणल्यार, 'साश्टी बोली'. साश्टी बोलयेचो विचार करतना, साश्टी वाठारांत मुरगांवचोय आस्पाव करून घेवचो पडटा. आयज जरी मुरगांव, साश्टी पासून वेगळें आसा, जाल्यार लेगीत एका काळार तें साश्टीचोच भाग आशिल्लो. देखून ह्या वाठाराच्यो शिमो दाखयतना, ताचे उत्तरेक

जुवारी न्हंय आनी दक्षिणेक साळ न्हंय व्हांवता तें पळोवपाक मेळटा. साश्टी बोली एका काळार कोंकणीची, गोंयांतली 'दक्षिणेची बोली' म्हूण जगताली. ही बोली सोळाव्या शेंकड्यांत आनी आदीं एक 'प्रमाण बोली'^१ (पैरर, 2004) म्हूण जगताली. जेजुईत पाद्रींनी हे बोलयेंतल्यान जायतें धर्मीक स्वरुपाचें तशेंच भाशे स्वरुपाचें साहित्य रचिल्लें. मिशनरी पाद्रींच्या काळा पयलीं हे बोलयेंत 'रामायण', 'महाभारताची' लिखित रचना जाली.

आयज जेजुईत पाद्रींचे जे पोरणे ग्रंथ संशोधकांच्या हाताक लागल्यात, त्या ग्रंथांनी साश्टी बोलयेचीं खाशेलपणां दिसतात. पोर्तुगेजांनी ह्या वाठाराचेर साडे चारशीं वर्सां राज्य चलयलें म्हणटकच, हे बोलयेचेर पोर्तुगेज भाशेचो खूब प्रभाव पडप समा आसा. भारतीय भासां मदीं पयलें व्याकरण कोंकणी भाशेंत (1640) मेळटा (पळयात प्रकरण 2). हें व्याकरण हे बोलयेंत आशिल्लें. ज्योकी मिरांदान रचिल्लें 'रिगलो जेझू मळ्यांत', पास्काल दीयश् हाणें रचिल्ल्या 'सां. फ्रांसीशकु शावेरा' ह्या भजन गितांचो हे बोलयेंत आस्पाव जाता. कोंकणी भाशेंतलो पयलो मांडो 'लूयीजीजा' (1854) हे बोलयेंत आशिल्लो. साश्टी बोलयेचीं कांय खाशेलीं उतरां म्हळ्यार -

प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	साश्टी बोली	भाशांश
01	[चड]	[ँकदोम]	'too much'
02	[घराब्यांत]	[घॉराब्यान्त]	'in family'
03	[व्हडलो]	[वॉळ्ळो]	'big'
04	[खूब]	[बॉरपूर]	'too much'
05	[अशें]	[ँशें]	'like this'
06	[सकाळ]	[सॉकाण]	'morning'

07	[अर्द दीस]	[आदेस]	'half day'
----	------------	--------	------------

संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

3.3.1.2.4. कोंकणीची अंत्रुजी बोली

अंत्रुज म्हालांत, उलोवपांत आशिल्लें कोंकणीचें रूप म्हणल्यार 'अंत्रुजी'. हे बोलयेचेर पोर्तुगेजीचो व्हडलोसो प्रभाव पडपाक पावलो ना. कारण हो वाठार पोर्तुगेजांनी 1791 वर्सा आपल्या ताब्यांत घेतलो. ताचे पयलीं ह्या वाठारांत मराठ्यांचें आनी हेर राजवटक्यांचें राज्य चलतालें. अंत्रुज हो वाठार आनी ताचे भोंवतणचो म्हणल्यार, सांगें आनी दिवचल वाठार, मराठी प्रांता कडेन लागीं आशिल्ल्यान मराठी भाशेचो हे बोलयेचेर प्रभाव आसा. सु. बा कुळकर्णी म्हणटा,

“भुगोलीक रचणुकेक लागून, गिरेस्त साहित्य-रचने खातीर तशेंच बाकीबाब बोरकार हांचे सारकिल्ल्या सुप्रसिध्द लेखक-कवींनी लिखाण केल्ले खातीर कोंकणीची अंत्रुजी बोली नेटान प्रमाण-मोड म्हूण मुखार येत आसा. शिक्षण, पत्रकारिता आनी दिसपट्टो वेव्हार हातूंत तिचो वापर व्हडा प्रमाणाचेर जायत आसा, ही वस्तुस्थिती आसा.”¹⁰ (कुळकर्णी, 2013)

कुळकर्णीन अंत्रुजी ही 'प्रमाण बोली' मानल्या. हे बोलयेक प्रमाणीकरण कडेन पावोवपाचो मान पयलीं शणै गोंयबाबाक फावता. शणै गोंयबाबान रचिल्लें साहित्य हें हे बोलयेंतलें उत्कृष्ट साहित्य अशें मानतात. प्रमाणीकरणाचेर माधवी सरदेसाय म्हणटा,

“कांय भासांचें प्रमाण रूप मुद्दाम यत्न करिनासतना आपशींच वा म्हणुंया, सहजपणान थरिल्लें आसता जाल्यार कांय भासांचें प्रमाण रूप मुद्दाम यत्न करून थारायल्लें आसता.

राजकी नदरेन म्हत्व आयिल्ल्या वाठारांतली बोलीच चडशी सहजपणान समाजांत प्रतिश्टा जोडूंक पावता आनी भाशेची प्रमाण बोली जावन वयर सरता.”¹¹ (सरदेसाय, 1993)

प्रमाण जाल्ले बोलयेंत दोन गजाली आसप गरजेच्यो. एक जी प्रमाण बोली आसता ती एक तरी खंयच्याय राज्याची बोली भास आसपाक जाय. आनी दुसरी, ते बोली भाशेंतल्या साहित्याची व्हड देणगी लाबिल्ली आसूंक जाय. अंत्रुजी बोली ही शणै गोंयबाबाच्या काळार खूब तेंगशेर पाविल्ली, म्हणटकच हे बोलयेन नामना जोडिल्ली. ताका लागून ही बोली प्रमाण कोंकणीची बोली जावपाक पावली. हे बोलयेचें प्रमाण रूप जावपाक आनीक एक खाशेलपण म्हणल्यार, हे बोलयेचेर हेर विदेशी भासांचो प्रभाव खूब उणो दिसता.

गोंयांत मेळपी कोंकणी भाशेच्या बोलयांची आनीक एके पद्दतीन वांटणी घालपाक जाता. ती म्हणल्यार पोरणे काबिजादींतल्यो बोलयो आनी नवे काबिजादींतल्यो बोलयो. ह्यो बोलयो मुखेलपणान इतिहासीक कारणाक लागून तयार जाल्यात. कारण पोर्तुगेजांनी गोंयचेर दोन वांटे घालून राज चलयलें. 1510 वर्सा जेन्ना पोर्तुगेजांनी गोंय घेतिल्लें, ते फकत साश्टी, तिसवाडी आनी बारदेस तालुके आशिल्ले. उपरांत 1788 वर्सा उरिल्लें गोंय घेतलें (अदीक म्हायती खातीर पळयात प्रकरण दोन) हाचो परिणाम कोंकणी भाशेचेर जालो. पोरणे काबिजादींतल्या वाठाराचेर पोर्तुगेज भाशेचो प्रभाव चड दिसता आनी नवे काबिजादींत मराठी भाशेचो प्रभाव चड आसा.

3.3.1.3. दक्षीण कोंकणी

दक्षीण कोंकणी वाठारा भितर कारवार, सुपें, हल्ल्याळ, कुमठा हे वाठार आस्पावतात. हे वाठार कर्नाटक राज्यांत पडटात. देखून ह्या वाठारांतले कोंकणीचेर कन्नड भाशेचो प्रभाव आसा. हे भायर मंगळूरांत, कोंकणी भास उलोवपी लोक आसात.

हया मंगळूरच्या लोकांचे कोंकणी भाशेचेर कन्नड आनी तुळू भासांचो, भटकळांतले कोंकणीचेर अरबी आनी कासारगोडांतले कोंकणीचेर कन्नड भासांचो प्रभाव आसा. तशेंच, दक्षिणेक केरळांतले कोचीनाचे कोंकणीचेर मल्ल्याळम भाशेचो प्रभाव पडला. देखीक -

प्रमाण कोंकणी आनी कारवारी बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	कारवारी बोली	भाशांश
01	[गिरेस्ताक]	[ग्रिहस्ताक]	'richness'
02	[तातुंतले]	[तान्तुलेपैकी]	'in that'
03	[बापायकडेन]	[बापसुकडे]	'with father'
04	[येंवची]	[येंवाचि]	'to come'
05	[म्हाका]	[माक्का]	'for me'
06	[रावलो]	[राबलॉ]	'waited'

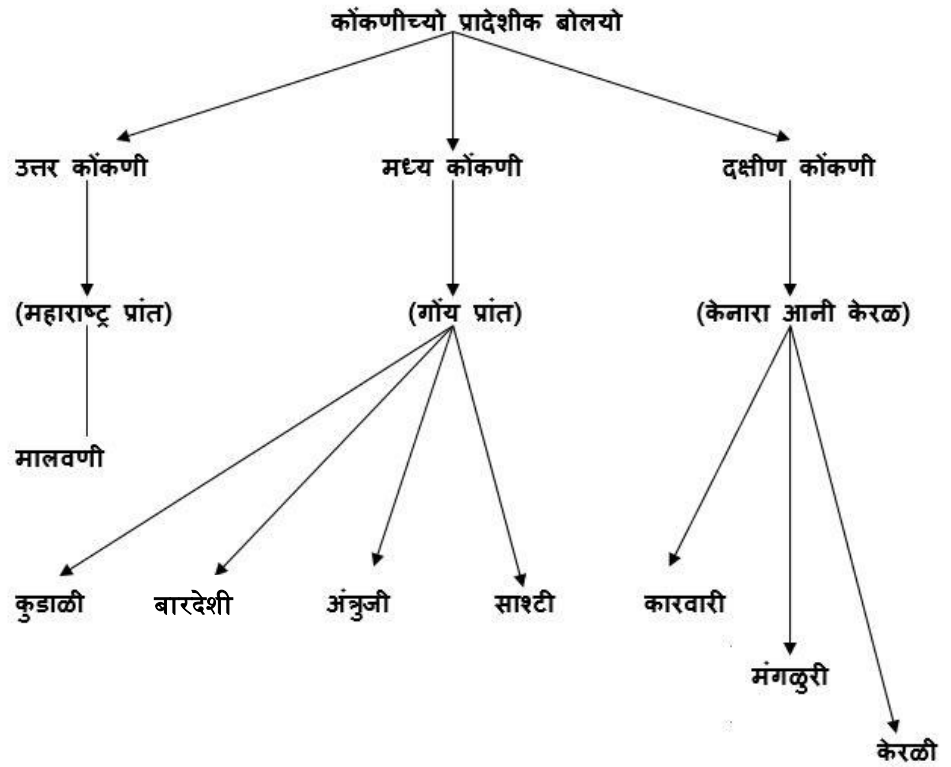
संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

प्रमाण कोंकणी आनी मंगळुरी बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	मंगळुरी बोली	भाशांश
01	[गिरेस्त]	[ग्रेस्त]	'rich'
02	[करून]	[कर्न] वा [कोर्न]	'while doing'
03	[पिराय]	[प्राय]	'age'
04	[वचूंक जाय]	[वचाजे] वा [वचका]	'have to go'
05	[सोबितकाय]	[सोबाय]	'beauty'
06	[खूब]	[मस्त]	'too much'

संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

प्रमाण कोंकणी आनी केरळी बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	केरळी बोली	भाशांश
01	[एकली]	[एक्किली]	'oneself' (f)
02	[चेडो]	[चोड्डो]	'boy'
03	[लाग्वीच]	[लाग्वीचि]	'close by'
04	[माजर]	[माज्र]	'cat'

संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

3.3.1.3. (अ) कोंकणीच्यो प्रादेशीक बोलयो.

दर एक भुगोलीक (प्रादेशीक) बोली फुडें समाजीक नदरेन बदलत वता. म्हणल्यार, एकाच थळार, बोलयां भितर समाजीक नदरेन वेगळेपणां मेळटात.

3.3.2. कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो

कोंकणी भाशेच्या बोलयांचीं वेगळेपणां फकत भुगोलीक नदरेन करपाक जायनात. कारण गोंयांत आनी गोंया भायर, चडांत चड लोक स्थलांतरीत जाला. हो कोंकणी भास उलोवपी लोक आसा. गोंयांतूच एका तालुक्या साकून दुसऱ्या तालुक्यांत कोंकणी मनीस स्थलांतरीत जाला. हे लोक स्थलांतरीत जावपा फाटल्यान कारणां म्हणल्यार, एक लग्न आनी दुसरें वेवसाय. गोंय ल्हान जाल्ल्यान हांगा पेडणेची चली बारदेसाक लग्न जावपाक शकता. तशेंच बारदेसची चली साश्टी वाठारांत लग्न जावपाक शकता. हाका लागून पेडणेची कुडाळी बोली उलोवपी बायल बारदेसांत पावता आनी बारदेसांतली बारदेशी बोली उलोवपी बायल साश्टी वाठारांत पावता. वेव्हार धंद्याक लागून पेडणेचे खूबशे लोक साश्टींत आनी साश्टींतले पेडणे वचून रावपाक लागल्यात. हे लोक दुसऱ्या वाठारांत स्थलांतरीत जातना आपल्या वाठारांतली बोली घेवन गेल्यात. काळांतरान भोंवतणच्या बोलयां बरोबर तांची बोली बदल्ल्या खरी, पूण एके बोलयेचो दुसरे बोलयेचेर प्रभाव पडपाचो बंद जालोना. देखून कोंकणीच्यो भुगोलीक बोलयो दाखयतना त्या वाठारांत रावपी मनीस खंयचे बोलयेंत पडटा हें सांगपाक कठीण जाता. ताका लागून भासविज्ञान भुगोल दाखोवपाक समाजीक बोलयांचो आदार घेता. समाजीक बोलयेंत मनशाची जात, वर्ग, लिंग, पिराय ह्यो गजाली मतींत धरून अभ्यास करता. कोंकणीच्यो बोलयो उलोवपी लोकांचो मूळ वाठार सोदून काडपाक समाजीक बोलयांची गरज लागता. कारण एका वाठारांत उलोवपी कोंकणी बोलयेंतल्या मनशाची जात, दुसऱ्या थळा वयल्या कोंकणी बोली उलोवपी जातीच्या मनशा कडेन समानताय दाखयता. हातूंतल्यान भुगोलीक बोलयो दाखोवपाक जें कितें कमी पडटा, तें कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो पुराय करतात.

कोंकणी भाशेच्या समाजीक बोलयां भितर दोन तरांच्यो बोलयो आसात. त्यो म्हणल्यार -

1. धर्मा प्रमाण कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो.
2. जाती प्रमाण कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो.

3.3.2.1. धर्मा प्रमाण कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो

गोंयकारांचो मूळ धर्म हिन्दू हे भायर मुसलमान आनी क्रिस्तांव हे दोनूय धर्म गोंयांत चलतात. हिन्दू, मुसलमान आनी क्रिस्तांव ह्या तिनूय धर्मांनी कोंकणी उलोवपी लोक गोंयांत रावतात. हिन्दू हो गोंयकारांचो मूळ धर्म जाल्ल्यान, पुराय गोंय भर कोंकणी भास उलोवपी हिन्दू लोक मेळटात. गोंयांत एका काळार मुसलमानांची राजवट चलताली. ह्या वेळा वयले मुसलमान लोक कोंकणी भास उलयताले. तेन्नाचे मुसलमान अजून पासून गोंयांत मेळटात. तांच्यो वसती चड करून सांगें, सतरी, दिवचले ह्या वाठारांनी दिसतात. गोंयांत क्रिस्तांव धर्म पोर्तुगेजांनी हाडलो. पोर्तुगेजांनी कितल्याशाच गोंयकारांक क्रिस्तांव धर्म दिलो. हे क्रिस्तांव जाल्ले गोंयकार कोंकणी भास उलयताले. चडशे क्रिस्तांव कोंकणी भास उलोवपी लोक साश्टी, तिसवाडी आनी बारदेस वाठारांत मेळटात. सोळाव्या-सतराव्या शेंकड्यांत क्रिस्तांवांची कोंकणी भास ही गोंयकार क्रिस्तांवांची धर्माची भास म्हूण चलताली. देखून ह्या काळांत बरयल्लीं चडशीं पुस्तकां कोंकणी भाशेंत मेळटात. गोंयकार क्रिस्तांव जाल्ल्या लोकांची भास कोंकणी आशिल्ली, देखून तांणी तांकां ते भाशेंतल्यान धर्म दिलो.

कोंकणीचे समाजीक बोलयांचो विचार करतना, धर्मा प्रमाण बोली बदलता हाचो पयलो विचार करचो पडटा आनी धर्मा प्रमाण बोलयेच्या उतरावळींत वेगळेपण आसा हें जाणवता. एकाच धर्माचे लोक पुराय गोंय भर एकूच बोली उलयनात. कोंकणी भास धर्मा अंतर्गत थळा-थळा प्रमाणूय बदलता. देखीक -

प्रमाण कोंकणी	बारदेस क्रिस्तांव	साश्टी क्रिस्तांव (उच्चार)	भाशांश
[चानी]	[चानी]	[च्यानी]	'squirrel'
[चाळीस]	[चाळीस]	[च्याळीस]	'forty'
[वाज]	[बेजार]	[बेज्यार]	'boredom'
[खंय]	[फूंय]	[हूंय]	'where'
[खेळ]	[फेळ]	[हेळ]	'play'
[केळें]	[केयें]	[केळें]	'banana'
[कळना]	[कोवोना]	[कोण्णा]	'cant understand'

संदर्भ : कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा (परिशिष्ट)

3.3.2.2. जाती प्रमाण कोंकणीच्यो समाजीक बोलयो

'जात' हो भारतीय संस्कृतायेचो म्हत्वाचो घटक. गोंयांत सारस्वतांनी आपले बरोबर आपल्यो जाती हाडल्यो. ह्यो जाती गोंयच्या समाजांत खोल रिगल्यो. उपरांत पोर्तुगेज गोंयांत आयले आनी क्रिस्तांव धर्म कोंकणी समाजाक दिलो. पोर्तुगेजांनी कितल्याश्याच गजालींनी, गोंयच्या समाजाक भारतीय संस्कृताये पासून तोडपाचो प्रयत्न केला. पूण भारतीय संस्कृतायेतली जात-वेवस्था मात ते तोडपाक पावले ना. खरें म्हणल्यार, गोंयच्या समाजान, क्रिस्तांव धर्म आपणायलो खरो, पूण आपले जाती कडेन ते खर रितीन थिगून रावले. वर्ण वेवस्थेंतल्यो चार मुखेल जाती क्रिस्तांव धर्मांतूय रिगल्यो. गोंयच्या क्रिस्तांव समाजांत क्रिस्तांव बामण, क्रिस्तांव चाड्डो, क्रिस्तांव सुदीर आनी क्रिस्तांव गावडी तयार जाले. प्रत्येक जातींतलो लोक आपले जातीची प्रतिश्ठा तिगोवपाक लागलो. वयले जातींतले लोक, सकयले जातींतल्या

समाजाक कुशीन काडपाक लागले. हातूंतल्यान प्रत्येक समाजांतल्या जातींतल्या लोकांच्यो मोडी तयार जाल्यो.

साश्टी क्रिस्तांव बामण	साश्टी क्रिस्तांव सुदीर	साश्टी क्रिस्तांव गावडी	भाशांश
[हॉरँ]	[हॉरँ]	[पावडो]	'shovel'
[कॉशँ]	[कॅशँ]	[कॅशँ]	'how'
[आंगा]	[इंगा]	[इंन्यां]	'here'
[नुस्तँ]	[नुस्तँ]	[निस्तँ]	'fish'
[जॉवलॉ]	[जेयलॉ]	[जेयलॉ]	'had food'

सुदीर ही जात, भाशीक नदरेन बामण आनी गावडी हांचे मदली जात. सुदिरांचीं कांय उतरां बामणांचे बोलयेंत जाल्यार, कांय उतरां गावडी बोलयेंत घोळटात.

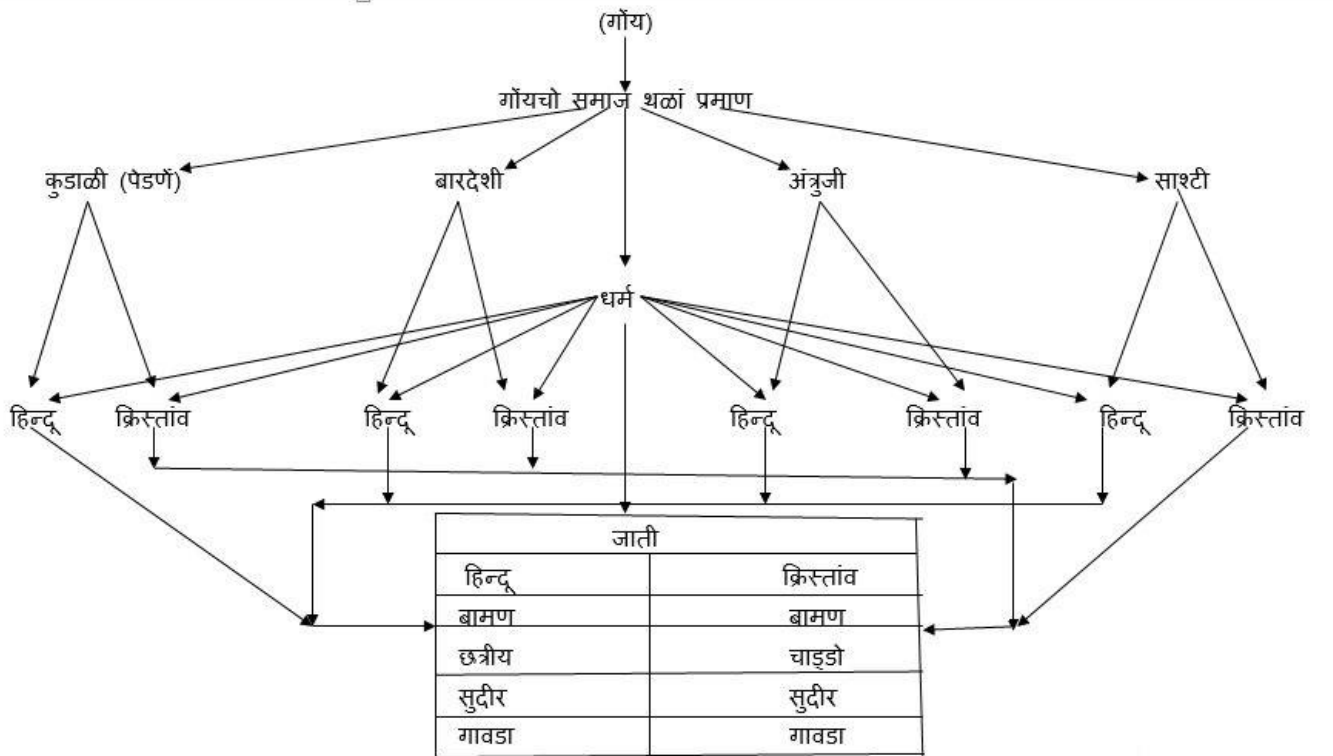
कोंकणी समाजीक बोलयांचे हिन्दू आनी क्रिस्तांव धर्मांत आनीक एके रितीन वर्गीकरण करपाक मेळटा. वयल्या समाजाच्यो बोलयो आनी सकयल्या समाजाच्यो बोलयो. वयल्या हिन्दू समाजा भितर, बामण आनी छत्रीय जातींतले लोक येतले आनी सकयल्या समाजा भितर, सुदीर आनी गावडी लोक येतात. तशेंच क्रिस्तांवां भितर, वयल्या समाजांत बामण आनी चाड्डो आनी सकयल्या समाजा भितर सुदीर आनी गावडी लोक येता.

3.3.2.3. गोंया भायल्यो कोंकणीच्यो सामाजीक बोलयो

गोंया भायर आशिल्ल्या समाजीक कोंकणी बोलयां भितर एके बोलयेचो खास उल्लेख करपाक मेळटा ती म्हणल्यार, 'नवायती मुसलमानांची कोंकणी बोली'. नवायती ही बोली दक्षीण कोंकणी बोलयेंत पडटा.

प्रमाण कोंकणी आनी नवायती बोली			
क्र. न.	प्रमाण कोंकणी	नवायती बोली	भाशांश
01	[आपोय]	[आपइलान]	'call'
02	[घरा लागीं]	[घरालागिंग]	'close to a house'
03	[तेन्ना]	[तेदवां]	'that time'
04	[उलोवप]	[बोल्लान]	'to talk'

कोंकणी भाशेच्यो समाजीक बोलयो / मोडी

3.3.2.3. (अ) कोंकणी भाशेच्यो समाजीक बोलयो / मोडी

3.4. साश्टी वाठारांतले क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी समाज

कोंकणी ही हेर आधुनीक भासां सारकीच भास, जातूंत कितल्योशोच प्रादेशीक आनी समाजीक बोलयो आसात. तातूंतलीच एक म्हत्वाची बोली म्हणल्यार, 'साश्टी बोली'. हे बोलयेक साश्टी ह्या तालुक्या वेल्यान नांव पडलां. साश्टी वाठाराची जमीन 225.01¹² किलोमीटर इतली व्हड आसा. तातूंत 173,116¹³ इतलो लोक रावतात. साश्टींत 47¹⁴ गांव आसात. ह्या वाठाराचे शेजारी वाठार म्हणल्यार मुरगांव (जो एका काळार साश्टीचोच भाग आशिल्लो), तिसवाडी, अंत्रुज आनी केपें आसात.

साश्टींत हिन्दू, क्रिस्तांव आनी मुसलमान ह्या तिनूय धर्मांचे लोक रावतात. हो वाठार पोर्तुगेजांच्या पोरण्या काबिजादींतलो एक म्हत्वाचो वाठार, जातूंत चडांत चड क्रिस्तांव धर्मांतले लोक रावतात. ह्या लोकांचे कोंकणी भाशेचेर लातीन आनी पोर्तुगेज भासांचो प्रभाव आसा. ह्या वाठारांत 1624¹⁵ इतलो अनुसुचीत जातीचो (*Scheduled cast*) लोक आनी 23,647¹⁶ इतलो अनुसुचीत जमातीचो (*Scheduled tribe*) लोक आसा, जांची बोली साश्टी कोंकणी आसा. ह्या वाठारांत 866¹⁷ लोकांचो शेती वेवसाय (*Farming*) आसा. हेर 365¹⁸ लोक कृशीकाम (*Cultivators*) करपी आसात.

साश्टी हो पोर्तुगेजांच्या ताब्यांत आशिल्लो पोरणो वाठार. 'साश्टी' ह्या उतराची व्युत्पत्ती विशीं संशोधकांचें एकमत ना.

1. कांय संशोधक अशें मानतात, 66 गौड सरस्वत ब्राह्मणांचीं कुटुंबां ह्या वाठारांत येवन रावलीं, देखून 'सांसश्ट' ह्या आंकड्या वयल्यान 'साश्ट' हें नांव पडलां¹⁹. (*Keni, 2008*)
2. पयलींच्या काळार (जेन्ना मुरगांव साश्टीचोच वांटो आशिल्लो तेन्ना) ह्या वाठारांत 66 गांव आशिल्ले. ताका लागून 'साश्टी' हें नांव पडलां²⁰. (*Phalgaonkar, 2012*)

दोनूय मतांनी 66 आंकड्या वयल्यान 'साश्टी' नांवाचो जल्म जाला हें जाणवता. हया वाठारांत 66 कुटुंबां वा 66 गांव आशिल्ले म्हणून हया वाठाराक सर्व सादारणपणान 'साश्टी' हया नांवान लोक पाचारपाक लागले. हया वाठारांत रावपी लोकांक 'साश्टीकार' म्हूण पाचारतात. साश्टी वयल्यान 'साश्टीकार' हया नांवांचो जल्म जालो. म्हणटकच साश्टीकारांच्या ओठार घोळपी कोंकणी भाशेची बोली म्हणल्यार, 'साश्टीची बोली' आसा.

साश्टी बोलयेंत उलोवपाचे आनी बरोवपाचे पद्दतींत खूब वेगळेपणां आसात. हया वेगळेपणाचें कारण म्हणल्यार, 'रोमी लिपी' जी सोळाव्या-सतराव्या शेंकड्यांत मिशनरी पाद्रींनी वापरिल्ली त्या लिपयेंत त्या काळा वयलें साहित्य तांणी रचलें. हे लिपयेचें अस्तित्व अजून पासून साश्टी वाठारांत आसा. चड करून क्रिस्ती धर्मीक साहित्यांत आनी धर्मीक शिकवणेंत, तियात्रांत आनी लोकगितांत, मांडो आनी दुल्पदांनी ती अस्तित्वांत उरल्या. मिशनरी पाद्रींनी रोमी लिपी कोंकणी साहित्य बरोवपाक वापरली खरी, पूण तांणी हे लिपये खातीर 'लातीन' भाशेच्या शुद्धलेखनाचो (Orthography) वापर केलो. जसो, /c/ वा /qu/ हाका /k/, /x/ हाका /sh/ देखीक,

'Cantar'	<i>Kātar</i>	Song
'Cator'	<i>Katory</i>	Scissors
'Qupem'	<i>KæpÉ</i>	Name of a place
'Xett'	<i>Shæt</i>	Field

असले तरेचे बदल फकत साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलये भितर मेळटात. रोमी लिपी ही फकत साश्टी क्रिस्तांव लोकां भितरूच मेळटा. हया वाठारांतल्या हिन्दू लोकां मदीं देवनागरी लिपी घोळटा.

साश्टी कोंकणी बोली मुखेलपणान 'हिन्दूंची कोंकणी बोली' आनी 'क्रिस्तांवांची कोंकणी बोली' (साश्टीचे क्रिस्तांव तिका क्रिस्तांवांची भास म्हूण पाचारतात) असो

करूंक मेळटा. हो बोलयांचो फरक ह्या वाठारांत मेळपी धर्माच्या आदारान केला. ह्या वाठारांत जे हिन्दू लोक कोंकणी साश्टी बोली उलयतात, तिचें प्रमाण भाशे कडेन जायत्या प्रमाणान साम्य आसा. ह्या वाठारांतले क्रिस्तांव बोलयेचेर पोर्तुगेज भाशेचो प्रभाव चड आशिल्ल्यान ती प्रमाण कोंकणी बोलये पासून खूबच वेगळी जाल्या. हाचे फाटलें कारण म्हणल्यार धर्मांतर. उतरावळीच्या मळार ह्या वाठारांतल्या दोनूय धर्मांतल्या बोलयां भितर खूबच वेगळेपणां मेळटात.

साश्टीचे क्रिस्तांव बोलये भितर वर्ग आनी जाती प्रमाण मोडयांचीं वेगळेपणां करूंक मेळटात. बामण (*बामोण*) ही क्रिस्तांवां भितरली वयल्या वर्गाची जात. आदल्या काळार ही जात क्रिस्तांव धर्मा भितर म्हत्वाचें कार्य करताली. आयज मात हें चित्र बदल्लां. हे क्रिस्तांव बामण भाटकार आशिल्ले. दुसरी जात म्हणल्यार चाड्डो²¹. ही बामणां सकयली जात. हे जातींतले लोक चडशे वेव्हारा कडेन संबंदीत आशिल्ले. तिसरी, सुदीर जात. साश्टी वाठारांत चडांत चड लोक संख्या सुदीर जातींतली आसा. हांचो मुखेल वेवसाय शेती आसा. ही आर्य वंशाची जात आसा.

साश्टी वाठारांतलो सुदीर समाज केन्ना ह्या वाठारांत पावलो हें निश्चितपणान सांगपाक मेळना. पूण हे आर्य वंशाच्या कुळांतले लोक म्हणपाचें समजता. गोंयांत आर्य जमात पावली तेन्नाच सुदीर समाज गोंयांत पावलो. आर्य समाज गोंयच्या साश्टी वाठारांत येवन आपलो राबितो करून राविल्ले म्हणपाचें संशोधक सांगतात. (*अदीक म्हायती खातीर अध्याय 01 पळयात*).

‘सुदीर’ हें कोंकणी उतर, ‘शुद्र’ ह्या उतरा वयल्यान तयार जालां. हे सुदीर जातीचो ‘ऋग्वेद’, ‘पुरुश सुक्त’, ‘मनू स्मृती’, ‘अर्थशास्त्र’ आनी ‘धर्मशास्त्र’ हातूंत उल्लेख आयला. सुदीर हे जातींतले लोक चडशे मानाय वा कामगार आशिल्ले. हे जातींतले लोक, भारतीय जात वेवस्थेच्या वर्ण माळेंतल्या वयल्या जातींतल्या लोकांचो वावर करताले. देखून तांकां वावराडे वा कामगार अशें नांव पडलें. परंपरीक वेवसायाचे

नदरेन हे लोक चडशे शेतांनी काम करताले. शेतांचे धनी वयले वर्णाचे लोक आसताले. सुदीर जातींत लोकांनी ह्या वयल्या लोकांच्या शेतांत काम करप आसतालें.

चवथी, गावडी (गावडी) जात. गावडी ही क्रिस्तांवां भितरली सगळ्यांत सकयली जात. हे जातींतल्या लोकांचो वेव्हार चडसो दिसवड्याच्या पगाराचेर चलता. हे जातींतले लोक नुस्तेकार, म्हार आदी आसात. थोडे लोक शेतांनीय वावर करतात.

ए. एम्. घाटगे, हे संशोधक म्हणटात,

“क्रिस्तांव गावडी दोन तरांचे आसतात. एक जे वागाचे मुर्तीक पुजतात आनी मास खायनात. ते शेतांत मेळपी धव्या हुंदराचें मास खातात. हे हुंदीर चडशे तांच्या धर्मीक कार्याक जायच आसतात. दुसरे गावडी चडशे शिकारी आनी वागाचें मास खातात. पयलो गावडांचो पंगड चडसो मडगांव ह्या शारांत सांपडटा. जाल्यार दुसरो पंगड म्हापसा शारांत सांपडटा²².” (घाटगे, 1971)

गावडी द्राविडी वंशाची जात. साश्टीचे क्रिस्तांव गावडी, आपणांक गावडी म्हूण न्हय तर, ‘कुणबी’ ह्या नांवान पाचारतात. ‘कुणबी’ हें उतर ‘कुण’ आनी ‘बी’ ह्या दोन उतरां वयल्यान तयार जालां. ‘कुण’ म्हळ्यार रोवप आनी ‘बी’ म्हणल्यार भात जाता. ताचे वयल्यान ‘कुणबी’ हें नांव तयार जालां.²³ (वारिजा, 2015).

गोंयांत आर्य पावचे पयलीं, द्राविडी वंशाचे लोक रावताले. गोंयांत आर्य वंशाचे सुदीर लोक पावचे पयलीं गावडी समाजाचे लोक गोंयांत रावताले. गावडी जमातीचो राबितो गोंयच्या साश्टी वाठारांत आशिल्लो. खऱ्या अर्थान गावडी हे गोंयांत, स्थलांतरीत जाल्ले पयले लोक आसात.

3.5. निश्कर्श

समाज हो एकजिनसी न्हय. तो धर्म, जाती, संस्कृताय आनी थळ हांचे प्रमाण बदलता. ह्या बदलत्या समाजाक एके माळेन बांदपाचें कार्य भास करता. तसोच

गोंयचो समाज आसा. गोंयचो समाज, थळ, धर्म, जाती प्रमाण बदलता. कांय इतिहासीक कारणांक लागून, हो समाज, फांटून गेला. ह्या कारणांक लागून गोंयच्या समाजाचे कोंकणी भाशेचेय फांटे जाल्यात. पूण गोंयकारांक सुताचे एके माळेंन बांदपाचें काम कोंकणी भाशेन केलें. जो समाज गोंय सोडून गेल्लो, ताणें त्या त्या वाठारांत कोंकणी भास फुलयली. हाका लागून एक बरी गजाल घडली ती म्हणल्यार, कोंकणी भाशेचो शेजारी वाठारांनी प्रसार जालो. कोंकणी भाशेचें थळ वाडलें. पूण वायट गजाल जाली ती म्हणल्यार, गोंयकारांचें एक भास एक लिपी हें तत्व सोंपलें. गोंया भायलो लोक आपूण रावता त्या वाठाराची लिपी घेवन फुडें आयलो. ताणें बरयल्लें साहित्य दुसऱ्या कोंकणी मनशाक आनी दुसऱ्यान बरयल्लें साहित्य ताका वाचूंक येना जालें. हे तरेन कोंकणी भास फाटीं उरली.

गोंयांतूच एका काळार जाल्यार कोंकणी भाशेचें नांवूच ना जाल्लें. असल्या वेळार हिन्दू आनी क्रिस्तांव धर्मांतल्या लोकांनी कोंकणी भाशेक फाट केली. उच्च वर्गांतले हिन्दू, आपली भास मराठी म्हणपाक लागले जाल्यार उच्च वर्गांतले क्रिस्तांव पोर्तुगेज भाशेक आपली भास म्हणपाक लागले. असल्या वेळार कोंकणी भाशेची सेवा केली ती सकयल्या समाजान. पूण ह्या सकयल्या समाजाचेर पोर्तुगेज भाशेचो प्रभाव पडनासतना रावलो ना. पोर्तुगेजीचो प्रभाव अदीक प्रमाणान गोंयच्या साश्टी बोलयेचेर दिसता. देखीक, [लापश] - Pencil, [कॅस्तांव] - Fights, [कुंफुसांव] - Confusion आदीं उतरां आजून पासून साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंत घोळटात. ह्या प्रभावाक लागून साश्टी क्रिस्तांव बोलये भितर सुदीर आनी गावडी मोडींनी स्वन आनी पद विचार पददतींचेर खूब फरक पडला.

संदर्भ आनी टिपणी

¹ Ronald Wardhaugh , *Introduction to Sociolinguistic*.

The word 'Sociolinguistic' is coined by joining two words, such as society and linguistic.

² Ronald Wardhaugh , *Introduction to Sociolinguistic*. (page 1)

'A Society is any group of people who are drawn together for a certain purpose or purposes.'

³ Ronald Wardhaugh , *Introduction to Sociolinguistic*. (page 1)

'A language is what the members of a particular society speaks.'

⁴ R. A. Hudson, *Sociolinguistics*. (page 01)

⁵ William Downes, *Language and Society* - (page 17)

'the word 'dialect' here as a subdivision of a language, a dialect of a language'. A dialect varies from other dialects of the same language.....'

⁶ Chambers J. K. & Trudgill Peter, *Dialectology* (page 3)

DIALECT is also a term which is often applied to forms of language, particularly those spoken in more isolated parts of the world, which have no written form.

⁷ माधवी सरदेसाय, *भासाभास*. (पान 75).

⁸ बोलयेच्यो भुगोलीक शिमो दाखोवपाची खूब पोरणी तरा. हें उतर ग्रीक भाशेंतल्यान घेतलां.

⁹ जुजे पैरैर, *कोंकणी भक्ति गीतां* (page 16)

¹⁰ सु. बा. कुळकर्णी, अनु. प्रा. भूषण भावे, *कोंकणी भास - प्रकृती आनी परंपरा* (पान नं. 13, 14)

¹¹ माधवी सरदेसाय, *भासाभास*. (पान नं. 85)

¹² Census 2011

¹³ Census 2011

¹⁴ Census 2011

¹⁵ Census 2011

¹⁶ Census 2011

¹⁷ Census 2011

¹⁸ Census 2011

¹⁹ Chandrakant Keni, *The Saraswats* (page 8)

They belonging to ten gotras and sixty - six family groups..... they settled down in a group of sixty - six villages known as Sashti or Sasashti (Sasashti in Konkani is 66), in the present province of Salcete in Goa and came to be known as Sasashtikars.

²⁰ The Navhind Times, 14th May 2012 (Article - Names of Goan Villages - VI)

The salcete taluka as Saashti or Saashasti by the locals which meant 66 or a group of sixty - six villages.

²¹ शणै गोंयबाब, *समग्र शणै गोंयबाब* (खंड 1) पान 119

शिलाहार हे आमगेले निजाचे कोंकणे राजा. हे चाड्डे (चतूरथी) क्षत्रिय.

²² A. M. Ghatage, *A Survey of Marathi Dialects (VIII), Gawdi of Goa.* (page 05)

“ The Christian Gaudas are of two types. One group worships tiger as its totemic deity and does not its flesh. They, however, eat

the white rats from the field, which are especially needed for their ritual. The other group hunts and partakes of the flesh of the tiger. The first group is found mainly in and around the town of Madgaon, while the other group is found mostly in and around the city of Mapca.”

²³ Varija N. *Descriptive Study of Kudubi Dialect - Spoken by Kudubi community of Uttara Kannada, Udupi and Dakshina Kannada District* (Page 01)

‘..... Among these names Kunbi seems to be more meaningful term. ‘*kun*’ means Sow and ‘*bi*’ means seed. They used to dig the uncultivated hilly land, sow the seeds and grow the crops in olden days. Even now many of them continue agriculture as main occupation. Hence this word Kunbi suits them.....’

प्रकरण 04

स्वनीम-विचार

प्रकरण 04

स्वनीम-विचार

- 4.1. विशय प्रवेश
- 4.2. स्वरांचें वर्णन
 - 4.2.1. फुडले स्वर
 - 4.2.2. फाटले स्वर
 - 4.2.3. नाकये स्वर
- 4.3. व्यंजनांचें वर्णन
 - 4.3.1. स्पोटी व्यंजनांचें वर्णन
 - 4.3.2. स्पर्श-घर्शी व्यंजनांचें वर्णन
 - 4.3.3. नाकयां व्यंजनांचें वर्णन
 - 4.3.4. घांसडी व्यंजनांचें वर्णन
 - 4.3.5. कुशीं व्यंजनांचें वर्णन
 - 4.3.6. फडफडें व्यंजनांची वळख
 - 4.3.7. अर्द स्वर व्यंजनांचें वर्णन
- 4.4. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी स्वर नादांची विशम जोडी
 - 4.4.1. फुडले स्वर
 - 4.4.2. फुडलो आनी फाटलो स्वर
 - 4.4.3. फाटले स्वर
- 4.5. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी व्यंजन नादांची विशम जोडी
- 4.6. निश्कर्श

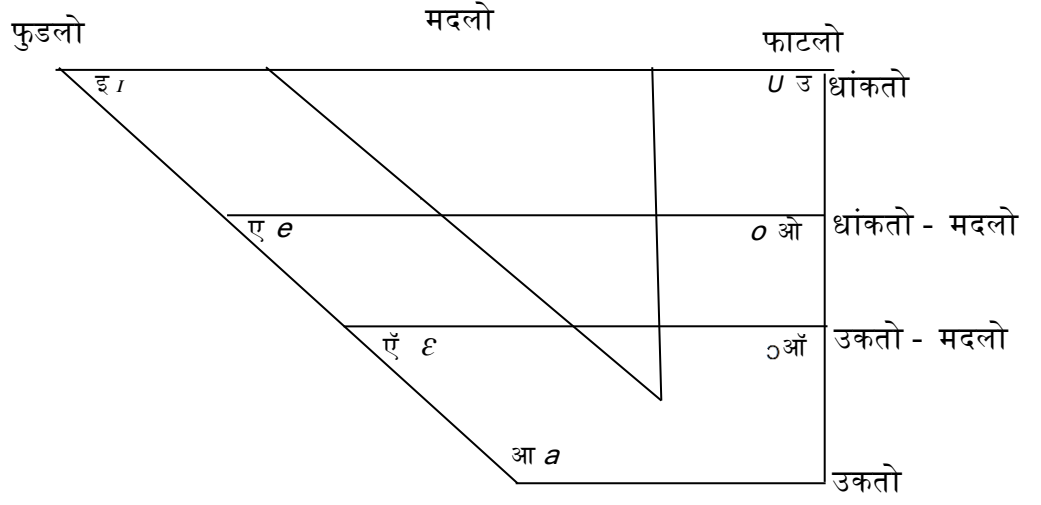
स्वनीम-विचार

4.1. विशय प्रवेश

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उच्चारणाचे प्रक्रियेच्या आदारान नादांचे सामान्यतायेन दोन वांटे घालपाक मेळटात. ते म्हणल्यार - 1. स्वर 2. व्यंजन

स्वर : साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्या दोनूय मोडयांनी सात स्वर घोळटात. ह्या स्वरांचें वर्णन करतना जिबेच्या भोंवपाच्यो आनी ओंठांच्या आकारांच्यो बारिकसाणी हिसपांत घेवन दोन तरेन वांटणी घालपाक मेळटा. ती म्हणल्यार, फुडले स्वर आनी फाटले स्वर. तातूंतले चार फुडले स्वर (/इ/, /ए/, /ँ/ आनी /आ/) आनी तीन फाटले स्वर (/उ/, /ओ/ आनी /ँ/) घडटात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी एकूय मदलो स्वर घडना. पूण प्रमाण कोंकणीत (अंत्रुजी बोली) मात /अ/ हो मदलो स्वर घोळटा.

कोंकणीत लांब-मोटव्या स्वरांचो फरक म्हत्वाचो न्हय. लांब स्वरा बदला मोटवो स्वर घाल्यार वा मोटव्या स्वरा बदला लांब स्वर घाल्यार कोंकणीत अर्थ बदलना.¹ स्वरांची लांबाय स्वनिमीक ना. देखून ह्या अभ्यासा खातीर घेतिल्ल्या मोडयांतल्या स्वरांची लांबाय हिसपाक धरली ना.

प्रमाण कोंकणींतलो /अ/ ह्या मदल्या स्वराच्या जाग्यार, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी फाटलो उकतो-मदलो /ऑं/ वा फाटलो धांकतो-मदलो /ओ/ वा फुडलो धांकतो-मदलो /ए/ हे स्वर घोळटा. देखीक -

सा. क्रि. गा. मो.	सा. क्रि. सु. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ऑंऑंस] oms	[ऑंऑंस] oms	अनस	'pineapple'
[ओस्तोरी] ostori	[ओस्तोरी] ostori	अस्तुरी	'lady'
[एशी] eshi	[एशी] eshi	अशी	'this side'

/ओ/ आनी /ऑं/ हे दोनूय वेगळे उच्चार जरी आसले, तरी कोंकणीच्या व्याकरणी नेमा प्रमाण तो /ओ/ अशेंच बरयतात. तशेंच /ए/ आनी /ँ/ संदर्भा प्रमाण मौखीक उच्चार बदलतात. देखीक पेर/पँर- पेर (पँरांचें झाड) आनी पँर (फळ). वा (एक पणस, दोन

पणस) - पयल्या पणस उतरांतलें /ण/ व्यंजन धांकिल्लो स्वर घेवन येता आनी भोवचनांतलें /ण/ हो उक्तो स्वर. कोंकणी उलोवपी वा वाचपी संदर्भा प्रमाण उच्चार करता.

व्यंजन : साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी पंचवीस व्यंजनां घोळटात. तांची अशी विभागणी करूंक येता.

	Labial ओंठयें	Dental दांतयें	Retroflex मूर्धन्य	Alveolar हरडेचें	Palatal ताळवें	Velar मोवताळवो	Glottal स्वासदाराचें
Stop	प /p/	त /t/	ट /ʈ/			क /k/	
स्पोटी	ब /b/	द /d/	ड /ɖ/			ग /g/	
Affricates		च /c/			च्य /ç/		
स्पर्श-घर्शी		ज /z/			ज्या /j/		
Nasals नाकयो	म /m/	न /n/	ण /ɳ/				
Fricative घांसडी	फ /f/	स /s/			श /ʃ/		ह /h/
Lateral कुशिंचो		ल* /l/					
Flap फडफडो		र /r/					
Semi Vowel अर्द स्वर	व /v/				य /y/		

* हें व्यंजन साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत सगळ्या उतरांनी घोळना. कांय उतरांचे फुडें /ल/ ह्या व्यंजनाच्या जाग्यार /न/ हें व्यंजन घोळटा. पूण साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत /ल/ हें व्यंजन उतराचे मदीं आनी निमाणें घोळटा.

4. 2. स्वरांचें वर्णन

4.2.1. फुडले स्वर

4.2.1.1. /इ/ /I/ हो फुडलो धांकतो स्वर

उतराच्या फुडल्या थरार /इ/ /I/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[इक्रा] <i>ikra</i>	[इक्रा] <i>ikra</i>	इकरा	'eleven'
[इरॉ] <i>iro</i>	[इरॉ] <i>iro</i>	विरो/ विरॉ	'leaflet'

उतराचे मदीं /इ/ /I/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[किजील] <i>kizil</i>	[किजील] <i>kizil</i>	किजील*	'quarrel'
[आजील] <i>azil</i>	[आजील] <i>azil</i>	वृद्धाश्रम	'old age home'
[किर्याद] <i>kiryad</i>	[किर्याद] <i>kiryad</i>	नोकर	'servant'

* मुळांत पोर्तुगेज उतर जें साश्टी बोलयेंत आयज पसून उलोवपांत घोळटा. कोंकणी भाशेन तें उशें घेतलां.

उतराचे निमाणें कडेन /इ/ /I/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ऑसाडी] <i>ɔsɑdɪ</i>	[ऑसाडी] <i>ɔsɑdɪ</i>	ल्हार	'wave'
[आजोडी] <i>ɑzodɪ</i>	[आजोड] <i>ɑzodɪ</i>	वावझड	'gust of rainr'
[ओस्तोरी] <i>ostorɪ</i>	[ओस्तोरी] <i>ostorɪ</i>	अस्तुरी	'lady'

4.2.1.2. /ए/ /e/ हो फुडलो धांकतो-मदलो स्वर

उतराचे फुडें /ए/ /e/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[एयलॉ] <i>eylɔ</i>	[एयलॉ] <i>eylɔ</i>	आयलो	'came'
[एशी] <i>ɛʃɪ</i>	[एशी] <i>ɛʃɪ</i>	हांगा	'this side'
[एक्कीस] <i>ɛkkɪs</i>	[एक्कीस] <i>ɛkkɪs</i>	एकवीस	'twenty one'

उतराचे मदीं /ए/ /e/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[चुट्टेकोर] <i>cutɛkor</i>	[चुट्टेकोर] <i>cutɛkor</i>	पाचवो	'green'
[कानेत] <i>kɑnɛt</i>	[कानेत] <i>kɑnɛt</i>	कानवेत	'Penknife'

<i>kaneṭ</i>	<i>kaneṭ</i>		
[मातेर]	[मातेर]	पूं	'pus'
<i>maṭer</i>	<i>maṭer</i>		

उतराचे निमाणें कडेन /ए/ /e/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आमगे]	[आमगे]	आमगेर	'at my place'
<i>amge</i>	<i>Amge</i>		
[मामागे]	[मामागे]	मामागेर	'at uncle's place'
<i>mamage</i>	<i>mamage</i>		

4.2.1.3. /ँ/ /e/ हो फुडलो, उकतो-मदलो स्वर

उतराचे फुडें /ँ/ /e/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ँक]	[ँक]	एक वर	'one hour'
<i>ek</i>	<i>ek</i>		
[ँकलॉ]	[ँकलॉ]	एकलो / ँकलॉ	'alone', 'one who'
<i>ekb</i>	<i>ekb</i>		

उतराचे मदीं /ँ/ /e/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[लांबँलँ]	[लांबँलँ]*	लांब	'long'
<i>lābelē</i>	<i>lābolē</i>		
[काळँलँ]	[काळँलँ]*	काळें	'black'

<i>ka ɛl̥ē</i>	<i>ka ɔl̥ē</i>		
----------------	----------------	--	--

*/ऐँ/ /ɛ/ स्वर साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेत उतराचे मदीं चडशा उतरांनीं वापरनात.

ताच्या जाग्यार /आँ/ /ɔ/ हो स्वर वापरतात.

उतराचे निमाणें /ऐँ/ /ɛ/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[दादलें] <i>ɖad ɛ</i>	[दादुलें] <i>ɖadu ɛ</i>	दादले / दादलें	'men'
[बॅबदें] <i>bebɖɛ</i>	[बॅबदें] <i>bebɖɛ</i>	बेबदे / बॅबदें	'drunkard' (pl.)
[ऐँशें] <i>ɛ ɛ</i>	[ऐँशें] <i>ɛ ɛ</i>	अशें	'this side'

4.2.1.4. /आ/ /a/ हो फुडलो, उकतो स्वर

उतराचे फुडें /आ/ /a/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आत] <i>a </i>	[आत] <i>a </i>	हात	'hand'
[आटांगुळें] <i>atãgu ɔ</i>	[आटांगुळें] <i>atãgu ɔ</i>	वाटकुळो	'round'

उतराचे मदीं /आ/ /a/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आण्णाटें] <i>a </i>	[आण्णाटें] <i>a </i>	अन्नाटें	'measuring cup'

<i>aṅṅatē</i>	<i>aṅṅatē</i>		of rice'
[तॉरसाद]	[तॉरसाद]	तरसाद	'sword'
<i>ṭrsaḍ</i>	<i>ṭrsaḍ</i>		
[लिसांव]	[निसांव]	अभ्यास	'study'
<i>lisāv</i>	<i>lisāv</i>		

उतराचे निमाणें /आ/ /a/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पाँदरा]	[पाँदरा]	पंदरा	'fifteen'
<i>põḍra</i>	<i>põḍra</i>		
[आदेसा]	[आदेसा]	आदेस	'half day'
<i>aḍesa</i>	<i>aḍesa</i>		
[हा]	[हा]	खा	'eat'
<i>ha</i>	<i>ha</i>		

4.2.2. फाटले स्वर

4.2.2.1. /उ/ /u/ हो फाटलो-धांकतो स्वर

उतराचे फुडें /उ/ /u/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[उतॉर]	[उतॉर]	उतर	'word'
<i>uṭt</i>	<i>uṭt</i>		
[उश्टें]	[उश्टें]	उश्टें	'left over'
<i>uṣṭē</i>	<i>uṣṭē</i>		

उतराचे मदीं /ʊ/ /u/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[सुज] <i>suʃ</i>	[सुज्य] <i>suʃ</i>	म्हेळें	'dirty'
[लुगॉट] <i>lugot</i>	[नुगॉट]* <i>nugot</i>	लुगट	'cloth'
[लुगार] <i>lugar</i>	[नुगार]* <i>Nugar</i>	जागो	'place'

*साश्टी क्रिस्तांव गावडी भितर बऱ्याशा उतरांनी /ल/ व्यंजन घोळना. ताचे बदला /न/ व्यंजन घोळटा.

उतराचे निमाणे कडेन /ʊ/ /u/ स्वर घोळपी उतरां.

1. जीं उतरां प्रमाण कोंकणींत उ /u/ -कारान घोळटात तींच उतरां साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उकारान घोळटाना मेळटात. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[तूं] <i>tũ</i>	[तूं] <i>tũ</i>	तूं	'you'
[जूं] <i>zũ</i>	[जूं] <i>Zũ</i>	जूं	'yoke'
[कोडू] <i>koḍu</i>	[कोडू/कोड] <i>koḍu / koḍ</i>	कोडू	'bitter'

2. कांय उतरां जातूंत निमाणेकडेन प्रमाण कोंकणीन उकार घोळना तातूंत साश्टी गावडी मोडयेंत उ /u/ -कार घोळटा पूण साश्टी सुदीर मोडयेंत घोळना. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कोरपा] <i>korpa</i>	[कोच्चाकू/कोच्च्याकू] <i>kocaku / koḥaku</i>	करपाक	'to do'
[काण्ण] <i>kann</i>	[काडुनू] <i>kaḍnu</i>	काडून	'removed'

साश्टी क्रिस्तांव गावडी समाजांत उतराच्या निमाणो जो उ /u/ -कार लागता तो फकत क्रियापदाकूच लागता.

4.2.2.2. /ओ/ /o/ हो फाटलो, धांकतो-मदलो स्वर

उतराचे फुडें /ओ/ /o/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ओती] <i>oṭi</i>	[ओती] <i>oṭi</i>	हती	'elephant'
[ओरशँ] <i>orṣhẽ</i>	[ओरशँ] <i>orṣhẽ</i>	वरशँ /वरशँ	'upward'
[ओयर] <i>oyr</i>	[ओयर] <i>oyr</i>	वयर	'up'

उतराचे मदीं /ओ/ /o/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कोर] <i>kor</i>	[कोर] <i>kor</i>	रंग	'colour'

<i>kor</i>	<i>Kor</i>		
[रोप]	[रोप]	कपडे	'clothes'
<i>rop</i>	<i>rop</i>		

उतराचे निमाणें /ओ/ /o/ स्वर घोळपी उतरां

हो स्वर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी, उतराचे निमाणें घोळना. ताच्या

जाग्यार /ऑ/ /ɔ/ असोच घोळटा. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[गॉब्रॉ]	[गॉब्रॉ]	गोबरो/ गॉब्रॉ	'one type of fish'
<i>gɔbro</i>	<i>gɔbro</i>		
[बॉमाडॉ]	[बॉमाडॉ]	बोमाडो/ बॉमाडॉ	'bubble'
<i>bɔmaɖɔ</i>	<i>bɔmaɖɔ</i>		
[रॅबॉ]	[रॅबॉ]	रेबो/ रॅबॉ	'muddy soil'
<i>rɛbɔ</i>	<i>rɛbɔ</i>		

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्या मोडयांनी 'ऑ' /ɔ/ -कार मौखीक तशेंच लिखित स्वरूपांतूय घोळटा. पूण प्रमाण कोंकणींत 'ऑ' /ɔ/ -कार मौखीक स्वरूपांतूच घोळटा. प्रमाण कोंकणी उलयता तशी बरयनात देखून तो बरोवपाच्या रुपांत 'ओ' /o/ जावन घोळटा. प्रमाण कोंकणींत 'ऑ' /ɔ/ हो स्वर फकत विदेशी उतरांनीच वापरपाचो नेम आसा.

4.2.2.3. /ऑ/ /ɔ/ हो फाटलो, उकतो-मदलो स्वर

उतराचे फुडें /ऑ/ /ɔ/ स्वरान घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
-------------------	-------------------	-----------	--------

[ऑरॉस]	[ऑरॉस]	वर्स	'year'
ɔɾɔs	ɔɾɔs		
[ऑकॉल]	[ऑकॉल] / [ओकोल्य]*	व्हकल	'bride'
ɔkɔl	ɔkɔl / okoly		

*साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत 'व्हकल' ह्या उतराचो उच्चार [ऑकॉल] न्हय तर [ओकोल्य] असो घोळटा.

उतराचे मदीं /ऑ/ /ɔ/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मॉर]	[मॉर]	मर	'die'
mor	mor		
[लॉज]	[लॉज]	-	'granary house'
bz	bz		
[हॉत]	[हॉत]	खत	'stain'
hot	hot		

उतराचे निमाणें /ऑ/ /ɔ/ स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कॅसाँ]	[कॅसाँ]	कसो/ कसाँ	'how'
kesɔ	kesɔ		
[माळॉ]	[माळॉ]	माळो / माळॉ	'loft'
maɔ	maɔ		
[मॅलॉलॉ]	[मॅलॉलॉ]	मेल्लो / मेल्लॉ	'dead'

<i>meɪb</i>	<i>meɪb</i>		
-------------	-------------	--	--

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उतराचे निमाणे जंय ओकार मौखीक आनी लिखीत स्वरूपांत घोळटा थंय प्रमाण कोंकणींत फकत मौखीक स्वरूपांतूच घोळटा. प्रमाण कोंकणींत लिखीत स्वरूपांत 'ओ' /ɔ/ असो जाता.

4.2.3. नाकये स्वर

नाकयेपण हें कोंकणीचें खाशेलपण आसा. देखून साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी ताची वळख करप गरजेचें आसा.

4.2.3.1. /इं/ /i/ हो फुडलो धांकतो नाकयो स्वर

उतराचे फुडें /इं/ /i/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[इंगा] <i>ĩga</i>	[इंन्या] <i>ĩnyã</i>	हांगा	'here'
[इंट] <i>ĩt</i>	[इंट] <i>ĩt</i>	वीट	'bricks'
[इंतेर] <i>ĩter</i>	[इंतेर] <i>ĩter</i>	मरण	'funeral'

उतराचे मदीं /इं/ /i/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[तिंतेर] <i>ĩter</i>	[तिंतेर] <i>tĩter</i>	तिंतेर	'inkpot'
[पिंतां] <i>pĩtã</i>	[पिंतां] <i>pĩtã</i>	पयलीं	'olden times'

उतराचे निमाणें /इं/ /i/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पातीं] <i>paṭī</i>	[पातीं] <i>paṭī</i>	पातीं	'long thin leaf' (pl.)
[उशीं] <i>uṣī</i>	[उशीं] <i>uṣī</i>	उशीं	'pillows' (pl.)

4.2.3.2. /एं/ /ँ/ हो फुडलो धांकतो-मदलो नाकयो स्वर

उतराचे फुडें /एं/ /ँ/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[एँडेल] <i>ēdel</i>	[एँडेल] <i>ēdel</i>	एँडेल	'castor oil'
[एँप्रेगाद] <i>ēpiegaḍ</i>	[एँप्रेगाद] <i>ēpiegaḍ</i>	एँप्रेगाद	'government employee'

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उतराचे मदीं आनी उतराचे निमाणें /एं/
/ँ/ नाकयो स्वर घोळना. तशेंच प्रमाण कोंकणींतूय उतराचे मदीं आनी निमाणें उच्चार
घोळना.

4.2.3.3. /एँ/ /ँ/ हो फुडलो उकतो-मदलो नाकयो स्वर

उतराचे फुडें /एँ/ /ँ/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[एँग] <i>ēg</i>	[एँग] <i>ēg</i>	वेंग	'hug'

उतराचे मदीं /ँ/ /ँ/ नाकयो स्वर घोळपी

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[रँक]	[रँक]	आड्डप	'yell'
<i>rēk</i>	<i>rēk</i>		

उतराचे निमाणें /ँ/ /ँ/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[उशँ]	[उशँ]	उशें /उशँ	'pillow'
<i>uſē</i>	<i>uſē</i>		
[उशँटँ]	[उशँटँ]	उशँटें /उशँटँ	'left over'
<i>uſtē</i>	<i>uſtē</i>		

4.2.3.4. /आं/ /ã/ हो फुडलो उकतो नाकयो स्वर

उतराचे फुडें /आं/ /ã/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आंगॉण]	[आंगॉण]	आंगवण	'vow'
<i>ãgõṇ</i>	<i>ãgõṇ</i>		
[आंग]	[आंग]	आंग	'body'
<i>Ãg</i>	<i>Ãg</i>		

उतराचे मदीं /आं/ /ã/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[लिसांव]	[लिसांव]	अभ्यास	'study'
<i>lisãv</i>	<i>lisãv</i>		

उतराचे निमाणें /आं/ /ã/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पिंतां] <i>pĩtã</i>	[पिंतां] <i>pĩtã</i>	पयलीं	'olden times'

4.2.3.5. /उं/ /ũ/ हो फाटलो धांकतो नाकयो स्वर

उतराचे फुडें /उं/ /ũ/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[उंच्च] <i>ũcc</i>	[उंच्च] <i>ũcc</i>	ऊंच	'high'
[उंट] <i>ũt</i>	[उंट] <i>ũt</i>	ऊंट	'camel'

उतराचे मदीं /उं/ /ũ/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कुंण्णें] <i>kũṅṅẽ</i>	[कुंण्णें] <i>kũṅṅẽ</i>	कुयणें	'flat earthen utensil to cook curry'
[कुंडों] <i>kũḍõ</i>	[कुंडों] <i>kũḍõ</i>	कुंडो / कुंडों	'bran'/ 'chaff'

उतराचे निमाणें /उं/ /ũ/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कोरूं] <i>korũ</i>	[कोरूं] <i>korũ</i>	करूं	'to do'

[मोरूं/ मॉरॉ]	[मोरूं]	मरूं	'to die'
<i>morũ / morõ</i>	<i>monu</i>		

4.2.3.6. /ओँ/ /õ/ हो फाटलो धांकतो-मदलो नाकयो स्वर

उतराचे फुडें, मदीं आनी निमाणें /ओँ/ /õ/ हया नाकया स्वरान घोळपी उतरां साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळनात. हया स्वराच्या जाग्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /ओँ/ /õ/ हो नाकयो स्वर घोळटा.

4.2.3.7. /आँ/ /ã/ हो फाटलो उकतो-मदलो नाकयो स्वर

उतराचे फुडें /आँ/ /ã/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आँकार्र]	[आँकार्र]	ओँकरे/ आँकार्र	'vomit'
<i>õkare</i>	<i>õkare</i>		

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत जंय उतराचे फुडले तराक 'ओ' /o/ हो स्वर घोळटा थंय प्रमाण कोंकणींत फकत मौखीक स्वरूपांतूच घोळटा. लिखित स्वरूपांत तो 'ओँ' /õ/ जाता.

उतराचे मदीं /आँ/ /ã/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पाँदरा]	[पाँदरा]	पंदरा	'fifteen'
<i>põdra</i>	<i>põdra</i>		

उतराचे निमाणें /आँ/ /ã/ नाकयो स्वर घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[गिळाँ]	[गिळचा]	गिळंक/गिळपाक	'to eat'
<i>gilõ</i>	<i>gilca</i>		

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत /ऑं/ /ō/हो स्वर उतराच्या निमाणे येता थंय साश्टी क्रिस्तांव गावडी 'चा' हें कूस लावन उलयतात.

4.3. व्यंजनांचें वर्णन

4.3.1. स्पोटी व्यंजनांचें वर्णन

4.3.1.1. /प/ /p/ हें अघोश, ऑंठयें, स्पोटी व्यंजन

उतराचे फुडें /प/ /p/ व्यंजन घडपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पेज] <i>pez</i>	[पेज] <i>pez</i>	वजन	'weight'
[पियाव] <i>piyav</i>	[पियाव] <i>piyav</i>	कांदो	'onion'
[पांयट] <i>pāyt</i>	[पांयट] <i>Pāyt</i>	पायंट	'pint'

उतराचे मदीं /प/ /p/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[दिमी] / [दिंपोर] <i>ḍimi / ḍīpor</i>	[दिंपोर] <i>ḍīpor</i>	धोंपर	'knee'
[दांतपाळ] <i>ḍātpaḷ</i>	[दांतपाळ] <i>ḍātpaḷ</i>	दांतपाळो	'toothless'
[सॅपराद] <i>separaḍ</i>	[सॅपराद] <i>separaḍ</i>	वेगळें	'separate'

उतराचे निमाणें /प/ /p/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. को.	भाशांश
[साप] <i>sap</i>	[साप] <i>sap</i>	गार	'monitor lizard'
[तेंप] <i>tēp</i>	[तेंप] <i>tēp</i>	काळ	'period'
[चीप] <i>cip</i>	[चीप] <i>cip</i>	चिपट	'spoon used to take curry'

4.3.1.2. /ब/ /b/ हें घोश, ओंठयें, स्पटी व्यंजन

उतराचे फुडें /ब/ /b/ हें व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. को.	भाशांश
[बुल्य] <i>buly</i>	[बुल्य] <i>buly</i>	शिसली	'small glass bottle'
[बिराड] <i>birad</i>	[बिराड] <i>birad</i>	राबितो /बिराड	'place where one stays'
[बोंवट] <i>bōvt</i>	[बोंवट] <i>bōvt</i>	बांदाक पोंदच्यान बुराक पडप	-

उतराचे मदीं /ब/ /b/ हें व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. को.	भाशांश
[आबूज] <i>abuz</i>	[आबूज] <i>Abuz</i>	उचांबळ	'nervous'

[इबाड] <i>ibad</i>	[इबाड] <i>ibad</i>	विबाड	'spoil'
[जाबळो] <i>zabʌ</i>	[जाबळो] <i>zabʌ</i>	जाबळो	'one type of net, used to carry dry leaves'

उतराचे निमाणें /ब/ /b/ हें व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[गोरीब] <i>gorib</i>	[गोरीब] <i>gorib</i>	गरीब	'poor'
[मॉळोब] <i>mɔʌb</i>	[मॉळोब] <i>mɔʌb</i>	मळब	'sky'

4.3.1.3. /त/ /t/ हें अघोश, दांतयो, स्पोटी व्यंजन

उतराचे फुडें /त/ /t/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ताळण्यांत] <i>taʎnyãt</i>	[ताळण्यांत] <i>taʎnyãt</i>	तायणी	'temptation'
[तॅप्रार] <i>tẽprar</i>	[तॅप्रार] <i>tẽprar</i>	-	'applying massala to food item'
[तोपयो] <i>topyɔ</i>	[तोपयो] <i>topyɔ</i>	शेड्डो	'chameleon'

उतराचे मदीं /त/ /t/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[तिंतेर] <i>tīter</i>	[तिंतेर] <i>tīter</i>	तिंतेर	'ink pot'
[दांतोणी] <i>dātoni</i>	[दांतोणी] <i>dātoni</i>	फणी / दांतोणी	'comb'
[सिंतीद] <i>sītīd</i>	[सिंतीद] <i>sītīd</i>	ध्यान	'concentration'

उतराचे निमाणें /त/ /t/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[बिर्मोत] <i>birmoṭ</i>	[बिर्मोत] <i>birmoṭ</i>	बिरमत	'curse'
[प्रात] <i>praṭ</i>	[प्रात] <i>praṭ</i>	खाण	'food item'
[दोब्रात] <i>ḍobraṭ</i>	[दोब्रात] <i>ḍobraṭ</i>	दोटी	'double'

4.3.1.4. /द/ /d/ हें घोश, दांतयें, स्पोटी व्यंजन

उतराचे फुडें /द/ /d/ हें व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[दँमायज] <i>ḍemayz</i>	[दँमायज] <i>ḍemayz</i>	अती	'too much'

[दांडोय] <i>dādoy</i>	[दांडोय] <i>dādoy</i>	जळू	'leech'
[देईत] <i>deit</i>	[देईत] <i>deit</i>	देणेंकार	'in debt'

उतराचे मदीं /द/ /द/ हें व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आदेस] <i>ades</i>	[आदेस] <i>ades</i>	मायतो	'half day'
[उदळोप] <i>udlop</i>	[उदळोप] <i>udlop</i>	उस्तप	'scratching of ground by hen'
[तांदुळ] <i>tāduḷ</i>	[तांदुळ] <i>tāduḷ</i>	तांदळें / तांदळ	'rice washings'

उतराचे निमाणें /द/ /द/ हें व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आसाद] <i>asad</i>	[आसाद] <i>asad</i>	गायच्या वा दुकराच्या मासाचो पदार्थ	'beef or pork dish'
[एँसताद] <i>estad</i>	[एँसताद] <i>estad</i>	स्थिती	'condition'
[किऱ्याद] <i>kiryad</i>	[किऱ्याद] <i>kiryad</i>	घरांत काम करपी वावराडी	'servant'

4.3.1.5. /ट/ /त/ हे अघोश, मूर्धन्य स्पोटी व्यंजन

उतराचे फुडें /ट/ /त/ हे व्यंजन साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळना.

/ट/ /त/ व्यंजनाच्या जाग्यार तें /त/ /त/ जाता. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[तांकी] <i>tākɪ</i>	[तांकी] <i>tākɪ</i>	टांकी	'tank'
[तोंकी] <i>tokɪ</i>	[तोंकी] <i>tokɪ</i>	टोंकी	'name of a fish'

पूण साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /ट/ /त/ व्यंजन उश्णें घेतिल्ल्या उतरांनीं घोळटा. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[टाय] <i>tay</i>	[टाय] <i>tay</i>	टाय	'tie'
[टायल्स] <i>Tayls</i>	[टायल्स] <i>tayls</i>	टायल्स	'tiles'

उतराचे मदीं /ट/ /त/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आटांगुळो] <i>atãguɽ</i>	[आटांगुळो] <i>atãguɽ</i>	वाटकुळो	'round'
[आटॉल] <i>atɔl</i>	[आटॉल] <i>atɔl</i>	आटवल	'Sweet dish'

[मॉटकेप] <i>mɔtkep</i>	[मॉटकेप] <i>mɔtkep</i>	-	'tasteless tender coconut'
---------------------------	---------------------------	---	-------------------------------

उतराचे निमाणें /ट/ /t/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[बिबूट] <i>bibut</i>	[बिबूट] <i>bibut</i>	बिबो	'raw cashewnut'
[मिस्कूट] <i>miskut</i>	[मिस्कूट] <i>miskut</i>	लोणचें	'pickle'
[मॉस्कॉट] <i>mɔskɔt</i>	[मॉस्कॉट] <i>mɔskɔt</i>	मुस्कट	'forehead'

4.3.1.6. /ड/ /d/ हें घोश, मूर्धन्य स्पोटी व्यंजन

/ड/ /d/ हें व्यंजन साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उतराचे फुडें मेळना. प्रमाण कोंकणींत ज्या उतराचे फुडें /ड/ /d/ व्यंजन येता, त्या जाग्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /द/ /d̪/ व्यंजन घोळटा. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[दाळींब] <i>dãl̪ib</i>	[दाळींब] <i>dãl̪ib</i>	डाळींब	'pomegranate'
[दाँबो] <i>dãbo</i>	[दाँबो] <i>dãbo</i>	डबो	'tin vessel'

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी जीं उतरां उश्णीं घेतल्यांत तातूंत /ड/ /d/ व्यंजन घोळटा. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[डाकू] <i>daku</i>	[डाकू] <i>Daku</i>	डाकू	'dacoit'
[ड्राफ्ट] <i>draft</i>	[ड्राफ्ट] <i>Draft</i>	मसुदो	'draft'

उतराचे मदीं /ड/ /d/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[दांडोयो] <i>dāḍoyɔ</i>	[दांडोयो] <i>dāḍoyɔ</i>	जळू	'leech'(pl.)
[काडीबोड्यो] <i>kadibodyɔ</i>	[काडीबोड्यो] <i>kadibodyɔ</i>	खार्जे	'sweets'

उतराचे निमाणें /ड/ /d/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[बिराड] <i>birad</i>	[बिराड] <i>birad</i>	बिराड	'place where one stays'
[लोवडी] <i>lovdr</i>	[लोवडी] <i>lovdr</i>	काम करनाशिल्लो	'person who does not work'

4.3.1.7. /क/ /k/ हे अघोश, मोवताळवे, स्पोटी व्यंजन

उतराचे फुडे /क/ /k/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कॉ.	भाशांश
[काबार] <i>Kabar</i>	[काबार] <i>kabar</i>	काबार	'to finish'
[किजील] <i>kızıl</i>	[किजील] <i>kızıl</i>	किजील	'fight'
[कालाफुरां] <i>Kalafurã</i>	[कालाफुरां] <i>Kalafurã</i>	काराफुलां	'cloves'
[कास्तीग] <i>kastig</i>	[कास्तीग] <i>kastig</i>	कास्तीग	'trouble'

उतराचे मदीं /क/ /k/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कॉ.	भाशांश
[आकांत] <i>akãt</i>	[आकांत] <i>akãt</i>	संकश्ट	'calamity'
[बाकार] <i>Bakar</i>	[बाकार] <i>bakar</i>	भाटकार	'land lord'
[इस्कुटॉप] <i>iskutɔp</i>	[इस्कुटॉप] <i>iskutɔp</i>	विस्कटप	'stitches go off'

उतराचे निमाणें /क/ /k/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[फ्राक] <i>frak</i>	[फ्राक] <i>frak</i>	निर्बळ	'weak'
[माणसूक] <i>maṅsuk</i>	[माणसूक] <i>maṅsuk</i>	माणसुकी	'protection'
[आकाँ] <i>akɔ</i>	[आकाँ] <i>akɔ</i>	अख्यो	'full'

4.3.1.8. /ग/ /g/ हें घोश, मोवताळू स्पोटी व्यंजन

उतराचे फुडें /ग/ /g/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[गॉरॉम] <i>gorom</i>	[गॉरॉम] <i>gorom</i>	गरम	'hot'
[गॉजाल] <i>gozal</i>	[गॉजाल] <i>gozal</i>	गजाल	'incident'

उतराचे मदीं /ग/ /g/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[सागवाद] <i>sagvaḍ</i>	[सागवाद] <i>sagvaḍ</i>	भेटवस्तू	'gift'
[एंप्रिगाद] <i>ẽpriḡad</i>	[एंप्रिगाद] <i>ẽpriḡad</i>	सरकारी अधिकारी	'government officer'

उतराचे निमाणें /ग/ /g/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मार्ग] <i>marg</i>	[मारोग] <i>marog</i>	मार्ग	'road', 'way'
[आर्गा] <i>argã</i>	[आर्गा] <i>argã</i>	आर्गा	'homage'

4.3.2. स्पर्श-घर्शी व्यंजनांचें वर्णन

4.3.2.1. /च/ /c/ हें अघोश, दांतयें, स्पर्श-घर्शी व्यंजन

उतराचे फुडें /च/ /c/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[चाड्डो] <i>caddb</i>	[चाड्डो] <i>caddb</i>	चाड्डो / चाड्डो	'a cast in Christian religion'
[चोर] <i>cor</i>	[चोर] <i>cor</i>	चोर	'thief'
[चार] <i>car</i>	[चार] <i>car</i>	चार	'rind of jackfruit'

उतराचे मदीं /च/ /c/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[इंचारपा] <i>ĩcarpa</i>	[इंचारपा] <i>ĩcarpa</i>	विंचारपाक	'to ask'

उतराचे निमाणें /च/ /c/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पांच]	[पांच]	पांच	'five'
<i>pãc</i>	<i>pãc</i>		

4.3.2.2. /च्य/ /ç/ हें अघोश, ताळवें, स्पर्श-घर्शी व्यंजन

उतराचे फुडें /च्य/ /ç/ व्यंजन घडपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[च्यार]	[च्यार]	चार / च्यार	'four'
<i>çar</i>	<i>çar</i>		
[च्यादॉर]	[च्यादॉर]	चादर / च्यादर	'bedsheet'
<i>çador</i>	<i>çador</i>		

उतराचे निमाणें /च्य/ /ç/ कूस घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पिवपा]*	[पिच्या]	पिवपाक	'to drink'
<i>pivpa</i>	<i>piça</i>		
[हावपा]*	[हाच्या]	खावपाक	'to eat'
<i>havpa</i>	<i>haça</i>		

*/च्य/ /ç/कूस उतराचे निमाणें फकत साश्टी गावडी मोडीतूच मेळटा.

4.3.2.3. /ज/ /j/ हें घोश, दांतयें, स्पर्श-घर्शी व्यंजन

उतराचे फुडें /ज/ /j/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[जोड] <i>zoʃ</i>	[जोड] <i>zoʃ</i>	झड	'shade made up of coconut leaf to protect the wall from rain.'

उतराचे मदीं /ज/ /j/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[उजार] <i>Uzar</i>	[उजार] <i>uzar</i>	वापर	'use'
[कुजमेंत] <i>kuzmēt</i>	[कुजमेंत] <i>kuzmēt</i>	कसाय/काडो	'medicinal drink'
[प्रेजांव] <i>prezāv</i>	[प्रेजांव] <i>Prezāv</i>	बंदखण	'prison'

उतराचे निमाणें /ज/ /j/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आबूज] <i>Abuz</i>	[आबूज] <i>abuz</i>	उचांबळ	'restless'
[देमायज] <i>demayz</i>	[देमायज] <i>demayz</i>	अती	'too much'

[पेज]	[पेज]	वजन	'weight'
<i>pez</i>	<i>pez</i>		

4.3.2.4. /ज्य/ /j/ हैं घोश, ताळवें स्पर्श-घर्शी व्यंजन

उतराचे फुडें /ज्य/ /j/ व्यंजन येवपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ज्योग]	[ज्योग]	ज्योग	'gold or silver ornament'
<i>jog</i>	<i>jog</i>		
[ज्यूर]	[ज्यूर]	कळंतर	'interest on money'
<i>jur</i>	<i>jur</i>		

4.3.3. नाकयां व्यंजनांचें वर्णन

4.3.3.1. /म/ /m/ हैं घोश, ओंठर्ये, नाकर्ये व्यंजन

उतराचे फुडें /म/ /m/ व्यंजन येवप

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मिज्या]	[मिरसांग]	मसालो	'curry masala'
<i>mirya</i>	<i>mirsaṅg</i>		
[मायज]	[मायज]	चड	'too much'
<i>mayz</i>	<i>mayz</i>		
[मायदावाट]	[मायदावाट]	मागीलदार	'behind the house'
<i>mayḍavat</i>	<i>mayḍavat</i>		
[मॉटकेप]	[मॉटकेप]	-	'tasteless tender coconut'
<i>motkəp</i>	<i>motkəp</i>		

उतराचे मदीं /म/ /m/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ऑकमान]	[ऑकमान]	अपमान	'insult'
<i>ɔkman</i>	<i>ɔkman</i>		
[उंमसाण]	[उंमसाण]	हुंनसाण	'warmth'
<i>ũmsaŋ</i>	<i>ũmsaŋ</i>		
[आमीग]	[आमीग]	इश्ट	'friend'
<i>amig</i>	<i>amig</i>		
[आरमुसांव]	[आरमुसांव]	नुस्तें पागपाच्यो वस्तू	'tackle'
<i>armusāv</i>	<i>armusāv</i>		

उतराचे निमाणें /म/ /m/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मॉलॉम]	[मॉलॉम]	मलम	'medicinal tube'
<i>mɔlɔm</i>	<i>mɔlɔm</i>		
[बॉमॉ]	[बॉमॉ]	बोंगो	'lotus bud'
<i>bɔmɔ</i>	<i>bɔmɔ</i>		
[उक्रूम]	[उक्रूम]	घामोळें	'princhly heat'
<i>ukrum</i>	<i>ukrum</i>		

4.3.3.2. /न/ /n/ हो घोश, दांतयें, नाकयें व्यंजन

उतराचे फुडें /न/ /n/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[निर्माळ]	[निर्माळ]	निर्मळ	'pure'
<i>nirmɔl</i>	<i>nirmɔl</i>		

[नॅजाँ]	[नॅजाँ]	पुरो जावप	'cannot'
<i>nəʒ</i>	<i>nəʒ</i>		
[नॅगार]	[नॅगार]	म्हणून आपणें ना म्हणप	'deny'
<i>nəgar</i>	<i>nəgar</i>		

उतराचे मदीं /न/ /n/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कुजनेर]	[कुजनेर]	रांदपी	'cook'
<i>kuzner</i>	<i>kuzner</i>		
[आजनेर]	[आजनेर]	मस्ती/गुन्यांव	'naughty thing'
<i>azner</i>	<i>azner</i>		
[ज्यानाँत]	[ज्यानाँत]	जानोत / ज्यानाँत	'excellent'
<i>janɔt</i>	<i>janɔt</i>		

उतराचे निमाणें /न/ /n/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आँकमान]	[आँकमान]	अपमान	'insult'
<i>ɔkman</i>	<i>ɔkman</i>		

साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत उतराचे निमाणें /न/ /n/ हें दोडपी व्यंजन

(Gemination sound) म्हणुनूय घोळटा. देखीक -

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
माय्य (आनी)	[मान्न]	मारून	'hit'(past pf.)
<i>mary (any)</i>	<i>mann</i>		

हा (आनी) <i>ha (any)</i>	हायन्न <i>Haynn</i>	खावून	'eat'
-----------------------------	------------------------	-------	-------

उतराचे निमाणें /न/ /n/ व्यंजन दोडपाची प्रक्रिया साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत आनी प्रमाण कोंकणीत मेळना.

4.3.3.3. /ण/ /ɲ/ हें मूर्धन्य, नाक्यें व्यंजन

/ण/ /ɲ/ व्यंजन उतराचे फुडें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळना. ताच्या जाग्यार दोनूय मोडयांनी /न/ /n/ व्यंजन घोळटा. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[नॉव] <i>ɲɔv</i>	[नॉव] <i>ɲɔv</i>	णव	'nine'
[नोवोद] <i>ɲovɔd</i>	[नोवोद] <i>ɲovɔd</i>	णवद	'ninety'

उतराचे मदीं /ण/ /ɲ/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[काणपॉ] <i>kaɲpɔ</i>	[काणपॉ] <i>kaɲpɔ</i>	कानापो	'cot'
[माणसुकेन] <i>maɲsukən</i>	[माणसुकेन] <i>maɲsukən</i>	माणसुकेन	'carefully'
[मांणॉस] <i>mãɲs</i>	[मांणॉस] <i>mãɲs</i>	माणस	type of sweet'

उतराचे निमाणें /ण/ /ॠ/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[हाण]	[हाण] / [दोण]	दुकरांचें दोण	'pig food'
<i>haṇ</i>	<i>haṇ / ḍoṇ</i>		
[ऑन्ताँस्काँरण]	[ऑन्ताँस्काँण्ण]	अंतस्करण	'conscience'
<i>oṅṭskoraṇ</i>	<i>oṅṭskoraṇṇ</i>		

साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत उतराचे निमाणें /ण/ /ॠ/ हें दोडपी व्यंजन (Gemination) म्हणुनूय घोळटा. देखीक -

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[काड्य] (आनी)	[काण्ण]	काडून	'removed'
<i>kady(any)</i>	<i>kaṇṇ</i>		
[माड्य] (आनी)	[माण्ण]	माळून	'decorating hair with flower'
<i>mady (any)</i>	<i>maṇṇ</i>		

प्रमाण कोंकणींत मात दोडपी व्यंजन घोळना.

4.3.3.4. /ॠ/ हें मोवताळवें, नाकर्यें व्यंजन

/ॠ/ व्यंजन उतराचे फुडें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी हया दोनूय मोडयांनी घोळना.

उतराचे मदीं /ॠ/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आंगार]	[आंगार]	आंगार	'on body'
<i>āṅar</i>	<i>āṅar</i>		
मांगार	मांगार	चाळोवप	'tease'

mãṅjar	mãṅjar		purposely'
--------	--------	--	------------

उतराचे निमाणें /ŋ/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मांग]	[मांग]	मांग	'sleeves'
<i>mãṅj</i>	<i>mãṅj</i>		
[सांग]	[सांग]	सांग	'tell' (imp.)
<i>sãṅj</i>	<i>sãṅj</i>		

4.3.4. घांसडी व्यंजनांचें वर्णन

4.3.4.1. /f/ /f/ हें अघोश, ओंठयें, घांसडें व्यंजन

उतराचे फुडें /f/ /f/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[फॉलगां]	[फॉलगां]	आनन्द	'merriment'
<i>fɔlgã</i>	<i>fɔlgã</i>		
[फॉरसान]	[फॉरसान]	जोरान	'forcefully'
<i>fɔrsan</i>	<i>fɔrsan</i>		
[फ्राक]	[फ्राक]	फ्राक/अस्कत	'weak'
<i>frak</i>	<i>Frak</i>		

उतराचे मदीं /f/ /f/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कालाफूर]	[कालाफूर]	काराफुलां	'clove'
<i>kalafur</i>	<i>Kalafur</i>		

उतराचे निमाणें /फ/ /f/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[साफ]	[साफ]	साफ	'clean'
<i>saf</i>	<i>Saf</i>		

4.3.4.2. /स/ /s/ हें अघोश, दांतयें, घांसडें व्यंजन

उतराचे फुडें /स/ /s/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[साप]	[साप]	गार	'monitor lizard'
<i>sap</i>	<i>sap</i>		
[सागवादय]	[सागवादय]	भेटवस्तू	'gift'
<i>sagvady</i>	<i>sagvady</i>		
[सिंतीद]	[सिंतीद]	ध्यान	'concentration'
<i>sītīd</i>	<i>sītīd</i>		

उतराचे मदीं /स/ /s/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मालसुवाद]	[मालसुवाद]	खूब मस्तो	'very naughty'
<i>malsuvaḍ</i>	<i>malsuvaḍ</i>		
[पिसकाती]	[पिसकाती]	पिसकाती	'knife'
<i>pisakaṭī</i>	<i>pisakaṭī</i>		
[ऑसरॉ]	[ऑसरॉ]	वसरो / वसरॉ	'hall'
<i>osarɔ</i>	<i>osarɔ</i>		

[उमसाण] <i>umsaŋ</i>	[उमसाण] <i>umsaŋ</i>	हुनसाण	'warmth'
-------------------------	-------------------------	--------	----------

उतराचे निमाणें /स/ /s/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आंयस] <i>ãyəs</i>	[आंयस] <i>ãyəs</i>	बदक	'duck'
[मूस] <i>Mus</i>	[मूस] / [मानोस] <i>mus / manos</i>	मानस	'sluice gate'

4.3.4.3. /श/ /ʃ/ हे अघोश, ताळवें घांसडें व्यंजन

उतराचे फुडें /श/ /ʃ/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[शेपाय] <i>ʃepay</i>	[शेपाय] <i>ʃepay</i>	आजो	'grandfather'
[शेमांय] <i>ʃemãy</i>	[शेमांय] <i>ʃemãy</i>	आजी	'grandmother'

उतराचे मदीं /श/ /ʃ/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[बॅळशॅवॉप] <i>bəʃʋəvəp</i>	[बॅळशॅवॉप] <i>bəʃʋəvəp</i>	बेळशेवप	'to become stab'

उतराचे निमाणें /श/ /ʃ/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पेश] <i>peʃ</i>	[पेश] <i>peʃ</i>	शीर	'one slice of fruit'
[बुराश] <i>burəʃ</i>	[बुराश] <i>burəʃ</i>	बरयल्लें पुसपाचो रबर	'eraser'

4.3.4.4. /ह/ /h/ हें घर्शीं घांसडें, स्वासदाराचें व्यंजन

उतराचे फुडें /ह/ /h/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[हाजें] <i>haʃɛ̃</i>	[हाजें] <i>haʃɛ̃</i>	खार्जे	'sweetmeat'
[हांण] <i>hãŋ</i>	[हांण] <i>hãŋ</i>	खाण	'pig food'
[हॉत] <i>hoʈ</i>	[हॉत] <i>hoʈ</i>	खत	'black Spot or mark on body', 'stain'

उतराचे मदीं /ह/ /h/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आहा] <i>aha</i>	[आहा] <i>Aha</i>	आसा	'to be'

उतराचे निमाणें /ह/ /h/ व्यंजन साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळना.

4.3.5. कुशीं व्यंजनांचें वर्णन

4.3.5.1. /ल/ // हें घोश कुशिचें दांतयें व्यंजन

उतराचे फुडें /ल/ // व्यंजन घोळपी उतरां

साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत /ल/ // व्यंजनान सुरु जावपी उतरां /न/ /n/ व्यंजन घोळटात.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[लुगार] <i>lugar</i>	[नुगार] <i>nugar</i>	जागो	'place'
[लुगॉट] <i>lugot</i>	[नुगॉट] <i>nugot</i>	कपडो	'cloth'
[लेज्यात] <i>lejat</i>	[नेज्यात] <i>nejat</i>	पांगळो	'handicap'

उतराचे मदीं /ल/ // व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[फॉलगां] <i>folgã</i>	[फॉलगां] <i>folgã</i>	आनन्द	'merriment'
[कुल्लेर] <i>kuler</i>	[कुल्लेर] <i>kuler</i>	चमचो	'spoon'

उतराचे निमाणें /ल/ // व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आटॉल] <i>actl</i>	[आटॉल] <i>actl</i>	आटवल	'type of sweet'

[आब्रील] <i>abril</i>	[आब्रील] <i>abril</i>	एप्रील	'april'
[आजूल] <i>azul</i>	[आजूल] <i>Azul</i>	निळो	'blue'

4.3.6. फडफडे वयंजनांची वळख

4.3.6.1. /r/ /r/ हे स्वर कंपनी फडफडे वयंजन

उतराचे फुडे /r/ /r/ वयंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. को.	भाशांश
[रांप] <i>rãp</i>	[रांप] <i>rãp</i>	रांप	'blacken through exposure to air'
[रॅक] <i>rëk</i>	[रॅक] <i>rëk</i>	आड्डप	'yell'
[रोप] <i>rop</i>	[रोप] <i>rop</i>	कपडे	'clothes'
[रेस्पेद] <i>respeđ</i>	[रेस्पेद] <i>respeđ</i>	मान सम्मान	'respect'

उतराचे मदीं /r/ /r/ वयंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. को.	भाशांश
[कुरोयकार] <i>kuroykar</i>	[कुरोयकार] <i>kuroykar</i>	-	'postman'
[आरमुसांव] <i>arמושאנב</i>	[आरमुसांव] <i>arמושאנב</i>	सगळ्याक	'mess'

<i>armusāv</i>	<i>Armusāv</i>	शिंपडावन उडोवप	
----------------	----------------	----------------	--

उतराचे निमाणें /र/ /r/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[उजार] <i>uzar</i>	[उजार] <i>uzar</i>	वापर	'use'
[बाकार] <i>bakar</i>	[बाकार] <i>Bakar</i>	भाटकार	'land lord'

4.3.7. अर्द स्वर व्यंजनांचें वर्णन

4.3.7.1. /व/ /v/ हें ओंठयें, घोश, घर्शण नासपी प्रवाही व्यंजन

उतराचे फुडें /व/ /v/ व्यंजन घोळपी उतरां साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मेळनात. हया दोनूय मोडयांनी /व/ /v/ हया व्यंजनाच्या जाग्यार /आ/ /a/ वा /इ/ /i/ हीं व्यंजनां घोळटात. देखीक

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आत्य] <i>aty</i>	[आत्य] <i>aty</i>	वात	'candle'
[इस] <i>is</i>	[इस] <i>is</i>	वीस	'twenty'
[आल्य] <i>aly</i>	[आल्य] <i>aly</i>	वाल	'creeper'

उतराचे मदीं /व/ /v/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[बासावणी] <i>basavəŋĩ</i>	[बासावणी] <i>basavəŋĩ</i>	भासावणी	'promise'
[मायदावाट] <i>mayḍavat</i>	[मायदावाट] <i>mayḍavat</i>	मागीलदार	'backside of house'
[लोवडी] <i>lovdr</i>	[लोवडी] <i>lovdr</i>	लवडी	'person who does not work'

उतराचे निमाणें /व/ /v/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[प्रेजांव] <i>prezāv</i>	[प्रेजांव] <i>prezāv</i>	बंदखण	'prison'
[पियाव] <i>piyav</i>	[पियाव] <i>piyav</i>	कांदो/ पियाव	'onion'
[मांगासांव] <i>māgasāv</i>	[मांगासांव] <i>Māgasāv</i>	चाळोवप	'to tease'

4.3.7.2. /य/ /y/ हें ताळवो, घोश, घर्शण नासपी प्रवाही व्यंजन

उतराचे फुडें /य/ /y/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[यॅर] <i>yer</i>	[यॅर] <i>yer</i>	हेर	'other'

उतराचे मदीं /य/ /y/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कुरोयकार] <i>kuroykar</i>	[कुरोयकार] <i>kuroykar</i>	-	'post man'
[पियाव] <i>piyav</i>	[पियाव] <i>piyav</i>	कांदो/ पियाव	'onion'
[मायज] <i>mayz</i>	[मायज] <i>mayz</i>	चड	'too much'

उतराचे निमाणें /य/ /y/ व्यंजन घोळपी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[काकोय] <i>kakoy</i>	[काकोय] <i>kakoy</i>	कामीण / काकोय	'jaundice'
[चोय] <i>coy</i>	[चोय] <i>coy</i>	पळय	'see' (imp.)

4.4. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी स्वर नादांची विशम जोडी

4.4.1. फुडले स्वर

4.4.1.1. /इ/ /i/ आनी /ए/ /e/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[इंक] <i>ik</i>	[इंक] <i>ik</i>	वींक	'sell' (imp.)
[एक] <i>ek</i>	[एक] <i>ek</i>	एक	'one'
[दीर] <i>dir</i>	[दीर] <i>dir</i>	कोंब	'bud'

[देर] <i>der</i>	[देर] <i>der</i>	देर	'brother- in- law'
------------------	------------------	-----	--------------------

4.4.1.2. /ए/ /e/ आनी /ँ/ /ɛ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[देर] <i>der</i>	[देर] <i>der</i>	देर	'brother- in- law'
[दँर] <i>der</i>	[दँर] <i>der</i>	दार	'door'
[इंतेर] (ए. व.) <i>ṭter</i>	[इंतेर] (ए. व.) <i>ṭter</i>	मरण (ए. व.)	'funeral'
[इंतँर] (भो. व.) <i>ṭter</i>	[इंतँर] (भो. व.) <i>ṭter</i>	मरणां (भो. व.)	'funerals'

4.4.1.3. /इ/ /i/ आनी /ए/ /e/

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनीं /इ/ /i/ आनी /ए/ /e/ हया स्वरांचीं विशम नादांचीं उतरां मेळनात.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[इक] <i>ik</i>	[इक] <i>ik</i>	वीख	'poison'
[एक] <i>ek</i>	[एक] <i>ek</i>	एक	'one'

4.4.1.4. /ँ/ /ɛ/ आनी /आ/ /a/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पँक] <i>pek</i>	[पँक] <i>pek</i>	पेख	'heal' (imp.)
[पाक] <i>pak</i>	[पाक] <i>pak</i>	पाख	'feather'
[मँर] <i>mer</i>	[मँर] <i>mer</i>	मेर	'field boundary'
[मार] <i>mar</i>	[मार] <i>mar</i>	मार	'beat' (imp.)

4.4.2. फुडलो आनी फाटलो स्वर

4.4.2.1. /आ/ /a/ आनी /उ/ /u/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आणी] <i>anɪ</i>	[आणी] <i>anɪ</i>	हांडी	'aluminum vessel used to cook'
[उंणी] <i>unɪ</i>	[उंणी] <i>unɪ</i>	उंडी	'rice ball used to feed a baby'
[आडी] <i>adɪ</i>	[आडी] <i>adɪ</i>	आडवी	'slanting'
[उडी] <i>udɪ</i>	[उडी] <i>udɪ</i>	उडी	'jump '

4.4.2.2. /आ/ /a/ आनी /ओ/ /o/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आळोय] <i>aɔy</i>	[आळोय] <i>aɔy</i>	वाळय	'name of a fish'
[ओळोय] <i>oɔy</i>	[ओळोय] <i>oɔy</i>	शेतांत वापरपाचें एक आवत	'one type of a tool used in the field'
[पाळ] <i>paɭ</i>	[पाळ] <i>paɭ</i>	पाळ	'root'
[पोळ] <i>poɭ</i>	[पोळ] <i>poɭ</i>	पोड	'flower garland'

4.4.2.3. /आ/ /a/ आनी /ऑ/ /ɔ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आसराँ] <i>asəɔ</i>	[आसराँ] <i>asəɔ</i>	आश्र]	'place to live'
[ऑसराँ] <i>ɔsəɔ</i>	[ऑसराँ] <i>ɔsəɔ</i>	वसरो /वसराँ	'hall'

4.4.2.4. /इ/ आनी /उ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[नाती] <i>naṭi</i>	[नाती] <i>naṭi</i>	नात	'grand - daughter'
[नातू] <i>naṭu</i>	[नातू] <i>naṭu</i>	नातू	'grand - son'

4.4.3. फाटले स्वर

4.4.3.1. /उ/ /u/ आनी /ओ/ /o/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मूय] <i>muy</i>	[मूय] <i>muy</i>	मूय	'ant'
[मोय] <i>moy</i>	[मोय] <i>moy</i>	मोय	'one type of a tree'
[सू(य)] <i>su (y)</i>	[सू(य)] <i>su (y)</i>	सूय	'needle'
[सॉव] <i>so</i>	[सॉव] <i>so</i>	स	'six'

4.4.3.2. /ओ/ /o/ आनी /ऑ/ /ɔ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[कोर] (ए. व.) <i>kor</i>	[कोर] (ए. व.) <i>kor</i>	रंग (ए. व.)	'colour'
[कॉर] (भो. व.) <i>kɔr</i>	[कॉर] (भो. व.) <i>kɔr</i>	रंग (भो. व.)	'colours'
[मोर] <i>mor</i>	[मोर] <i>mor</i>	मोर	'peacock'
[मॉर] <i>mɔr</i>	[मॉर] <i>mɔr</i>	मर	'die'

4.5. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी व्यंजन नादांची विशम जोडी

4.5.1. घोश, ऑठयें, नाकर्यें व्यंजन

/म/ /m/

आनी

घोश, दांतयें, नाकर्यें व्यंजन

/न/ /n/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[माड] <i>mad</i>	[माड] <i>mad</i>	माड	'coconut tree'
[नाड] <i>nad</i>	[नाड] <i>nad</i>	नाड	'crook'
[काम] <i>kam</i>	[काम] <i>kam</i>	काम	'work'
[कान] <i>kan</i>	[कान] <i>kan</i>	कान	'ear'

4.5.2. घोश, दांतयें, नाकर्यें व्यंजन

/न/ /n/

आनी

घोश, मोवताळवें, नाकर्यें व्यंजन

/ण/ /ɳ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मान] <i>man</i>	[मान] <i>man</i>	मान	'neck'
[माण] <i>maṅ</i>	[माण] <i>maṅ</i>	मांड	'arrange' (imp.)
[रान] <i>ran</i>	[रान] <i>ran</i>	रान	'forest'
[राण] <i>raṅ</i>	[राण] <i>raṅ</i>	रांड	'widow'

4.5.3. अघोश, दांतयें , स्पोटी व्यंजन

/ट/ /ʈ/

आनी

घोश, दांतयें, स्पोटी व्यंजन

/ड/ /ɖ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आंटो] <i>aṭ</i>	[आंटो] <i>aṭ</i>	वांटो / वांटो	'sum'

[आडाँ] <i>adb</i>	[आडाँ] <i>adb</i>	आडो /आडाँ	'obstacle'
[उट] <i>ut</i>	[उट] <i>ut</i>	उठ	'get up' (imp.)
[उड] <i>ud</i>	[उड] <i>ud</i>	[उड]	'fly' (imp.)
[पिटाँ] <i>pitb</i>	[पिटाँ] <i>pitb</i>	[पिठो]	'powder'
[पिडाँ] <i>pidb</i>	[पिडाँ] <i>pidb</i>	[पिडो]	'coconut leaf stem'

4.5.4. अघोश, ओंठयें, स्पोटी व्यंजन /प/ /p/

आनी

घोश, ओंठयें, स्पोटी व्यंजन /ब/ /b/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[पाँट] <i>pot</i>	[पाँट] <i>pot</i>	पाँट/ पोट	'belly'
[बाँट] <i>bot</i>	[बाँट] <i>bot</i>	बाँट/ बोट	'finger'
[पाताँ] <i>paṭb</i>	[पाताँ] <i>paṭb</i>	इगर्जेचो फुडलो	'compound in front of a church'
[बाताँ] <i>baṭb</i>	[बाताँ] <i>baṭb</i>	जागो भातो	'fungus'

4.5.5. अघोश, दांतयें, स्पोटी व्यंजन /त/ /t/

आनी

घोश, दांतयें, स्पोटी व्यंजन /द/ /d/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[ताँर] <i>ṭr</i>	[ताँर] <i>ṭr</i>	तोer /ताँर	'raw mango'

[दाँर] <i>ḍr</i>	[दाँर] <i>ḍr</i>	दोर /दाँर	'rope'
[ताँण] <i>ṭṇ</i>	[ताँण] <i>ṭṇ</i>	तण	'grass'
[दाँण] <i>ḍṇ</i>	[दाँण] <i>ḍṇ</i>	धोण /धाँण	'pig food'

4.5.6. अघोश, दांतयें, स्पोटी व्यंजन /त/ /ṭ/

आनी

अघोश, मूर्धन्य, स्पोटी व्यंजन /ट/ /ṭ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[सात] <i>saṭ</i>	[सात] <i>saṭ</i>	सात	'seven'
[साट] <i>saṭ</i>	[साट] <i>saṭ</i>	साठ	'sixty'
[पोतीन] <i>poṭin</i>	[पोतीन] <i>poṭin</i>	घरकान्न	'wife'
[पोटीन] <i>poṭin</i>	[पोटीन] <i>poṭin</i>	पोटयां	'on stomach'

4.5.7. अघोश, मोवताळवें, स्पोटी व्यंजन /क/ /k/

आनी

मोवताळवें, घोश, स्पोटी व्यंजन /ग/ /g/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[काड] <i>kaḍ</i>	[काड] <i>kaḍ</i>	काड	'remove'
[गाड] <i>gaḍ</i>	[गाड] <i>gaḍ</i>	गाळ	'to filter'
[कात] <i>kaṭ</i>	[कात] <i>kaṭ</i>	कात	'skin'
[गात] <i>gaṭ</i>	[गात] <i>gaṭ</i>	गात	'foot mark of a cow'

4.5.8. दांतयें, अघोश, घांसडें व्यंजन /स/ /s/

आनी

दांतयें, घोश, घायंडें व्यंजन /ज/ /z/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[साप] <i>sap</i>	[साप] <i>sap</i>	गार	'Monitor Lizard'
[जाप] <i>zap</i>	[जाप] <i>zap</i>	जाप	'Answer'

4.5.9. अघोश, दांतयें, घांसडें व्यंजन /स/ /s/

आनी

अघोश, ताळवें, घांसडें व्यंजन /श/ /ʃ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[साप] <i>sap</i>	[साप] <i>sap</i>	गार	'Monitor Lizard'
[शाप] <i>fap</i>	[शाप] <i>fap</i>	छाप	'Print'

4.5.10. दांतयें, घोश, घांसडें व्यंजन /ज/ /z/

आनी

ताळवें, अघोश, घांसडें व्यंजन /श/ /ʃ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[जाप] <i>zap</i>	[जाप] <i>zap</i>	जाप	'answer'
[शाप] <i>fap</i>	[शाप] <i>fap</i>	छाप	'print'
[जाळ] <i>za[ɛ̃]</i>	[जाळ] <i>za[ɛ̃]</i>	जाळ / जाळ	'small fishing net'

[शँळ्ळ] <i>ʃɛ ɛ̃</i>	[शँळ्ळ] <i>ʃɛ ɛ̃</i>	शेळ्ळ / शँळ्ळ	-
----------------------	----------------------	---------------	---

4.5.11.दांतयें, अघोश, स्पर्श - घर्शी व्यंजन /च/ /c/

आनी

दांतयें, घोश, स्पर्श - घर्शी व्यंजन /ज/ /z/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[चोय] <i>coy</i>	[चोय] <i>coy</i>	पळय	'see'
[जोय] <i>zoy</i>	[जोय] <i>zoy</i>	-	'praise'

4.5.12.दांतयें, अघोश, स्पर्श - घर्शी व्यंजन /च/ /c/

आनी

ताळवें, अघोश, स्पर्श - घर्शी व्यंजन /च्य/ /ç/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[चार] <i>çar</i>	[चार] <i>çar</i>	चार	'rind of jackfruit'
[च्यार] <i>car</i>	[च्यार] <i>car</i>	च्यार	'four'

4.5.13.दांतयें, अघोश, स्पर्श - घर्शी व्यंजन /ज/ /z/

आनी

ताळवें, अघोश, स्पर्श - घर्शी व्यंजन /ज्य/ /ʒ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[जाम] <i>zam</i>	[जाम] <i>zam</i>	जाम	'love apple'
[ज्याम] <i>jam</i>	[ज्याम] <i>jam</i>	जाम /ज्याम	'tired'

4.5.14.ताळवें, अघोश, स्पर्श-घर्शी व्यंजन /च्य/ /ॢ/

आनी

ताळवें, अघोश, स्पर्श-घर्शी व्यंजन /ज्य/ /ॣ/

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[च्यार] ॢam	[च्यार] ॢam	चार /च्यार	'four'
[ज्यार] ॣar	[ज्यार] ॣar	जाम /ज्यार	'tired'

4.6. निश्कर्श

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी स्वर आनी व्यंजनाचो अभ्यास ह्या प्रकरणांत केला. स्वनां भितर दोनूय मोडयांनी सारकेपणां बरोबर जायतीं वेगळेपणांय जाणवतात. कांय नाद जे गावडी मोडयेंत घोळटात तेच नाद सुदीर मोडयेंतूय घोळटात. पूण तिन्ऱूय थरांचेर ते सगळे नाद घोळटात अशें ना.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी नाद बदल्लो जाल्यार उतरांचो अर्थ लेगीत बदलता. तशेंच प्रमाण कोंकणींत घोळपी म्हाप्राण ह्या दोनूय मोडयांनी खूब उण्या प्रमाणांत वापरिल्ले मेळटात. तांच्या जाग्यार दोनूय मोडयांनी एक तर दुसरो नाद वापरतात ना जाल्यार त्याच नादाचो अल्पप्राण वापरतात.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उतरावळीच्या मळार कांय स्वनिमां भितर व्याकरणी पद्दतीचीं वेगळेपणां दिसतात. जाचो अभ्यास फुडल्या प्रकरणांत केला.

संदर्भ आनी टिपणां

¹ सरदेसाय, माधवी कोंकणी भास, साहित्य आनी संस्कृती - (सं.) (लेख - शणै गोंयबाबांलें कोंकणी नादशास्त्र-एक वळख, पान 49).

प्रकरण 05

पद-विचार

प्रकरण 05

पद-विचार

- 5.1. विशय प्रवेश
- 5.2. नाम (Noun)
 - 5.2.1. वचना प्रमाण नामांचो अभ्यास
 - 5.2.1.1. पुरुशलिंग
 - 5.2.1.2. स्त्रीलिंग
 - 5.2.1.3. अलिंग
 - 5.2.2. लिंगा प्रमाण नामांचो अभ्यास
 - 5.2.2.1. साधक नामां (Derivational Nouns)
 - 5.2.2.2. समास नामां (Compound Nouns)
 - 5.2.2.3. दोडपी नामां (Reduplicated Nouns)
 - 5.2.2.4. क्रियार्थक नाम (Verbal Nouns)
 - 5.2.2.5. पुरुशवाचक नामां (Personal Nouns)
- 5.3. सर्वनाम (Pronoun)
 - 5.3.1. लिंगा प्रमाण सर्वनांचो अभ्यास
 - 5.3.2. सर्वनामांची रुपावळ (Pronoun Paradigm)
- 5.4. विशेशण
 - 5.4.1. गूणविशेशण
 - 5.4.2. संख्याविशेशण
- 5.5. विभक्ती
 - 5.5.1. लिंगा आनी वचना प्रमाण विभक्ती प्रत्ययांचो अभ्यास
- 5.6. क्रियापद

5.6.1. क्रियापदांची सामान्य रूपावळ

5.7. निश्कर्श

प्रकरण 05

पद-विचार

5.1. विशय प्रवेश

व्याकरणाचो एक म्हत्वाचो फांटो म्हणल्यार 'पद-विचार'. ह्या फांट्यांत उतरांचे बांदावळीचो अभ्यास जाता. नाद हो भाशेंत खूब म्हत्वाचो आसता. कारण नादांच्या आदारान उतर तयार जाता. नादांक अर्थ आसनात, पूण उतरांक अर्थ आसतात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंतल्या नादांचो अभ्यास चवथ्या प्रकरणांत केला. ह्या प्रकरणांत साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांच्या पद-विचाराचो अभ्यास केला. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांची तुळा करून पद-विचारांत मेळपी वेगळेपणांचो आनी सारकेपणांचो अभ्यास ह्या प्रकरणांत केला.

5.2. नाम (Noun)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी नामांचो वचना प्रमाण आनी लिंगा प्रमाण अभ्यास करूंक मेळटा. कारण दोनूय मोडयांनी नामां, वचना प्रमाण आनी लिंगा प्रमाण बदलतात.

5.2.1. वचना प्रमाण नामांचो अभ्यास

5.2.1.1. पुरुशलिंग

i) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंतली पुरुशलिंगी एकवचनी उतरांच्या सोंपपी थरार /आ/ स्वर येवप.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[दादा]	[दादा]	[दादा]	[दादा]	गुंडा	गुंडा	'hooligan'
<i>daḍa</i>	<i>ḍaḍa</i>	<i>ḍaḍa</i>	<i>ḍaḍa</i>			

[मामा]	[मामा]	[मामा]	[मामा]	मामा	मामा	'mother's brother'
<i>mama</i>	<i>mama</i>	<i>mama</i>	<i>mama</i>			

[दादा], [मामा] आनी [बाबा] हीं उतरां दोनूय मोडयांनी घोळटात. हीं उतरां जरी /आ/ स्वरान सोंपपी आसलीं जाल्यार सुद्दां साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उलयतना /अ/ स्वरान सोंपतात. देखीक - [दादा] हें [दाद], [मामा] हें [माम] आनी [बाबा] हें [बाब] अशें घोळटा. दोनूय मोडयांनी उलयतना उतरांचो /आ/ नाद गळून पडून /अ/ जाता.

दोनूय मोडयांनी कांय पुरुशलिंगी उतरां अशेय रितीचे बांदावळीचीं मेळटात जातूंत उतराच्या सोंपपी थरावयलो एकवचनाचो /आ/ स्वर भोववचनांत /आ/ असोच घोळटा. देखीक -

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[राजा]	[राजा]	[राजा]	[राजा]	राजा	राजा	'king'
<i>raza</i>	<i>raza</i>	<i>Raza</i>	<i>Raza</i>			

हे पद्दतीचीं उतरां प्रमाण कोंकणींतूय आसात.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयांनी पुरुशलिंगी उतराच्या सोंपत्या थरार /इ/ स्वर येवप

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[लोवडी]	[लोवडी]	[लोवडी]	[लोवडी]	लवडी	लवडी	'loafer'
<i>lovdi</i>	<i>lovdi</i>	<i>lovdi</i>	<i>lovdi</i>			
[पोती]	[पोती]	[पोती]	[पोती]	घोव	घोव	'husband'
<i>poti</i>	<i>poti</i>	<i>poti</i>	<i>poti</i>			

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंतल्या पुरुशलिंगी उतरांच्या सोंपत्या थरार /उ/ स्वर येवप

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[इचू]	[इचू]	[इचू]	[इचू]	विंचू	विंचू	'scorpion'
<i>icu</i>	<i>icu</i>	<i>icu</i>	<i>icu</i>			
[तित्यू]	[तित्यू]	[तित्यू]	[तित्यू]	काका	काका	'father's brother'
<i>titru</i>	<i>titru</i>	<i>titru</i>	<i>titru</i>			

वयल्या देखींनी साश्टीच्या क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /ई/ आनी /ऊ/ ह्या स्वरान सोंपपी पुरुशलिंगी उतरांत वेगळेपण ना. जें उतर पुरुशलिंगी एकवचनांत घोळटा, तेंच उतर पुरुशलिंगी भोववचनांतूय घोळटा. /ई/ आनी /ऊ/ स्वरान सोंपपी पुरुशलिंगी उतरांचे बांदावळीचें रूप आनी प्रमाण कोंकणी भाशेंतलें रूप साम्य आसा.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंतल्या पुरुशलिंगी उतरांच्या सोंपत्या थरार /ऑ/ स्वर येवप

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[दोनकाँ]	[दोनकँ]	[दुक्काँ]	[दुक्कँ]	दुको	दुके	'two'
<i>donəkə</i>	<i>donəke</i>	<i>dukkə</i>	<i>dukke</i>			
[दादलाँ]	[दादलँ]	[दादुलाँ]	[दादुलँ]	दादलो/ दादलाँ	दादले/ दादलँ	'man'
<i>dadəb</i>	<i>dadəle</i>	<i>dadulə</i>	<i>dadule</i>			
[पँलाँ]	[पँलँ]	[पँलाँ]	[पँलँ]	पेलो/ पँलाँ	पेले/ पँलँ	'steel glass'
<i>peb</i>	<i>pele</i>	<i>peb</i>	<i>pele</i>			
[चँडाँ]	[चँडँ]	[चँडाँ]	[चँडँ]	चँडाँ	चँडँ	'boy'
<i>cedə</i>	<i>cede</i>	<i>cedə</i>	<i>cede</i>			

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी व्यंजनान सोंपपी एकवचनी पुरुशलिंगी उतरांचें भोववचन दोन तरांनी जाता.

अ) उतरांत कांयच बदल जायनासतना एकवचनी पुरुशलिंगी उतरांचें भोववचन जाता.

आ) कांय उतरांनी एकवचनी पुरुशलिंगी उतरांचें भोववचन जातना, निमाण्या स्वरांत बदल जायनासतना तातूंतल्या आदल्या स्वरांत बदल जाता.

अ) उतरांत कांयच बदल जायनासतना एकवचनी पुरुशलिंगी उतरांचें भोववचन

जावप

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[लुगार] <i>lugar</i>	[लुगार] <i>lugar</i>	[नुगार] <i>Nugar</i>	[नुगार] <i>nugar</i>	लुगार	लुगार	'place'
[रेसील] <i>resil</i>	[रेसील] <i>resil</i>	[रेसील] <i>resil</i>	[रेसील] <i>resil</i>	सिवील	सिवील	'civil marriage'
[रोप] <i>rop</i>	[रोप] <i>rop</i>	[रोप] <i>Rop</i>	[रोप] <i>Rop</i>	कपडे		'clothes'
[बॉलकांव] <i>bo kāv</i>	[बॉलकांव] <i>bo kāv</i>	[बॉलकांव] <i>bo kāv</i>	[बॉलकांव] <i>bo kāv</i>	बल्कांव	बल्कांव	'balcony'

आ) एकवचनी पुरुशलिंगी उतरांचें भोववचन जातना. निमाण्या स्वरांत बदल

जायनासताना तातूंतल्या आदल्या स्वनांत बदल जाता

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[नोग] <i>nog</i>	[नाँग] <i>nog</i>	[नोग] <i>nog</i>	[नाँग] <i>nog</i>	नग	नग /नग बल्कांव/बल्कांवां	'one set of dress'

[मोदेल]	[मॉदॅल]	[मोदेल]	[मॉदॅल]	मोदेल	मोदेल /मॉदॅल	'model'
<i>model</i>	<i>mɔdɛl</i>	<i>model</i>	<i>mɔdɛl</i>			
[प्रेस]	[प्रॅस]	[प्रेस]	[प्रॅस]	प्रेस	प्रॅस	'price'
<i>pres</i>	<i>pres</i>	<i>pres</i>	<i>pres</i>			
[पोळ]	[पॉळ]	[पोळ]	[पॉळ]	पोड	पॉड	'garland'
<i>pol</i>	<i>pɔl</i>	<i>pol</i>	<i>pɔl</i>			

वयल्या देखींनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणींत व्यंजनान सोंपपी पुरुशलिंगी एकवचनी उतरांनी येवपी व्यंजना आदलो स्वर /ओ/ वा /ए/ आसत जाल्यार, भोववचनांत तो अनुक्रमान /ऑ/ आनी /ँ/ जाता.

5.2.1.2. स्त्रीलिंग

i) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत /इ/ स्वरान सोंपपी एकवचनी स्त्रीलिंगी उतरांचें भोववचन निमाण्या स्वरांत /-यो/ प्रत्यय लागून जोडाक्षरान जाता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[दांतोणी]	[दांतोण्यो]	[दांतोणी]	[दांतोण्यो]	दांतोणी	दांतोण्यो	'comb'
<i>dãtonɪ</i>	<i>dãtonyo</i>	<i>dãtonɪ</i>	<i>dãtonyo</i>			
[चायी]	[चायो]	[चायी]	[चायो]	चावी	चावयो	'key'
<i>cayɪ</i>	<i>cayo</i>	<i>cayɪ</i>	<i>cayo</i>			
[हिळी]	[हिळ्यो]	[हिळी]	[हिळ्यो]	खिळी	खिळ्यो	'ledge'
<i>hɪɪ</i>	<i>hɪɪyo</i>	<i>hɪɪ</i>	<i>hɪɪyo</i>			

प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत /इ/ स्वरान सोंपपी स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांचें भोववचन जाता तेन्ना /-यो/ प्रत्यय लागून जाता. उतराची

ही बांदावळ प्रमाण कोंकणी, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी साम्य आसा. प्रमाण कोंकणी भाशेच्या व्याकरणाच्या नेमाक धरूनच हया दोनूय मोडयांनी तें घोळटा.

ii) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत /उ/ हया स्वरान सोंपपी स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांचें भोववचन /ओ/ स्वरान जाता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[ऊ]	[ऊओ]	[ऊ]	[ऊओ]	ऊव	उवो	'louse'
<i>u:</i>	<i>u:o</i>	<i>u:</i>	<i>u:o</i>			
[सू]	[सूओ]	[सू]	[सूओ]	सू	सुवो	'needle'
<i>su</i>	<i>suo</i>	<i>Su</i>	<i>Suo</i>			

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत /ऊ/ स्वरान सोंपपी स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांचें भोववचन /ओ/ स्वरान जावपाची पद्दत आसा. प्रमाण कोंकणींत हें वेगळे तरेन घोळटा. प्रमाण कोंकणींत, /ऊ/ स्वरान सोंपपी स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांचें भोववचन /ओ/ स्वरा बरोबर /व/ व्यंजन लागून /वो/ जाता.

व्यंजनान सोंपपी स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांचें भोववचन, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत दोन तरांनी जाता. त्यो तरा म्हणल्यार,

अ) कांय उतरांनी एकवचनी स्त्रीलिंगी उतरांचें भोववचन जातना तातूंत बदल जायना.

आ) कांय उतरांनी एकवचनी स्त्रीलिंगी उतरांचें भोववचन जातना तातूंतल्या निमाण्या स्वरांत बदल जाता.

अ) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत एकवचनी स्त्रीलिंगी उतराचें भोववचन जातना तातूंत बदल जायना.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[लाड]	[लाड]	[लाड]	[लाड]	लाळ	लाळ	'saliva'
<i>laḍ</i>	<i>laḍ</i>	<i>laḍ</i>	<i>laḍ</i>			

ही व्याकरणी पद्दत प्रमाण कोंकणी भाशे भितरूय घोळटा. जातूंत, व्यंजनान सोंपपी स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांच्या भोववचनांत बदल जायनात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडी, साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडी आनी प्रमाण कोंकणी भितर हांगा कांयच फरक दिसना.

आ) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत एकवचनी स्त्रीलिंगी उतराचें भोववचन जातना

तातूंतल्या निमाण्या स्वरांत बदल जावप.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[ऑकॉल]	[ऑकलो]	[ओकोल]	[ओक्यो]	व्हंकल	व्हंकलो	'bride'
<i>okol</i>	<i>oklo</i>	<i>Okol</i>	<i>oklyo</i>			
[बांय]	[बांय्यो]	[बांय]	[बांय्यो]	बांय	बांयो	'well'
<i>bāy</i>	<i>bāyo</i>	<i>Bāy</i>	<i>Bāyo</i>			

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी व्यंजनान सोंपपी स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांच्या भोववचनांत निमाणो स्वर जोडाक्षर जावन घोळटा. ह्या दोनूय मोडयांनी एकवचनी उतराच्या निमाण्या स्वराक /य/ लागून जोडाक्षर जाता आनी उतराचें भोववचनी रूप तयार जाता. प्रमाण कोंकणींत मात जोडाक्षर जायनासतना, एकवचनी उतर व्यंजनान सोंपता ताचें भोववचन /ओ/ स्वर लागून जाता. देखीक [बांय] (ए. व.) - [बांयो] (भो. व.).

5.2.1.3. अलिंग

i) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत, /एँ/ स्वरान सोंपपी एकवचनी अलिंगी उतरांचें

भोववचन /इं/ स्वरान जाता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[पारकाँणँ]	[पारकोणीं]	[पारकाँणँ]	[पारकोणीं]	हुमाणें	हुमाणीं	'riddles'
<i>parkaṅṅẽ</i>	<i>parkoṅṅĩ</i>	<i>parkaṅṅẽ</i>	<i>parkoṅṅĩ</i>			
[आनाटँ]	[आनाटीं]	[आण्णाटँ]	[आण्णाटीं]	आनाटें	आनाटीं	'rice measuring cup'
<i>anatẽ</i>	<i>anatĩ</i>	<i>anṅṅatẽ</i>	<i>anṅṅatĩ</i>			
[आंगाचँ]	[आंगाचीं]	[आंगाचँ]	[आंगाचीं]	आंगाचें	आंगाचीं	'clothes'
<i>āgaṅṅẽ</i>	<i>āgaṅṅĩ</i>	<i>āgaṅṅẽ</i>	<i>āgaṅṅĩ</i>			

वयल्या देखींनी, दोनूय मोडी भितर वेगळेपण ना. तशेंच प्रमाण कोंकणींत आनी साश्टी मोडयांनी वेगळेपण दिसना. प्रमाण कोंकणींत अलिंगी उतरांचें एकवचनी रूप /एँ/ स्वरान सोंपता जाल्यार तांचें भोववचन /इं/ स्वरान जाता. तशेंच साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी जाता.

ii) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत, अलिंगी एकवचनी उतर /उ/ स्वरान सोंपता जाल्यार

ताचें भोववचन /व/ व्यंजन लागून ताका /आं/ स्वर लागता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[पालूं]	[पालवां]	[पालूं]	[पालवां]	पालूं	पालवां	'type of a tool used for fishing'
<i>palũ</i>	<i>palvã</i>	<i>palũ</i>	<i>palvã</i>			

[चेडूं]	[चेडवां]	[चेडूं]	[चेडवां]	चेडूं	चेडवां	'girl'
<i>ceḍũ</i>	<i>ceḍvã</i>	<i>ceḍũ</i>	<i>ceḍvã</i>			

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडींनी अलिंगी एकवचनी उतरांतलो निमणो /ऊ/ स्वर गळून पडटा आनी ताचे बदला /व/ हें व्यंजन आनी ताका /आं/ हो स्वर लागता. प्रमाण कोंकणींतूय अलिंगी एकवचनी उतरांतलो निमणो /ऊ/ स्वर गळून पडटा आनी ताचे बदला /व/ व्यंजन लागून त्या व्यंजनाक /आं/ स्वर लागता.

iii) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत, व्यंजनान सोंपपी अलिंगी एकवचनी उतरांचें भोववचन /आं/ स्वरान जाता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[सॉतॅल]	[सॉतॅलां]	[सॉतॅल]	[सॉतॅलां]	-	-	'a kind of copper utensil'
<i>sətɛl</i>	<i>sətɛlã</i>	<i>sətɛl</i>	<i>sətɛlã</i>			
[सुमान]	[सुमानां]	[सुमान]	[सुमानां]	सप्तक	सप्तकां	'week'
<i>suman</i>	<i>sumanã</i>	<i>suman</i>	<i>sumanã</i>			
[लॉज]	[लॉजां]	[लॉज]	[लॉजां]	लॉज	लॉजां	'granary house'
<i>lɔdʒa</i>	<i>lɔdʒã</i>	<i>lɔdʒa</i>	<i>lɔdʒã</i>			

प्रमाण कोंकणी भाशेंत आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या व्यंजनान सोंपपी अलिंगी एकवचनी उतरांचें भोववचन जावपाची पद्दत एकूच आसा. तातूंत कांयच फरक ना.

iv) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत अ कारान सोंपपी व्यंजनान, अलिंगी एकवचनी आसत जाल्यार त्या उतरांचें भोववचन /आं/ कारान सोंपता. तशेंच उतरांच्या मदल्या स्वनांत बदल जाता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
[लुगॉट]	[लुगटां]	[नुगॉट]	[नुगटां]	लुगट	लुगटां	'cloth'
<i>lugɔt</i>	<i>lugṭā</i>	<i>nugɔt</i>	<i>nugṭā</i>			
[मॅणकापॉड]	[मॅणकापडां]	[मॅणकापॉड]	[मॅणकापडां]	मेणकापड	मेणकापडां	'plastic cover'
<i>meṅkapɔḍ</i>	<i>meṅkapḍā</i>	<i>meṅkapɔḍ</i>	<i>meṅkapḍā</i>			
[मांणॉस]	[मांणसां]	[मांणॉस]	[मांणसां]	माणस	माणसां	'sweet dish'
<i>māṅs</i>	<i>māṅsā</i>	<i>māṅs</i>	<i>māṅsā</i>			

वयल्या देखींनी, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [लुगॉट] हया एकवचनी उतरांतलो, मदलो /ऑ/ स्वन गळून पडून भोववचन तयार जालां. तशेंच [मॅणकापॉड] हया एकवचनी उतरांतलो /ऑ/ स्वर गळून पडून भोववचन तयार जालां. प्रमाण कोंकणींत मात एकवचनी उतरांक /ओ/ स्वर ना. तो /अ/ जावूनच घोळटा देखीक [लुगट], [मेणकापड], [माणस]. देखून प्रमाण कोंकणींत /ओ/ आनी /ऑ/ स्वन गळून पडपाची शक्यताय उरना.

5.2.2. लिंगा प्रमाण नामांचो अभ्यास

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी विस्तारीत नामां, दोनां परस चड रुपीमार्ची आसात. तीं पांच पंगडांनी विभागूंक मेळटात. ते म्हणल्यार,

1. साधक नामां (Derivational Nouns)
2. समास नामां (Compound Nouns)
3. दोडप नामां (Reduplicated Nouns)
4. क्रियार्थक नामां (Verbal Nouns)
5. पुरुशवाचक नामां (Personal Nouns)

5.2.2.1. साधक नामां (Derivational Nouns)

अ) पुरुशलिंगी नामां /ऑ/ स्वरान सोंपता जाल्यार, तांचें स्त्रीलिंगी रुपाक /इ/ स्वर

लागता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[पांपॉ]	[पांपी]	[पांपॉ]	[पांपी]	पापी		'sinner'	
<i>pāpɔ</i>	<i>pāpi</i>	<i>pāpɔ</i>	<i>pāpi</i>				
[पोसकॉ]	[पोसकी]	[पोसकॉ]	[पोसकी]	पोसको	पोसकी	'adopted'	
<i>poskɔ</i>	<i>poski</i>	<i>poskɔ</i>	<i>poski</i>				

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांनी /ऑ/ स्वरान सोंपपी पुरुशलिंगी उतरांचें स्त्रीलिंगी रुपांत /इ/ स्वरान जावपाची प्रक्रिये कडेन प्रमाण कोंकणी भाशेंतूय साम्य आसा.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[दॅडॉ]	[देडी]	[दॅडॉ]	[देडी]	धेडो	धेडी	'bride groom'	'brides maid'
<i>ḍedɔ</i>	<i>ḍedi</i>	<i>ḍedɔ</i>	<i>ḍedi</i>				
[गॉडॉ]	[गोडी]	[गॉडॉ]	[गोडी]	घॉडॉ	घोडी	'male horse'	'mare'
<i>godɔ</i>	<i>godɪ</i>	<i>godɔ</i>	<i>godɪ</i>				

आ) पुरुशलिंगी नामां /-कार/ ह्या प्रत्ययान सोंपतात जाल्यार, तांचें स्त्रीलिंगी रूप

/-कान्य/ ह्या प्रत्ययान जाता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[बाकार]	[बाडकान्न]	[बाकार]	[बाडकान्न]	भाटकार	भाटकान्न	'land lord'	"land lady'
<i>bakar</i>	<i>bakanjə</i>	<i>bakar</i>	<i>bakanjə</i>				
[नुस्तकार]	[नुस्तकान्य]	[निस्तकार]	[निस्तकान्य]	नुस्तेकार	नुस्तेकान्न	'fisher man'	'fisher women'
<i>nustekar</i>	<i>nustekanjə</i>	<i>nistekar</i>	<i>nustekanjə</i>				

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी ज्या स्त्रीलिंगी उतरांक /न्य/ लागता, त्या जाग्यार प्रमाण कोंकणीत /न्न/ हो प्रत्यय लागता.

इ) पुरुशलिंगी नामांक /-कारी/ प्रत्यय लागता जाल्यार, तांच्या स्त्रीलिंगी रुपाक /-कान्य/ प्रत्यय लागता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[बिकारी]	[बिकान्य]	[बिकारी]	[बिकान्य]	भिकारी	भिकारीण	'beggar' (m., f.)	
<i>bikari</i>	<i>bikanyə</i>	<i>bikari</i>	<i>bikanyə</i>				

ई) पुरुशलिंगी नामां मूळ धातू प्रमाण घोळटात, जाल्यार तांचें स्त्रीलिंगी रूप /-इण/ प्रत्यय लागून बदलता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु.लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री.लिं.
[पोदेर]	[पोदरीण]	[पोदेर]	[पोदरीण]	पदेर	पदेर्न/पदे न्न	'breadseller'	
<i>poder</i>	<i>podriṅ</i>	<i>poner</i>	<i>podriṅ</i>				
[मेस्त]	[मेस्तीण]	[मेस्त]	[मेस्तीण]	मेस्त	मेस्तीण	'cook'	
<i>mest</i>	<i>mestṅ</i>	<i>mest</i>	<i>mestṅ</i>				

[गांटी]	[गांटीण]	[गांटी]	[गांटीण]	घांटी	घांटीण	'migrant worker'
<i>gāṭi</i>	<i>gāṭiṅ</i>	<i>gāṭi</i>	<i>gāṭiṅ</i>			

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणीत स्त्रीलिंगी नामांचे बांदावळींत /-इण/ प्रत्यय लागपाची प्रक्रिया साम्य आसा. पूण [पोदरीण] आनी [मेस्तीण] हीं उतरां प्रमाण कोंकणीत घोळनात.

साश्टी सुदीर आनी गावडी मोडयांनी, नामां विशेशणाचेर आदारून तयार जातात.

भाशे भितर कांय उतरां विशेशण आनी नाम ह्या दोनूय रुपांनी घोळटात.

/ऑ/ स्वरान सोंपपी पुरुशलिंगी नामांचें स्त्रिलिंगी रूप /इ/ स्वरान घोळटा.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[ऑळ्ळो]	[ओळ्ळी]	[ऑळ्ळो]	[ओळ्ळी]	व्हडलो	व्हडली	'elder person', 'big'	
<i>oḷḷo</i>	<i>oḷḷi</i>	<i>oḷḷo</i>	<i>oḷḷi</i>				
[ताँटो]	[ताँटी]	[ताँटो]	[ताँटी]	थाँटो	थाँटी	'lame'	
<i>ṭōṭo</i>	<i>ṭōṭi</i>	<i>ṭōṭo</i>	<i>ṭōṭi</i>				

/ऑ/ स्वरान सोंपपी पुरुशलिंगी नामांचें स्त्रिलिंगी रूप /इ/ स्वरान जावपाची प्रक्रिया साश्टीच्या दोनूय मोडयांनी साम्य दिसता.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /ऑ/ स्वरान सोंपपी पुरुशलिंगी नामां मेळटात जीं स्त्रिलिंगांत बदलतना /इ/ कारांत जाता.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[आवटो]	[आवटी]	[आवटो]	[आवटी]	आवटो	आवटी	'mad'	

<i>avɔ</i>	<i>avɪ</i>	<i>avɔ</i>	<i>avɪ</i>			
[कुड्डॉ]	[कुड्डी]	[कुड्डॉ]	[कुड्डी]	कुड्डो	कुड्डी	'blind'
<i>kudɔ</i>	<i>kudɪ</i>	<i>kudɔ</i>	<i>kudɪ</i>			

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय विशेशणां अशीं आसात

जातूंत पुरुशलिंगी आनी स्त्रीलिंगी नामांत कांय बदल जायना.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[बॅकार]	[बॅकार]	[बॅकार]	[बॅकार]	बेकार	बेकार	'an unemployed man'	'an unemployed women'
<i>bekar</i>	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>				
[आंकवार]	[आंकवार]	[आंकवार]	[आंकवार]	आंकवार	आंकवार	'bachelor'	'spinster'
<i>Ākvar</i>	<i>ākvar</i>	<i>ākvar</i>	<i>Ākvar</i>				

विभक्ती प्रत्यय लागून तयार जावपी नामांचें भावनाम

साश्टी सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय नामां वयल्यान भावनामां तयार जातात.

हया भावनामांक एक तर उत्तरप्रत्यय वा पूर्वप्रत्यय लावन जाता.

उत्तर प्रत्यय लागून नामांचें भावनाम जावप

प्रत्यय /-पॉण/ (प्र. कों. /-पण/)

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
	[मुनीस]	[मुनीसपॉण]	[मुनीसपॉण]	मनीसपण	'man'
	<i>munis</i>	<i>munispõṅ</i>	<i>munispõṅ</i>		
	[गावडी]	[गावडीपॉण]	[गावडीपॉण]	गावडीपण	'early inhabitants of goa/

	<i>gavɖɪ</i>	<i>gavɖɪpɔŋ</i>	<i>gavɖɪpɔŋ</i>		a tribal community'
/-पॉण/	[गाडी]	[गाडपॉण]	[गाडपॉण]	घाडीपण	'witchcraft/evil spirit/black
	<i>gaɖɪ</i>	<i>gaɖɪpɔŋ</i>	<i>gaɖɪpɔŋ</i>		art'
[पाद्री]	[पाद्रीपॉण]	[पाद्रीपॉण]	[पाद्रीपॉण]	पाद्रीपण	'priest'
	<i>paɖɪɪ</i>	<i>paɖɪɪpɔŋ</i>	<i>paɖɪɪpɔŋ</i>		

मूळ नामां पासून तयार जावपी भावनामांत साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत वेगळेपण ना. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत घळपी /-पॉण/ हें कूस प्रमाण कोंकणींत /-पण/ अशें घोळटा.

/-पॉण/ हो प्रत्यय लागून तयार जाल्ल्या भावनामां भितर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत मूळ नामाच्या अंतरीक आंगांत बदल जाता.

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
/-पॉण/	[राकणॉ]	[राकणॉपॉण]	[राकणॉपॉण]	राकणेपण	'herdsman'
	<i>raɕŋɔ</i>	<i>raɕŋɔpɔŋ</i>	<i>raɕŋɔpɔŋ</i>		
[बॉरॉ]	[बॉरॉपॉण]	[बॉरॉपॉण]	[बॉरॉपॉण]	बरेपण	'good/nice'
	<i>boɪɔ</i>	<i>boɪɔpɔŋ</i>	<i>boɪɔpɔŋ</i>		

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मूळ नामांचो भावनामांत बदल दोन तरांनी जाता. तो म्हणल्यार -

1. जर तर मूळ नाम /ऑ/ स्वरान सोंपता जाल्यार ताका /-पॉण/ प्रत्यय लागतना /ऑ/ स्वर /ँ/ जाता.
2. जर तर मूळ नाम व्यंजनान सोंपता जाल्यार ताका /-पॉण/ प्रत्यय लागतना व्यंजनाक /इ/ स्वर लागता.

प्रमाण कोंकणींत, जर तर मूळ नाम /ओ/ स्वरांन सोंपता जाल्यार, ताका /-पण/ प्रत्यय लागतना /ओ/ स्वनाच्या जाग्यार /ए/ लागता. देखीक [राखणो] [राखणेपण].

प्रत्यय /-काय/ (प्र. कों. /-काय/)

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
/-काय/	[ग्रेस्त]	[ग्रेस्तकाय]	[गिरेस्तकाय]	गिरेस्तकाय	'rich'
	<i>grest</i>	<i>grestkaj</i>	<i>grestkaj</i>		
	[गोरीब]	[गोरीबकाय]	[गोरीबकाय]	गरीबकाय	'poor'
	<i>gorib</i>	<i>goribkaj</i>	<i>goribkaj</i>		

वयल्या देखींनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत आनी प्रमाण कोंकणींत, नामां भितर तीन तरेचे बदल दिसतात.

1. “गिरेस्तकाय” हें प्रमाण कोंकणींत घोळपी भावनाम जाल्यार, हें उतर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत /-काय/ प्रत्यय लागचे पयलीं, सुरवातेच्या स्वरांत बदल जावन /ए/ चो /एँ/ जाता. तशेंच साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडी हातूंत, सुरवातेच्या /ए/ स्वराच्या बदला /इ/ स्वर जाता.
2. प्रमाण कोंकणींत “गरीब” नाम, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी “गोरीब” असो उच्चार करतात. हो /ओ/ स्वन साश्टी सुदीर आनी गावडी दोनूय मोडयांनी आसा तसोच उरला.

प्रत्यय /-साण/ (प्र. कों. /-साण/)

कूस	मूळ विशेशण	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
	[तीक]	[तिकसाण]	[तिकसाण]	तिखसाण	'pungentness'
	<i>tik</i>	<i>tiksan</i>	<i>tiksan</i>		

/-साण/	[आमोट]	[आमसाण]	[आमसाण]	आमसाण	'sourness'
	<i>amoṭ</i>	<i>amsaṇ</i>	<i>amsaṇ</i>		
	[हार]	[हारसाण]	[हारसाण]	खारसाण	'saltyness'
	<i>har</i>	<i>harsaṇ</i>	<i>harsaṇ</i>		
	[गॉड]	[गॉडसाण]	[गॉडसाण]	गोडसाण	'sweetness'
	<i>gɔd</i>	<i>gɔdṣaṇ</i>	<i>gɔdṣaṇ</i>		

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणींत कसलेंच वेगळेपण ना. पूण “आंबट” ह्या प्रमाण कोंकणींत घोळपी उतराचो उच्चार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत “आमोट” असो जाता. ह्या नामाक /-साण/ हो नाम घडोवपी प्रत्यय लागता तेन्ना तातुंतलो /ओ/ स्वन गळून पडून प्रमाण कोंकणी सारकेंच रूप जाता.

प्रत्यय /-गोत/ (प्र. कों. /-गत/)

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
/-गोत/	[इश्ट]	[इश्टागोत]	[इश्टागोत]	इश्टागत	'friendship'
	<i>ɪʃt</i>	<i>ɪʃtagoṭ</i>	<i>ɪʃtagoṭ</i>		
	[सोयरी]	[सोयरीगोत]	[सोयरीगोत]	सोयरीगत	'relative'/ 'relatedness'
	<i>soyri</i>	<i>soyriṅoṭ</i>	<i>soyriṅoṭ</i>		

प्रमाण कोंकणींत /-गत/ हो प्रत्यय घोळटा. हो प्रत्यय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनींत /-गोत/ हे तरेन घोळटा. त्या भायर उतराचे बांदावळींत हेर कांयच वेगळेपण मेळना.

प्रत्यय /-इ/ (प्र. कों. /-इ/)

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
/-इ/	[चोर] <i>cor</i>	[चोरी] <i>cori</i>	[चोरी] <i>cori</i>	चोरी	'theft'/ 'robbery'

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणींत /-इ/ स्वरान घोळपी उतरांत कांयच वेगळेपण मेळना.

प्रत्यय /-काँट/ (प्र. को. /-कट/)

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
/-काँट/	[पांक] <i>pāk</i>	[पांकाँट] <i>pākōt</i>	[पांकाँट] <i>pākōt</i>	पांकट	'sticky'
	[तँल] <i>tel</i>	[तँलकाँट] <i>telkōt</i>	[तँलकाँट] <i>telkōt</i>	तेलकट	'oily'

प्रमाण कोंकणी भाशेंतलें /-कट/ प्रत्यय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत /-काँट/ ह्या उच्चारान घोळटा.

प्रत्यय /-कार/ वा /-कान्य/ (प्र. कों. /-कार/ वा /-कान्न/)

मूळ नामाक /-कार/ वा /-कान्य/ प्रत्यय लागतकच वेगळे प्रकारचें नाम तयार जाता.

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
/-कार/	[नुस्तें] <i>nustē</i>	[नुस्तेंकार] <i>nustekar</i>	[निस्तेंकार] <i>nustekar</i>	नुस्तेकार	'fisherman'
	[कांकाँण] <i>kākōṅ</i>	[कांकाँणकार] <i>kākōṅkar</i>	[कांकाँणकार] <i>kākōṅkar</i>	कांकणकार	'bangle seller'

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत /-कार/ वा /-कान्य/ प्रत्यय लागून नामाचें एक नवें नाम जावपाची रीत आसा. हीच रीत प्रमाण कोंकणी भाशेंतूय आसा. हे रितीचें खाशेलपण म्हणल्यार, नामाचें एक प्रकारांतलें उतर दुसऱ्या प्रकारचें नाम तयार करता. नुस्तें म्हणल्यार, एक उदकांत रावपी जीव, ह्या जिवाच्या आदारान [नुस्तेकार] हें मनशाक वापरपाचें नाम तयार जालां. /-कार/ आनी /-कान्य/ हीं प्रत्ययां साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत लिंगाचो भेद दाखयतात.

पूर्व प्रत्यय लागून भावनामाचें भावनाम तयार जावप

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय भावनामांक /ऑक-/ , /ऑन-/ आनी /ओ-/ हे पूर्व प्रत्यय लागून उतराचें एक नवें भावनाम जाता.

कूस	मूळ नाम	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
/ऑक-/	[मान] <i>man</i>	[ऑकमान] <i>okman</i>	[ऑकमान] <i>okman</i>	अपमान	'disrespect'
/ऑन-/	[उपकारी] <i>upkar</i>	[ऑनुपकारी] <i>onupkari</i>	[ऑनुपकारी] <i>onupkari</i>	अनुपकारी	'ungrateful'
/ओ-/	[मोन्याद] <i>moryad</i>	[ओमोन्याद] <i>omoryad</i>	[ओमोन्याद] <i>omoryad</i>	अमर्याद	'immoral'

5.2.2.2. समास नामां (Compound Nouns)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत दोन नामां वा आंकडे एकठांय येवन एक नवें नाम तयार जावपी उतरांय मेळटात.

मूळ नाम (1)	मूळ नाम (2)	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मांय]	[पाय]	[मांय-पाय]	[मांय-पाय]	मांय-पाय	'mother -

<i>mãy</i>	<i>pãy</i>	<i>mãy - pãy</i>	<i>mãy - pãy</i>		father'
[दीस]	[रात]	[दीस-रात]	[दीस - रात]	दीस-रात	'day - night'
<i>dīs</i>	<i>raṭ</i>	<i>dīs. raṭ</i>	<i>dīs. raṭ</i>		

मूळ नाम (1)	मूळ नाम (2)	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[तीन]	[सांज]	[तिनसांज]	[तिनसांज]	तिनसांज	'dusk'
<i>tin</i>	<i>sāz</i>	<i>ṭinsāz</i>	<i>ṭinsāz</i>		
[दोन]	[पार]	[दॉनपार]	[दॉनपार]	दनपार	'afternoon'
<i>don</i>	<i>par</i>	<i>ḍonpar</i>	<i>ḍonpar</i>		

5.2.2.3. दोडपी नामां (Reduplicated Nouns)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडींनी कितलीशींच पडसादी उतरां मेळटात. जीं दोनूय मोडींत दोडपी नामां म्हणून घोळटात.

मूळ नाम	पडसाद	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[रॉजार]	[बॉजार]	[रॉजार- बॉजार]	[रॉजार- बॉजार]	रोजार- बोजार	'prayer & everything'
<i>rɔzar</i>	<i>bɔzar</i>	<i>rɔzar- bɔzar</i>	<i>rɔzar- bɔzar</i>		
[जॉड्डॉ]	[बॉड्डॉ]	[जॉड्डॉ- बॉड्डॉ]	[जॉड्डॉ- बॉड्डॉ]	जोड्डो- बोड्डो	'old & everything'
<i>zɔḍḍɔ</i>	<i>bɔḍḍɔ</i>	<i>zɔḍḍɔ- bɔḍḍɔ</i>	<i>zɔḍḍɔ- bɔḍḍɔ</i>		

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांनी पडसादी उतरां घडपाची प्रक्रिया प्रमाण भाशेंतूय घोळटा. हीं नामां दोडपी उतरांनी तयार जातना, पयल्या उतराचो पयलो स्वन आनी दुसऱ्या उतराचो पयलो स्वन हातूंत बदल जाता. दुसऱ्या उतराचो पयलो स्वन साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांनी, तशेंच प्रमाण कोंकणींत /ब/ ह्या स्वनानूच सुरु जाता.

5.2.2.4. क्रियार्थक नाम (Verbal Nouns)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांनी क्रियापदाचेर आदारून नामां तयार जातात. जीं प्रमाण कोंकणींतूय साम्य आसात.

/-णी/ प्रत्यय लागून क्रियापदांचें नाम जावपी उतरां.

क्रियापद	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[बुजोवप] <i>buzovp</i>	[बुजोवणी] <i>buzovṇi</i>	[बुजोवणी] <i>buzovṇi</i>	बुजावणी	'sympathy'
[चाळप] <i>calp</i>	[चाळणी] <i>calṇi</i>	[चाळणी] <i>calṇi</i>	चाळणी	'straing'
[रोंपप] <i>rōpp</i>	[रोंपणी] <i>rōpṇi</i>	[रोंपणी] <i>rōpṇi</i>	रोपणी	'transplantation'

/-णें/ प्रत्यय लागून क्रियापदांचें नाम जावपी उतरां

क्रियापद	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[मागप] <i>magp</i>	[मागणें] <i>magṇẽ</i>	[मागणें] <i>magṇẽ</i>	प्रार्थना / मागणें	'prayer'

[रडप]	[रडणँ]	[रडणँ]	रडणें/ रडणँ	'cry'
<i>rdp</i>	<i>rdṇṅē</i>	<i>rdṇṅē</i>		
[पेटप]	[पेटणँ]	[पेटणँ]	पेटणें / पेटणँ	'beater'
<i>petp</i>	<i>petṅē</i>	<i>petṅē</i>		

/-ऑप/ प्रत्यय लागून क्रियापदांचें नाम तयार जावपी उतरां

क्रियापद	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[निवप]	[न्युवॉप]	[निवॉप]	लुंवप	'harvesting'
<i>nivp</i>	<i>nivəp</i>	<i>nivəp</i>		
[आंटप]	[आंटॉप]	[आंटॉप]	वांटप	'distributing'
<i>ātp</i>	<i>āṭp</i>	<i>āṭp</i>		
[चाळप]	[चाळॉप]	[चाळॉप]	चाळप	'straining'
<i>caḷp</i>	<i>caḷp</i>	<i>caḷp</i>		

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणी भाशेंत क्रियापदाच्या आदारान तयार जाल्ल्या नामांत कांयच वेगळेपण मेळना.

5.2.2.5. पुरुशवाचक नामां (Personal Nouns)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कितलीशींच पुरुशवाचक नामां घोळटात. ह्या मोडयांनी घोळपी पुरुशवाचक नामां पुरुशलिंग आनी स्त्रीलिंगांत बदलतात. क्रियापदाक निमाणें /-पी/ प्रत्यय लागून पुरुशवाचक पुरुशलिंगी उतरां घडटात. /-पीण/ हो प्रत्यय स्त्रीलिंगी उतरां घडटना क्रियापदांक लागता.

क्रियापद	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.	पु. लिं.	स्त्री. लिं.
[शिंवॉप]	[शिंवपी]	[शिंवपीण]	[शिंवपी]	[शिंवपीण]	शिंवपी	शिंवपीण	'gents	'ladies
<i>šivəp</i>	<i>šivpi</i>	<i>šivpiṇ</i>	<i>šivpi</i>	<i>šivpiṇ</i>			tailor'	tailor'

प्रमाण कोंकणींतूय ही क्रियापदांची पुरुशावाचक नामां जावपाची पद्दत तशीच आसा.

5.3. सर्वनाम (Pronoun)

नामांच्या बदला जायते फावटी दुसरीं उतरां वापरतात. तांकां सर्वनामां म्हणटात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी सर्वनामांत लिंग आनी वचना प्रमाण बदल घडटा.

5.3.1. लिंगा प्रमाण सर्वनामांचो अभ्यास

लिंगा प्रमाण साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांचे सकयल दिल्ले प्रमाण, प्रकार करूंक मेळटात.

- i. पुरुशावाचक सर्वनाम
- ii. दर्शक सर्वनाम
- iii. संबंदवाचक सर्वनाम
- iv. प्रस्नार्थक सर्वनाम
- v. आत्मवाचक सर्वनाम

i. पुरुशावाचक सर्वनाम (Personal pronoun)

पुरुशावाचक सर्वनामाचे तीन उप-प्रकार करपाक मेळटात. ते म्हणल्यार,

1. पयलो पुरुश
2. दुसरो पुरुश
3. तिसरो पुरुश

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प.	[आंव]	[आमी]	[आंव]	[आमी]	हांव	आमी	'I'	'we'
पु.	<i>āv</i>	<i>ami</i>	<i>āv</i>	<i>ami</i>				
दु.	[तूं]	[तुमी]	[तूं]	[तुमी]	तूं	तुमी	'you'	'you'
पु.	<i>tū</i>	<i>tumi</i>	<i>tū</i>	<i>tumi</i>				
ति.	[ताँ]	[तँ]	[ताँ]	[तँ]	तो	ते	'he'	'they'
पु.	(पु)	(पु)	(प)	(पु)	(पु)	(पु)		
		<i>te</i>		<i>te</i>				
		<i>ɒ</i>		<i>ɒ</i>				
	[ती]	[त्यो]	[ती]	[त्यो]	ती	त्यो	'she'	'those'
	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)		
	<i>ti</i>	<i>tyo</i>	<i>ti</i>	<i>Tyo</i>				
	तँ	तीं	तँ	तीं	तें	तीं	'that'	'they'
	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)		
	<i>tē</i>	<i>tī</i>	<i>tē</i>	<i>tī</i>				

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणींत पयल्या आनी दुसऱ्या पुरुश सर्वनामांनी कांयच बदल जायना. प्रमाण कोंकणींतलें [हांव] हें सर्वनाम साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [आंव] जाता.

तिसऱ्या पुरुशांत साश्टी क्रिस्तांवांच्या दोनूय मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणींत सर्वनामां तशींच आसात.

ii) दर्शक सर्वनाम (Demonstrative pronoun)

दर्शक सर्वनामां दोन तरांचीं आसतात. एक संसर्गी दर्शक सर्वनाम आनी दुसरें अवशेश दर्शक सर्वनाम.

संसर्गी (लागींचीं) दर्शक सर्वनाम

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
संसर्गी (लागीं)	[ऑ]	[ँ]	[ऑ]	[ँ]	हो	हे	'this'	'these'
	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)		
	o	e	o	e				
	[इ]	[यो]	[इ]	[यो]	ही	ह्यो	'this'	'these'
	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)		
	I	yo	I	Yo				
	[ँ](अ)	[इं](अ)	[ँ](अ)	[इं](अ)	हें (अ)	हीं (अ)	'this'	'these'
	ē	ī	ē	ī				

प्रमाण कोंकणीत आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्या दोनूय मोडयांनी लागींच्या सर्वनामांत स्वन रितींत बदल आसा. /हो/ चें /ऑ/, /हे/ चें /ँ/ हे तरेन पुरुशलिंगी सर्वनामां मदलें वेगळेपण कळटा. तशेंच स्त्रीलिंगी सर्वनामां प्रमाण कोंकणीच्या /ही/ हाचो /इ/ आनी /ह्यो/ हाचो /यो/ असो जाता. प्रमाण कोंकणीतलें अलिंगी सर्वनाम /हें/ हाचे सुवातेर /ँ/ आनी /हीं/ च्या जाग्यार /इं/ असो जाता.

अवशेश (पयस) दर्शक सर्वनाम

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
	[तॉ]	[तँ]	[तॉ]	[तँ]	तो	ते	'he'	'they'

अवशेश (पयस)	(पु) <i>tɔ</i>	(पु) <i>tɛ</i>	(पु) <i>tɔ</i>	(पु) <i>tɛ</i>	(पु)	(पु)		
	[ती] (स्त्री) <i>ti</i>	[त्यो] (स्त्री) <i>tyo</i>	[ती] (स्त्री) <i>ti</i>	[त्यो] (स्त्री) <i>tyo</i>	ती (स्त्री)	त्यो (स्त्री)	'that'	'those'
	[तँ] (अ) <i>tẽ</i>	[तीं] (अ) <i>tĩ</i>	[तँ] (अ) <i>tẽ</i>	[तीं] (अ) <i>tĩ</i>	तँ (अ)	तीं (अ)	'that'	'those'

iii) संबंदी सर्वनाम (Relative Pronoun)

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
[जॉ](पु) <i>dzo</i>	[जँ] (पु) <i>d̄zɛ</i>	[जॉ] (पु) <i>dzo</i>	[जँ] (पु) <i>d̄zɛ</i>	जो (पु)	जे (पु)	'who'	'who'
[जी] (स्त्री) <i>d̄zi</i>	[ज्यो] (स्त्री) <i>d̄zjo</i>	[जी] (स्त्री) <i>d̄zi</i>	[ज्यो] (स्त्री) <i>d̄zjo</i>	जी (स्त्री)	ज्यो (स्त्री)	'who'	'who'
[जँ] (अ) <i>d̄zẽ</i>	[जीं] (अ) <i>d̄zĩ</i>	[जँ] (अ) <i>d̄zẽ</i>	[जीं] (अ) <i>d̄zĩ</i>	जँ (अ)	जीं (अ)	'whic h'	'whic h'

iv) प्रस्नार्थक सर्वनाम (Interrogative Pronoun)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय सर्वनामां प्रस्न करपाक वापरतात, तांकां प्रस्नार्थक सर्वनामां अशें म्हणटात. साश्टी क्रिस्तांवांच्या दोनूय

मोडयांनी [काँण], [कँसॉलॉ] आनी [कितँ] (सु.) / [किदँ] (गा.) हीं प्रस्नार्थक सर्वनामां वापरतात. सर्वनाम [काँण], [कँसॉलॉ] आनी [कितँ] (सु.) / [किदँ] (गा.) दोनूय मोडयांनी तिनूय लिंगांनी मेळटात.

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
[काँण]	[काँण]	[काँण]	[काँण]	कोण	कोण	'who'	'Who'
<i>kɔŋ</i>	<i>kɔŋ</i>	<i>kɔŋ</i>	<i>kɔŋ</i>				
[कितँ]	[कितँ]	[किदँ]	[किदँ]	कितें	कितें	'what'	'what'
<i>kɪṭẽ</i>	<i>kɪṭẽ</i>	<i>kɪḍẽ</i>	<i>kɪḍẽ</i>				

[काँण] हें सर्वनाम प्रमाण कोंकणी भाशेंत [कोण] अशें घोळटा. तशेंच प्रमाण कोंकणींत घोळपी [कितें] हें उतर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत [कितँ] जाल्यार साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत [किदँ] अशें घोळटा. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी तांचें भोववचन जातना तातूंत कांय बदल जायना.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनीक दोन सर्वनामां घोळटात. तीं म्हणल्यार, [कँसॉलॉ] आनी [हुंयचँ]. जीं प्रमाण कोंकणींत [कसलो] आनी [खंयचीं] अशीं घोळटात. ह्या सर्वनामांनी तिनूय लिंगांत बदल जाता.

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
पु	[कँसॉलॉ]	[कँसॉलँ]	[कँसॉलॉ]	[कँसॉलँ]	कसलो	कसले	'of what kind'	'of what kind'
	<i>kesɔlb</i>	<i>kesɔlɛ</i>	<i>kesɔlb</i>	<i>kesɔlɛ</i>				
स्त्री	[केसोली]	[केसोल्यो]	[केसोली]	[केसोल्यो]	कसली	कसल्यो	'of what kind'	'of what kind'
	<i>kesolɪ</i>	<i>kesolyo</i>	<i>kesolɪ</i>	<i>kesolyo</i>				

अ	[कॅसॉल्लं] <i>kesolē</i>	[केसोलीं] <i>kesolī</i>	[कॅसॉल्लं] <i>kesolē</i>	[केसोलीं] <i>kesolī</i>	कसलें	कसलीं	'of what kind'	'of what kind'
---	-----------------------------	----------------------------	-----------------------------	----------------------------	-------	-------	-------------------	-------------------

पु	[हुंयचॉं] <i>hūyco</i>	[हुंयचॅं] <i>hūyce</i>	[हुंयचॉं] <i>hūyco</i>	[हुंयचॅं] <i>hūyce</i>	खंयचो	खंयचे	'from where'	'from where'
स्त्री	[हुंयचीं] <i>hūyɕi</i>	[हुंयच्यो] <i>hūyɕyo</i>	[हुंयचीं] <i>hūyɕi</i>	[हुंयच्यो] <i>hūyɕyo</i>	खंयची	खंयच्यो	'from where'	'from where'
अ	[हुंयचॅं] <i>hūyɕē</i>	[हुंयचीं] <i>hūyɕī</i>	[हुंयचॅं] <i>hūyɕē</i>	[हुंयचीं] <i>hūyɕī</i>	खंयचें	खंयचीं	'from where'	'from where'

v) आत्मवाचक सर्वनाम (Reflexive Pronoun)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [आपूण] हें आत्मवाचक सर्वनाम घोळटा. हें सर्वनाम तिनूय लिंगां भितर आनी दोनूय वचनां भितर मेळटा.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. को.	भाशांश
[आपूण] <i>apɔŋ</i>	[आपूण] <i>apɔŋ</i>	आपूण	'oneself'

देखीक - आपूण कोण हें मुनशाक हॉबॉर आसपा जाय. (सा. क्रि. सु. आनी गा. मो.)

दोटी सर्वनामां (Double Pronoun)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी केन्ना केन्ना दोटी सर्वनामां घोळटात.

दोटी सर्वनाम (पुरुश सर्वनाम + पुरुश सर्वनाम)

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु.	[आंव तॉ]	[आमी तॅ]	[आंव तॉ]	[आमी तॅ]	हांव तो	आमी ते	'I am'	'we are'
	<i>āv ṭ</i>	<i>ami ṭe</i>	<i>āv ṭ</i>	<i>ami ṭe</i>				
	[आंव तँ]	[आमी तीं]	[आंव तँ]	[आमी तीं]	हांव ती	आमी त्यो		
	<i>āv ṭe</i>	<i>ami ṭi</i>	<i>āv ṭe</i>	<i>ami ṭi</i>				
	[आंव तँ]	[आमी तीं]	[आंव तँ]	[आमी तीं]	हांव तें	आमी तीं		
	<i>āv ṭē</i>	<i>ami ṭi</i>	<i>āv ṭē</i>	<i>ami ṭi</i>				
दु. पु.	[तूं तॉ]	[तुमी तॅ]	[तूं तॉ]	[तुमी तॅ]	तूं तो	तुमी ते	'you are'	'you all are'
	<i>tū ṭ</i>	<i>tumi ṭe</i>	<i>tū ṭ</i>	<i>tumi ṭe</i>				
	[तूं तँ]	[तुमी तीं]	[तूं तँ]	[तुमी तीं]	तूं ती	तुमी तीं		
	<i>tū ṭe</i>	<i>tū ṭi</i>	<i>tū ṭe</i>	<i>tū ṭi</i>				
	[तूं तँ]	[तुमी तीं]	[तूं तँ]	[तुमी तीं]	तूं तें	तुमी तीं		
	<i>tū ṭē</i>	<i>tumi ṭi</i>	<i>tū ṭē</i>	<i>tumi ṭi</i>				
ति. पु.	[तॉ तॉ]	[तँ तँ]	[तॉ तॉ]	[तँ तँ]	तो तो	ते ते	'he /she is the one'	'they are the one'
	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)		
	<i>ṭ ṭ</i>	<i>ṭe ṭe</i>	<i>ṭ ṭ</i>	<i>ṭe ṭe</i>				
	[ती ती]	[त्यो त्यो]	[ती ती]	[त्यो त्यो]	ती ती	त्यो त्यो		
	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)		
	<i>ṭi ṭi</i>	<i>tyo tyo</i>	<i>ṭi ṭi</i>	<i>tyo tyo</i>				
	[तँ तँ]	[तीं तीं]	[तँ तँ]	[तीं तीं]	तें तें	तीं तीं		
	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)		
	<i>ṭē ṭē</i>	<i>ṭi ṭi</i>	<i>ṭē ṭē</i>	<i>ṭi ṭi</i>				

दोट्टी सर्वनाम (दर्शक सर्वनाम + पुरुशवाचक सर्वनाम)

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
संसर्गी (लार्गी)	[ऑ तॉ]	[ँ ते]	[ऑ तॉ]	[ँ ते]	हो तो	हे ते	'he is'	'they are'
	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)		
	<i>ɔ tɔ</i>	<i>ɛ tɛ</i>	<i>ɔ tɔ</i>	<i>ɛ tɛ</i>				
	[इ ती]	[यो त्यो]	[इ ती]	[यो त्यो]	ही ती	ह्यो त्यो	'she is'	'they are'
	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)		
	<i>i ti</i>	<i>yo tyo</i>	<i>i ti</i>	<i>yo tyo</i>				
	[ँ तँ]	[इं तीं]	[ँ तँ]	[इं तीं]	हैं तें	हीं तीं	'she is'	'they are'
	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)		
	<i>ẽ tẽ</i>	<i>ĩ tĩ</i>	<i>ẽ tẽ</i>	<i>ĩ tĩ</i>				

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भ. व.	ए. व.	भो. व.
अवशेश (पयस)	[तॉ तॉ]	[तँ तँ]	[तॉ तॉ]	[तँ तँ]	तो तो	ते ते	'he is the one'	'they are the ones'
	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)	(पु)		
	<i>tɔ tɔ</i>	<i>tɛ tɛ</i>	<i>tɔ tɔ</i>	<i>tɛ tɛ</i>				
	[ती ती]	[त्यो त्यो]	[ती ती]	[त्यो त्यो]	ती ती	त्यो त्यो	'she is the one'	'they are the ones'
	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)	(स्त्री)		
	<i>ti ti</i>	<i>tyo tyo</i>	<i>ti ti</i>	<i>tyo tyo</i>				
	[तँ तँ]	[तीं तीं]	[तँ तँ]	[तीं तीं]	तें तें	तीं तीं	'she is the one'	'they are the ones'
	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)	(अ)		
	<i>tẽ tẽ</i>	<i>tĩ tĩ</i>	<i>tẽ tẽ</i>	<i>tĩ tĩ</i>				

दोट्टी सर्वनाम (संबंदी सर्वनाम + पुरुश सर्वनाम)

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
पु. लिं.	[जॉ तॉ] <i>dʒɔ tɔ</i>	[जॅ तॅ] <i>dʒɛ tɛ</i>	[जॉ तॉ] <i>dʒɔ tɔ</i>	[जॅ तॅ] <i>dʒɛ tɛ</i>	जो तो	जे ते	'he is the one'	'they are the one'
स्त्रि. लिं.	[जी ती] <i>dʒi ti</i>	[ज्यो त्यो] <i>dʒyotyo</i>	[जी ती] <i>dʒi ti</i>	[ज्यो त्यो] <i>dʒyotyo</i>	जी ती	ज्यो त्यो	'she is the one'	'they are the one'
अ. लिं.	[जँ तँ] <i>dʒɛ̃ tɛ̃</i>	[जीं तीं] <i>dʒĩ tĩ</i>	[जँ तँ] <i>dʒɛ̃ tɛ̃</i>	[जीं तीं] <i>dʒĩ tĩ</i>	जें तें	जीं तीं	'she is the one'	'they are the one'

दोट्टी सर्वनाम (प्रस्नार्थीक सर्वनाम + पुरुश सर्वनाम)

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कोण	[कॉण] तॉ /ती/ तँ <i>kɔŋ</i> tɔ/ ti/ tɛ/ tyo/	[कॉण] तँ /त्यो/ तीं <i>kɔŋ</i> tɛ/ tyo/	[कॉण] तॉ /ती/ तँ <i>kɔŋ</i> tɔ/ ti/ tɛ̃	[कॉण] तँ /त्यो/ तीं <i>kɔŋ</i> tɛ/ tyo/	कोण तो /ती/ तें	कोण ते /त्यो/ तीं	'who is that'	'who are those'

	<i>t̥ē</i>	<i>t̥ī</i>		<i>t̥ī</i>				
कितें	[कितँ] ताँ /ती/ तँ <i>kit̥ē</i> t̥/ t̥i/ <i>t̥ē</i>	[कितँ] तँ /त्यो/ तीं <i>kit̥ē</i> t̥e/ tyo/ <i>t̥ī</i>	[किदँ] ताँ /ती/ तँ <i>kit̥ē</i> t̥/ t̥i/ t̥ē	[किदँ] तँ /त्यो/ तीं <i>kit̥ē</i> t̥e/ tyo/ <i>t̥ī</i>	कितें तो /ती/ तें	कितें ते /त्यो/ तीं	wat is that'	'what are those'

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
[कँसॉलॉ]	[कँसॉलॉ ताँ (पु.) <i>kesɔlɔ t̥</i>	[कँसॉलँ तँ (पु.) <i>kesɔle t̥e</i>	[कँसॉलॉ ताँ (पु.) <i>kesɔlɔ t̥</i>	[कँसॉलँ तँ (पु.) <i>kesɔle t̥e</i>	कसलो तो (पु.)	कसले ते (पु.)	'what kind of man he is'	'what kind of men they are'
	[कँसोली ती] (स्त्री) <i>kesolɪ t̥i</i>	[कँसोल्यो त्यो] (स्त्री.) <i>kesolyo t̥yo</i>	[कँसोली ती] (स्त्री) <i>kesolɪ t̥i</i>	[कँसोल्यो त्यो] (स्त्री) <i>kesolyo t̥yo</i>	कसली ती (स्त्री)	कसल्यो त्यो (स्त्री)	'what kind of woman she is'	'what kind of women they are'
	[कँसॉलँ	[कँसोलीं	[कँसॉलँ	[कँसोलीं	कसलें	कसलीं	'what kind	'what kind

	ताँ (अ) <i>kesolē tē</i>	तीँ (अ) <i>kesolī fī</i>	ताँ (अ) <i>kesolē</i> <i>tē</i>	तीँ (अ) <i>kesolī fī</i>	तें (अ)	तीँ (अ)	of girl she is'	of girls they are'
--	-----------------------------	-----------------------------	---------------------------------------	-----------------------------	---------	---------	--------------------	-----------------------

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
[हुंयचाँ]	[हुंयचाँ ताँ (पु) <i>hūycɔ</i> <i>ɔ</i>	[हुंयचें ताँ (पु) <i>hūyɕe tē</i>	[हुंयचाँ ताँ (पु) <i>hūycɔ</i> <i>ɔ</i>	[हुंयचें ताँ (पु) <i>hūyɕe tē</i>	खंयचो तो (पु)	खंयचे ते (पु)	'from where he is'	'from where they are'
	[हुंयची तीँ (स्त्री) <i>hūyɕi</i> <i>ɪ</i>	[हुंयच्यो त्यो (स्त्री) <i>hūyɕyo</i> <i>tyo</i>	[हुंयची तीँ (स्त्री) <i>hūyɕi ɪ</i>	[हुंयच्यो त्यो (स्त्री) <i>hūyɕyo</i> <i>tyo</i>	खंयची ती (स्त्री)	खंयच्यो त्यो (स्त्री)	'from where she is'	'from where they are'
	[हुंयचें ताँ (अ) <i>hūyɕē</i> <i>tē</i>	[हुंयचीँ तीँ (अ) <i>hūyɕī fī</i>	[हुंयचें ताँ (अ) <i>hūyɕē</i> <i>tē</i>	[हुंयचीँ तीँ (अ) <i>hūyɕī fī</i>	खंयचें तें (अ)	खंयचीँ तीँ (अ)	'from where she is'	'from where they are'

दोट्टी सर्वनामां (आत्मवाचक सर्वनाम + पुरुश सर्वनाम)

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. को.	भाशांश
[आपॉण] ताँ /ती/ तँ तँ /त्यो/ तीं apɔŋ ɽ / ʈ / ʈẽ ʈɛ / ʈyo / ʈĩ	[आपॉण] ताँ /ती/ तँ तँ /त्यो/ तीं apɔŋ ɽ / ʈ / ʈẽ ʈɛ / ʈyo / ʈĩ	आपूण तो /ती/ तँ ते /त्यो/ तीं	'he / she / it is the one' 'they are the ones'
[आपल्या] ताँ /ती/ तँ तँ /त्यो/ तीं aplyɑ ɽ / ʈ / ʈẽ ʈɛ / ʈyo / ʈĩ	[आपल्या] ताँ /ती/ तँ तँ /त्यो/ तीं aplyɑ ɽ / ʈ / ʈẽ ʈɛ / ʈyo / ʈĩ	स्वता / आपूण तो /ती/ तँ ते /त्यो/ तीं	'he / she / it is the one' 'they are the ones'

1.3.1. सर्वनामांची रूपावळ (Pronoun Paradigm)

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी सर्वनामांची रूपावळ तीन तरांनीं पळोवची

पडटा. त्यो तीन तरा म्हणल्यार 1. पयलो पुरुश 2. दुसरो पुरुश 3. तिसरो पुरुश.

पयलो पुरुश

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. को.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[आंव]	[आमी]	[आंव]	[आमी]	हांव	आमी	'I am'	'we are'

	<i>Āv</i>	<i>ami</i>	<i>āv</i>	<i>ami</i>				
कर्म	[माका] <i>Maka</i>	[आमकां] <i>Amkā</i>	[माका] <i>maka</i>	[आमकां] <i>Amkā</i>	म्हाका	आमकां	'for me'	'for us'
संप्रदान	[माका] <i>Maka</i>	[आमकां] <i>Amkā</i>	[माका] <i>maka</i>	[आमकां] <i>amkā</i>	म्हाका	आमकां	'for me'	'for us'
कारण	[आंयें] <i>āyē</i>	[आमी] <i>ami</i>	[आंयें] <i>āyē</i>	[आमी] <i>ami</i>	हांवें	आमीं	'I'	'we'

अपादान पु.लि.	[मुज्याकोन्न] <i>mujyakonn</i> [मुजासॉ] <i>muzasõ</i>	[आमच्याकोन्न] <i>amçyakonn</i> [आमकोसॉ] <i>amkosõ</i>	[मुज्याओन] <i>mujyaon</i> [मुजासॉ] <i>muzasõ</i>	[आमच्याओन] <i>amçyaon</i> [आमकोसॉ] <i>amkosõ</i>	म्हजे परस	आमचे परस	'than me' 'through me'	'than us' 'through them'
स्त्रि.लि.	[मुजॅकोन्न] <i>muzækonn</i> [मजासॉ] <i>muzasõ</i>	[आमच्याकोन्न] <i>amçyakonn</i> [आमकोसॉ] <i>amkosõ</i>	[मुजॅओन] <i>muzæon</i> [मुजासॉ] <i>muzasõ</i>	[आमच्याओन] <i>amçyaon</i> [आमकोसॉ] <i>amkosõ</i>	म्हजेपरस	आमचेपरस	'than me' 'through me'	'than us' 'through them'
अ.लि.	[मुज्याकोन्न] <i>mujyakonn</i> [मुजासॉ] <i>muzasõ</i>	[आमच्याकोन्न] <i>amçyakonn</i> [आमकोसॉ] <i>amkosõ</i>	[मुज्याओन] <i>mujyaon</i> [मुजासॉ] <i>muzasõ</i>	[आमच्याओन] <i>amçyaon</i> [आमकोसॉ] <i>amkosõ</i>	म्हजेपरस	आमचेपरस	'than me' 'through me'	'than us' 'through them'

अधिकरण	[मुजेर] <i>muzer</i>	[आमचेर] <i>Amcer</i>	[मुजेर] <i>muzer</i>	[आमचेर] <i>amcer</i>	म्हजेर	आमचेर	'on me'	'on us'
संबंद पु.लिं.	[मुगॅलॉ] <i>mugelo</i>	[मुगॅलॅ] <i>mugele</i>	[मुगॅलॉ] <i>mugelo</i>	[मुगॅलॅ] <i>mugele</i>	म्हजो	म्हजे	'my'	'mine'
स्त्रि.लिं.	[मुगेली] <i>mugeli</i>	[मुगेल्यो] <i>mugelyo</i>	[मुगेली] <i>mugeli</i>	[मुगेल्यो] <i>mugelyo</i>	म्हजी	म्हज्यो	'my'	'mine'
अ.लिं.	[मुगॅलॅ] <i>mugelë</i>	[मुगेलीं] <i>mugeli</i>	[मुगॅलॅ] <i>mugelë</i>	[मुगेलीं] <i>mugeli</i>	म्हजें	म्हजीं	'my'	'mine'
पु.लिं.	[आमगॅलॉ] <i>amgelo</i>	[आमगॅलॅ] <i>amgele</i>	[आमगॅलॉ] <i>amgelo</i>	[आमगॅलॅ] <i>amgele</i>	आमचो	आमचे	'our'	'ours'
स्त्रि.लिं.	[आमगेली] <i>amgeli</i>	[आमगेल्यो] <i>amgelyo</i>	[आमगेली] <i>amgeli</i>	[आमगेल्यो] <i>amgelyo</i>	आमची	आमच्यो	'our'	'ours'
अ.लिं.	[आमगॅलॅ] <i>amgelë</i>	[आमगेलीं] <i>amgeli</i>	[आमगॅलॅ] <i>amgelë</i>	[आमगेलीं] <i>amgeli</i>	आमचें	आमच्यो	'our'	'ours'

पयलो पुरुश सर्वनामांत साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनीं आपली अशी खाशेली पद्दत आसा जी प्रमाण कोंकणी पासून वेगळी आसा. प्रमाण कोंकणी आनी साश्टीच्या दोनूय मोडयांनी स्वनीम पद्दतींत खूब वेगळेपण आसा. [हांवें] ह्या सर्वनामाच्या जाग्यार [आंयें] हें सर्वनाम घोळटा. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी अपादान कारका भितर फरक मेळटा. [परस] ह्या प्रमाण कोंकणींत घोळपी कूसाच्या जाग्यार, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत [कोन्न] वा [साँ] आनी साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत [ओन] वा [साँ] अशीं कुसां घोळटात.

दुसरो पुरुश

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[तूं] <i>tũ</i>	[तुमी] <i>tumi</i>	[तूं] <i>tũ</i>	[तुमी] <i>tumi</i>	तूं	तुमी	'you'	'you all are'
कर्म	[तुका] <i>tuka</i>	[तुमकां] <i>tumkã</i>	[तुका] <i>tuka</i>	[तुमकां] <i>tumkã</i>	तुका	तुमकां	'for you'	'for all of you'
संप्रदान	[तुका] <i>tuka</i>	[तुमकां] <i>tumkã</i>	[तुका] <i>tuka</i>	[तुमकां] <i>tumkã</i>	तुका	तुमकां	'for you'	'for all of you'
कारण	[तुयें] <i>tuyẽ</i>	[तुमी] <i>tumi</i>	[तुयें] <i>tuyẽ</i>	[तुमी] <i>tumi</i>	तुवें	तुमी	'you'	'you all'

अपादान पु.लिं.	[तुज्या कोन्न] <i>tujya konn</i>	[तुमच्या कोन्न] <i>tumçya konn</i>	[तुज्या ओन] <i>tujya on</i>	[तुमच्या ओन] <i>tumçya on</i>	तुजे परस / वून/ हून	तुमचे परस / वून/ हून	'your' than your'	'yours' than yours'
स्त्री. लिं.	[तुजे कोन्न] <i>tuje konn</i>	[तुमच्या कोन्न] <i>tumçya konn</i>	[तुजे ओन] <i>tuje on</i>	[तुमच्या ओन] <i>tumçya on</i>	तुजे परस / वून/ हून	तुमचे परस / वून/ हून	'more than your'	'more than yours'
अ.लिं.	[तुज्या कोन्न] <i>tujya konn</i>	[तुमच्या कोन्न] <i>tumçya konn</i>	[तुज्या ओन] <i>tujya on</i>	[तुमच्या ओन] <i>tumçya on</i>	तुजे परस /	तुमचे परस /	'your'	'yours'

	<i>tufya</i>	<i>tumçya</i>	<i>tufya</i>	<i>tumçya</i>	वन/	वन/		
	<i>konn</i>	<i>konn</i>	<i>on</i>	<i>on</i>	हून	हून		
अधिकरण	[तुजेर]	[तुमचेर]	[तुजेर]	[तुमचेर]	तुजेर	तुमचेर	'on you'	'on you'
	<i>tuzer</i>	<i>tumcer</i>	<i>tuzer</i>	<i>tumcer</i>				
संबंद	[तुगॅलॉ]	[तुगॅलॉ]	[तुगॅलॉ]	[तुगॅलॉ]	तुजो /	तुजे /	'your'	'your's'
पु.लिं.	<i>tugelb</i>	<i>tugele</i>	<i>tugelb</i>	<i>tugele</i>	तुगेलो	तुगेले		

स्त्री. लिं.	[तुगेली]	[तुगेल्यो]	[तुगेली]	[तुगेल्यो]	तुजी	तुमच्यो	'your'	'your's'
	<i>tugeli</i>	<i>tugelyo</i>	<i>tugeli</i>	<i>tugelyo</i>				
अ.लिं.	[तुगॅलॉ]	[तुगेलीं]	[तुगॅलॉ]	[तुगेलीं]	तुजें	तुमचीं	'your'	'your's'
	<i>tugele</i>	<i>tugeli</i>	<i>tugele</i>	<i>tugeli</i>				
पु.लिं.	[तुमगॅलॉ]	[तुमगॅलॉ]	[तुमगॅलॉ]	[तुमगॅलॉ]	तुमचो	तुमचे	'your'	'your's'
	<i>tumgelb</i>	<i>tumgele</i>	<i>tumgelb</i>	<i>tumgele</i>				
स्त्री. लिं.	[तुमगेली]	[तुमगेल्यो]	[तुमगेली]	[तुमगेल्यो]	तुमची	तुमच्यो	'your'	'your's'
	<i>tumgeli</i>	<i>tumgelyo</i>	<i>tumgeli</i>	<i>tumgelyo</i>				
अ.लिं.	[तुमगे]	[तुमगेलीं]	[तुमगे]	[तुमगेलीं]	तुमचें	तुमचीं	'your'	'your's'
	<i>tumge</i>	<i>tumgeli</i>	<i>tumge</i>	<i>tumgeli</i>				

दुसरो पुरुश सर्वनामांत प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयांनी

वेगळेपण दिसता.

वयल्या सर्वनामा भायर म्हगेलो, आमगेलो, म्हगेर, आमगेर, अशींय सर्वनामां घोळटात.

तिसरो पुरुश

तिसरो पुरुश लिंगा प्रमाण बदलता.

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[ताँ] <i>tɔ̃</i>	[तँ] <i>tɛ̃</i>	[ताँ] <i>tɔ̃</i>	[तँ] <i>tɛ̃</i>	तो	ते	'he'	'they'
कर्म	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	ताका	तांकां	'for him'	'for them'
संप्रदान	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	[तँका] <i>tɛ̃ka</i>	ताका	तांकां	'for him'	'for them'
कारण	[तँणँ] <i>tɛ̃ɳ̃</i>	[तँणीं] <i>tɛ̃ɳ̃i</i>	[तँणँ] <i>tɛ̃ɳ̃</i>	[तँणीं] <i>tɛ̃ɳ̃i</i>	ताणँ	ताणीं	'he'	'they'

कर्तो	[ताँ] <i>tɔ̃</i>	[तँ] <i>tɛ̃</i>	[ताँ] <i>tɔ̃</i>	[तँ] <i>tɛ̃</i>	तो	ते	'he'	'they'
अपादान	[तँच्या ओन] <i>tɛ̃ɕya on</i>	[तँच्या ओन] <i>tɛ̃ɕya on</i>	[तँच्या ओन] <i>tɛ̃ɕya on</i>	[तँच्या ओन] <i>tɛ̃ɕya on</i>	ताचे परस / वन	तांचे परस / वन	'he is'	'They are'
अधिकरण	[तेजेर] <i>tezer</i>	[तँचेर] <i>tɛ̃zer</i>	[तेजेर] <i>tezer</i>	[तँचेर] <i>tɛ̃zer</i>	ताचेर	तांचेर	'on him'	'on them'
संबंद पु.लिं.	[तँगँलॉ] <i>tɛ̃gɛ̃lɔ̃</i>	[तँगँलँ] <i>tɛ̃gɛ̃le</i>	[तँगँलॉ] <i>tɛ̃gɛ̃lɔ̃</i>	[तँगँलँ] <i>tɛ̃gɛ̃le</i>	तांचो/ तागेलो	तांचो/ तांगेले	'his'	'their's'
स्त्री.लिं.	[तेयेगेली] <i>teyegeli</i>	[तेयेगेल्यो] <i>teyegelyo</i>	[तेयेगेली] <i>teyegeli</i>	[तेयेगेल्यो] <i>teyegelyo</i>	तिची	तांच्यो	'hers'	'theirs'
अ.लिं.	[तँगँलँ] <i>tɛ̃gɛ̃lɔ̃</i>	[तेगेलीं] <i>tɛ̃gɛ̃li</i>	[तँगँलँ] <i>tɛ̃gɛ̃lɔ̃</i>	[तेगेलीं] <i>tɛ̃gɛ̃li</i>	ताचें	ताचीं	'its'	'theirs'

	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>				
पु.लिं.	[तँगँलॉ]	[तँगँलॉ]	[तँगँलॉ]	[तँगँलॉ]	ताचो	तांचे	'his'	'theirs'
	<i>tegebo</i>	<i>tegebo</i>	<i>tegebo</i>	<i>tegebo</i>				
स्त्री.लिं.	[तेगेली]	[तेगेल्यो]	[तेगेली]	[तेगेल्यो]	ताची	तांच्यो	'hers'	'theirs'
	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>				
अ.लिं.	[तँगँलॉ]	[तँगेली]	[तँगँलॉ]	[तँगेली]	तांचें	तांची	'hers'	'theirs'
	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>	<i>tegele</i>				

स्त्रीलिंग

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[ती]	[त्यो]	[ती]	[त्यो]	ती	त्यो	'she'	'they'
	<i>ti</i>	<i>tyo</i>	<i>ti</i>	<i>tyo</i>				
कर्म	[तेये(क)]	[तँकां]	[तेये(क)]	[तँकां]	तिका	तेंकां	'her'	'theirs'
	<i>teye(k)</i>	<i>teka</i>	<i>teye(k)</i>	<i>teka</i>				
संप्रदान	[तेये(क)]	[तँकां]	[तेये(क)]	[तँकां]	तिका	तेंकां	'for her'	'for them'
	<i>teye(k)</i>	<i>teka</i>	<i>teye(k)</i>	<i>teka</i>				
कारण	[तेयेन]	[तेणी]	[तेयेन]	[तेणी]	तिणें	तेणी	'she'	'they'
	<i>teyen</i>	<i>teni</i>	<i>teyen</i>	<i>teni</i>				

अपादान	[तिच्याओन]	[तँच्याओन]	[तिच्याओन]	[तँच्याओन]	तिच्या	तांच्या	'than her'	'than them'
	<i>teya on</i>	<i>teya on</i>	<i>teya on</i>	<i>teya on</i>	परस	परस		
अधिकरण	[तेयेर]	[तेंचेर]	[तेयेर]	[तेंचेर]	तिचेर	तांचेर	'on her'	'on them'
	<i>teyer</i>	<i>tecer</i>	<i>teyer</i>	<i>tecer</i>				

संबंद	[तेयेगॅलॉ]	[तेयेगॅल]	[तेयेगॅलॉ]	[तेयेगॅल]	तिचो	तिचे	'her'	'hers'
पु.लिं.	<i>tɛyɛgɛlɔ</i>	<i>tɛyɛgɛle</i>	<i>tɛyɛgɛlɔ</i>	<i>tɛyɛgɛle</i>				
स्त्री.लिं.	[तेयेगेली]	[तेयेगेल्यो]	[तेयेगेली]	[तेयेगेल्यो]	तिची	तिच्यो	'her'	'hers'
	<i>tɛyɛgɛli</i>	<i>tɛyɛgɛlyo</i>	<i>tɛyɛgɛli</i>	<i>tɛyɛgɛlyo</i>				
अ.लिं.	[तेयेगॅल]	[तेयेगेली]	[तेयेगॅल]	[तेयेगेली]	तिचें	तिचीं	'her'	'hers'
	<i>tɛyɛgɛlɛ</i>	<i>tɛyɛgɛli</i>	<i>tɛyɛgɛlɛ</i>	<i>tɛyɛgɛli</i>				
पु.लिं.	[तॅगॅलॉ]	[तॅगॅल]	[तॅगॅलॉ]	[तॅगॅल]	तांचो	तांचे	'her'	'hers'
	<i>fɛgɛlɔ</i>	<i>fɛgɛle</i>	<i>fɛgɛlɔ</i>	<i>fɛgɛle</i>				
स्त्री.लिं.	[तॅगेली]	[तॅगेल्यो]	[तॅगेली]	[तॅगेल्यो]	तांची	तांच्यो	'her'	'hers'
	<i>fɛgɛli</i>	<i>fɛgɛlyo</i>	<i>fɛgɛli</i>	<i>fɛgɛlyo</i>				
अ.लिं.	[तॅगॅल]	[तॅगेल]	[तॅगॅल]	[तॅगेल]	तांचें	तांचीं	'her'	'hers'
	<i>fɛgɛle</i>	<i>fɛgɛlɛ</i>	<i>fɛgɛle</i>	<i>fɛgɛlɛ</i>				

अलिंग

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[तँ]	[तीं]	[तँ]	[तीं]	तें	तीं	'she'	'they'
	<i>tɛ̃</i>	<i>tɪ̃</i>	<i>tɛ̃</i>	<i>tɪ̃</i>				
कर्म	[तँका]	[तँकां]	[तँका]	[तँकां]	ताका	तांकां	'her'	'them'
	<i>tɛka</i>	<i>tɛkã</i>	<i>tɛka</i>	<i>tɛkã</i>				

संप्रदान	[तँका]	[तँकां]	[तँका]	[तँकां]	ताका	तांकां	'for her'	'for them'
	<i>tɛka</i>	<i>tɛkã</i>	<i>tɛka</i>	<i>tɛkã</i>				

कारण	[तँणँ]	[तेणीं]	[तँणँ]	[तेणीं]	तारणें	तारणीं	'she'	'they'
	<i>tɛŋɛ̃</i>	<i>tɛŋĩ</i>	<i>tɛŋɛ̃</i>	<i>tɛŋĩ</i>				
अपादान	[तँच्या ओन]	[तँच्या ओन]	[तँच्या ओन]	[तँच्या ओन]	ताचे परस / वन	तांचे परस / वन	'than her'	'than them'
	<i>tɛɕya on</i>	<i>tɛɕya on</i>	<i>tɛɕya on</i>	<i>tɛɕya on</i>				
अधिकरण	[तेजे(र)]	[तेंचे(र)]	[तेजे(र)]	[तेंचे(र)]	ताचेर	तांचेर	'on her'	'on them'
	<i>tɛze(r)</i>	<i>tɛze(r)</i>	<i>tɛze(r)</i>	<i>tɛze(r)</i>				
संबंद पु.लिं.	[तँगँलँ]	[तँगँलँ]	[तँगँलँ]	[तँगँलँ]	ताचो	तांचो	'her'	'hers'
	<i>tɛgɛlɔ</i>	<i>tɛgɛle</i>	<i>tɛgɛlɔ</i>	<i>tɛgɛle</i>				
स्त्री.लिं.	[तेयेगेली]	[तेयेगेल्यो]	[तेयेगेली]	[तेयेगेल्यो]	तिची	तिच्यो	'her'	'hers'
	<i>tɛyɛgɛli</i>	<i>tɛyɛgɛlyo</i>	<i>tɛyɛgɛli</i>	<i>tɛyɛgɛlyo</i>				
अ.लिं.	[तँगँलँ]	[तेगेलीं]	[तँगँलँ]	[तेगेलीं]	ताचें	तांचीं	'her'	'hers'
	<i>tɛgɛlɛ̃</i>	<i>tɛgɛlĩ</i>	<i>tɛgɛlɛ̃</i>	<i>tɛgɛlĩ</i>				
पु.लिं.	[तँगँलँ]	[तँगँलँ]	[तँगँलँ]	[तँगँलँ]	तांचो	तांचे	'her'	'hers'
	<i>tɛgɛlɔ</i>	<i>tɛgɛle</i>	<i>tɛgɛlɔ</i>	<i>tɛgɛle</i>				
स्त्री.लिं.	[तेयेगेली]	[तेयेगेल्यो]	[तेयेगेली]	[तेयेगेल्यो]	तांची	तांच्यो	'her'	'hers'
	<i>tɛyɛgɛli</i>	<i>tɛyɛgɛlyo</i>	<i>tɛyɛgɛli</i>	<i>tɛyɛgɛlyo</i>				
अ.लिं.	[तँगँलँ]	[तेगेलीं]	[तँगँलँ]	[तेगेलीं]	ताचें	तांचीं	'her'	'hers'
	<i>tɛgɛlɛ̃</i>	<i>tɛgɛlĩ</i>	<i>tɛgɛlɛ̃</i>	<i>tɛgɛlĩ</i>				

5.4. विशेशण

साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांनी दोन तरेचीं विशेशणां घोळटात. एक गूणविशेशण आनी दुसरें संख्याविशेशण.

5.4.1. गूणविशेषण

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं कांय गूणविशेषणां सकयल दिल्ले प्रमाण बदलतात.

गूणविशेषणां लिंगा प्रमाण बदलतात.

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश
	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व	
पुरुशलिंग	[आक्कॉ]	[आक्कॅ]	[आक्कॉ]	[आक्कॅ]	अखखो	अखखे	'whole' / 'entire'
	<i>akkɔ</i>	<i>akke</i>	<i>akkɔ</i>	<i>akke</i>			
स्त्रीलिंग	[आक्की]	[आक्क्यो]	[आक्की]	[आक्क्यो]	अखखी	अखख्यो	'whole' / 'entire'
	<i>akki</i>	<i>akkyo</i>	<i>akki</i>	<i>Akkyo</i>			
अलिंग	[आक्कॅ]	[आक्कीं]	[आक्कॅ]	[आक्कीं]	अखखें	अखखीं	'whole' / 'entire'
	<i>akkẽ</i>	<i>akkĩ</i>	<i>akkẽ</i>	<i>akkĩ</i>			

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.
पुरुशलिंग	[बारकॅलॉ]	[बारकॅलॅ]	[बारकॅलॉ]	[बारकॅलॅ]	बारके	बारकेले	'thin'	
ग]	<i>barkele</i>]	<i>barkele</i>	लो			
	<i>barkeɔ</i>		<i>barkeɔ</i>					
स्त्रीलिंग	[बारकेली]	[बारकेल्यो]	[बारकेली]	[बारकेल्यो]	बारके	बारके	'thin'	
]]	<i>barkeɪ</i>]	ली	ल्यो		
	<i>barkeɪ</i>	<i>barkeleyo</i>		<i>Barkeleyo</i>				
अलिंग	[बारकॅलॅ]	[बारकेलीं]	[बारकॅलॅ]	[बारकेलीं]	बारकेलें	बारकेलीं	'thin'	

	<i>barkelē</i>	<i>barkeli</i>	<i>barkelē</i>	<i>barkeli</i>			
--	----------------	----------------	----------------	----------------	--	--	--

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
पु.लिं.	[तांबडॅलॉ] <i>ṭābdeḷ</i>	[तांबडॅलें] <i>ṭābdeḷe</i>	[तामडॅलॉ] <i>ṭamdeḷ</i>	[तामडॅलें] <i>ṭamdeḷe</i>	तांबडो	तांबडे	'red'
स्त्री.लिं.	[तांबडेली] <i>ṭābdeḷi</i>	[तांबडेल्यो] <i>ābdeḷyo</i>	[तामडेली] <i>ṭamdeḷi</i>	[तामडेल्यो] <i>ṭamdeḷyo</i>	तांबडी	तांबड्यो	'red'
अ.लिं.	[तांबडॅलें] <i>ṭābdeḷē</i>	[तांबडेलीं] <i>ṭābdeḷi</i>	[तामडॅलें] <i>ṭamdeḷē</i>	[तामडेलीं] <i>ṭamdeḷi</i>	तांबडें	तांबडीं	'red'

वयल्या देखींनी प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी विशेशणाच्या रुपांनी वेगळेपण ना. पूण उच्चारांचे नदरेन वेगळेपण दिसता. तिनूय लिंगांनी एकवचनी रुपाचें भोववचनी रूप जातना, ताच्या निमाण्या स्वनांत फरक जाता. पुरुशलिंगी उतर /ऑं/ स्वनान सोंपिल्लें आसता, तेन्ना ताचें भोववचन /ँ/ जाता. स्त्रीलिंगी एकवचनी उतरांनी /ई/ स्वनान सोंपिल्ल्या उतरांचें भोववचनांत जोडाक्षरान सोंपता. जाल्यार अलिंगी एकवचनी उतरां /ँ/ स्वनान सोंपिल्लीं आसतात तेन्ना तांचें भोववचन /ई/ जाता. अलिंगी उतरांचें आनीक एक खाशेलपण ह्या मोडयांनी दिसता तें म्हणल्यार, एकवचनी उतराचो मदलो /ँ/ स्वन बदलता आनी /ए/ जाता. हें वेगळेपण साश्टीच्या दोनूय मोडयांनी दिसता.

कांय गूणविशेशणांचें रूप तिनूय लिंगांनी तशेंच उरता. एकवचनांत जशें रूप घोळटा तेंच भोववचनांत घोळटा.

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश
	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व	
पु.लिं.	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	थंड	थंड	'cold'
स्त्री.लिं.	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	थंड	थंड	'cold'
अ.लिं.	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	[ताँड] <i>ṭāṇḍ</i>	थंड	थंड	'cold'

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश
	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व	
पुरुशलिंग	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	गरम	गरम	'hot'
स्त्रीलिंग	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	गरम	गरम	'hot'
अलिंग	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	[गॉरॉम] <i>gāṛāṁ</i>	गरम	गरम	'hot'

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व	ए.	भो. व.
पुरुशलिंग	[बँकार] <i>bekar</i>	[बँकार] <i>bekar</i>	[बँकार] <i>bekar</i>	[बँकार] <i>bekar</i>	बेकार	बेकार	ए. व.	भो. व.

स्त्रीलिंग	[बॅकार]	[बॅकार]	[बॅकार]	[बॅकार]	बेकार	बेकार	'unemployed'
	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>			
अलिंग	[बॅकार]	[बॅकार]	[बॅकार]	[बॅकार]	बेकार	बेकार	'unemployed'
	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>	<i>bekar</i>			

/अ/ स्वनांन सोंपपी तिनूय लिंगान एकवचनी गूणविशेशणाचे भोववचन जातना, तातूंत कांयच बदल जायना. प्रमाण कोंकणी आनी ह्या दोनूय मोडयांनी तशेंच आसा.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी वयर दिल्ल्या गूणविशेशणांनी कांय उतरां आडवाद आसात.

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
पुरुशलिंग	[आमोट]	[आमॉट]	[आमोट]	[आमॉट]	आंबट	आंबट	'sour'
	<i>amot</i>	<i>amot</i>	<i>amot</i>	<i>amot</i>			
स्त्रीलिंग	[आमॉट]	[आमॉट]	[आमॉट]	[आमॉट]	आंबट	आंबट	
	<i>amot</i>	<i>amot</i>	<i>amot</i>	<i>amot</i>			
अलिंग	[आमॉट]	[आमॉट]	[आमॉट]	[आमॉट]	आंबट	आंबट	
	<i>amot</i>	<i>amot</i>	<i>amot</i>	<i>amot</i>			

हे देखींत साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी पुरुशलिंगी एकवचनी विशेशणाचें भोववचन जातना, मदल्या स्वनांत बदल जाता. पुरुशलिंगांत एकवचनाचो /ओ/ स्वन भोववचनांत /ऑ/ जाता. पूण स्त्रीलिंगी आनी अलिंगी विशेशणां मदलो /ऑ/ स्वन भोववचनांत बदलना.

लिंग	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	
पुरुशलिंग	[गोड] <i>god</i>	[गॉड] <i>god</i>	[गोड] <i>god</i>	[गॉड] <i>god</i>	गोड	गोड	'sweet'
स्त्रीलिंग	[गोड] <i>god</i>	[गॉड] <i>god</i>	[गोड] <i>God</i>	[गॉड] <i>god</i>	गोड	गोड	
अलिंग	[गोड] <i>god</i>	[गॉड] <i>god</i>	[गोड] <i>god</i>	[गॉड] <i>god</i>	गोड	गोड	

वयर दिल्ल्या तिनूय लिंगांच्या एकवचनीं उतरांचें भोववचन जातना फुडल्या /ओ/ स्वनाच्या जाग्यार /ऑ/ जाता. प्रमाण कोंकणी भाशेंत हो फरक ना.

5.4.2. संख्याविशेशण

सकयल दिल्ल्यो संख्या, साश्टी वाठारांतल्या दोनूय मोड्यांनी वापरतना मेळटात. संख्याविशेशणांचे दोन प्रकार आसात. ते म्हणल्यार 1. गणन संख्याविशेशण (Cardinal Numeral) 2. क्रमसूचक संख्याविशेशण (ordinal Numeral)

1. गणन संख्याविशेशण

गणन संख्याविशेशणाची संख्या पूर्ण आसता.

सा. क्रि. सु. मो.			सा. क्रि. सु. मो.			प्र. कों.			भाशांश
पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	
[एक] <i>ek</i>	[एक] <i>ek</i>	[एँक] <i>ek</i>	[एक] <i>ek</i>	[एक] <i>ek</i>	[एँक] <i>ek</i>	एक	एक	एक	'one'
[दोन] <i>don</i>	[दोन] <i>don</i>	[दोन] <i>don</i>	[दोन] <i>don</i>	[दोन] <i>don</i>	[दोन] <i>don</i>	दोन	दोन	दोन	'two'
[दोंग] <i>don</i>	[दोंग] <i>don</i>	[दोंग] <i>don</i>	[दोंग] <i>don</i>	[दोंग] <i>don</i>	[दोंग] <i>don</i>	दोग	दोग	दोग	'two persons'

<i>ḍg</i>	<i>ḍg</i>	<i>ḍg</i>	<i>ḍg</i>	<i>ḍg</i>	<i>ḍg</i>				
[तीन]	[तीन]	[तीन]	[तीन]	[तीन]	[तीन]	तीन	तीन	तीन	'three'
<i>ṭin</i>	<i>ṭin</i>	<i>ṭin</i>	<i>ṭin</i>	<i>ṭin</i>	<i>ṭin</i>				
[तीग]	[तीग]	[तीग]	[तीग]	[तीग]	[तीग]	तीग	तीग	तीग	'three persons'
<i>ṭig</i>	<i>ṭig</i>	<i>ṭig</i>	<i>ṭig</i>	<i>ṭig</i>	<i>ṭig</i>				
[तँग]	[तँग]	[तँग]	[तँग]	[तँग]	[तँग]	तेग	तेग	तेग	'thrice'
<i>ṭeg</i>	<i>ṭeg</i>	<i>ṭeg</i>	<i>ṭeg</i>	<i>ṭeg</i>	<i>ṭeg</i>				
[च्यार]	[च्यार]	[च्यार]	[च्यार]	[च्यार]	[च्यार]	चार	चार	चार	'four'
<i>ɕyar</i>	<i>ɕyar</i>	<i>ɕyar</i>	<i>ɕyar</i>	<i>ɕyar</i>	<i>ɕyar</i>				
[चोग]	[चोग]	[चोग]	[चोग]	[चोग]	[चोग]	चौग	चौग	चौग	'four persons'
<i>cog</i>	<i>cog</i>	<i>cog</i>	<i>cog</i>	<i>cog</i>	<i>cog</i>				
[पांच]	[पांच]	[पांच]	[पांच]	[पांच]	[पांच]	पांच	पांच	पांच	'five'
<i>pãc</i>	<i>pãc</i>	<i>pãc</i>	<i>pãc</i>	<i>pãc</i>	<i>pãc</i>				
[सोव]	[सोव]	[सोव]	[सोव]	[सोव]	[सोव]	स	स	स	'six'
<i>sov</i>	<i>sov</i>	<i>sov</i>	<i>sov</i>	<i>sov</i>	<i>sov</i>				
[सात]	[सात]	[सात]	[सात]	[सात]	[सात]	सात	सात	सात	'seven'
<i>saṭ</i>	<i>saṭ</i>	<i>saṭ</i>	<i>saṭ</i>	<i>saṭ</i>	<i>saṭ</i>				
[आट]	[आट]	[आट]	[आट]	[आट]	[आट]	आठ	आठ	आठ	'eight'
<i>at</i>	<i>at</i>	<i>at</i>	<i>at</i>	<i>at</i>	<i>At</i>				
[नॉव]	[नॉव]	[नॉव]	[नॉव]	[नॉव]	[नॉव]	णव	णव	णव	'nine'
<i>nov</i>	<i>nov</i>	<i>nov</i>	<i>nov</i>	<i>nov</i>	<i>nov</i>				
[दा]	[दा]	[दा]	[दा]	[दा]	[दा]	धा	धा	धा	'ten'
<i>ḍa</i>	<i>ḍa</i>	<i>ḍa</i>	<i>ḍa</i>	<i>ḍa</i>	<i>ḍa</i>				

[इक्रा]	[इक्रा]	[इक्रा]	[इक्रा]	[इक्रा]	[इक्रा]	इकरा	इकरा	इकरा	'eleven'
<i>ikra</i>	<i>ikra</i>	<i>ikra</i>	<i>ikra</i>	<i>ikra</i>	<i>ikra</i>				
[बारा]	[बारा]	[बारा]	[बारा]	[बारा]	[बारा]	बारा	बारा	बारा	'twelve'
<i>Bara</i>	<i>bara</i>	<i>bara</i>	<i>bara</i>	<i>bara</i>	<i>Bara</i>				
[तेँरा]	[तेँरा]	[तेँरा]	[तेँरा]	[तेँरा]	[तेँरा]	तेरा	तेरा	तेरा	'thirteen'
<i>ṭera</i>	<i>ṭera</i>	<i>ṭera</i>	<i>ṭera</i>	<i>ṭera</i>	<i>ṭera</i>				
[चोवदा]	[चोवदा]	[चोवदा]	[चोवदा]	[चोवदा]	[चोवदा]	चवदा	चवदा	चवदा	'fourteen'
<i>covḍa</i>	<i>covḍa</i>	<i>covḍa</i>	<i>covḍa</i>	<i>covḍa</i>	<i>covḍa</i>				
[पाँन्द्रा]	[पाँन्द्रा]	[पाँन्द्रा]	[पाँन्द्रा]	[पाँन्द्रा]	[पाँन्द्रा]	पंदरा	पंदरा	पंदरा	'fifteen'
<i>põndra</i>	<i>põndra</i>	<i>põndra</i>	<i>põndra</i>	<i>põndra</i>	<i>põndra</i>				
[साँळा]	[साँळा]	[साँळा]	[साँळा]	[साँळा]	[साँळा]	सोळा	सोळा	सोळा	'sixteen'
<i>soḷa</i>	<i>soḷa</i>	<i>soḷa</i>	<i>soḷa</i>	<i>soḷa</i>	<i>soḷa</i>				
[सोत्रा]	[सोत्रा]	[सोत्रा]	[सोत्रा]	[सोत्रा]	[सोत्रा]	सतरा	सतरा	सतरा	'seventeen'
<i>soṭra</i>	<i>soṭra</i>	<i>soṭra</i>	<i>soṭra</i>	<i>soṭra</i>	<i>soṭra</i>				
[ओट्रा]	[ओट्रा]	[ओट्रा]	[ओट्रा]	[ओट्रा]	[ओट्रा]	अठरा	अठरा	अठरा	'eighteen'
<i>Otra</i>	<i>otra</i>	<i>otra</i>	<i>otra</i>	<i>otra</i>	<i>otra</i>				
[इकोणीस]	[इकोणीस]	[इकोणीस]	[इकोणीस]	[इकोणीस]	[इकोणीस]	एकुणीस	एकुणीस	एकुणीस	'nineteen'
<i>ikonḷis</i>	<i>ikonḷis</i>	<i>ikonḷis</i>	<i>ikonḷis</i>	<i>ikonḷis</i>	<i>ikonḷis</i>				
[इस]	[इस]	[इस]	[इस]	[इस]	[इस]	वीस	वीस	वीस	'twenty'
<i>is</i>	<i>is</i>	<i>is</i>	<i>is</i>	<i>is</i>	<i>is</i>				
[तीस]	[तीस]	[तीस]	[तीस]	[तीस]	[तीस]	तीस	तीस	तीस	'thirty'
<i>ṭis</i>	<i>ṭis</i>	<i>ṭis</i>	<i>ṭis</i>	<i>ṭis</i>	<i>ṭis</i>				

[च्याळी स] <i>çyaʎs</i>	[च्याळी स] <i>çyaʎs</i>	[च्याळी स] <i>çyaʎs</i>	[च्याळी स] <i>çyaʎs</i>	[च्याळी स] <i>çyaʎs</i>	[च्याळीस] <i>çyaʎs</i>	चाळीस	चाळीस	चाळीस	'forty'
-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------	-------	-------	---------

[पॉनास] <i>pɔnas</i>	[पॉनास] <i>pɔnas</i>	[पॉनास] <i>pɔnas</i>	[पॉनास] <i>pɔnas</i>	[पॉनास] <i>pɔnas</i>	[पॉनास] <i>pɔnas</i>	पन्नास	पन्नास	पन्नास	'fifty'
[साट] <i>Sat</i>	[साट] <i>sat</i>	[साट] <i>sat</i>	[साट] <i>sat</i>	[साट] <i>sat</i>	[साट] <i>sat</i>	साठ	साठ	साठ	'Sixty'
[सोतोर] <i>soʈor</i>	[सोतोर] <i>soʈor</i>	[सोतोर] <i>soʈor</i>	[सोतोर] <i>soʈor</i>	[सोतोर] <i>soʈor</i>	[सोतोर] <i>soʈor</i>	सत्तर	सत्तर	सत्तर	'Seventy'
[ओयशी] <i>oyʃi</i>	[ओयशी] <i>oyʃi</i>	[ओयशी] <i>oyʃi</i>	[ओयशी] <i>oyʃi</i>	[ओयशी] <i>oyʃi</i>	[ओयशी] <i>oyʃi</i>	अयशी	अयशी	अयशी	'Eighty'
[नोवोद] <i>novod</i>	[नोवोद] <i>novod</i>	[नोवोद] <i>novod</i>	[नोवोद] <i>novod</i>	[नोवोद] <i>novod</i>	[नोवोद] <i>novod</i>	णवद	णवद	णवद	'Ninety'
[शेंबोर] <i>fëbor</i>	[शेंबोर] <i>fëbor</i>	[शेंबोर] <i>fëbor</i>	[शेंबोर] <i>fëbor</i>	[शेंबोर] <i>fëbor</i>	[शेंबोर] <i>fëbor</i>	शंबर	शंबर	शंबर	'Hundred'

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी विसांचे वयर आंकडे मेजताना एक खाशेली पद्दत वापरतात. प्रमाण कोंकणीत एकवीस घोळटा तो साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत [इस आनी एक] असो घोळटा. ताचे उपरांत [इस आनी दोन], [इस आनी तीन] हे तरेन आंकडे मेजतात. तशेंच शंबरांचे उपरांत [शेंबोर आनी एक], [शेंबोर आनी दोन]..... अशे तरेन आंकडे मेजतात.

प्रमाण कोंकणीत आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनीक एक पद्दत आसा, जी कोंकणी भाशेची खाशेलताय आसा. एक हजाराच्या उपरांत, एक हजार शंबर म्हणचे बदला, [इक्रांय्शीं], [बारांय्शीं], [तेरांय्शीं]..... अशे [ओट्रांय्शीं] मेरेन मेजतात.

क्रमसूचक संख्याविशेशण

एकवचन

सा. क्रि. सु. मो.			सा. क्रि. सु. मो.			प्र. कों.			भाशांश
पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	
[पोयलॉ]	[पोयली]	[पोयलँ]	[पोयलॉ]	[पोयली]	[पोयलँ]	पयलो	पयली	पयलें	'First'
<i>poylb</i>	<i>poyli</i>	<i>poylē</i>	<i>poylb</i>	<i>poyli</i>	<i>poylē</i>				
[दुसराँ]	[दुसरी]	[दुसरँ]	[दुसराँ]	[दुसरी]	[दुसरँ]	दुसरो	दुसरी	दुसरें	'Second'
<i>ḍusrɔ</i>	<i>ḍusri</i>	<i>ḍusrē</i>	<i>ḍusrɔ</i>	<i>ḍusri</i>	<i>ḍusrē</i>				
[तिसराँ]	[तिसरी]	[तिसरँ]	[तिसराँ]	[तिसरी]	[तिसरँ]	तिसरो	तिसरी	तिसरें	'Third'
<i>ṭisrɔ</i>	<i>ṭisri</i>	<i>ṭisrē</i>	<i>ṭisrɔ</i>	<i>ṭisri</i>	<i>ṭisrē</i>				
[चोवताँ]	[चोवती]	[चोवतँ]	[चोवताँ]	[चोवती]	[चोवतँ]	चवथो	चवथी	चवथें	'Forth'
<i>covṭɔ</i>	<i>covṭi</i>	<i>covṭē</i>	<i>covṭɔ</i>	<i>covṭi</i>	<i>covṭē</i>				

भोववचन

सा. क्रि. सु. मो.			सा. क्रि. सु. मो.			प्र. कों.			भाशांश
पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	पु.लिं	स्त्री.लिं	अ.लिं	
[पोयलँ]	[पोयल्यो]	[पोयलीं]	[पोयलँ]	[पोयल्यो]	[पोयलीं]	पयले	पयल्यो	पयलीं	'First'
<i>poyle</i>	<i>poylyo</i>	<i>poylī</i>	<i>poyle</i>	<i>poylyo</i>	<i>poylī</i>				
[दुसरँ]	[दुसऱ्यो]	[दुसरीं]	[दुसरँ]	[दुसऱ्यो]	[दुसरीं]	दुसरे	दुसऱ्यो	दुसरीं	'Second'
<i>ḍusre</i>	<i>ḍusryō</i>	<i>ḍusrī</i>	<i>ḍusre</i>	<i>ḍusryō</i>	<i>ḍusrī</i>				
[तिसरँ]	[तिसऱ्यो]	[तिसरीं]	[तिसरँ]	[तिसऱ्यो]	[तिसरीं]	तिसरे	तिसऱ्यो	तिसरीं	'Third'
<i>ṭisre</i>	<i>ṭisryō</i>	<i>ṭisrī</i>	<i>ṭisre</i>	<i>ṭisryō</i>	<i>ṭisrī</i>				
[चोवतँ]	[चोवत्यो]	[चोवतीं]	[चोवतँ]	[चोवत्यो]	[चोवतीं]	चवथे	चवथ्यो	चवथीं	'Forth'
<i>covṭe</i>	<i>covṭyō</i>	<i>covṭī</i>	<i>covṭe</i>	<i>covṭyō</i>	<i>covṭī</i>				

5.5. विभक्ती

कोंकणी भाशेंत आठ तरांच्यो विभक्ती आसात. विभक्ती नामाचे निमाणे कडेन लागता. लिंग आनी वचना प्रमाण साश्टी बोलयेंतल्यो विभक्ती बदलतात. सादारणपणान साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी विभक्ती प्रत्यय अशे आसात-

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो		प्र. कों.	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[Ø]	[Ø]	[Ø]	[Ø]	[Ø]	[Ø]
कर्म	[Ø]	[Ø]	[Ø]	[Ø]	[क]	[क]
संप्रदान	[Ø]	[Ø]	[Ø]	[Ø]	[क]	[क]
कारण	[न]	[नी]	[न]	[नी]	[न]	[नी]
अपादान	[साँ / साँन]	[साँ/ साँन]	[साँ / साँन]	[साँ / साँन]	[पासून / सावन]	[पासून / सावन]
अधिकरण (1) (in)	[आं]	[नी]	[आं]	[नी]	[न]	[नी]
अधिकरण (2) (on)	[चे(र)]	[चे(र)]	[चे(र)]	[चे(र)]	[चेर]	[चेर]
अधिकरण (3) (upon)	[र]	-	[र]	-	[र]	[र]
संबंद*	[गों] / [गे] / [गों]	[गों] / [गे] / [गों]	[गों] / [गे] / [गों]	[गों] / [गे] / [गों]	[चो] / [ची] / [चें]	[चे] / [च्यो] /

						[चीं]
संबोधन	[Ø]	[नो]	[Ø]	[नो]	[Ø]	[नो]

- लिंगा प्रमाण बदलता.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी, वयर दिल्ले प्रमाण विभक्ती प्रत्यय वापरतात. दोनूय मोडयांनी विभक्ती एकेच तरेची आसता. पूण प्रमाण कोंकणी भितर वेगळेपण आसा. कर्म कारकांत प्रमाण कोंकणीत [क] प्रत्यय लागता जाल्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी प्रत्ययाचो वापर जायना. प्रमाण कोंकणींत अपादान कारकांत [पासून / सावन] प्रत्यय वापरतात जाल्यार, दोनूय मोडयांनी [साँ/साँन] प्रत्यय वापरतात.

अधिकारण कारक (1) साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी एकवचनांत [आं] असो घोळटा. ताचें भोववचन [नी] जाता. प्रमाण कोंकणींत एकवचनांत [न] आनी भोववचनांत तें [नी] अशें घोळटा. अधिकारण कारक (2), हातूंत [चेर] हो प्रत्यय साश्टी सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणींतूय मेळटा. पूण साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत [चेर] प्रत्ययांतलें निमाणें [र] व्यंजन उलोवपांत वापरनात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी, इंग्लिशींतलें [Upon] हया अर्थाचें [र] हें रूप एकवचनांतूच वापरतात. पूण प्रमाण कोंकणींत मात [र] प्रत्यय दोनूय वचनांत घोळटा. प्रमाण कोंकणींत संबंद कारकांत [चो] / [ची] / [चें] हे प्रत्यय लागता जाल्यार, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [गँ]/ [गे] / [गँ] हे प्रत्यय लागतात. तांचें भोववचन प्रमाण कोंकणींत [चे] / [च्यो] / [चीं] अशीं घोळटा जाल्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावाडा मोडयांनी [गँ]/ [गे] अशींच घोळटात. तातूंत एकवचनाचो आनी भोववचनाचो फरक जायना. संबोधन कारकांत [नो] प्रत्यय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी आनी प्रमाण कोंकणींत फकत भोववचनांतूच घोळटा.

5.5.1. लिंगा आनी वचना प्रमाण विभक्ती प्रत्ययांचो अभ्यास

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनीं विभक्ती लिंग आनी वचना प्रमाण बदलता.

1. नाम - माड *mad*

भाशांश - 'coconut tree'

सामान्य रूप - माडा *mada*

लिंग - पुरुशलिंग

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो		प्र. कों.	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[माड Ø]	[माड Ø]	[माड Ø]	[माड Ø]	[माड Ø]	[माड Ø]
कर्म	[माडा Ø]	[माडा Ø]	[माडा Ø]	[माडा Ø]	[माडाक]	[माडांक]
संप्रदान	[माडा Ø]	[माडा Ø]	[माडा Ø]	[माडा Ø]	[माडाक]	[माडांक]
कारण	[माडा(न)]	[माडांनी]	[माडा(न)]	[माडांनी]	[माडान]	[माडांनी]
अपादान	[माडासाँ]	[माडासाँ / माडासाँन]	[माडासाँ]	[माडासाँ / माडासाँन]	[माडा पासून]	[माडां पासून]
अधिकरण1) (in)	[माडां]	[माडांनी]	[माडां]	[माडांनी]	[माडान]	[माडांनी]
अधिकरण2) (on)	[माडाचे(र)]	[माडांचे(र)]	[माडाचे(र)]	[माडांचे(र)]	[माडाचेर]	[माडांचेर]
अधिकरण3) (upon)	[माडा(र)]	[माडा(र)]	[माडा(र)]	[माडा(र)]	[माडार]	[माडार]
संबंद	[माडागॅ]	[माडांगॅ]	[माडागॅ]	[माडांगॅ]	[माडाचें]	[माडांचें]
संबोधन	[माडा Ø]	[माडांनो]	[माडा Ø]	[माडांनो]	[माडा Ø]	[माडांनो]

(देखी कोंकणी व्याकरण (2012), सुरेश ज. बोरकार ह्या पुस्तकांतल्यो घेतल्यात.)

2. नाम - पाल pal

भाशांश - 'lizard'

सामान्य रूप - पाल्ये palye प्र. कों. पाली pali

लिंग - स्त्रीलिंग

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो		प्र. कों.	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[पाल Ø]	[पाल Ø]	[पाल Ø]	[पाल Ø]	[पाल Ø]	[पाली Ø]
कर्म	[पाल्ये Ø]	[पाल्ये Ø]	[पाल्ये Ø]	[पाल्ये Ø]	[पालीक]	[पालीक]
संप्रदान	[पाल्ये Ø]	[पाल्ये Ø]	[पाल्ये Ø]	[पाल्ये Ø]	[पालीक]	[पालीक]
कारण	[पाल्ये(न)]	[पाल्येनी]	[पाल्ये(न)]	[पाल्येनी]	[पालीन]	[पालीनी]
अपादान	[पाल्येसाँ]	[पाल्येसाँ / पाल्येसाँन]	[पाल्येसाँ]	[पाल्येसाँ / पाल्येसाँन]	[पाली पासून / सावन]	[पाली पासून / सावन]
अधिकरण (1) (in)	[पाल्ये(अं)]	[पाल्यांनी]	[पाल्ये(अं)]	[पाल्यांनी]	[पालीन]	[पालीनी]
अधिकरण (1) (in)	[पाल्ये(अं)]	[पाल्यांनी]	[पाल्ये(अं)]	[पाल्यांनी]	[पालीत]	[पालीनी]
अधिकरण (2) (on)	[पाल्येचे(र)]	[पाल्यांचे(र)]	[पाल्येचे(र)]	[पाल्यांचे(र)]	[पालीचेर]	[पालीचेर]
अधिकरण (3) (upon)	[पाल्ये(र)]	[पाल्ये(र)]	[पाल्ये(र)]	[पाल्ये(र)]	[पालीर]	[पालीर]
संबंद	[पाल्येगे]	[पाल्यांगे]	[पाल्येगे]	[पाल्यांगे]	[पालीची]	[पालीच्यो]

(देखी कोंकणी व्याकरण (2012), सुरेश ज. बोरकार ह्या पुस्तकांतल्यो घेतल्यात.)

2. नाम -कॉणॉस kɔɳs

भाशांश - 'grain stalk'

सामान्य रूप - कॉणसा kɔɳsa

लिंग - अलिंग

कारक	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो		प्र. कों.	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
कर्तो	[कॉणॉस Ø]	[कॉणॉसां Ø]	[कॉणॉस Ø]	[कॉणॉसां Ø]	[कणस Ø]	[कणसां Ø]
कर्म	[कॉणॉसा Ø]	[कॉणॉसां Ø]	[कॉणॉसा Ø]	[कॉणॉसां Ø]	[कणसाक]	[कणसांक]
संप्रदान	[कॉणॉसा Ø]	[कॉणॉसां Ø]	[कॉणॉसा Ø]	[कॉणॉसां Ø]	[कणसाक]	[कणसांक]
कारण	[कॉणॉसा(न)]	[कॉणॉसांनी]	[कॉणॉसा(न)]	[कॉणॉसांनी]	[कणसान]	[कणसांनी]
अपादान	[कॉणॉसासाँ]	[कॉणॉसासाँ / कॉणसासाँन]	[कॉणॉसासाँ]	[कॉणॉसासाँ / कॉणसासाँन]	[कणसा पासून / सावन]	[कणसां पासून / सावन]
अधिकर ण (1) (in)	[कॉणॉसा(आं)]	[कॉणॉसांनी]	[कॉणॉसा(आं)]	[कॉणॉसांनी]	[कणसान]	[कणसांनी]

अधिकरण (2) (on)	[कॉणॉसाचे(र)]	[कॉणॉसांचे(र)]	[कॉणॉसाचे(र)]	[कॉणॉसांचे(र)]	[कणसार]	[कणसांचेर]
अधिकरण (3)(upon)	[कॉणॉसा(र)]	[कॉणॉसा(र)]	[कॉणॉसा(र)]	[कॉणॉसा(र)]	[कणसार]	[कणसार]
संबंद	[कॉणॉसागें]	[कॉणॉसांगें]	[कॉणॉसागें]	[कॉणॉसांगें]	[कणसाचें]	[कणसांचीं]
संबोधन	[कॉणॉसा Ø]	[कॉणॉसांनो]	[कॉणॉसा Ø]	[कॉणॉसांनो]	[कणसा Ø]	[कणसांनो]

(देखी कोंकणी व्याकरण (2012), सुरेश ज. बोरकार ह्या पुस्तकांतल्यो घेतल्यात.)

5.6. क्रियापद

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडर्येंत कांय क्रियापदांच्या सोंपत्याक /आ/ कूस लागता, जाल्यार साश्टी गावडी बोलर्येंत /च्या/ कूस लागता. कोंकणीचे साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या क्रियापदांचो बदल दाखोवपाक 'स्वदेश' (1971) 100 - उतरां', मुळावे उतरावळीची वळेरी घेतल्या.

	प्र. कों.	सा. क्रि. बो. सुदीर गावडी मोडी					भाशांश
सु. मो.	[पी]	[पी]	[पिता]	[पिनाका]	[पिताय]	[पिवपा(क)]	'to drink'
गा. मो.		[पी]	[पिता]	[पिनाका]	[पिताय]	[पिवपाकु] / [पिच्या(क)]	
सु. मो.	[खा]	[हा]	[हाता]	[हायनाका]	[हाताय]	[हावपा(क)]	'to eat'
गा. मो.		[हा]	[हाता]	[हायनाका]	[हाताय]	[हावपाकु] [हाच्या(क)]	
सु. मो.	[पळय]	[चोय]	[चोयता]	[चोयनाका]	[चोयताय]	चोपा(क)]	'to see'
गा. मो.		[चोय]	[चोयता]	[चोयनाका]	[चोयताय]	[चोपाकु] [चोयच्या(क)]	
		[देखाँ]	[देखाँता]	[देखाँ येयना]	[देखाँताय]	[देखाँक] [देखच्या(क)]	
सु.		[आय]	[आयकाँ]	[आयकनाका]	[आयकाँता]	[आयकाँ(क)]	

मो.		काँ]	ता]		य]		
गां.	[आय	[आय	[आयकाँ	[आयकनाका]	[आयकाँता	[आयकाँक]	'to hear'
मो.	क]	काँ]	ता]		य]	[आयकाँच्या(क)]	
सु.		[जाणा]	-	- [नोकाँ]	[जाणून	[जाणपा(क)]	
मो.					घेताय]		
गा.	[जाणा]	[जाणा]	-	- [नेणां]	[जाणून	[जाणपाकु]	'to know'
मो.					घेताय]	[जाणूच्या(क)]	
सु.		[नीद]	[निदता]	[निदनाका]	[निदताय]	[निदपा(क)]	
मो.							
गा.	[न्हिद]	[नीद]	[निदता]	[निदनाका]	[निदताय]	[निदाँक]	'to sleep'
मो.						निदच्या(क)]	
सु.		[माँर]	[माँता]	[माँन्नाका]	[माँताय]	[माँरपा(क)]	
मो.							'to die'
गा.	[मर]	[माँर]	[माँता]	[माँन्नाका]	[माँताय]	[माँराँक]	
मो.						[माँच्या(क)]	
सु.		[मार]	[मात्ता]	[मान्नाका]	[मात्ताय]	[मारपा(क)]	'to beat
मो.	[मार]						or kill'
गा.		[मार]	[मात्ता]	[मान्नाका]	[मात्ताय]	[मारुंकु]	
मो.						[मारच्या(क)]	
सु.		[पोंव]	[पोंवता]	[पोंवनाका]	[पोंवताय]	[पोंवपा(क)]	'to swim'
मो.	[पेंवप]						

गा. मो.		[पोंव]	[पोंवता]	[पोंवनाका]	[पोंवताय]	[पोंवपाकु] [पोंवच्या]	
सु. मो.	[उड]	[उड]	[उडटा]	[उडनाका]	[उडटाय]	[उडॉ(क)]	'to fly'
गा. मो.		[उड]	[उडटा]	[उडनाका]	[उडटय]	[उडॉकु] उडच्या(क)]	
सु. मो.	[चल]	[चॉल]	[चॉलॉता]	[चॉलनाका]	[चॉलताय]	[चॉलॉ(क)]	'to walk'
गा. मो.		[चॉल]	[चॉलॉता]	[चॉलनाका]	[चॉलताय]	[चॉलॉकु] [चॉलच्या(क)]	
सु. मो.	[फट]	[होट]	[होटोयता]	[होटोयनाका]	[होटोय]	[होटोपा(क)]	'to lie'
गा. मो.		[होट]	[होटोयता]	[होटोयनाका]	[होटोय]	[होटोवकु] [होटोयच्या (क)]	
सु. मो.	[बस]	[बोस]	[बोसोता]	[बोसनाका]	[बोसताय]	[बोसपा(क)]	'to sit'
गा. मो.		[बोस]	[बोसोता]	[बोसनाका]	[बोसताय]	[बोसुंकु] [बोसच्या(क)]	
सु. मो.	[दी]	[दी]	[दिता]	[दिनाका]	[दिताय]	[दिवपा(क)]	'to give'
गा.		[दी]	[दिता]	[दिनाका]	[दिताय]	[दिवपाकु]	

मो.						[दिवच्या(क)]	
सु. मो.	[सांग]	[सांग]	[सांगता]	[सांगनाका]	[सांगताय]	[सांगपा(क)]	'to tell'
गा. मो.		[सांग]	[सांगता]	[सांगनाका]	[सांगताय]	[सांगुंकु] [सांगुच्या(क)]	

पी- ह्या क्रियापदाचें प्रमाण भाशेंत रूप [पिवपाक] अशें जाता. पूण साश्टी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [पिवपा] अशें म्हणटात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी क हें कूस क्रियापदाचे निमाणे कडेन उलोवपाच्या रुपान गळून पडटा. लिखित स्वरूपांत मात तें प्रमाण कोंकणी सारकेंच पिवपाक हें उतर घोळटा.

प्रमाण कोंकणी सारकेंच साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय क्रियापदां मूळ धातूक उत्तर प्रत्यय लावन तयार जातात.

/-ओय/

मूळ धातू	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[हेड] <i>hed</i>	[हेडोय] <i>hedoy</i>	[हेडोय] <i>hedoy</i>	खेळय	'play' (causative)
[रॉड] <i>rod</i>	[रोडोय] <i>rodoy</i>	[रोडोय] <i>rodoy</i>	रडय	'cry' (causative)
[ताप] <i>tap</i>	[तापोय] <i>tapoy</i>	[तापोय] <i>tapoy</i>	तापय	'shout' (causative)

[हा]	[हाओय]	[हाओय]	खावय	'eat' (causative)
<i>ha</i>	<i>haoy</i>	<i>haoy</i>		
[पी]	[पिओय]	[पिओय]	पिवय	'drink' (causative)
<i>pi</i>	<i>pioy</i>	<i>pioy</i>		

प्रमाण कोंकणीत घोळपी /वय/ हें प्रत्यय, दोनूय मोडयांनी /ओय/ अशें घोळटा.

/आय/

मूळ धातू	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[धांव]	[दांवडाय]	[दांवडाय]	धांवात	'run' (causative)
<i>dʰãv</i>	<i>dãvday</i>	<i>dãvday</i>		
[रॉड]	[रॉडाय]	[रॉडाय]	रडात	'cry' (imperative)
<i>rɔd</i>	<i>rɔday</i>	<i>rɔday</i>		
[नीद]	[निदाय]	[निदाय]	न्हिदात	'sleep' (imperative) (pl.)
<i>niḍ</i>	<i>niḍay</i>	<i>niḍay</i>		

/उं(क)/ (/क/ स्वनाचो उच्चार जायना)

मूळ धातू	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[आड]	[आडूं(क)]	[आडूं(क)]	वाडूंक	'serve food'
<i>ad</i>	<i>adũ(k)</i>	<i>adũ(k)</i>		
[पूस]	[पुसूं(क)]	[पुसूं(क)]	पुसूंक	'wipe out'
<i>pus</i>	<i>pusũ(k)</i>	<i>pusũ(k)</i>		

[लास]	[लासूँ(क)]	[लासूँ(क)]	लासूंक	'burn'
<i>las</i>	<i>lasu(k)</i>	<i>lasu(k)</i>		

/आँ(क)/ (/क/ स्वनाचो उच्चार जायना)

मूळ धातू	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	प्र. कों.	भाशांश
[माग]	[मागाँ(क)]	[मागाँ(क)]	मागूंक	'ask'
<i>mag</i>	<i>magõ(k)</i>	<i>magõ(k)</i>		
[लाग]	[लागाँ(क)]	[लागाँ(क)]	लागूंक	'touch'/'begin'
<i>lag</i>	<i>lagõ(k)</i>	<i>lagõ(k)</i>		
[आंस]	[आंसाँ(क)]	[आंसाँ(क)]	हांसूंक	'laugh'
<i>ãs</i>	<i>ãsõ(k)</i>	<i>ãsõ(k)</i>		

5.6.1. क्रियापदांची सामान्य रूपावळ

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या सकयल दिल्ल्या सामान्य रूपावळीच्या आदारान क्रियापदाचो अभ्यास करूंक येता. ही रूपावळ अकर्मक क्रिया आनी सकर्मक क्रियापदाच्या आदारान केल्या.

अकर्मक क्रिया - पाँवूंक *põvũk*

वर्तमान काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु.	[पाँवतां]	[पाँवताय]	[पाँवतां]	[पाँवताय]	पेंवतां	पेंवतात		

	<i>põvṭã</i>	<i>põvṭay</i>	<i>põvṭã</i>	<i>põvṭay</i>			'to swim'
दु. पु.	[पाँवता]	[पाँवताय]	[पाँवता]	[पाँवताय]	पैवता	पैवतात	
	<i>põvṭa</i>	<i>põvṭay</i>	<i>põvṭa</i>	<i>põvṭay</i>			
ति. पु.	[पाँवता]	[पाँवताय]	[पाँवता]	[पाँवताय]	पैवता	पैवतात	
	<i>põvṭa</i>	<i>põvṭay</i>	<i>põvṭa</i>	<i>põvṭay</i>			

प्रमाण कोंकणी [पैवतां] ह्या वर्तमान काळांतल्या एकवचनी क्रियापदाचें भोववचनांत [पैवतात] अशें जाता. म्हणल्यार भोववचनांत उतराचे निमाणे कडेन /त/ कूस लागता जाल्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [पाँवतां] ह्या वर्तमान काळांतल्या एकवचनी उतराच्या भोववचनांत निमाणें /य/ स्वन लागता आनी ताचें [पाँवताय] अशें रूप जाता.

भूत काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु. (पु.)	[पाँवलॉ]	[पाँवलॅ]	[पाँवलॉ]	[पाँवलॅ]	पैवलॉ	पैवले	'to swim'	
	<i>põvlõ</i>	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlõ</i>	<i>põvlẽ</i>				
(स्त्री.)	[पाँवली]	[पाँवल्यो]	[पाँवली]	[पाँवल्यो]	पैवली	पैवल्यो		
	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>				
(अ.)	[पाँवलॅ]	[पाँवलीं]	[पाँवलॅ]	[पाँवलीं]	पैवलॅ	पैवलीं		
	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>				
दु. पु. (पु.)	[पाँवलॉ]	[पाँवलॅ]	[पाँवलॉ]	[पाँवलॅ]	पैवलो	पैवले		
	<i>põvlõ</i>	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlõ</i>	<i>põvlẽ</i>				
(स्त्री.)	[पाँवली]	[पाँवल्यो]	[पाँवली]	[पाँवल्यो]	पैवली	पैवल्यो		

	<i>põvli</i>	<i>põvlyo</i>	<i>põvli</i>	<i>põvlyo</i>			'to swim'
(अ.)	[पाँवलँ]	[पाँवली]	[पाँवलँ]	[पाँवली]	पेंवलें	पेंवली	
	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>			
ति. पु.	[पाँवलॉ]	[पाँवलँ]	[पाँवलॉ]	[पाँवलँ]	पेंवलो	पेंवले	
(पु.)	<i>põvlɔ</i>	<i>põvlɛ</i>	<i>põvlɔ</i>	<i>põvlɛ</i>			
(स्त्री.)	[पाँवली]	[पाँवल्यो]	[पाँवली]	[पाँवल्यो]	पेंवली	पेंवल्यो	
	<i>põvli</i>	<i>põvlyo</i>	<i>põvli</i>	<i>põvlyo</i>			'to swim'
(अ.)	[पाँवलँ]	[पाँवली]	[पाँवलँ]	[पाँवली]	पेंवलें	पेंवली	
	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>	<i>põvlẽ</i>	<i>põvlĩ</i>			

भविष्यकाळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु. (पु.)	[पाँवताँलाँ] <i>põvtõlõ</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõle</i>	[पाँवताँलाँ] <i>põvtõlõ</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõle</i>	पेंवतलो	पेंवतले	'will be swimming'	
(स्त्री.)	[पाँवताँली] <i>põvtõlĩ</i>	[पाँवतोल्या] <i>põvtõlyo</i>	[पाँवताँली] <i>põvtõlĩ</i>	[पाँवतोल्या] <i>põvtõlyo</i>	पेंवतली	पेंवतल्यो		
(अ.)	[पाँवताँलें] <i>põvtõlẽ</i>	[पाँवतोलीं] <i>põvtõlĩ</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõlẽ</i>	[पाँवतोलीं] <i>põvtõlĩ</i>	पेंवतलें	पेंवतलीं		
दु. पु. (पु.)	[पाँवताँलाँ] <i>põvtõlb</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõle</i>	[पाँवताँलाँ] <i>põvtõlb</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõle</i>	पेंवतलो	पेंवतले	'will be swimming'	
(स्त्री.)	[पाँवताँली] <i>põvtõli</i>	[पाँवतोल्या] <i>põvtõlĩ</i>	[पाँवताँली] <i>põvtõli</i>	[पाँवतोल्या] <i>põvtõlĩ</i>	पेंवतली	पेंवतल्यो		
(अ.)	[पाँवताँलें] <i>põvtõlẽ</i>	[पाँवतोलीं] <i>põvtõlĩ</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõlẽ</i>	[पाँवतोलीं] <i>põvtõlĩ</i>	पेंवतलें	पेंवतलीं		
ति. पु. (पु.)	[पाँवताँलाँ] <i>põvtõlb</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõle</i>	[पाँवताँलाँ] <i>põvtõlb</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõle</i>	पेंवतलो	पेंवतले	'will be swimming'	
(स्त्री.)	[पाँवतोली] <i>põvtõli</i>	[पाँवतोल्या] <i>põvtõlyo</i>	[पाँवतोली] <i>põvtõli</i>	[पाँवतोल्या] <i>põvtõlyo</i>	पेंवतली	पेंवतल्यो		
(अ.)	[पाँवताँलें] <i>põvtõlẽ</i>	[पाँवतोलीं] <i>põvtõlĩ</i>	[पाँवताँलें] <i>põvtõlẽ</i>	[पाँवतोलीं] <i>põvtõlĩ</i>	पेंवतलें	पेंवतलीं		

रिती भूत काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु. (पु.)	[पाँवताळो] <i>põvtaḷõ</i>	[पाँवताळे] <i>pẽvtaḷe</i>	[पाँवताळो] <i>põvtaḷõ</i>	[पाँवताळे] <i>pẽvtaḷe</i>	पेंवताळो	पेंवताळे	'was swimming'	
(स्त्री.)	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवताल्यो] <i>põvtaḷĩ</i>	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवताल्यो] <i>põvtaḷĩ</i>	पेंवतालीं	पेंवताल्यो		
(अ.)	[पाँवताळें] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷĩ</i>	[पाँवताळें] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷĩ</i>	पेंवताळें	पेंवतालीं		
दु. पु. (पु.)	[पाँवताळो] <i>põvtaḷõ</i>	[पाँवताळे] <i>põvtaḷe</i>	[पाँवताळो] <i>põvtaḷõ</i>	[पाँवताळे] <i>põvtaḷe</i>	पेंवतालो	पेंवताळे	'was swimming'	

(स्त्री.)	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवताल्यो] <i>põvtaḷĩ</i>	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवताल्यो] <i>põvtaḷĩ</i>	पेंवतालीं	पेंवताल्यो	'was swimming'	
(अ.)	[पाँवताळें] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷĩ</i>	[पाँवताळें] <i>põvtaḷẽ</i>	[पाँवतालीं] <i>põvtaḷĩ</i>	पेंवताळें	पेंवतालीं		

ति.पु. (पु.)	[पाँवताळो] <i>põvṭab</i>	[पाँवताळें] <i>põvṭale</i>	[पाँवताळो] <i>põvṭab</i>	[पाँवताळें] <i>põvṭale</i>	पेंवतालो	पेंवताले	‘was swimming’
(स्त्री.)	[पाँवताली] <i>põvṭalī</i>	[पाँवताल्यो] <i>põvṭalyo</i>	[पाँवताली] <i>põvṭalī</i>	[पाँवताल्यो] <i>põvṭalyo</i>	पेंवताली	पेंवताल्यो	
(अ.)	[पाँवताळें] <i>põvṭalē</i>	[पाँवतालीं] <i>põvṭalī</i>	[पाँवताळें] <i>põvṭalē</i>	[पाँवतालीं] <i>põvṭalī</i>	पेंवतालें	पेंवतालीं	

पूर्ण वर्तमान काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु. (पु.)	[पाँवलां] <i>põvlā</i>	[पाँवले] <i>põvle</i>	[पाँवलां] <i>põvlā</i>	[पाँवले] <i>põvle</i>	पेंवलां	पेंवले	‘to swim’	
(स्त्री.)	[पाँवल्यो] <i>põvla</i>	[पाँवल्यो] <i>põvlyo</i>	[पाँवल्यो] <i>põvla</i>	[पाँवल्यो] <i>põvlyo</i>	पेंवल्यो	पेंवल्यो		
(अ.)	[पाँवलां] <i>põvlā</i>	[पाँवलीं] <i>põvlī</i>	[पाँवलां] <i>põvlā</i>	[पाँवलीं] <i>põvlī</i>	पेंवलां	पेंवलीं		
दु. पु. (पु.)	[पाँवला] <i>põvla</i>	[पाँवलें] <i>põvle</i>	[पाँवला] <i>põvla</i>	[पाँवलें] <i>põvle</i>	पेंवला	पेंवले	‘to swim’	

(स्त्री.)	[पाँवल्या]	[पाँवल्यो]	[पाँवल्या]	[पाँवल्यो]	पेंवल्या	पेंवल्यो	
	<i>põvlya</i>	<i>põvlyo</i>	<i>põvlya</i>	<i>põvlyo</i>			
(अ.)	[पाँवलां]	[पाँवलीं]	[पाँवलां]	[पाँवलीं]	पेंवलां	पेंवलीं	
	<i>põvlā</i>	<i>põvlī</i>	<i>põvlā</i>	<i>põvlī</i>			
ति.पु. (पु.)	[पाँवला]	[पाँवल्ल]	[पाँवला]	[पाँवल्ल]	पेंवला	पेंवले	'to swim'
	<i>põvla</i>	<i>põvle</i>	<i>põvla</i>	<i>põvle</i>			
(स्त्री.)	[पाँवल्या]	[पाँवल्यो]	[पाँवल्या]	[पाँवल्यो]	पेंवल्या	पेंवल्यो	
	<i>põvla</i>	<i>põvlyo</i>	<i>põvla</i>	<i>põvlyo</i>			
(अ.)	[पाँवलां]	[पाँवलीं]	[पाँवलां]	[पाँवलीं]	पेंवलां	पेंवलीं	
	<i>põvlā</i>	<i>põvlī</i>	<i>põvlā</i>	<i>põvlī</i>			

पूर्ण भूत काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु. (पु.)	[पाँवल्ल]	[पाँवल्ल]	[पाँवल्ल]	[पाँवल्ल]	पेंवल्ल	पेंवले		
	<i>põvlõ</i>	<i>põvle</i>	<i>põvlõ</i>	<i>põvle</i>				
(स्त्री.)	[पाँवलीं]	[पाँवल्यो]	[पाँवलीं]	[पाँवल्यो]	पेंवलीं	पेंवल्यो	'swimmed'	
	<i>põvlī</i>	<i>põvlyo</i>	<i>põvlī</i>	<i>põvlyo</i>				
(अ.)	[पाँवल्ल]	[पाँवलीं]	[पाँवल्ल]	[पाँवलीं]	पेंवल्ल	पेंवलीं		
	<i>põvlē</i>	<i>põvlī</i>	<i>põvlē</i>	<i>põvlī</i>				
दु. पु. (पु.)	[पाँवल्लल्ल]	[पाँवल्लल्ल]	[पाँवल्लल्ल]	[पाँवल्लल्ल]	पेंवल्ल	पेंवले	'to swim'	
	<i>põvllb</i>	<i>põvlele</i>	<i>põvllb</i>	<i>põvlele</i>				

(स्त्री.)	[पाँवलौली]	[पाँवलौल्यो]	[पाँवलौली]	[पाँवलौल्यो]	पेंवली	पेंवल्यो	
	<i>põvloli</i>	<i>põvlolyo</i>	<i>põvloli</i>	<i>põvlolyo</i>			
(अ.)	[पाँवलॉल्ल]	[पाँवलॉल्ली]	[पाँवलॉल्ल]	[पाँवलॉल्ली]	पेंवलें	पेंवल्ली	
	<i>põvblẽ</i>	<i>põvblĩ</i>	<i>põvblẽ</i>	<i>põvblĩ</i>			
ति.पु.(पु.)	[पाँवलॉल्ल]	[पाँवलॉल्ल]	[पाँवलॉल्ल]	[पाँवलॉल्ल]	पेंवलो	पेंवले	‘to swim’
	<i>põvblb</i>	<i>põvblẽ</i>	<i>põvblb</i>	<i>põvblẽ</i>			
(स्त्री.)	[पाँवलॉली]	[पाँवलौल्यो]	[पाँवलॉली]	[पाँवलौल्यो]	पेंवली	पेंवल्यो	
	<i>põvbli</i>	<i>põvbllyo</i>	<i>põvbli</i>	<i>põvbllyo</i>			
(अ.)	[पाँवलॉल्ल]	[पाँवलॉल्ली]	[पाँवलॉल्ल]	[पाँवलॉल्ली]	पेंवलें	पेंवल्ली	
	<i>põvblẽ</i>	<i>põvblĩ</i>	<i>põvblẽ</i>	<i>põvblĩ</i>			

संभावनार्थ क्रियापद

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प.पु. (पु.स्त्री.अ)	[पाँवॉन] <i>põvõn</i>	[पाँवॉन] <i>põvõn</i>	[पाँउंन] <i>põũn</i>	[पाँउंन] <i>põũn</i>	पेंवन	पेंवन		
दु.पु. (पु.स्त्री.अ.)	[पाँवशी] <i>põvʃi</i>	[पाँवश्यात] <i>põvʃyaṭ</i>	[पाँउंशी] <i>põuʃi</i>	[पाँउंश्यात] <i>põuʃyaṭ</i>	पेंवशी	पेंवश्यात	'swimm ed'	
ति.पु. (पु.स्त्री.अ.)	[पाँवॉत] <i>põvõṭ</i>	[पाँवॉत] <i>põvõṭ</i>	[पाँवॉत] <i>põvõṭ</i>	[पाँवॉत] <i>põvõṭ</i>	पेंवत	पेंवत		

न्हयकारी क्रियापद

काळ	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
वर्तमान	[पाँवना] <i>põvna</i>	[पाँव नाय] <i>põvnay</i>	[पाँवना] <i>põvna</i>	[पाँवनाय] <i>põvnay</i>	पेंवना	पेंवनात	'am not swimming'	'are not swmming'
भूत	[पाँवाँकना] <i>põvõkna</i>	[पाँवाँक नाय] <i>põvõknay</i>	[पाँवाँकना] <i>põvõkna</i>	[पाँवाँकनाय] <i>põvõknay</i>	पेंवनाशिल्लो	पेंव नाशिल्ले	'was not swimming'	'were not swmming'
भविश्य	[पाँवचोना] <i>põvconā</i>	[पाँवचे नाय] <i>põvcenay</i>	[पाँवचोना] <i>põvconā</i>	[पाँवचेनाय] <i>põvcenay</i>	पेंवचोना	पेंवचेना	'will not swim'	'will not swim'

क्रियार्थक क्रियापद

सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
[पाँऑन]		[पाँउंन]		पेवून		'swimming'	
<i>põɔn</i>		<i>põũn</i>					

सकर्मक क्रियापद

क्रियापद - लासप *lasp*

वर्तमान काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
प. पु.	[लाशीतां] <i>laʃiṭā</i>	[लाशताय] <i>laʃiṭay</i>	[लाशीतां] <i>laʃiṭā</i>	[लाशताय] <i>laʃiṭay</i>	लासतां	लासतात	'burning ,	'burning'
दु. पु.	[लाशीता] <i>laʃiṭa</i>	[लाशीताय] <i>laʃiṭay</i>	[लाशीता] <i>laʃiṭa</i>	[लाशीताय] <i>laʃiṭay</i>	लासता	लासतात		
ति.पु.	[लाशीता] <i>laʃiṭa</i>	[लाशीताय] <i>laʃiṭay</i>	[लाशीता] <i>laʃiṭa</i>	[लाशीताय] <i>laʃiṭay</i>	लासता	लासतात		

[लासूंक] ह्या क्रियापदाच्या मूळ रूपांत बदल जाता. प्रमाण कोंकणींत [लासता] ह्या क्रियापदाचें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांनी [लाशताय] अशें रूप घोळटा.

वर्तमान काळांतल्या सकर्मक आनी अकर्मक क्रियापदांत कांयच वेगळेपण ना. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांनी एकवचनांत क्रियापदाक /ता/ प्रत्यय लागता जाल्यार ताच्या भोववचनांत /ताय/ प्रत्यय लागता. प्रमाण कोंकणींतल्या एकवचनांत /ता/ प्रत्यय लागता जाल्यार भोववचनांत /तात/ प्रत्यय लागता.

भूत काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
पु.	[लाशीलॉ]	[लाशीलॅ]	[लाशीलॉ]	[लाशीलॅ]	लासलो	लासले	'burned'	'burnt'
लिं.	<i>lafilb</i>	<i>lafile</i>	<i>lafilb</i>	<i>lafile</i>				
स्त्री.	[लाशीली]	[लाशिल्यो]	[लाशीली]	[लाशिल्यो]	लासली	लासल्यो		
	<i>lafili</i>	<i>lafilyo</i>	<i>lafili</i>	<i>lafilyo</i>				
अ.	[लाशीलॅ]	[लाशीलीं]	[लाशीलॅ]	[लाशीलीं]	लासलें	लासलीं		
	<i>lafilē</i>	<i>lafilī</i>	<i>lafilē</i>	<i>lafilī</i>				

भविश्यकाळ आनी रिती भूतकाळ ह्या दोनूय काळांनी सकर्मक क्रियापदां अकर्मका सारकींच जातात.

पूर्ण वर्तमान काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
पु.	[लाशीला]	[लाशील्यात]	[लाशीला]	[लाशील्यात]	लासला	लासल्यात		
	<i>lafila</i>	<i>lafilyat</i>	<i>lafila</i>	<i>lafilyat</i>				

स्त्री.	[लाशील्या]	[लाशील्यात]	[लाशील्या]	[लाशील्यात]	लासल्या	लासल्यात	'burnt'	'burnt'
	<i>lafilya</i>	<i>lafilyaṭ</i>	<i>lafilya</i>	<i>lafilyaṭ</i>				
अ.	[लाशीलां]	[लाशील्यांत]	[लाशीलां]	[लाशील्यांत]	लासलां	लासल्यांत		
	<i>lafilā</i>	<i>lafilyāṭ</i>	<i>lafilā</i>	<i>lafilyāṭ</i>				

पूर्ण भूत काळ

	सा. क्रि. सु. मो.		सा. क्रि. गा. मो.		प्र. कों.		भाशांश	
	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.	ए. व.	भो. व.
पु.	[लाशीलाँलाँ]	[लाशीलाँलेँ]	[लाशीलाँलाँ]	[लाशीलाँलेँ]	लाशिल्लो	लाशिल्ले	'was burned'	'was burnt'
	<i>lafibḷḷ</i>	<i>lafible</i>	<i>lafibḷḷ</i>	<i>lafiblē</i>				
स्त्री.	[लाशीलोली]	[लाशीलोल्यो]	[लाशीलोली]	[लाशीलोल्यो]	लाशिल्ली	लाशिल्ल्यो		
	<i>lafiloli</i>	<i>lafilolyo</i>	<i>lafiloli</i>	<i>lafilolyo</i>				
अ.	[लाशीलाँलेँ]	[लाशीलाँलीं]	[लाशीलाँलेँ]	[लाशीलाँलीं]	लाशिल्लें	लाशिल्लीं		
	<i>lafiblē</i>	<i>lafiblī</i>	<i>lafiblē</i>	<i>lafiblī</i>				

5.7. निश्कर्ष

पद-विचार ह्या प्रकरणांत साश्टीच्या क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांनीं घोळणुकेंत आशिल्ल्या उच्चारांचो आनी कांय उतरावळीचे नदरेन आशिल्ल्या वेगळेपणांचो अभ्यास केला. तातूंतलो फरक जाणवता. सुदीर आनी गावडी दोनूय वेगळ्या वंशांच्यो आशिल्ल्यान पद-विचाराचे नदरेन तातूंत वेगळेपण आसा. पूण तो खूब उणें प्रमाण आसा. पद-विचाराचे नदरेन सुदीर आनी गावडी मोडयांनी चड फरक मेळ्ळो जाल्यार ह्यो दोनूय वेगळ्यो बोलयो अशें सिध्द जावपाचें. पूण चड फरक नाशिल्ल्यान, ह्यो दोनूय एकेच साश्टी बोलयेच्यो दोन वेगळ्यो मोडी म्हणपाचें कळटा.

टिपणी

¹ morris swadesh list of 100 words

A Swadesh list is a compilation of concepts for which words are deemed to exist in the largest number of languages. Translations of a Swadesh list into a set of languages allows researchers to quantify the interrelatedness of those languages.

Swadesh lists are named after the U.S. linguist Morris Swadesh. They are used in lexicostatistics and glottochronology.

Swadesh started in 1950 with a list of 225 meanings; in 1952, he published a list of 215 meanings, of which he suggested to cancel 16 not universal or clear enough, with one added to arrive at 200 words. In 1955, he again listed a 'lexicostatistical test list' with 215 meanings, of which the 92 most favorable ones were marked with an asterisk. Eight better suitable concepts were added to reach the full

100 universe. This final 100-word list of 1971 was the result of his lifetime experience, repeatedly tested for universal usability and unambiguity.

प्रकरण 06

साश्टी क्रिस्तांव कांकणी बोलयेंतल्या
सुदीर आनी गावडी मोडयांतलें मौखीक
साहित्य

प्रकरण 06

साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतलें मौखीक साहित्य

- 6.1. लोकसाहित्य
- 6.2. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या मौखीक वाक्प्रचारांचो अभ्यास.
- 6.3. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या मौखीक पारखण्यांचो अभ्यास.
- 6.4. साश्टी क्रिस्तांव बोली: सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या लोकगितांचो अभ्यास.
 - 6.4.1. लोकगितांतल्या वाक्यांची रचना
 - 6.4.2. हेर भासांतल्या उतरांच्या आदारान तयार केल्लीं नवीं उतरां.
 - 6.4.3. भुरग्यांच्या गितांनी कांय पोर्तुगेज उतरां.
- 6.5. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्यो परंपरीक लोककाणयो
- 6.6. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंत सुदीर आनी गावडी मोडयेंत घोळपी शिशू भास शैली⁶ चो व्याकरणीक नदरेन अभ्यास.
- 6.7. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी पाचारपी उतरावळीचो व्याकरणीक नदरेन अभ्यास.
- 6.8. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंत सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मेळपी रंग
- 6.9. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंत सुदीर आनी गावडी मोडयांतली स्वनिमीक प्रक्रिया.
- 6.10. निश्कर्श

साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतलें मौखीक साहित्य

6.1. लोकसाहित्य

उलोवपां दोन तरांचीं आसतात. एक 'उपचारीक'¹ आनी दुसरें 'अनुपचारीक'². मनीस जेन्ना अनुपचारीक उलोवप करता, तेन्ना तो आपले ओंठां वयले बोलयेचो आनी तिच्या मोडयेची खरी वळख दिता. आजो वा आजी आपल्या नातरांक काणी सांगतना, उपचारीक उलोवप करची नात. तीं अनुपचारीक उलोवपांतल्यानूच काणी सांगतलीं. खंयचेय भाशेंत मोडयेचो खरो थाव घेतलो जाल्यार, लोकसाहित्याच्या अभ्यासांतल्यान घेवंक येता.

'लोकवेद' वा 'लोकसाहित्य' सांबाळपाचें काम चडशें अशिक्षीत लोक करतात. हें साहित्य मनीस-कुळा इतलेंच पोरणें. तें एके पिळगे कडच्यान दुसरे पिळगे कडेन मौखीक परंपरेंतल्यान पावता. लोकसाहित्याचो रचनाकार कोण हें सांगपाकूय मेळना. संवसारांतल्या सगळ्या भासांचें साहित्य, लोकसाहित्यांतल्यान तयार जालां. देखून लोकसाहित्याक भाशेंतलें 'मुळावें साहित्य' म्हणून वळखतात. भास लिखित रूप आपणावचे पयलीं, उलोवपाचें रूप आपणायता. हातूंतल्यान मौखीक साहित्याची सुरवात जाता.

लोकगितां, हुमाणीं, लोककथा, लोकनाच आदी हे लोकसाहित्याचे पयले वयले प्रकार अशें मानचें पडटात. तांची एक फावट रचना जाले उपरांत, तांची उतरावळ आपले आपूण पिळग्या-पिळग्यानी वचत रावता. खरें म्हणल्यार कोंकणी लोकसाहित्यांत जी उतरावळ घोळटा ती पिळग्या-पिळग्यानी घोळत आयिल्ली उतरावळ. लोकसाहित्यांतली भास अलंकारीक आसता. ताचे फाटलें कारण म्हणल्यार, लोकसाहित्यांतलीं पदां, लोककथा, हुमाणीं आदी लोकांक याद दवरचीं पडटालीं. देखून तातुंतलीं उतरां बदलपाक वाव ना. ताका लागून लोकसाहित्य आसा तशें ताचो प्रसार जाता.

लोकसाहित्य हें अमकेच शिमेपुरतें बांदून काडपाक जायना. कारण हें साहित्य मौखीक परंपरेचेर आदारीत आशिल्ल्यान तें पातळत वता. तातूंत लोक-भाशेचें आदान प्रदानूय जाता. इतिहास तीन तरेचे काळ मानता. ते म्हणल्यार 'पुर्विल्लो इतिहासीक काळ' (Pre-Historic period), 'मुळावो इतिहासीक काळ' (Proto-Historic period) आनी 'इतिहासीक काळ' (Historic period). पुर्विल्लो इतिहासीक काळ हो लोकसाहित्याचो काळ. ह्या काळार भाशेचें रूप फकत मौखीक आसता. मुळाव्या इतिहासीक काळांत भाशेच्यो थोड्यो भोव लिखीत कुरवो मेळटात. ह्या काळार भास इल्लें इल्लें लिखीत रूप आपणायता. ताचे उपरांत इतिहासीक काळ येता. ज्या काळांत भास पुराय लिखीत रूप आपणायता. त्या काळार लिखीत साहित्य मेळटा. भास परिपूर्ण जाता. ह्या तिनूय काळांमदीं पुर्विल्लो इतिहासीक काळ हो लोकसाहित्याचो काळ म्हणटकच भाशेच्या मुळाव्या रुपाचो थाव लोकसाहित्यांतल्यान घेवपाक मेळटा.

विद्वानांनी लोकवेदाच्यो वेगवेगळ्यो व्याख्या केल्यात. तातूंत सगळ्यांत योग्य अशी लागपी व्याख्या म्हणल्यार,

ऑरिलिओ एस्पीनोझा - "पुर्वपरांगत साकून मौखीक परंपरेन जें गिन्यान मनीस जातीक मेळ्ळां, जें तिणें अणभवलां, आत्मसात केलां आनी जतन करून दवल्लां, तें सगळें म्हणल्यार लोकवेद." ³ (नायक, 1998)

लोकवेदाचें मुखेल तत्व म्हणल्यार अनुकरण आनी मौखीक परंपरेच्या आदारान एके पिळगे कडल्यान दुसरे पिळगे कडेन मेळिल्लें गिन्यान आसता. ताका लागून पुर्विल्ल्या लोकवेद संग्रहकारांनी लोकवेदांतल्या साहित्याक 'जिबेवेलें साहित्य' अशें म्हणलां. हाकाच तोंडी सरस्पत म्हणटात⁴ (गोंयबाब, 1942). लोकवेद म्हणल्यार, फकत लोकांचे जिबे वयलें साहित्य नासता. ताचे भायर लोकांची संस्कृताय, जगपाची पद्दत, सण-परबो, खाणां-जेवणां, परंपरीक रांदपार्चीं आयदनां, श्रध्दा-अंधश्रध्दा, देव धर्म आनी देवसपण आदी ह्या सगळ्यांचो तातूंत आसपाव जाता.

भासविज्ञानीक लोकसाहित्याकडेन पळयतना, लोकसाहित्य हें एका समाजांत घोळपी जातींतल्या लोक-भाशेचीं खाशेलपणां समजून घेवपाचें एक माध्यम म्हण पळेतात. भासविज्ञानाचो अभ्यास हो लोकसाहित्या परस तितलोसो पोरणो अभ्यास न्हय. लोकसाहित्यांत लोकांची भास लिपिल्ली आशिल्ल्यान, एका काळार लोकवेद आनी भासविज्ञान हो अभ्यासाचो एकूच फांटो म्हूण मानताले.

”पूर्वपुरातन काळा साकून जरी लोकवेद मनशाचे जिणेंत आसलो तरी शिकपाचो विशय म्हण लोकांक ताची हालींच वळख जाल्या, एकोणिसाव्या शतमानाचे अखेर मेरेन हो विशय भासशास्त्र, मानवशास्त्र, इतिहास, समाजशास्त्र अशा विशयांचो एक पोटविभाग म्हण मानताले.”⁵ (नायक, 1998)

गोंय वेगवेगळ्या जातीन, धर्मान आनी समाजान पातळिल्लें आसा. लोकगितां, लोककाणयो, म्हणी, हुमाणीं, जात्रा-उत्सव, चाली-रिती हे गोंयचे लोकजिणेचे मुखेल घटक जावन पडल्यात. गोंयकारां मदीं हें जें लोक-दायज घोळटा तें खूब पोरणें.

साश्टी वाठाराचो उल्लेख करतात तेन्ना ह्या वाठारांत कोंकणी भास सांबाळपाचो प्रयत्न सकयल्या समाजानूच केला. कोंकणी भाशेचो इतिहास सांगता तसो (प्रकरण 01) इन्क्विजीशनाच्या काळार जेन्ना कोंकणी भास उलोवपाचेर बंदी घातिल्ली आनी पोर्तुगेज भास लोकांनी आपणावची म्हूण फर्माण काडिल्लें तेन्ना खुबशा उच्चवर्गीय लोकांनी कोंकणी भास सोडून दिल्ली. कोंकणी ही ‘कुजनांतली भास’ वा ‘सकयल्या समाजाची भास’ अशें मानताले. साश्टी वाठारांतल्या लोकसाहित्याचें भांडार नीज कोंकणी भाशेंत सांबाळपाचें काम सकयल्या वर्गांतल्या लोकांनी केलां. हे नदरेन कोंकणी भाशेचो साश्टी बोलयेंत खरो अभ्यास करचो आसल्यार तो सकयले समाजांतल्या मोड्यांतल्यान जावंक शकता अशें म्हाका दिसता. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर लोकांपरस साश्टी क्रिस्तांव गावडी जमातीन हें लोकसाहित्य चड प्रमाणान सांबाळ्ळां.

साश्टी वाठारांतल्या क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी हांच्या लोकसाहित्यांतल्यान साश्टी मोडयेचो अभ्यास करूंक येता. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी लोकांच्यो काणयो, खेळांतलीं आनी हेर भुरग्यांली गितां आनी पारखणीं हांचो अभ्यास ह्या प्रकरणांत केला.

लोकसाहित्यांत काणयो, गितां, पारखणीं हांचो आस्पाव जावप खुबूच गरजेचें. कारण तातूंतल्यान गांवगिन्या वाठारांत घोळपी बोलयेचें चित्र काडूंक मेळटा. काळ बदलता, तशीच काळा बरोबर भासूय बदलता आनी म्हत्वाचें म्हणल्यार हे भाशे बरोबर बोलीय बदलता.

लोकसाहित्य हो साहित्याचो एक प्रकार. ह्या लोकसाहित्याचे वेगवेगळे उप-प्रकार आसात. ते म्हणल्यार लोककाणी, लोकगीत, हुमाणीं आदी. आधुनीक कोंकणी साहित्याचो उदेव लोकसाहित्यांतल्यान जाला. भासविज्ञानाच्या अभ्यासा प्रमाण एके भाशेंत पयलीं स्वन तयार जाता. उपरांत ह्या स्वनांच्या आदारान उतरां तयार जातात. उतरांच्या आदारान वाक्प्रचार आनी उपरांत वाक्यां. भाशेचो उदेव जातना ही परंपरा मौखीक परंपरा आसता. उपरांत भास आपली लिखीत परंपरा आपणायता.

लोकसाहित्यांत खंयचो उप-प्रकार पयलीं आयलो तें सांगपाक मेळना. पूण कथेच्या पयलीं लोकगितां आयलीं हें जाणवता. कारण साहित्यशास्त्र अभ्यासक अशें मानतात, भाशेची सुरवात गद्यान जायनासतना पयलीं पद्यान जाली. म्हणटकच हें लोकसाहित्याकूय लागू जाता. लोककाणी जल्मुचे पयलीं लोकगितांचो जल्म जाल्लो जावपाक जाय.

लोकसाहित्य काळा प्रमाण बदलत वता. पोरणी परंपरा आयज आधुनीक काळार उरूंक ना. शिक्षणीक प्रसाराक लागून, शारिकरणाक लागून ह्या लोकसाहित्यांत बदल जाला. म्हणटकच आयज ती पोरणी उतरावळ, पोरणे वाक्प्रचार, पोरणीं वाक्यां, पोरणीं पारखणीं, पोरणीं लोकगितां, पोरण्यो लोककाणयो उरूंक नात. तीं बदलत गेल्यांत.

तशेंच पयलींचे लोक आज उरूंक नात आनी हें मौखीक साहित्य जाल्ल्यान तातूंत बदल जावप शक्य आसा.

6.2. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या मौखीक वाक्प्रचारांचो

अभ्यास

भाशेंत उतरां आनी अर्थपूर्ण वाक्यां खूब गरजेचीं. मनीस उलोवपाक लागलो तेन्ना पयलीं नाद, उपरांत उतरां आनी उपरांत वाक्यां करून उलोवपाक लागलो. पूण वाक्यां करचे पयलीं मनीस वाक्प्रचार करपाक शिकलो. देखून वाक्य बांदावळीचो अभ्यास करचे पयलीं, वाक्प्रचारांचो अभ्यास करप गरजेचें. लोकसाहित्यांत जाल्यार वाक्प्रचारांक खाशेलें म्हत्व आसा.

भासविज्ञान वाक्प्रचारांचो दोन रितींनी अभ्यास करता. 'नाम पदबंध' आनी 'क्रियापद पदबंध'. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्या मोडयांनी हे दोनूय तरेचे वाक्प्रचार घोळटात.

नाम पदबंध

कानपाँट्टो फोडॉप/फोडच्या - कानार थापट मारप

[कानपाँट्टो-ना.] [फोडॉप / फोडच्या-क्रि.]

पाँट फुंटाँप/फुंटच्या - पोटाक भूक लागप

[पाँट-ना.] [फुंटाँप / फुंटच्या-क्रि.]

सोंड फोडॉप/फोडच्या - तोंडार थापट मारप

[सोंड-ना.] [फोडॉप/फोडच्या-क्रि.]

गायन्य बोराँप/बोरच्या - पोट भरप

[गायन्य-ना.] [भोराँप/बोरच्या-क्रि.]

वयल्या वाक्प्रचारांत कानपॉट्टो, पॉट, सॉड आनी गायज्य हीं उतरां नामां. ह्या नामां वांगडा फुंटाँप / फुंटच्या, फोडाँप / फोडच्या आनी बोराँप / बोरच्या हीं क्रियापदां घोळटात. देखून हे वाक्प्रचार, नाम पदबंद वाक्प्रचार जातात.

क्रियापद पदबंद

एँडाँ आँसाँप/ओयच्या - भोंवपा वचप

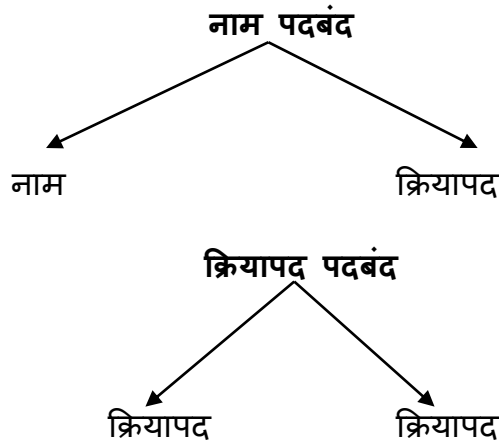
[एँडाँ-क्रि.]

[आँसोप/ओयच्या-क्रि.]

झांकाँण्यो लागॉप/लागच्या - एक सारकें व्हडा व्हडान उलयत रावप

[झांकाँण्यो-क्रि.][लागॉप/लागच्या-क्रि.]

ह्या वाक्प्रचारांत, एँडाँ, झांकाँण्यो हीं उतरां क्रियापदां आसात. जीं, एँडाँप आनी झांकाँप ह्या क्रियापदा वयल्यान तयार केल्यांत. ह्या वाक्प्रचारांत मारप, लागप आनी घालप हींय उतरां क्रियापदां आसात. देखून हे वाक्प्रचार क्रियापद पदबंद जातात.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या, वाक्प्रचारांचो नियाळ केल्यार तांचीं हीं खाशेलपणां दिसतात.

1. आवाजाचेर आदारीत आशिल्ले वाक्प्रचार

कांय वाक्प्रचारांतलीं उतरां आवाजाचें अनुकरण करतात. देखीक

- कुट्ट कोराँप/कोच्या - सोरो पियेवप हो वाक्प्रचार घेवूं येता.

कुट्ट हो आवाज सोऱ्याचो वा उदकाचो घोंट गिळटना असो आवाज येता. ताचे वयल्यान वाक्प्रचारांत कुट्ट म्हणल्यार सोरो ह्या अर्थान वापरला. हें कुट्ट कोरोंप दोनूय मोडयांनी फकत सोरो पितनांच वापरतात. ताचो उदक, च्या, सरबत बी पितना वापर जायना. पूण कुट्टाचें काँट्ट हें उतर चडशें वखद पितनां वापरतात. देखीक, काँट्ट कोन्न पी.

कुट्ट आनी काँट्ट ह्या दोनूय उतरांच्या /क/ स्वनाक लागिल्लो /उ/ कार आनी /ऑ/ कार दोनूय मोडयांनी दोन वेगळ्या संदर्भांचीं उतरां दितात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीरांक आनी गावडी जातींतल्या लोकांक कुट्ट म्हणल्यारूच सोरो आनी काँट्ट म्हणल्यारूच वखद अशें जाता.

- काकाद गालोंप/गालच्या - खूब व्हडा व्हडान हांसप

व्हड-व्हडान हांसतात तेन्ना हांसपाचो आवाज जाता त्या आवाजाक लागून काकाद हें उतर तयार केलां. /का/ /का/ करून हांसप, हाचे वयल्यान 'काकाद घालप' असो ताचो वापर करून उतर तयार जालां.

- रँक मारोंप/मारच्या - बोवाळ मारप

रँक उतर हें व्हड-व्हडान आवाज काडून बोवाळ मारतात ताका म्हणटात. दोनूय मोडयांनी रँक म्हणल्यार मोट्ट्यान आवाज करप असो अर्थ जाता. म्हणल्यार खंयचोय मनीस मोट्ट्यान बोवाळ घालता, तेन्ना ताका रँक मारप म्हणटात. रँक म्हणल्यार हिसपा भायर वचून बोवाळ मारप. आपले कुडींत आसा तितलो सगळो जोर मारून बोवाळप म्हणल्यार रँक घालप.

2. तुळात्मक रितीन वापरिल्ले वाक्प्रचार

- गांट मारप/माच्या- न्हिदप

मनीस जेन्ना झेमो काडटा तेन्ना घांट हालता ताचे भशेन ताची तकली हालता. ताका लागून मनशाच्या तकलेची घांट ह्या वस्तू कडेन तुळा केल्या आनी घांट मारप असो वाक्प्रचार तयार केला.

3. दोनूय मोड्यांनी समानार्थी रितीन घोळपी उतरां.

- सोंड फोडोप/फोडच्या - तोंडार थापटां मारप.

सोंड म्हणल्यार तोंड. सोंड हें उतर चडशें मनशाच्या तोंडाक पाचारपाक वापरतात. तें चडशें जनांवरां खातीर वापरतात. सोंड हें उतर मनशाच्या तोंडांची जनावरांच्या तोंडां कडेन तुळा करपाक वापरलां. ह्या उतराची आनीक एक तरा म्हणल्यार सोंडूक. सोंडूक हें उतर चडशें चलयेच्या तोंडा कडेन तुळा करपाक वापरतात. सोंडूक म्हणल्यार अशी चली जी कोणा कडेन उलोवपाक सोदिना. दोनूय मोडींनी हें उतर ह्या अर्थान घोळटा. सोंडा वयल्यान सोंडूक हें उतर तयार जालां.

4. प्रक्रियेचेर आदारीत वाक्प्रचार

- कुमसार कोरोंप/कोच्या - फुसलावप

क्रिस्तांवां मदीं कुमसाराच्या संस्कारा वरवीं पातकांचो पश्चाताप करूंक जाता आनी भोगसोणें मेळोवं येता अशें मानतात. हे प्रक्रियेंत एक क्रिस्तांव मनीस पाद्रीच्या कांनांत आपणें केल्लें पातक सांगता. ह्या वाक्प्रचारांत कुमसार जावप म्हणल्यार आपलें काम करपाक दुसऱ्या मनशाक फुसलावप. हाका लागून मनीस आपलें काम करपाचें आसा तें दुसऱ्याक सांगतना, तिसऱ्याक कळचें न्हय म्हूण ल्हवू वचून कांनांत सांगता. ताका कुमसार कोरोंप अशें म्हणटात.

- मिटयो मारोंप/माच्या - रुचीन खावप

मनशाक कितेंय खावपाक गोड वा बरें लागलें जाल्यार तो मिटयो मारता. ही प्रक्रिया मनशाच्या तोंडाचेर आदारून केल्ली आसता. देखून मिटयो मारून दाखोवप म्हणल्यार, मनशाक तें आवडलें असो अर्थ जाता. जिबेचो आवाज करून मिट्यो मारपाची प्रक्रिया आसता. उतरांनीं कांय सांगनासतना मनशाक एक पदार्थ कसो लागलो तें सांगपाक जिबेन केल्लो हो मिटयांचो आवाजूच पुरो आसता.

- हॉब्रो गुंतोप/गुंतच्या - खबरो सांगप

गुंथप ही एक प्रक्रिया. फुलांची माळ गुंथप, मोत्यांची माळ गुंथप आदी आसता तशें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी, खबरांचें गुंथप जाता. खबरो गुंथोप म्हणल्यार, एका जाग्यार जें कितें जाता तें वचून दुसरे कडेन सांगप. हांगा फकत एकूच न्हय तर दर एक गजाल वचून दुसरे कडेन सांगप म्हणल्यार हॉब्रो गुंतोप अशे जाता.

5. शिश्टेतर वाक्प्रचार

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी शिश्टेतर उतरां येतलींच. कारण अभ्यासा खातीर घेतिल्लो समाज हो अशिक्षीक समाज आसा. तांच्या ओंठार राग येता तेन्ना वा फकाणां करतात तेन्ना गाळ सवप हें सभावीक आसा. तशेंच साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय वाक्प्रचार घोळटात जांचो अर्थ शिश्टेतर रितींत पडटा. देखीक

1. निदाँ ऑसॉप/ओयच्या - शारिरीक संबंद दवरप.
2. गांड फुंटोप/फुंटच्या - काम करपाक नाका जावप.
3. शेंटां मेजॉप/मेजच्या - झगडपाक तांक आसप.
4. गांड हॉरजॉप/हॉरजॉच्या - कारण नासतनां चाळोवन घालप.

6.3. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या मौखीक पारखण्यांचो

अभ्यास

‘पारखणीं’ म्हणल्यार प्रमाण कोंकणींत ‘उमाणीं’. वेळ पासार करपा खातीर फकाणांनी एका मेकाक तीं घालपाचीं आसतात. ताची जाप मागीर ज्या मनशाक पारखणें घातलां ताणें दिवपाची आसता. पारखणीं हीं कोणूच बरोवन दवरिना. केन्ना केन्ना मेकळो वेळ मेळटा तेन्ना आजी वा आजो वा घरांतलीं जाणटीं ल्हान भुरग्यांक हीं पारखणीं घालतात. पारखणीं ल्हान भुरग्यांचे बुर्देंत भर घालतात. ल्हान भुरगो जितलो पारखण्यांनी सांगपाक घुसपून उरता, तितलो ताच्या मनाचो विकास जाता. कारण पारखणीं मनशाक गिन्यान दितात.

पारखणीं हीं समाजभासविज्ञानाच्या अभ्यासाक खुबूच म्हत्वाचीं. पारखण्यां वयल्यान बोलयेचो थाव घेवपाक मेळटा. पारखणीं जेन्ना आजी वा आजो वा घरांतलो कोणूय मनीस घालता, तेन्ना ताका ते बोलयेंत खाशेल्या उतरावळीचें दर्शन जाताच, ताचे बरोबर बोलयेंतल्या मोडयांचोय विचार जाता. पारखणीं दुसऱ्याक घालतना एक पद्दत आसता. ते पद्दतीचो विचार ह्या अभ्यासांत केला. मोडयेंत उतराचो उच्चार कसो जाता ताचेंय दर्शन हीं पारखणीं घालतना जाता. पारखण्यांत भाशेचें अलंकारीक स्वरूपूय दिसता.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी पारखणीं घालतना, दोन तरांची वाक्यां करून घालतना दिसतात. एक सादें वाक्य करून जाल्यार दुसरें प्रस्न करून विचारतात. देखीक,

साद्या वाक्याच्या रुपांतलीं पारखणीं

1. तांबडो/तामडेंलो गूच काँबो, कांटयांत उबो - ऑनॉस (अनस).
2. एक गोंरांत काड्योच काड्यो - कोंड्यां झाँप.
3. एक चेडो मांयक रोडोयता - पियाव (कांदो).

4. एक चेडॉ मांयक आलुयता - घांट.

प्रस्न स्वरुपांतर्ली पारखणीं

1. एक ओस्त/ओस्तू (वस्त), जाँ काँण कोता (करता) तँक (ताका) ती उजार (उपेग) जायना, जाँ काँण गँता तँकाय बी ती उजार जायना, जाँ काँण उजार कोता (करता) तँक ती चोवपा/चोयच्या (पळोवपाक) मेण्णां. कीत् तें सांग ? - काशांव.

2. ँँक गाँर (घर). ओ गाँरा मुळ्यार (म्हणल्यार) ओ मुण्णा (म्हण्णा) आनी दँरार (दारार) माल्ल्यार दँर काण्णा (दार काडना) कीत तें सांग?- शिमतेर (शिमितेर)

3. तूँय (तुँवें) माक् (म्हाका) गायल्यार, आंव (हांव) तूक् (तुका) गायना. आंय (हांवें)

तूक् गायल्यार तूँ माक गायना. कित तें सांग? - मोतोकाँच (मेल्या उपरांत) फाँडार माती.

4. दा पांयँ, सो दाँळ, तीन ताँडा. काँणाक? - जाँत

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी पारखण्यांची भास शैली काव्यात्मक आसता. ही शैली वापरपाचीं कारणां म्हणल्यार, पारखणीं मनशाचे जिबेर घोळूंक सोंपें जावपाक जाय आनी दुसरें म्हणल्यार मनशाक याद दवरपाक सोंपें पडपाक जाय. देखीक,

1. आरटून चारटून (आर्तून-पर्तून) बांदिलॉ बॉरॉ (भरो) ँँ पारकाँणँ (हुमाणें) काँण सांगाँत (सांगता) तँक (ताका) कालशी बोर (भरप) साँरॉ - शँडॉ.

2. तीन राँदां सायकाँल (सायकल), तेजे बोसला (बसला) मायकल - रांदोण (रांदण).

3. आहा (आसा) मुगँ (म्हज्या) मोनां (मनांत) गात् तुगँ (तुज्या) कानां -

कुमसार.

4. दाँवाँ/दाँयँ दुकोर सालवादोर, मास आहां (आसा) पूण हाड ना, कात आहा पूण ल्होंव ना. - उंडो वा पांव.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय पारखणीं फकत व्हडल्यां खातीरूच घालपाचीं आसतात. कारण तांचो विशय शिश्टेतर रितीचो आसता. पारखणें घालतना तें मनशाच्या मनांत शिश्टेतर अर्थ दिता पूण ताचो अर्थ वेगळोच आसता.

देखीक -

1. बितो गाता आसतांनां दुकांता, बितो गाय्ल मुणटोगोच बॉर दिसोता - आतीक (हाताक) कांकणां घालोप.
2. आयल्या यो कोत तुका - दॅराची हिडी (खिळी) घालोप.
3. पाँटार पाँट बोमल्यां बाँट - दांतें.

6.4. साश्टी क्रिस्तांव बोली: सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या लोकगितांचो अभ्यास

लोकांच्या ओंठांचेर घोळपी गितांक 'लोकगितां' म्हणटात. लोकगितांचो कर्तो नासता. तीं एके पिळगे पासून दुसरे पिळगे कडेन मौखीक स्वरुपांत पाविल्लीं आसतात. अभ्यासकांनी लोकगितांचे वेगळे वेगळे प्रकार केल्यात. ते म्हणल्यार-

1. बाल गितां - 'बाल गितां' हीं गितां ल्हान भुरग्यांक न्हिदोवपा खातीर आवयन गायिल्लीं आसतात. देखीक - आल्लयो.
2. बायलांचीं गितां - थोडीं गितां फकत बायलांनी गावपाचीं आसतात देखीक - धालो, फुगडी.
3. दादल्यांचीं गितां - थोडीं गितां फकत दादल्यांनी गावपाचीं आसतात. देखीक - जत, शिगम्याचीं गितां.
4. थोडीं गितां बायलो आनी दादले हांणी दोगांयनी गावपाचीं आसतात. देखीक - देखणी, मांडो.

साश्टी सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या बाल गितांतली उतरावळ ही खाशेली उतरावळ आसा. ल्हान आसतना, भुरग्याक आजो, आजी, वा आवय-बापायच्या ओंठा वले उतरावळीचें दर्शन हातूंत जाता.

6.4.1. लोकगितांतल्या वाक्यांची रचना

भाशेंत एक उतर, एक वाक्य जावन घोळपाची पद्दत आसा. ही पद्दत साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्या दोनूय मोडयांनी दिसता. ही पद्दत एक तर प्रस्नाची जाप दितना वापरतात वा दुसऱ्या मनशा कडेन उलयतात तेन्ना वापरतात. ही पद्दत साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या बाल गितांतूय दिसता. एक भुरगो दुसऱ्या भुरग्या कडेन प्रस्न करता आनी दुसरो ताची जाप फकत एका उतरान दिता. अशे तरेन तें एक उतराचें वाक्य जावन त्या बाल गितांत घोळटा. देखीक -

उलोवपी 1 - रिखावाला रिखावाला हूंय ओयता?

उलोवपी 2 - मॉडगाँ.

उलोवपी 1 - मॉडगाँ ऑसपा कितू पोयश गेता?

उलोवपी 2 - पॉन्नास.⁶

उलोवपी 1 - मातारे मातारे कित/किद सोदीता?

उलोवपी 2 - सूय/सू...

उलोवपी 1 - ...दूद कित्या/किद्याकू?

उलोवपी 2 - प्युपा/पिच्याकू.⁷

मॉडगाँ आनी सूय/सू हीं उतरां नामां. पॉन्नास हें संख्या-विशेषण आसा. आनी पिवपा/पिच्या हें क्रियापद आसा. दोनूय मोडयांनी एका उतराचीं वाक्यां आसात.

भुरग्यांच्या गितांची वाक्य रचना एक वा दोन उतरांची केल्ली मेळटा. हीं वाक्य रचना यमक अलंकारान जोडिल्ली आसता. देखीक

- म्हातारे म्हातारे
- कित/किद सोदीता?
- सूर्य.
- सूर्य कित्या?/किदया?
- पोती शूपा.
- पोती कित्या?/किदया?
- पोयश गालपा/गालच्या.
- पोयश कित्या?/किदया?
- गाय गेवपा
- गाय कित्या?/किदया?
- दुद काडपा
- दूद कित्या?/किदया?
- प्यूपा
- दुदा पाटी मूत पी⁸

दोन उतरांचीं वाक्यां करतना, दोनूय मोडींनी एक उतर नाम आनी ताका दुसरें क्रियापद लायिल्लें आसता.

6.4. 2. हेर भासांतल्या उतरांच्या आदारान तयार केल्लीं नवीं उतरां

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोड्यांनी कांय उतरां हेर भासांच्या उतरां वयल्यान तयार केल्यांत. देखीक -

रिक्षावाला रिक्षावाला⁹

ऑरेंजवाला आयला¹⁰

रिक्षावाला हें उतर प्रमाण कोंकणींत रिक्षाकार अशें घोळटा. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतूय तें तशेंच घोळटा. पूण बाल गितांत ताचो वापर रिक्षावाला असो घोळटा. वाला हें कूस चडशें मराठी वा हिन्दी भाशेंत घोळटा. ह्या दोनूय भासांनी रिक्षावाला हें उतर रिक्षाकार हाका वापरतात. हें उतर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उश्णें घेतलां. ऑरेंजवाला हें उतर ऑरेंज ह्या इंग्लिशींत वापरांत आशिल्ल्या उतराक वाला हें कूस लावन ऑरेंज फळ विकप्याक ऑरेंजवाला अशें केलां. प्रमाण कोंकणींत ऑरेंज हाका संत्र म्हणटात. प्रमाण कोंकणींत आनी साश्टी बोलयेंत, संत्रांकार हें उतर घोळटा. पूण ताचो बाल गितांत वापर ऑरेंजवाला केलां. हें रिक्षावाला ह्या उतराच्या प्रभावांतल्यान तयार केलां.

6.4. 3. भुरग्यांच्या गितांनी कांय पोर्तुगेज उतरां

‘तांबडे/तामडे तीन पानां

मेजार फुलां

आमचो कीर रॅताँलाँ

फुलांक बेज दिवून ओयताँलाँ.’¹¹

वयल्या बाल गितांत मेजार आनी बेज हीं पोर्तुगेज उतरां घोळटात. मेजार हें पोर्तुगेज उतर आयज कोंकणी भाशीक संस्कृतायेचेंच जावन गेलां. पूण बेज हें उतर साश्टी क्रिस्तांवां भितर चडशें वयल्या वर्गांतल्या लोकाच्या ओंठार पोर्तुगेज उलयतना घोळटा.

6.5. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्यो परंपरीक लोककाणयो

काणी सांगप ही साश्टीकारांच्या दायजाची खूब पोरणी परंपरा. ही परंपरा मनीस कुळा इतलीच पोरणी म्हणल्यार जाता. मनशाक आपल्या मनोरंजना खातीर कितेंय तरी जाय आसता. ते खातीर काणी सांगप ही परंपरा सुरू जाली. काणयो ह्यो देख दिवपी

आसतात. आयकुप्याक शिटूक करतात. कांय काणयो आयकुप्याक हया समाजाची जाणीव करून दितात. लोक-काणयो वेगवेगळ्या विभागांनी वांटू येतात.

1. ल्हान भुरग्यांच्यो काणयो-हयो काणयो चडश्यो देख दिवपी आसतात. हयो काणयो जनावरांच्यो, सुकण्यांच्यो, जीव-जंतूंच्यो आसतात. ल्हान भुरग्याचे मानसीकतायेचो विचार करून हयो काणयो तयार केल्ल्यो आसतात. आजी आपल्या नातरांक सांगतना चडशीं असले तरेच्यो काणयो सांगता.

2. समाजीक काणयो - हयो वाडिल्ल्या भुरग्यांक संवसाराची आनी समाजाची जाणीव करून दिवपी काणयो आसतात. असल्या काण्यांक सामाजीक काणयो अशें म्हणू येता.

मोडयेंतल्या नादांचो खरो थाव घेतलो जाल्यार तो लोक काण्यांनी घेवं येता. लोककाणयेंत मोडी उलयतल्या समाजाचें भाशीक वेगळेपण आनी सारकेपण जाणवता. तें दाखोवपा खातीर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत मेळपी एक काणी दिल्या.

सुनांची काणी¹²

(ही काणी कुडतरी गांवची. हया गांवांत राय तळें आसा. तातूंत दोन फातर आसात. हया गांवांतल्या सुदीर आनी गावडी लोकांकडेन विचारिल्ल्या हया फातरांची काणी हांगा कथन केल्या. ही काणी पयलीं गावडी समाजांतले मोडयेन सांगल्या आनी तीच उपरांत हांवें सुदीर सामाजाच्या मोडयेंत बरयल्या. हे काणयेचो वापर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडी भितर उच्चाराचें वेगळेपण दाखोवपाक उपेग केला.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर लोकांची मोडी

एँक दादल्या सात सून हूंय. त्यो सुनो, काँSSण्ण उदाँ आडूं आँस मुळ्या आँसनाहल्यो हूंय. तँ उब बिंदूल मान्न उदाँ आडपा जाय आहलोलँ. तँक लागीं त्यो आँसनाहल्यो हूंय. मागी दाक्ल सुने काट्टा, तेयेगें बांगार बी गायन, बाँर कोन्न

नेसोयन बिंदूल गेयन सासपायन उदाँ आडपा अँस मुण्टा. तेए उब बिंदूल मान्न,
उदाँ बेगी आड मुण्ण सासपायन सांगलॉलँ. मागी ती ँश कोन्न मुणाँ लागोली हूँय

-

“पाऊलबो उदकां,

पावलें रे मांड

मुगँ बिंदूल बुडाँना

मुगँ बिंदूल बुडाँना.”

ँश मुण्टा. मागी सासपाय तेये तँज्या पोयल्यां उदकां अँस मुण्टा. पूण तेये कँशँ आड
बिंदूल मान्नाका मुण्टा. “ँश कोन्न उबी आनी उदाँ बाँता?” मागी ती आनी मुकार
ओयता आनी मुण्टा -

“पुट्टबो उदकां,

पावलें रे मांड

मुगँ बिंदूल बुडाँना रे मांड

मुगँ बिंदूल बुडाँना रे मांड.”

सासपाय तेये आनी उदकां मुकार अँस मुण्टा. तेयँशँSS कोन्न दांग बोर्, बँड बोर्
उदकां अँस, उबँ बिंदूल मार-आनी उदाँ बेगीन आड मुण्ट हूँय तो. तेदाँ ती मुण्टा -

“उब बिंदूल बुडाँना

उदाँ मँळॉना.”

सासपाय तेये कँशँ उदाँ गे आनी यो मुण्टा. मागी ती मुण्टा,

“बँडबो उदकां पावल रे मांड

मुगँ बिंदूल बुडाँना रे मांड

बिंदूल बुडाँना रे मांड.”

तेदाँ सासपाय रागान मुण्टा,

“उब बिंदूल मार गो राणग्या

उदाँ बेगीन आड.”

“साँगलँ आंग बुडोय कँसांकाँ सान्न आनी कँशँ उदाँ आड.” यँश मुण्टा.

“तँ बाबडँ बुडनासताँ कितकोन्न उदाँ आट्टालँ?” मागी तँ बुडालँ. आनी तँ मागी माँटलँ साळक जालँ. तेयेगँ गो गारा नाहलालँ हूँ. तँगँ गो हूँ राय सिरिशे गँलालँ. ताँ येयल्या हूँ बायल ना. ती हूँ गेल काय मुण ताँ इंचारुं लागलालँ हूँ. तँक तोळ्याकाँ उब बिंदूल मान्न उदाँ आडूँ दाडलालँ. तँ पाँतँ येयलाँ ना मुळ्ळ हूँ. तूँ सोदूँ आँस. मागी ताँ बाळ ओयत हूँ. तँ साळक ताँळे यँता यँता हूँ आनी तँ पोयल्यां ओयता, तँशी ताँ ओयता. ताँ बूड पासूँ तँ पोयल्यां ओयता, आयल्यां येता.

साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडी

एँक दादुल्या सातु सून हूँ. त्यो सून, काँण्णु उदाँ आडूँ आँसु मुळ्या आँसनाय आहलोल्यो हूँ. तँ उदीक, उब बिंदूल मान्नु आडपा जाय आहलोलँ. तेक लागुं त्यो आँसनाय आहलोल्यो हूँ. मागी दाकले सुने काण्णु, तेयेगँ बांगारू बी गायनु, बाँर कोन्नु नेसोयन बिंदूल गेयनु सासपायनु उदीकु आडपा आँसु मुळ्ळे. तेये उब बिंदूल मान्नु, उदीक बेगी आड मुण्णु सासपायनु सांगलालँ. मागी ती एँश कोन्नु मुळ्ळँ लागोली हूँ -

“पावलबो उदीकांतु,

पावलँ रे मांड

मुगँ बिंदूलु बुडॉना

मुगँ बिंदूलु बुडॉना.”

एँश मुण्णु. मागी सासपाय तेये तँज्या पोयल्यां उदीकांतु आँस मुण्टा. पूण तेये कँशँ आड बिंदूल मान्नाक मुण्टा. “एँश कोन्नु उब्यांनी आनी उदीकु बाँता?” मागी ती आनी मुकारू ओयता आनी मुण्टा -

“पुट्रबो उदीकांतु,

पावलँ रे मांड

मुगँ बिंदूलु बुडॉना रे मांड

मुगँ बिंदूलु बुडॉना रे मांड.”

सासपाय तेये आनी उदीकांतु मुकार ऑसु मुण्टा. तँ यँशेंSS कोन्नु दांगक्ट बोर्रु बँड बोर्रु, उदीकांतु ऑसु, उब बिंदूल मान्नु आनी उदीकु बेगीन आड मुण्ट हूय तो. तेदाँ ती मुण्टा

“उब बिंदूल बुडॉना

उदीकु मँळॉना.”

सासपाय तेये कँशँ उदीक गे आनी यॉ मुण्टा. मागी ती मुण्टा,

“बँडबो उदीकांतु पावल रे मांड

मुगँ बिंदूल बुडॉना रे मांड

बिंदूल बुडॉना रे मांड.”

तेदाँ सासपाय रागानु मुण्टा,

“उब बिंदूल मार गो राणग्या

उदीक बेगीनु आड.”

“साँगलँ आंग बुडोय कँसांकाँ सान्न आनी कँशँ उदाँ आड.” यँशें मुण्टा.

“तँ बाबडें बुडनासताँ किदकोन्नु उदीक आडटॉलँ?” मागी तँ बुडॉलँ. आनी तँ मागी माँटँ सालॉक जालँ. तेयेगँ गो गार नाहलॉलॉ हूय. तँगँ गो हूय राय सिरिशेकु गँलॉलॉ. ताँ येयल्या हूय बायलु ना. ती हूय गेल काय मुण्णु ताँ इंचारुं लागॉलॉ हूय. तँक ताँळ्याकाँ उब बिंदूलु मान्नु उदीकु आडुं दाडलॉलँ. तँ पाँतँ येयलॉ ना मुळें हूय. तूँ सोदूँ ऑस. मागी ताँ बाळ ओयत हूय. तँ सालॉक तोळे यँता यँता हूय आनी तँ पोयल्यां ओयता, तेशी ताँ ओयता. ताँ बूळ पासूँ तँ पोयल्यां ओयता, आयल्यां यँता.

प्रमाण कोंकणी

एका दादल्याक सात सूनो खंय. त्यो सूनो, कोण उदक हाडपाक वच म्हणल्यार वचना आशिल्ल्यो खंय. तें उदक, उबें बिंदूल मारून हाडपाक जाय आशिल्लें. ताका लागून त्यो वचना आशिल्ल्यो खंय. मागीर धाखले सुनेक काडून, तिका भांगार घातलें, बरी करून न्हेसोवन बिंदूल घेवून मांवान उदक हाडपाक वच म्हणलें. तिका उबें बिंदूल मारून, उदक बेगीन हाड म्हणून मांवान सांगलें. मागीर ती अशें म्हणपाक लागली खंय -

“पावलभर उदकांत,
पावलें रे मांव
म्हजें बिंदूल बुडना
म्हजें बिंदूल बुडना.”

अशें म्हणटा. मागीर सासपाय तिका आनीक फुडें उदकांत वच म्हणटा. पूण तिका कशेंच आड बिंदूल मारनाका म्हणटा. “अशें उबें रावून आनीक उदक भरता?” मागीर ती आनीक फुडें वता आनी म्हणटा -

“पोंवठभर उदकांत,
पावलें रे मांव
म्हजें बिंदूल बुडना रे मांव
म्हजें बिंदूल बुडना रे मांव.”

मांव तिका आनीक उदकांत फुडें वच म्हणून सांगता. तशी ती झांगडभर, भेंडा मेरेन उदकांत वता. उबें बिंदूल मारून उदक बेगीन हाडपाक सांगता. तेन्ना ती म्हणटा -

“उबें बिंदूल बुडना
उदक मेळना.”

मांव तिका कशेंच उदक घेवून यो म्हण सांगता. मागीर ती म्हणटा,

“भेंडभर उदकांत पावलें रे मांव

म्हजें बिंदूल बुडना रे मांव

बिंदूल बुडना रे मांव.”

तेन्ना मांवान रागान म्हणलें,

“उबें बिंदूल मार गो राणग्या

उदक बेगीन हाड.”

“सगळें आंग बुडय केंसां कडेन सावन आनी कशेंय उदक हाड.” अशें म्हणलें.

“तें बाबडें बुडनासतना कशें उदक हाडटलें?” मागीर तें बुडलें. आनी तें मागीर मोटें साळक जालें. तिचो घोव घरा नाशिल्लो खंय. तिचो घोव खंय राय सिरविसेक गेल्लो. तो आयल्यार खंय बायल ना. ती खंय गेल्या काय म्हणून तो विंचारपाक लागलो खंय. तिका तळ्या कडेन उबें बिंदूल मारून उदक हाडपाक धाडिल्लें. तें परतें आयलें ना म्हणलें खंय. तूं सोदपाक वच. मागीर तो बाबडो वता खंय. तें साळक तडीक येता येता खंय आनी पयस वता, तसो तो वता. तो बुडून वच पासून तें पयस वता, आयल्यान येता.

6.6. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंत सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी शिशू भास शैली⁶

चो व्याकरणी नदरेन अभ्यास

ल्हान भुरग्यांची भास चडशी एका उतरांतल्यान सुरू जाता. जर भुरग्याक आंबो जाय जाल्यार भुरगें सुरवातेक फकत आंबो हें उतर आपल्या ओंठार घडयतलें. हाच्या उपरांत ल्हान भुरगें वाक्प्रचार करपाक सुरू करतलें आनी उपरांत वाक्य तयार करतलें. देखीक-

आंबो - हो भुरग्याच्या उलोवपाचो पयलो पांवडो.

आंबो जाय. - हो भुरग्याच्या उलोवपाच्या विकासाचो दुसरो पांवडो.

म्हाका आंबो जाय. - हो भुरग्याच्या उलोवपांतल्या विकासाचो निमणो पांवडो.

हया निमाण्या पांवड्यार पावतकच भुरगें व्याकरणीक नदरेंतल्यान शुद्ध भास उलोवपाक लागता.

भुरग्याच्या उलोवपाची सुरवात नामांतल्यान जाता. उपरांत नामा बरोबर क्रियापद जोडटा. उपरांत सर्वनामाचो वापर करता. व्याकरणीक नदरेंतल्यान ल्हान भुरग्यांची भास शिकपाची सादी सैमीक पद्दत अशी आसा -

नाम (पयलो पांवडो) --- क्रियापद (दुसरो पांवडो) --- सर्वनाम (तिसरो पांवडो).

ल्हान भुरगें हीं वाक्यां करपाची पद्दत शिकले उपरांत इल्लें इल्लें करून कठीण वाक्यां करपाक शिकता.

सुरवातेक जेन्ना आवय आपल्या भुरग्या कडेन उलयता तेन्ना, साद्या साद्या नादांच्या आदारान उतरां तयार करता. हया उतरांक एक अर्थ आसता. तांकां 'शिशू भास शैली' अशें म्हणटात. साश्टी बोलयेंतल्या क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी शिशू भास शैलीची अशी विभागणी करूं येता.

एकूच नाद दोन फावटी वापर करून तयार केल्लीं उतरां

सा. क्रि. सु. मो	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[काँकाँ]	[काँकाँ]	'rice'
[भाँभाँ]	[भाँभाँ]	'sweet'
[काका]	[काका]	'shit'
[सुसू]	[सुसू]	'pee'
[पांपां]	[पांपां]	'flower'
[दुदू]	[दुदू]	'milk'
[ताता]	[ताता]	'sleep'
[कँकँ]	[कँकँ]	'banana'

दोन वेगळे नाद घेवन तयार केल्लीं उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[तान], [तानी], [दॉक]	[तान], [तानी], [दॉक]	'water'
[मॅमाँ/मॅमँ]	[मॅमाँ/मॅमँ]	'fish'
[कूच]	[कूच]	'injection'
[आपा]	[आपा]	'god'
[आंमां]	[आंमां]	'to eat'
[नानु], [नानी]	[नानु], [नानी]	'name calling'
[बिलू]	[बिलू]	'cat'

दोन नाद जोडून एक उतर तयार करप आनी तेंच उतर आनीक एक फावट परतें जोडून एक उतर करप

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[कुलकुल]	[कुलकुल]	'shiver'
[कुलुकुलु]	[कुलुकुलु]	'tickle'
[कांवकांव]	[कांवकांव]	'crow sound'

तीन अक्षरी उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[पापाँड]	[पापाँड]	'cloths'
[म्यांव]	[म्यांव]	'cat sound'

[डुम्बा]	[डुम्बा]	'to fall'
----------	----------	-----------

आवाजाच्या आदारान तयार केल्लीं उतरां

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[गुरा]	[गुरा]	'sound of a car'
[ब्रूम]	[ब्रूम]	'sound of a bike'
[भुर]	[भुर]	'ride'
[पाँक]	[पाँक]	'horn'

6.7. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी पाचारपी उतरावळीचो व्याकरणी नदरेन अभ्यास

साश्टी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयां-भितरलें एक खाशेलपण म्हणल्यार Calling terms. हे Calling Terms चडशे चाळोवपा खातीर वापरतात. ह्या Calling Terms उतरावळींत एक खाशेलो अर्थ आसा.

कांय अलिंगी उतरां दादल्या खातीर वापरतात.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[बायजुवान] (अ)	[बायजुवान] (अ)	'sissy'
[बायलॉट] (अ)	[बायलॉट] (अ)	'the one who always after girls'

कांय उतरां पुरुशलिंगी आसात तांकां /ई/ कार लावन स्त्रीलिंगी आनी अलिंगी उतरां जातात.

पुरुशलिंग		स्त्रीलिंग		अलिंंग		भाशांश
सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	

सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	
[लेंवटाँ]	[लेंवटाँ]	[लेंवटी]	[लेंवटी]	[लँवटँ]	[लँवटँ]	'glut' (m. f. n.)
[लेंबडाँ]	[लेंबडाँ]	[लेंबडी]	[लेंबडी]	[लेंबडँ]	[लेंबडँ]	'voracious'(m.f.n.)
[आशेचाँ]	[आशेचाँ]	[आशेची]	[आशेची]	[आशेचँ]	[आशेचँ]	'greedy'(m.f.n.)
[पाकलाँ]	[पाकलाँ]	[पाकली]	[पाकली]	[पाकलँ]	[पाकलँ]	'fair' (m. f. n.)
[गिड्डाँ]	[गिड्डाँ]	[गिड्डी]	[गिड्डी]	[गिड्डँ]	[गिड्डँ]	'dwarf' (m.f.n.)

कांय उतरांचें रूप पुरुशलिंगान आनी स्त्रीलिंगान घोळटा, पूण ताचें अलिंगी रूप फकत चाळोवपाचे भाशेंतूच घोळटा.

पुरुशलिंग		स्त्रिलिंग		अलिंग		भाशांश
सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	
सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	
[बोकडाँ]	[बोकडाँ]	[बोकडी]	[बोकडी]	[बोकडूल]	[बोकडूल]	goat (m., f.,n.)
[आवटाँ]	[आवटाँ]	[आवटी]	[आवटी]	[आवटँ]	[आवटँ]	mad (m., f., n.)

एकेच जातींतलीं वेगवेगळीं उतरां, लिंगा प्रमाण घोळटात.

पुरुशलिंग		स्त्रीलिंग		अलिंग		भाशांश
सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	
सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	
[पोणोस]	[पोणोस]	[बोरकोय]	[बोरकोय]	[पोणसूल]	[पोणसूल]	'jack fruit'
[रेडाँ]	[रेडाँ]	[मोश]	[मोश]	[रेडूक]	[रेडूक]	'buffalo' (m.,f)

						'calf' (f)
--	--	--	--	--	--	------------

कांय उतरां तिनूय लिंगांत वापरतात. खंयच्याय लिंगाच्या रुपाक हीं उतरां वापरल्यार तांच्या मूळ रुपांत बदल जायना. तशेंच तांकां कुसूय लागना.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[आपशी]	[आपशी]	'greedy'
[दांतपाड]	[दांतपाड]	'fallen teeth'

कांय पुरुशलिंगी उतरां चल्यांक वा दादल्यांकूच वापरतात.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[बॉटाटॉ]	[बॉटाटॉ]	'potato' fat person
[लापीट]	[लापीट]	'shrewd'
[तामीट]	[तामीट]	'bald'

कांय स्त्रीलिंगी उतरां चल्यांक वा बायलांकूच वापरतात.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[मारीण]	[मारीण]	'basket weaver'
[हारीण]	[हारूट]	'fisher woman'

कांय अलिंगी उतरां बायलांचो बोध करून दिवपी अलिंगी उतरांकूच वापरतात.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[पॅरपॅत]	[पॅरपॅत]	-
[पांपरॅल]	[पांपरॅल]	A girl who is

		always after boys-
--	--	--------------------

कांय उतरां पुरुशलिंगांत वापरतात तांचे स्त्रीलिंग आनी अलिंग एकूच रूप घोळटा.

पुरुशलिंग		स्त्रीलिंग		अलिंग		भाशांश
सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	सा. क्रि.	
सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	सु. मो.	गा. मो.	
[तँटॉ]	[तँटॉ]	[तँटोय]	[तँटोय]	[तँटोय]	[तँटोय]	'tall' (m.,f.,n.)

कांय उतरां, स्त्रीलिंग आनी अलिंगाकूच चाळयताना वापरतात. तांचें पुरुशलिंगी रूप ना.

सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.	भाशांश
[सॉडोक]	[सॉडोक]	'person who don't want to talk to anyone'
[आरकूट]	[आरकूट]	'thin'
[हॉजॉन]	[फॉजॉन]	'fat'
[सुंगॉट]	[सुंगॉट]	'prawn'
[लॅप]	[नॅप]	'sole fish'
[जेटूक]	[जेटूक]	'small'
[चिरमुली]	[चिरमुली]	'small'
[हँतँ]	[हँतँ]	'monkey'

6.8. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंत सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मेळपी रंग

क्र.	सा. क्रि. सु. मो	सा. क्रि. सु. मो. (वाक्यांत)	सा. क्रि. गा. मो	सा. क्रि. गा. मो. (वाक्यांत)	प्र. कों.	भाशांश
1	[काडॅलॉ]	[काडॅ]	[काळॉलॉ]	[काळॅ]	काळो	Black
2	[दाँयॅलॉ]	[दाँयॅ]	[दाँऑलॉ]	[दाँऑ]	धवो	White
3	[तांबडॅलॉ] [राँगता कोर]	[तांबडॅ]	[तामळॉलॉ]	[तामळॅ]	तांबडो	Red
4	[चुट्टे कोर]	[चुट्टे कोर]	[चुट्टे कोर]	[चुट्टे कोर]	पाचवो	Green
5	[ओल्डी कोर]	[ओल्डी कोर]	[ओल्डी कोर]	[ओल्डी कोर]	हळडुवो	Yellow
6	[माँळबा कोर]	[माँळबा कोर]	[माँळबा कोर]	[माँळबा कोर]	निळो	Blue
7	[काती कोर] / [माते कोर]	[काती कोर] / [माते कोर]	[काती कोर] / [माते कोर]	[काती कोर] / [माते कोर]	-	Brown
8	[जांबळी कोर]	[जांबळी कोर]	[जांबळी कोर]	[जांबळी कोर]	जांबळो	Purple
9	[उज्या कोर]	[उज्या कोर]	[उज्या कोर]	[उज्या कोर]	केसरी	Orange
10	[बांगरा कोर]	[बांगरा कोर]	[बांगरा कोर]	[बांगरा कोर]	-	Gold
11	[गाँबरा कोर]	[गाँबरा कोर]	[गाँबरा कोर]	[गाँबरा कोर]	-	Grey
12	[शिब्रॉ]	[शिब्रॉ]	[शिब्रॉ]	[शिब्रॉ]	-	Shaded (usually black and white)
13	[जागोर]	[जागोर]	[जागोर]	[जागोर]	-	bright
14	[जिग्रीफीस]	[जिग्रीफीस]	[जिग्रीफीस]	[जिग्रीफीस]	-	Bright mixed color

6.9. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंत सुदीर आनी गावडी मोडयेंतली स्वनिमीक प्रक्रिया

स्वराचेर स्वर वापरची तरा

अ - काराच्या जाग्या आ - कार लागप. देखीक-

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. घर	गार	गार

स्वर गळून पडपाची तरा

आ - कार गळून पडप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. तुका	तूक	तूक
2. म्हज्या	मूज	मूज
3. तुज्या	तूज	तूज

ओ - कार गळून पडप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. उलो	उल	उल

स्वर लागपाची तरा

ओ - कार लागप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. कळना	कोण्णां	कोयणां
2. बसलो	बोसलॉ	बॉसॉलॉ
3. रांदण	- *	रांदोन्य
4. स	सो	- **
5. मळब	मॉळॉब	मॉळॉब

6. बरें	बाँरें	बाँरें
7. सगळी	सोगली	सोगली
8. कांसव	कांसोळ	कांसोळ

* ओ कार लागना (रान्नी)

** ओ कार लागना (सौव)

ऑ - काराचो वापर

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. घर	घॉर	घॉर
2. अनस	ऑनॉस	ऑनॉस
3. सायकल	सायकॉल	सायकॉल
4. रस्तो	रॉस्तॉ	रॉस्तॉ
5. कळसो	कॉळसाँ	कॉळसाँ

ऐ कार लागप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. कसो	कॅसाँ	कॅसाँ
2. असो	ऐसाँ	ऐसाँ

इ - कार लागप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. सांगलें	सांगीलँ	सांगीलँ
2. मागलें	मागिलँ	मागिलँ

इ - कार ह्या स्वराच्या जाग्यार ए - कार हो स्वर वापरप.

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
-----------	-------------------	-------------------

1. तिचो	तेयेगॅलॉ	तेयेगॅलॉ
2. तिका	तेये	तेये

अ कारान घोळपी प्रमाण कोंकणींतल्या कांय उतरांक साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयेंतल्या उतरांक उ - कार लागता. देखीक -

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. मनशाक	मुनशाक	मुनशाक

आ- काराच्या जाग्या ऍ कार वापरतात.

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. ताका	तॅका	तॅक
2. ताणें	तॅण	तॅण
3. दारार	दॅरार	दॅरार

व्यंजन गळून पळपाची तरा

क - व्यंजन गळून पडप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. उदक	उदॉ	उदॉ
2. चेड्याक	चॅड्या	चॅड्या
3. मावलेक	मावले	मावले
4. आपल्याक	आपल्या	आपल्या

व - व्यंजन गळून पडटा

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. फावटी	पाटी	पाटी
2. घोव	गो	गोव

उतरांनी -र गळून पडटात

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. उरल्यांत	उल्ल्यांय	उल्यांय
2. मारलो	मालो	मालो
3. मारून	मान्न	मान्न

व्यंजनाच्या जाग्यार दुसरें व्यंजन वापरपाची तरा

ख - ह्या व्यंजनाच्या जाग्यार ह - व्यंजनाचो वापर

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. खांदार	हांदार	हांदार
2. खायनाका	हायनाका	हायनाका
3. खावपाक	हावपा	हाच्या
4. खतखतो	हॉरकॉतॉ	हॉरकॉतॉ
5. खंयच्यान	हुंयच्यान	हुंयच्यान
6. खेळटात	हेयटाय	हेयटाय

फ - ह्या व्यंजनाच्या जाग्यार प - व्यंजन वापरतात

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. फावटी	पाटी	पाटी
2. फावडो	पावडो	पावडो

फ - ह्या व्यंजनाच्या जाग्यार ह - व्यंजन वापरतात

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. फाटल्यान	हाटल्यान	हाटल्यान
2. फाटीर	हाटीर	हाटीर

स - ह्या व्यंजनाच्या जाग्यार ह - व्यंजन वापरतात

प्र. को.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. आसा	आहा	आहा
2. आसली	आहल्यो	आहलोल्यो

व - ह्या व्यंजनाच्या जाग्यार य - व्यंजन वापरतात

प्र. को.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. हांवे	आंय	आंय

ळ व्यंजनाच्या जाग्यार ल - व्यंजन वापरतात

प्र. को.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. सगळी	सोगली	सोगली

ड व्यंजनाच्या जाग्यार ढ - व्यंजन वापरतात

प्र. को.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. चडलो	चॉळ्ळो	चॉळ्ळो

व्यंजनाच्या जाग्यार स्वर लागप

र व्यंजनाच्या जाग्यार फुडल्या अक्षराक ओ वा ऑ स्वर लागता

प्र. को.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. परतून	पोत्तून	पोत्तून
2. मरता	माँता	माँता
3. करता	कोता	कोता

व व्यंजनाच्या जाग्यार आ - स्वर लागता

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. वाग	आग	आग
2. वात	आत	आत

व व्यंजनाच्या जाग्यार ओ - स्वर लागता

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. वयर	ओयर	ओयर
2. वयतालो	ओयतालो	ओयतालो

ह - व्यंजनाच्या जाग्यार आ - स्वर लागता

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. हांवें	आंयँ	आंयँ
2. हाडून	आण्ण	आण्ण
3. हाडलीं	आळ्ळीं	आळ्ळीं
4. हासूंक	आंसों(क)	आंसों(क)
5. हालयता	आलयता	आलयता

जोडाक्षराचें व्यंजन जावपाची तरा

न्न - ह्या जोडाक्षराच्या जाग्यार द - ह्या व्यंजनाचो वापर

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. तेन्ना	तँदँ	तँदँ
2. केन्ना	कँदँ	कँदँ

प्रमाण कोंकणींत म्ह - ह्या जोडाक्षराच्या जाग्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत म- व्यंजन पुर्ण जाता आनी जोडाक्षर गळून पडटा. देखीक -

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. म्हाका	माका	माका
2. म्हूण	मुण्ण	मुण्ण

प्रमाण कोंकणींत खुबशीं जोडाक्षरां घोळटात तीं साश्टी सुदीर आनी गावडी मोडयेंत गळूव पडटात. देखीक -

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. गुच्च	गूच	गूच
2. व्हांवता	आंवता	आंवता
3. व्हळ्ळी	ओळ्ळी	ओळ्ळी
4. हया	या	या

प्रमाण कोंकणींत ल्ल - हया जोडाक्षराच्या जाग्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत ल्लें आनी गावडी मोडयेंत लॉल्लें - अशें जाता. देखीक -

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. केल्लें	कॅल्लें	कॅलॉल्लें

प्रमाण कोंकणींत डन - हीं दोन व्यंजना बरोबर येतात तेन्ना तांचें साश्टी सुदीर आनी गावाडा मोडयांत ण्ण- हें जोडाक्षर जाता. देखीक-

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. काडून	काण्ण	काण्ण

प्रमाण कोंकणींत उतराच्या मदीं रल - हीं व्यंजनां वांगडा येता तेन्ना साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत र गळून ल्ल - हें जोडाक्षर घोळटा. देखीक-

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. मारलो	माल्लॉ	माल्लॉ

ल्या जोडाक्षराच्या जाग्यार गॅ कूस लागता

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. आपणाल्या	आपणागॅ	आपणागॅ

कडेन हया कूसाच्या जाग्यार काँ कूस लागता

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. कोल्या कडेन	काँल्याकाँ	काँल्याकाँ
2. राजा कडेन	राजाकाँ	राजाकाँ

सावन हया क्रियापदांच्या जाग्यार साँ कूस लागप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
1. शेजाऱ्यागेर सावन	शेजाऱ्यागेसाँ	शेजाऱ्यागेसाँ
2. भायर सावन	भायरसाँ	भायरसाँ

ची हया कूसाच्या जाग्यार गे कूस लागप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
बायलेची साडी (स्त्री.)	बायलेगे साडी	बायलेगे साडी

चें हया कूसाच्या जाग्यार गॅ कूस लागप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
बायलेचें जोतें (अ.)	बायलेगॅ जाँतॅ	बायलेगॅ जाँतॅ

चो हया कूसाच्या जाग्यार गॅ कूस लागप

प्र. कों.	सा. क्रि. सु. मो.	सा. क्रि. गा. मो.
बायलेचो घोव (पु.)	बायलेगॅ गो	बायलेगॅ गो

6.10. निश्कर्ष

साश्टी क्रिस्तांव बोली ही प्रमाण कोंकणी पासून खुबूच वेगळी बोली. हया बोलयेंतल्या क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी उतरांत आनी उच्चारांत साम्य मेळटा. प्रमाण कोंकणींत खुबशे जे उच्चार घोळटात ते उच्चार साश्टी बोलयेंत बदलतात. साश्टी वाठारांतल्या उलोवपाच्या उच्चारांत हो फरक जाणवता.

साश्टी बोलयेंत सुदीर आनी गावडी हया मोडयांनी वेगवेगळ्या वेवसायांचे लोक रावतात. भास जशी थळा प्रमाण बदलता, समाजा प्रमाण बदलता, धर्मा प्रमाण बदलता, जाती प्रमाण बदलता तशीच वेवसाया प्रमाण बदलता. प्रत्येक वेवसायांत आपली अशी खाशेली उतरावळ आसता. हीच उतरावळ त्या-त्या मोडयेची गिरेस्तकाय जाता.

संदर्भ आनी टिपणी

- ¹ उपचारीक - चडशें उलोवप शाळांनी, माचयेर वा म्हत्वाच्या कार्याक केल्लें उलोवप. हें उलोवप करतना मनीस कसल्याच पोजड्या उतरांचो वापर करिना.
- ² अनुपचारीक - हें उलोवप मनीस आपले आपूण शिकता. भोंवतणचो परीसर उलयता तसो मनीस उलयता. हातूंत पोजड्या उतरांचो वापर चड आसता. असले तरेचें उलोवप चड गांवांनी अशिक्षीत लोकां मदीं चड जाता.
- ³ लोकबिंब, जयंती नायक पां. 02
- ⁴ पळयात : शणै गोंयबाब, येवकार - अध्यक्षांलें उलोवप, पान नं. 123.
- ⁵ पळयात : लोकबिंब, जयंती नायक पा. नं. 08
- ⁶ पळयात : फाटल्यान जोडणी जोडल्या. (पद नं. 1)
- ⁷ पळयात : फाटल्यान जोडणी जोडल्या (पद नं. 5).

⁸ पळयात : वयलोच संदर्भ.

⁹ पळयात : फाटल्यान जोडणी जोडल्या. (पद नं. 1)

¹⁰ पळयात : फाटल्यान जोडणी जोडल्या. (पद नं. 2)

¹¹ लुईजा मारी फेर्नाडीस, पिराय 56, मुशेवाडो, कुडतरी गोंय हांगा रावपी क्रिस्तांव सुदीर जातिंतले बायलेन गायिल्लें पद.

¹² ही काणी, सुकोरिना कायताना मास्कारेन्हेंस, पिराय 51, नामो कामाशेत वाडो, कुडतरी साश्ट गोंय हे गावडी जातीचे बायलेन पयलीं कथन केली. उपरांत हीच काणी कोंयसांव फेर्नाडीस, पिराय 55, नामो वेटणें वाडो, कुडतरी साश्टी गोंय हे सुदीर जातीचे बायलेन कथन केली.

¹³ शिशू भास शैली - Infant-directed speech.

प्रकरण 07

साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या
सुदीर आनी गावडी मोडयांतली परंपरीक
वेवसायांतली उत्तरावळ

प्रकरण 07

साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली

परंपरीक वेवसायांतली उतरावळ

7.1. विशय प्रवेश

7.2. साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली परंपरीक शेती वेवसायांतली उतरावळ

7.3. साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली शेती वेवसायांतली परंपरीक उतरावळ

7.4. निश्कर्श

साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली

परंपरीक वेवसायांतली उतरावळ

7.1. विशय प्रवेश

साश्ट वाठार हो भोव वेवसायीक वाठार. पुरातन काळा पासून हया वाठारांतले लोक आपली जीण वेवसाय-धंद्यांत घालीत आयल्यात.

साश्ट वाठारांत पोर्तुगेजांनी साडेचारशीं वर्सां राज्य चलयलें. ताका लागून हया वाठारांतल्या कोंकणी वेवसायीक उतरावळीचेर खूब बदल जालो. जे वेवसाय साश्टीकारांचे परंपरेचे घटक जावन बसल्यात, त्या परंपरीक वेवसायांनी कोंकणीची साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंतली उतरावळ रिगून उरल्या. वेवसाय जितलो पोरणो तितलीच वेवसायांतली उतरावळूय पोरणी.

साश्टीकारां मदीं मुखेलपणान शेती आनी नुस्तेमारी वेवसाय चलतात. हे वेवसाय चडशे क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी लोक करतात. देखून हया प्रकरणांत हया वेवसायांचे उतरावळीचो अभ्यास करप गरजेचें आसा.

7.2. साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली परंपरीक शेती वेवसायांतली उतरावळ

आ

आजगॉ ना. पु.

अर्थ - भाताची एक जात

सारू. - आजग्या

भो. - आजगॉ (ना. पु.)

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - आजगो

भाशांश - 'name of a variety of rice'

वर्णन - न्हंयचे देगेर आशिल्ल्या शेतांत 'आजगो' हें भात रोयतात. ह्या भाताचें धान लांब जाता. ताका लागून कणसां उदकाक लागनात. कारण ह्या शेतांनी उदक भरिल्लें आसता. धान मोटवें आसत जाल्यार, तें उदकांत बुडटा आनी मागीर भाताक रोव येता. ताका लागून ह्या शेतांनी लांब धान जाता तसलें भात रोवचें पडटा. आजगो ह्या भाताक कूस आसता, जें पांयाक तोपता. तशेंच आजगो हें भात रंगान मात्शे काळशेंय आसता.

आन ना. अ.

अर्थ - भात कांडपाचो जागो

सारू. - आना

भो. - आनां

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - वान (ना. अ.)

भाशांश - 'muller'

वर्णन - जमनीक म्हणल्यार खळार एक बुराक करतात. ताका वान म्हणटात. तातूंत भात घालून कांडल्यार भाताचे तांदूळ जातात. गावडी समाजांतल्या लोकांच्या घरांनी, वानां तांच्या बलकांवांत आसतालीं. हें वान फोवूय करपाक वापरतात. 'वान' हें संस्कृत भाशेंतलें उतर. जाचो अर्थ 'a hole in the wall of a house' असो जाता. पूण हो बुराक वणटीक नासून घराच्या बलकांवार वा खळार करतात.

आड्य ना. स्त्री.

अर्थ - एक प्रकारचें शेत

सारू. - आडये

भो. - आड्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - आडिशेत (ना. स्त्री.)

भाशांश - 'one type of marshy land, used to grow crops'

वर्णन - न्हंयचे वा तळ्या लागीं रोवपाचें एक तरेचें शेत. हें शेत वर्साक दोन फावटी रोवपाक मेळटात. हें शेत आडवें आसता देखून ताका 'आडी शेत' म्हणटात.

आडांव ना. अ.

अर्थ - लुंविल्ल्या धानाचो भरो

सारू. - आडांवा

भो. - आडांवां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - आडंव (ना. पु.)

भाशांश - 'Sheaf'

वर्णन - सुमार वेंगभर धान लुंवून एके कडेन राशीक घालतात. ताका 'आडांव' म्हणटात. आडांव हें उतर 'आड' हाचे वयल्यान आयलां. उबें आशिल्लें धान लुंवून आडवें घालतात, देखून ताका 'आडांव' अशें म्हणटात.

आडास ना. पु.

अर्थ - शेतांतली दुसरी नांगरट

सारू. - आडासा

भो. - आडास

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - आडास (स्त्री.), (सारू. / भो. आडाशे)

भाशांश - 'second ploughing' / 'trimming in field'

वर्णन - शेतांत जोत दोन तरांनी घालतात. एक उबें आनी एक आडवें. आडवें घालतात ताका आडास अशें म्हणटात. आड आनी तास ह्या दोन उतरां वयल्यान आडास हें उतर तयार जालां.

आर्र दिवाँप वा. प्र.

अर्थ - भात आनी पोल वाऱ्याच्या आदारान वेगळें करपाची प्रक्रिया

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - वारो दिवप

भाशांश - 'winnowing'

वर्णन - धानाची मळणी घालतकच, धानाचीं कुस्कुटां, पोल आदी उरतात. तांकां वाऱ्याच्या आदारान वेगळीं करचीं पडटात. ताका 'आर्र दिवाँप' अशें म्हणटात.

इ

इंटी ना. स्त्री.

अर्थ - मूठ भर धान काडून, बांदून केल्लो एक भरो

सारू. - इंटये

भो. - इंटयो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - गोंडो

भाशांश - 'tuft'

वर्णन - मूठभर धान काडून एकठांय करतात आनी ताका चुट्याच्या वायान बांदतात. ताका 'इंटी' म्हणटात. ही इंटी चडशी धानाक एक सुवातेर सावन दुसरे सुवातेर व्हरपाक उपेगाक पडटा.

इळो ना. पु.

अर्थ - शेत लुंवपाचें एक आवत

सारू. - इळ्या

भो. - इळे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - विळो

भाशांश - sickle

वर्णन - शेत लुंवपाक वापरतात ताका विळो म्हणटात. तो चंद्रकोराच्या आकाराचो आसता. ताच्या पोटा वाटेन दांतरां आसतात. हातांत धरूंक ताका लाकडाची मूठ आसता.

उ

उकडोप क्रि.

अर्थ - भात उकडपाची प्रक्रिया

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - उकडप

भाशांश - Process of parboiling the grains'

वर्णन - भात एका भाणांत घालून तातूंत उदक घालतात आनी रान्नीर दवरून, उजो घालून शिजयतात. मागीर भाताची शीर फुंटा. ताका भात उकडप अशें म्हणटात. उकडप हें उतर संस्कृत उतर 'उत्कथ' (Apte, 2009) ह्या उतरा पासून आयलां. जाचो अर्थ उकडप असो जाता.

उबॉण ना. अं.

अर्थ - शेतांत जोत घालपाची प्रक्रिया

सारू. - उबणा

भो. - उबॉणां

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - उबण

भाशांश - the process of first time ploughing the field.

वर्णन - पयल्या पावसांत पयलें जोत घालतात ताका उबॉण म्हणटात. उबॉण हें उतर उब ह्या उतरा वयल्यान तयार केलां. पयल्याच पावसांत जमनी भितर आशिल्ली उब भायर सरता. हें जोत त्याच वेळार घालतात, देखून ताका उबॉण अशें म्हणटात.

उबॉतास ना. पु

अर्थ - शेतांत सरळ उबें जोत घालपाची प्रक्रिया

सारू. - उबॉतासा

भो. - उबॉतासां

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - उबोतास

भाशांश - A process of Ploughing in a straight line.

वर्णन - शेतांत निमाणें फावट उबें जोत घालतात ताका उबॉतास अशें म्हणटात. उबॉतास हें उतर उबॉ आनी तास हाचे वयल्यान तयार जालां. हे उबें जोत घालपाचे प्रक्रियेक उबॉतास अशें म्हणटात.

ओ

ऑर्जे ना. अ

अर्थ - भात भरपाचें एक आवत

सारू. - ऑर्ज्या

भो. - ओर्जी

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - वर्जे

भाशांश - A kind of Bamboo basket used to fill the grains etc.

वर्णन - कोंड्यांच्या वेळांनी विणून केल्लें एक आवत. हें आवत भात भरपा खातीर वापरतात. हातूंत भात भरून तकलेर उकलून व्हरपाक उपेगाक पडटा. वजन ह्या उतरा वयल्यान ऑर्जे (वर्जे) हें उतर तयार केलां. तकलेर वजन भरून व्हरपाचें आवत म्हणल्यार ऑर्जे.

ओळोय ना. स्त्री.

अर्थ - शेतांत माती सपाट करपाचें एक आवत

सारू. - ओळोये

भो. - ओळोयो

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - कुळव

भाशांश - A tool used to level the mud in the field.

वर्णन - शेत कसल्या उपरांत जमीन वयर सकयल जाता ती सारकी सपाट करपाक ओळोय ह्या आवताचो वापर करतात. केन्ना केन्ना ही ओळोय बैल नासल्यार आनी माती मोव आसत जाल्यार ती हातानूच ओडपाची आसता. देखून तिका ओळोय हें नांव पडलां.

ओळोय ना. स्त्री.

अर्थ - तण सुकोवन एकठांय करून दवरपाची एक पद्दत

सारू. - ओळोये

भो. - ओळोयो

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - -

वर्णन - तण सुकोवन तणाचो बोवलो लांबायेन मारतात, ताका ओळोय म्हणटा. बोवलो उबो आसता जाल्यार ओळोय लांब वळून आसता. ताचे वयल्यान ताका ओळोय अशें उतर तयार केलां.

ऑळ ना. स्त्री.

अर्थ - शेतांत थांब मारपाची एक पद्दत

सारू. - ऑळे

भो. - ऑळो

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - plantation of sapling empty areas in the compartments of farm .

वर्णन - जंय चड थांब आसता थंयचें थांब मूठ मारून माती सकट हुमटावन काडटात आनी जंय थांब ना थंय नेटान मोखून मारतात. त्या हुमटोवन काडिल्ल्या मुठभर थांबाक ऑळ म्हणटात. ही ऑळ नेटान थांब ओडून काडचें पडटा देखून ताका ऑळ अशें नांव पडलां.

आं

आंतेर ना. स्त्री.

अर्थ - शेताची मेर तासपाची एक प्रक्रिया

सारू. - आंतेरे

भो. - आंतेऱ्यो

मो. - सु. /गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - A process of cleaning compartments of farm sections from weeds.

वर्णन - शेताची मेर कुणगे भितरल्यान तासतात. ते मेरेक खऱ्यान घावायची पडटा.

ताका आंतेर म्हणटात. आंतेर हें उतर आंतो हाचे वयल्यान आयलां. (पळ्यात आंतो).

आंतो ना. अ.

अर्थ - शेताचे कुणगेचे कोणशे

सारू. - आंत्या

भो. - आंते

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - Corners of the field, where ploughing is not possible.

वर्णन - शेताच्या कोणशांनी जोत पावना. त्या जाग्यांक खऱ्यांनी खणपाचें आसता ताका

आंतो म्हणटात. आंतो हें उतर संस्कृत भाशेंतल्या आतत हया उतरा वयल्यान आयलां.

आतत म्हळ्यार Stretching (as a bow-string) (apte.78).

आंयगाँण ना. अ.

अर्थ - पावसाळो सोंपले उपरांत रोयिल्लें शेत

सारू. - आंयगाँणा

भो. - आंयगाँणां

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - वांयगण

भाशांश - Kharif crop

वर्णन - गोंयांत शेतां दोन रुतुनीं रोयतात. पावस सोंपल्या उपरांत शेत रोयतात ताका

आंयगाँण म्हणटात. हें शेत चडशीं तळ्याचें उदक सोडून रोयतात.

क

कानी ना. स्त्री.

अर्थ - भरो बांदपा खातीर वापरिल्लें एक आवत

सारू. - काने

भो. - कान्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - कानी

भाशांश - bridle rope tied to the crops

वर्णन - कानी ही सोण्णाच्या कात्या पासून तयार करतात. ही शेतांनी भरो बांदपाक

वापरतात. आदल्या काळार वडाचीं पाळां भरे बांदपाक वापरतालीं.

काणोंन ना. पु.

अर्थ - भाताचे तांदूळ करपाक वापरिल्लें एक आवत

सारू. - काणोना

भो. - काणाँण
मो. - सु. / गा.
प्र. कों. - मुसळ
भाशांश - thrashing pestle.

वर्णन - वानांत भात घालून धाडावपाक एक लाकडाचो मोटो दांडो आसता. ताका काणाँण म्हणटात. तो वांटकुळो आसता. काणाँण काणपाक वापरतात, ताचे वयल्यान ताका काणाँण हें उतर पडलां. काण म्हळ्यार, खंडू वा चूर्ण करप. जें आवत हें करता, ताका काणाँण म्हणटात.

कांतूल ना. अ.

अर्थ - शेत लुंवपा खातीर वापरिल्लें एक आवत
सारू. - कांतूला
भो. - कांतूलां
मो. - सु. / गा.
प्र. कों. - कांतूल
भाशांश - Small Sickle

वर्णन - कांतूल हें विळया भशेन आसता पूण ताचो आकार ल्हान. तें चडशें तण कातरपाक वापरतात.

किल्ली ना. स्त्री.

अर्थ - एक प्रकारचें शेताक जावपी दुर्येंस
सारू. - किल्ले
भो. - किल्ल्यो
मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - A type of insect disease which destroys the field.

वर्णन - शेताक कीड लागता. ही कीड लागल्या उपरांत, शेत मदी मदीं लाशिल्ले भाशेन जाता आनी मरता.

कुदोळ ना. पु.

अर्थ - शेतांत वापरपाचें एक आवत

सारू. - कुदोळा

भो. - कुदोळ

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कुदळ (ना. स्त्री.) (सारू. कुदळी) (भो. कुदळ्यो)

भाशांश - hoe

वर्णन - कुदळ पिकासा सारकी आसता. पूण ताका एकूच वाटेन चोंच आसता. ही चोंच रूंद आसता. कुदळ हातांत धरपाक कोंड्याचो दांडो आसता. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडींनी कुदळप म्हळ्यार खंडप अशें जाता. कुदळप हाचे वयल्यान कुदळ हें उतर तयार जालां.

कुंडूल ना. अ.

अर्थ - एक कोंड्याच्या वेळांचें आवत

सारू. - कुंडुला

भो. - कुंडुलां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कुंडुली

भाशांश - Small basket made up of bamboo.

वर्णन - कोंड्याचीं वेळां काडून गोरवांक मळणेच्या वेळार थांब खावचें न्हय म्हूण तोंडाक घालपाक वापरिल्लें एक आवत. कुंडूल हें उतर संस्कृत उतर कंडू हाचे वयल्यान तयार केलां. कंडू म्हळ्यार, to defend or to protect. वेळांचें केल्लें हें कुंडूल, गोरवांक तण खावपाचें आडायता, देखून ताका कुंडूल अशें म्हणटात.

कुंडो ना. पु.

अर्थ - भाताच्या सोलांचो काडून केल्लो पिठो

सारू. - कुंड्या

भो. - कुंडो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कुंडो

भाशांश - bran / chaff.

वर्णन - भात कांडल्या उपरांत भाता पसून तांदूळ वेगळे आनी भाताच्या कल्लाचो बारीक पिठो वेगळो जाता. ताका कुंडो म्हणटात. हें संस्कृत उतर कुंडलना. म्हणल्यार, *Encircling (as a word) to denote that it is to be left out or not considered.* कुंडलना वयल्यान कुंडो हें उतर तयार जालां.

कोंडो ना. पु.

अर्थ - भात घालून दवरपाक कोंड्या पसून केल्ली कूड

सारू. - कोंड्या

भो. - कोंडें

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कडो

भाशांश - a room made up of bamboo to preserve grains.

वर्णन - भात भरपाक कोंड्याच्या वेळांनी केल्ली कूड. तातूंत भितर भात भरतात.

कोंलारें ना. पु.

अर्थ - नडणीचें नांव

सारू. - कोंलारा

भो. - कोंलारें

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - name of a weed

वर्णन - शेतांत जावपी एक प्रकारची नडणी.

कोंणॉस ना. अ.

अर्थ - भाताचें कणस

सारू. - कोंणसा

भो. - कोंणसां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कणस

भाशांश - crop

वर्णन - शेताच्या माथ्यार भाताचें शेवक भायर सरता. ताका कोंणॉस अशें म्हणटात.

संस्कृत भाशेंत कण म्हणल्यार A Grain. ताचे वयल्यान कणस हें उतर तयार जालां.

ग

गुश ना. स्त्री.

अर्थ - तणाचीं बारीक कुसां

सारू. - गुशे

भो. - गुश्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - -

भाशांश - Husk and dust of grains.

वर्णन - भातांत बारीक-बारीक तणाचो कचरो आसता ताका गुश म्हणटात. तो मनशाच्या आंगार पडल्यार आंगाक खरज फुट्टा. संस्कृत उतर घृष्टि म्हणल्यार *Grinding, pounding* हाचे वयल्यान तयार जालां.

च

चाडो ना. पु.

अर्थ - भाताक पांयांनी चाळप

सारू. - चाड्या

भो. - चाडें

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - चाळो

भाशांश - sift

वर्णन - सुकूंक घातिल्ल्या भाताक पांयांनी परत-परत चाळचें पडटा नाजाल्यार भात वतान वयलेवयरूच सुकता. ताका लागून ताका पांयांनी चाडो मारून पोंदचें भात वयर काडचें पडटा.

चाडोप क्रि.

अर्थ - शेतांतली माती चाळप

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - चाळप

भाशांश - leveling

वर्णन - शेताचे कुणगेत वयर सकयल जाल्ली माती एक सारकी करपाची प्रक्रिया

चोरी ना. स्त्री.

अर्थ - भातान एकठांय केल्ली उबी रांक

सारू. - चोरे

भो. - चोऱ्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - trench

वर्णन - निवळी घेवन भात लांब रांकेन एकठांय करप. अश्यो आख्ख्यो भाताच्यो तीन - चार रांको मारतात, तांकां चोऱ्यो मारप म्हणटात. चोरी हें उतर संस्कृत उतर छेदनं म्हणल्यार *Splitting, dividing* हाचे वयल्यान तयार जालां. कारण खळार जें भात सुकूंक घालतात, ताका चोऱ्यो मारून एका मेका पासून वेगळें करतात.

ज

जू ना. अ.

अर्थ - बैलांचे मानेर दवरपाक एक लाकडाचें आवत

सारू. - जुंआ

भो. - जुंआं

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - जूं

भाशांश - Yoke

वर्णन - बैलांचे मानेर दवरपाक लाकडाचें आवत आसता ताका जूं म्हणटात. जूं धनुष्याच्या आकाराचें आसता.

त

तास ना. पु.

अर्थ - जोत घालपाची तरा

सारू. - तासा

भो. - तास

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - तास

भाशांश - ploughing

वर्णन - शेतांत जोत घालतात ताका तास म्हणटात.

तिरीर ना. पु.

अर्थ - एक प्रकारचे नडणीचें नांव

सारू. - तिरिरा

भो. - तिरिर

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - name of a weed

वर्णन - शेतांत जावपी एक प्रकारची नडणी.

तॉरवॉ/तॉरॉ ना. पु.

अर्थ - शेताचो रोंप

सारू. - तॉर्या

भो. - तॉय्ये

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - तरवो

भाशांश - Sapling

वर्णन - एकेच कुणगेंत गच्च बियां घातप आनी उपरांत एकवीस दिसांनी तीं काडून

दुसऱ्या कुणग्यांनी रोवप त्या थांबाक तॉय्यो अशें म्हणटात.

तांब ना. अ.

अर्थ - तरणें शेत

सारू. - तांबा

भो. - तांबां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - थांब

भाशांश - seedling

वर्णन - शेताच्या तरण्या रोंप्याक थांब म्हणटात.

द

दाउण ना. स्त्री.

अर्थ - मळणी घालतना वापरिल्लें एक आवत

सारू. - दाउणे

भो. - दाउण्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - दावणी

भाशांश - area earmarked for grass for cattle.

वर्णन - मळणी घालपाक मदीं म्हेडीक गोरवांक बांदपाक दोर आसता. ह्या दोराच्या एका पोंतार लोखणाचो आटो आसता, तो म्हेडीक घालतात. हें उतर संस्कृत उतर *दाय* ह्या उतरावयल्यान आयलां. जाचो अर्थ *portion*. म्हळ्यार एका अमक्याच जाग्याचेर भोंवपाक गोरवांक बांदतात. देखून ताका *दाउण* अशें नांव पडलें.

दांतो ना. पु.

अर्थ - शेतांत वापरिल्लें एक आवत

सारू. - दांत्या

भो. - दांतें

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - दांतो

भाशांश - tool used in field.

वर्णन - शेतांत वापरपाचें एक आवत. जी फणी सारक्या आकाराची आसता. फणयेक साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी दांतोणी म्हणटात. कारण तिका केंस उगोवपाक दांत आसतात. ह्या दांत्याकूय दांत आसतात देखून ताका *दांतो* हें उतर पडलां.

दांव ना. अ.

अर्थ - शेताची मेर काडून उदकाक उक्ती केल्ली वाट

सारू. - दांवा

भो. - दांवां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - धांव

भाशांश - breach to flow water in the field

वर्णन - कुणगेची मेर मोडटात आनी उदक भायर सोडटात ताका धांव अशें म्हणटात.
कुणगेत उदक चड जाल्यार रोव कुसूंक येता. ताका लागून मेरेक धांव काडचे पडटा.

दोवळो ना. पु.

अर्थ - भात उसपिपाचें एक आवत

सारू. - दोवळ्या

भो. - दोवळे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - दवलो

भाशांश - Ladle/scoop made up of wood or copper.

वर्णन - भाणातलें भात उसपूंक वापरिल्लें आवत म्हणल्यार दोवळो. तो तांब्याचो वा लाकडाचो आसता. भात उकडटकच तें भाणांतलें उसपिपाचें आसता. तें उसपूंक ताचो वापर जाता. दोवळो उतर, संस्कृत उतर *दर्वी* हया उतरा वयल्यान आयलां.

दोंग्रतोंण ना. अ.

अर्थ - एक प्रकारची नडणी

सारू. - दोंग्रतोंणा

भो. - दोंग्रतोंणां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - a name of a weed

वर्णन - शेतांत जावपी एक तरेची नडणी. ही नडणी चड करून दोंगरार रोयिल्ल्या शेतांनी जाता. देखून ताका *दोंग्रतोंण* अशें म्हणटात. दोंग्रतोंण हें उतर दोंगर आनी तण हांच्या आदारान तयार जालां.

नांगोर ना. पु.

अर्थ - शेतांत वापरपाचें एक आवत

सारू. - नांगरा

भो. - नांगार

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - नांगर

भाशांश - plough

वर्णन - नांगर लाकडाचो आसता. ताचेर एक लोखणाची पट्टी आसता. हे पट्टेच्या तोंकाक धार आसता. ती मात्येंत रोमता आनी माती उस्तून उडयता. नांगरप म्हणल्यार कसप. हाचे वयल्यान ह्या आवताक नांव पडलां.

निरमोण ना. अ.

अर्थ - नांगराच्याच एका भागाचें नांव

सारू. - निरमोण्या

भो. - निर्मोणीं

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - नर्मणें

भाशांश - A name of a part of plough

वर्णन - निर्मणें नांगराक जोडिल्लें आसता. तें लाकडाचें करतात. ताचें वयलें तोंक वांकडें आसता. जोत कसपी निरमोण्याचें तोंक आपल्या हातांत धरता.

निंवोण ना. स्त्री.

अर्थ - शेत लुंवपाची प्रक्रिया

सारू. - निंवोणे

भो. - निंवोणां

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - लुंवणी

भाशांश - Harvesting

वर्णन - शेत पिकतकच तें कातरतात. ताका निंवोण अशें म्हणटात.

निवळी ना. स्त्री.

अर्थ - भात एकठावपाचें एक आवत

सारू. - निवळे

भो. - निवळ्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - निवळी

भाशांश - One type of wooden tool

वर्णन - निवळी लाकडाच्या ल्हान फळ्याची आसता. त्या फळ्याक मदीं बुराक करतात आनी त्या बुराकांतल्यान एक कोंड्याची बडी घालतात. निवळी दोन तरांची आसता. एक शेतांतली माती सारकी करपाक वापरतात आनी दुसरी भात एकठांय करपाक. शेतांत वापरपाची निवळी लांब पूण बारीक आसता. भात एकठांय करपाची निवळी ल्हान पूण मोटवी आसता.

नुण्णी ना. स्त्री.

अर्थ - शेतांत जावपी नाका आशिल्लें तण

सारू. - नुण्णे

भो. - नुण्ण्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - नडणी

भाशांश - Weeds

वर्णन - शेतांतलीं नाका जाल्लीं झाडां वा तण काडचें पडटा. ना जाल्यार, शेताक वायटाक पडटा.

नेर ना. पु.

अर्थ - एक प्रकारची नडणी

सारू. - नेरा

भो. - नॅर

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - नेर

भाशांश - A type of weed

वर्णन - शेतांत जावपी एक प्रकारची नडणी.

नोंडॉप क्रि.

अर्थ - शेतांतली नडणी काडपाची प्रक्रिया

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - नडप

भाशांश - Weeding

वर्णन - शेतांत नाका जाल्लें तण काडून उडोवपाची प्रक्रिया.

प

पाजॉण ना. अ.

अर्थ - भाताक रोव येवपाक शिंपपाची तरा

सारू. - पाजणा

भो. - पाजॉणां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पाजण

भाशांश - irrigation

वर्णन - भाताच्या बियांक कोंब येवचो म्हूण उदक घालून तांकां शिंपपाची प्रक्रिया.

पाश्टें न. अ.

अर्थ - माडये पसून केल्लें एक आवत

सारू. - पाश्ट्या

भो. - पाश्टीं

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - A tool made of arecanut plant .

वर्णन- पाश्टें माडये पसून तयार करतात. माडी चिरले उपरांत तिचे दोन कुडके करतात.

त्या कुडक्यांक पाश्टें म्हणटात. शेतांत वयर सकयल जाल्ली जमीन एक सारकी करपाक पाश्टें वापरतात, चड करून आडीच्या शेतांनी पाश्ट्याचो वापरतात.

पांटुलॉ ना. पु.

अर्थ - कोंड्याच्या वेळां पसून केल्लें एक आवत

सारू. - पांटुल्या

भो. - पांटुलें

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पांटलो

भाशांश - A small basket made of bamboo

वर्णन - पांटुलो कौंड्याच्या वेळांचो करतात. तो भात भरपाक वापरतात. संस्कृत उतर पाटलि हाचे वयल्यान तें उतर आयलां.

पॉकळो ना. पु.

अर्थ - एक प्रकारची नडणी

सारू. - पॉकळ्या

भो. - पोकळ

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - One type of weed

वर्णन - शेतांत जावपी एक तरेची नडणी.

पॉल ना. अ.

अर्थ - पोके भात

सारू. - पॉला

भो. - पॉलां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पोल

भाशांश - cereal without grain

वर्णन - पोके भात जातूंत तांदूळ आसना ताका पॉल अशें म्हणटात. पॉके हाचे वयल्यान पॉल उतर तयार जालां.

ब

बिमूट ना. अ.

अर्थ - एक प्रकारची नडणी

सारू. - बिमुटा

भो. - बिमुटां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - Name of a weed

वर्णन - शेतांत जावपी एक तरेची नडणी.

बॅब्याकान ना. पु.

अर्थ - एक प्रकारची नडणी

सारू. - बॅब्याकाना

भो. - बॅब्याकानां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - Name of a weed

वर्णन - एक प्रकारची शेतांत जावपी नडणी.

बोवलां ना. पु.

अर्थ - तण एकठावपाची एक तरा

सारू. - बोवल्या

भो. - बोवलां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - बोवलो

भाशांश - -

वर्णन - भाताचें तण सुकोवन उपरांत सगळें एकठांय करून वाटकुळें दाळून दवरप.

भाण ना. अ.

अर्थ - भात उकडपाचें आवत

सारू. - भाणा

भो. - भाणां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - भाण

भाशांश - A copper vessel

वर्णन - हें भात उकडपाक वापरिल्लें तांब्याचें आवत. आदल्या काळार मातयेचें वापरतालीं. संस्कृत उतर भांडं ह्या उतराच्या आदारान भाण हें उतर तयार जालां.

बॉरों ना. पु.

अर्थ - थांबाचो भरो

सारू. - बॉंच्या

भो. - बॉरें

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - भरो

भाशांश - Bundle

वर्णन - एकठांय केल्लीं पांच-स आडांवां एका दोराक वा वालीक बांदून माथ्यार मारून खडार हाडटात ताका बॉरो म्हणटात.

म

मांड ना. अ.

अर्थ - शेत रोवपाची सुवात

सारू. - मांडा

भो. - मांडां

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - कुणगी

भाशांश - Field

वर्णन - शेत रोवपाची कुणगी. मांड हें चारूय वाटेन मेर घालून करतात. मांडां हीं बरीं मांडून केल्लीं आसतात देखून तांकां मांड हें उतर पडलां.

मिरोलीभाजी ना. स्त्री.

अर्थ - एक प्रकारची नडणी

सारू. - मिरोलीभाजें

भो. - मिरोलीभाज्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - -

भाशांश - Name of a weed

वर्णन - शेतांत जावपी एक तरेची नडणी.

मुण्णी ना. स्त्री.

अर्थ - थांबा पसून भात वेगळावपाची प्रक्रिया

सारू. - मुण्णे

भो. - मुण्ण्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - मळणी

भाशांश - Threshing

वर्णन - शेत मळपाची प्रक्रिया. पयलीं गोरवांची मळणी घालताले. हालिंच्या काळार नवीं माकनां आयिल्ल्या कारणान मळणी करपाची गरज पडना.

मोण ना. पु.

अर्थ - भात मेजपाचें माप

सारू. - मोणा

भो. - मॉण

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मण

भाशांश - Measuring vessel

वर्णन - लाकडाच्या फळ्यांचें एक चौकणाचें माप करतात. ताका मोण म्हणटात.

मोडकूल ना. पु.

अर्थ - तण एकठावपाचें एक आवत

सारू. - मोडकुला

भो. - मोडकूल

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मोडकूळ

भाशांश - A tool used in fields

वर्णन - कोंडयाचे बडयेक मुखार तोंकार एक ल्हान लोखणाचें कॅलें लायिल्लें आसता.

ताका मोडकूल म्हणटात.

मॅर ना. स्त्री.

अर्थ - शेताच्या मांडा भोंवतणची शीम

सारू. - मेरे

भो. - मॅरो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मेर

भाशांश - boundary

वर्णन - कुणगेच्या देगेक, माती घालून उदक भायर वच्चें न्हय म्हूण ल्हान बांद घालतात. कुणग्यांत उदक उरचें म्हूण मेरो घालतात.

मॉरॉड ना. अ.

अर्थ - एक प्रकारचें शेती जमीन

सारू. - मॉरॉड्डा

भो. - मॉरॉड्डां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मरड

भाशांश - a farm land at a height

वर्णन - पावसांत दोंगरार वा हेर सुके जमनीर रोयतात त्या शेतांक 'मॉरॉड्ड' अशें म्हणटात.

मॉल्ल ना. अ.

अर्थ - चुट्टांचें विणून केल्लें एक आवत

सारू. - मॉल्ला

भो. - मॉल्लां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मल्ल

भाशांश - interlaced palm leaf

वर्णन - माडाच्या चुडटाच्यो चुडट्यो विणून मोल्ल करतात. हया मोल्लान भाताक वारें दितात.

रीस ना. स्त्री.

अर्थ - नांगराचो एक भाग

सारू. - रिशे

भो. - रिसो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - रीस

भाशांश - ploughshaft

वर्णन - नांगर आनी बैलांच्या मानेवेल्या जूव जोडपी आवत हाका 'रीस' म्हणटात. ही रीस भिल्ल माडाची करतात.

रोंपणी क्रि.

अर्थ - शेत रोंपपाची प्रक्रिया

सारू. - रोंपणे

भो. - रोंपण्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - रोंपणी

भाशांश - transplantation

वर्णन - तरवो एकवीस दीस जातकच काडून दुसऱ्या कुणग्यांनी रोवपाची प्रक्रिया म्हणल्यार रोंपणी. रोंपो हाचे वयल्यान रोंपणी हें उतर तयार जालां. रोंपो रोयता म्हणल्यार रोंपणी करतात. संस्कृत उतर रोपण हाचे वयल्यान हें उतर आयलां.

रोव ना. पु.

अर्थ - शेतांत रोवपाचें कोंब आयिल्लें बीं

सारू. - रोवा

भो. - रोंव

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - रोव

भाशांश - sprouts

वर्णन - भाताच्या बियांक कोंब येता ताका 'रोव' म्हणटात.

स

सावावप क्रि.

अर्थ - रोंपयाच्या पाळांची माती धुवपाची प्रक्रिया

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - -

वर्णन - थांब काडले उपरांत थांबाच्या पाळांक मातये उदकांत धुवपाची प्रक्रिया म्हणल्यार 'सावावप'.

सुतामॅर ना. स्त्री.

अर्थ - बारीक मेर

सारू. - सुतामेरे

भो. - सुतामॅरो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

वर्णन - शेतांत बारीक मेर आसता तिका सुतामेर अशें म्हणटात. ती लांब आनी बारीक आसता. ही मेर घालपाक सुताचो आदार घेवचो पडटा. देखून तिका सुतामेर अशें म्हणटात.

सूप ना. अ.

अर्थ - कोंड्याच्या वेळांचें एक आवत

सारू. - सुपा

भो. - सुपां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - सूप

भाशांश - winnowing pan

वर्णन - भाताक वारें दिवपाक, भात भरपाक वापरतात तें एक साधन. सूप कोंड्याच्या वेळांनी केल्लें आसता. सूप हें संस्कृत उतर.

सोड ना. पु.

अर्थ - शेतांतले एके नडणेचें नांव

सारू. - सोडा

भो. - सोड

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - Name of a weed

वर्णन - एक तरेची शेतांत जावपी नडणी. ही नडणी थांबा परस व्हडली जाता.

सोरोड ना. अ.

अर्थ - पावसांत रोयतात तें शेत

सारू. - सोरोड्डा

भो. - सोड्डां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - सरड वा सर्द

भाशांश - crops grown in rainy season.

वर्णन - शेत वर्साक दोन फावटी रोयतात. जीं शेतां पावसांत रोयतात तांकां सर्द म्हणटात.

ह

हाजॉन ना. अ.

अर्थ - शेत रोयतात आनी नुस्तें पोसपाक वापरतात तो जागो

सारू. - हाजना

भो. - हाजनां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - खाजन

भाशांश - Mashy land

वर्णन - न्हंयचे देगेर नुस्तें पोसपाचो आनी शेत रोवपाचो जागो.

हांडी ना. स्त्री.

अर्थ - मेजपाचें एक माप

सारू. - हांडी

भो. - हांडयो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - खांडी

भाशांश - kind of measure equal to 20 maunds

वर्णन - मेजपाचें एक प्रक्रिया. वीस मण म्हणल्यायार एक खांडी.

हॅण ना. अ.

अर्थ - शेतांत जावपी एक प्रकारचे नडणेचें नांव

सारू. - हेण्या

भो. - हेण

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - -

भाशांश - name of one type of weed

वर्णन - एक तरेची नडणीं जी शेतांत पसरता.

हॅडावॉप क्रि.

अर्थ - थांब ना थंय मदीं मदीं रोपपाची प्रक्रिया

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - खेळोवप

भाशांश - -

वर्णन - चड आसा थंयचें थांब काडून, शेतांत रोव येनासतना उरला त्या रित्या सुवातांनी रोवपाची प्रक्रिया.

हॉर ना. अ. / पावडॉ ना. पु.

अर्थ - माती एकठांय करपाक वापरिल्लें एक आवत

सारू. - सु. - हॉऱ्या

गा. - पावड्या

भो. - सु. - हॉरीं

गा. - पावडॅ

मो. - सु. - हॉरॅ

गा. - पावडॉ

प्र. कों. - खोरें/फावडो

भाशांश - shovel

वर्णन - शेतांतली माती चाळपाक हें आवत वापरतात. तें पत्र्याचें आसता. हातांत धरपाक ताका एक कोंड्याचो दांडो आसता.

हॉळ ना. अ.

अर्थ - मळणी घालपाचो जागो

सारू. - हॉळा

भो. - हॉळां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - खळ

भाशांश - threshing place

वर्णन - जमीन बरी पेटून, शेण काडून मळणे खातीर तयार केल्ली सुवात. चड करून शेतकाराच्या घरा मुखार ना जाल्यार घरा लागीं आसता.

7.3. साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली नुस्तेमारी वेवसायांतली परंपरीक उतरावळ

आ

आगुळें ना. अ.

अर्थ - दर्यांतल्या एका नुस्त्याचो प्रकार

सारू. - आगुळ्या

भो. - आगुळीं

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - वागुळें

भाशांश - ray

वर्णन - आगुळें हें नुस्तें दोन तरांचें आसता. तें म्हणल्यार 'शेणवाळें आगुळें' आनी 'मोटवाळें आगुळें'. मोटवाळें आसता तें 'साँल्यें' करपाक वापरतात आनी शेणवाळें ताची कडी करतात. हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. ताची वयली कात काळी आनी पोंदाची कात धवी आसता. ताका दोन पाकटे आसतात. एक ल्हान उंदरा सारकी शेंपडी आसता. ताच्या पाकट्यांक जायतीं हाडां आसतात. हें नुस्तें हेर नुस्त्यां परस वेगळें आसता. आगुळें हें लाळेचें नुस्तें. ह्या नुस्त्याचे शेंपडेक कांटो आसता.

आळोय ना. स्त्री.

अर्थ - एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - आळोये

भो. - आळोयो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - आळय

भाशांश - One type of fish

वर्णन - थिगूरा सारक्यो आळोयो आसतात. फक्त आळोयांचें तोंड मातशे बारीक आसता. ह्यो रंगान थिगूरा परस मातश्यो धव्यो आसता.

आंत ना. अ.

अर्थ - नुस्त्याच्यो आंतकोड्यो

सारू. - आंता

भो. - आंतां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - आंत

भाशांश - fish entrails

वर्णन - फक्त बांगड्यांच्या आनी मोरयेच्या आंतकोड्यांक आंतां हें उतर वापरतात.

आंतकोळी ना. स्त्री. / गांयदोळी ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्त्याच्या पोटांतलें

सारू. - सु. - आंतकोळे

गा - गांयदोळे

भो. - सु. - आंतकोळ्यो

गा. - गांयदोळ्यो

मो. - सु. - आंतकोळी

गा. - गांयदोळी

प्र. कों. - आंतकडी

भाशांश - Intestine

वर्णन - हयो नुस्त्याच्या पोटांत आसतात. तांकां आतकड्यो अशेंय म्हणटात. हयो मनीस खायना. ताका लागून त्यो उजरायतना काडून भायर उडयतात. तांकां नुस्त्याच्या पोटांतलें अशेंय म्हणून पाचारतात.

आंयसोळ ना. अ.

अर्थ - तळ्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - आंयसोळा

भो. - आंयसोळां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *One type of fish found in lake*

वर्णन - आंयसोळ हया नुस्त्याचें आंग लाळकेल्लें (थिगुरा सारकें) काळें आसता. तशेंच तीं पळोवपाक आळोयां सारकींच वा थिगुरा भशेन दिसतात.

इ

इपडीझाड ना. अ.

अर्थ - एक तरेचें न्हंये देगेर जावपी झाड

सारू. - *इपडेझाडा*

भो. - *इपडेझाडां*

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *mangrove tree*

इसोण ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - *इसोणा*

भो. - *इसाँण*

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - *विसवण*

भाशांश - *Kingfish*

वर्णन - इसोण हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. दिसपाक रंगान काळो-धवो आसता. आकारान हेर नुस्त्यां परस तो लांब आसता. विसवण कातरपाची एक वेगळीच तरा आसता. हया नुस्त्याक सुवाद बरो आसता.

उजरावप क्रि.

अर्थ - नुस्तें निवळ करपाची प्रक्रिया

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - उजरावप

भाशांश - cleaning of fish

वर्णन - नुस्तें निवळ करतात ते पक्रियेक नुस्तें उजरावप म्हणटात. उजरावप म्हणल्यार नुस्तें बरेंच उदकान धुवून मागीर आदोळेचेर निवळ आनी नितळ करून नुस्त्याच्या पोटांतलें काडचें पडटा. तशेंच ताची गोमटी, पाखटे, शेंपो, खवळां आनी नुस्त्याच्या आंगा भायर आशिल्ले कांटे हें सगळें काडचें पडटा. हाकाच उजरावप अशें म्हणटात.

एल्ली ना. स्त्री.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक नुस्तें

सारू. - एल्ले

भो. - एल्ल्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - वेल्ली

भाशांश - name of a fish found in sea water

वर्णन - हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. तें आकारान ल्हान आनी रंगान धवें आसता. तें वर्साक बाराय म्हयने मेळटा.

ओ

ओंकीर ना. पु.

अर्थ - न्हंयेंत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - ओंकिरा

भो. - ओंकीर

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *name of a fish found in rivers*

वर्णन - ओंकीर हें नुस्तें न्हंयेंत मेळटा. हें नुस्तें फातरांनी रावता. पळोवपाक मातशे मोरये सारकें दिसता. हें नुस्तें लाळेचें आसता.

ऑ

ऑणॉग ना. अ.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एके तरेचें नुस्तें

सारू. - ऑणगा

भो. - ऑणगां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - वणंग

भाशांश - *name of a fish*

वर्णन - ऑणगां हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. हें नुस्तें उदकांत चकचकता.

ऑरबॉल ना. पु.

अर्थ - नुस्तें धरपाचें एक प्रकारचें जाळ

सारू. - ऑरबॉला

भो. - ऑरबॉल

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - हरबल

भाशांश - type of fishing net

वर्णन - ऑरबॉल हें जाळ दोनूय बाजूंनी मनीस धरून ओडटात. हें जाळ उदक कमी आसता त्या जाग्यारूच वापरतात.

क

काड्डू ना. अ.

अर्थ - व्हाळांनी आनी न्हंयेंत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - काड्डूआ

भो. - काड्डुआं

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - काड्डूव

भाशांश - one type of fish

वर्णन - काड्डूव व्हडलीं जातगच पितोळ जातात. तीं आंगान अशीर आसतात. तांचें आंग मातशें लाळकेलें आसता. तांकां एके तरेचो वेगळो वास येता. तीं उजरायतना गोबरांत लोळोवन उजरावचीं पडटात.

कानारो ना. पु.

अर्थ - काड्डूवांचोच एक प्रकार

सारू. - कानार्या

भो. - कानारे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - one type of fish

वर्णन - कानारो हें एक ल्हान नुस्तें. पूण आकारान ल्हान आसलें जाल्यार सुद्धां तें मातशें लांब आसता. हें नुस्तें मोतयाळ नुस्त्या सारकें दिसता. तोंड बारीक आसता. ताचें पोट धवें आनी फाट मातशी रंगीत आसता.

कालूं ना. स्त्री.

अर्थ - एक तरेची मासळी

सारू. - कालवा

भों. - कालवां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कालंव

भाशांश - Oyster

वर्णन - कालवां हीं न्हंयचे आनी तळ्याचे देगेर आशिल्ल्या फातरांनी मेळपी एक तरेची मासळी.

काळुंदोर ना. अ.

अर्थ - एक प्रकारचें न्हंयेंतलें नुस्तें

सारू. - काळुंदोरा

भो. - काळुंदोरां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - काळुंदर

भाशांश - tasty fish from the river

वर्णन - हें नुस्तें खाऱ्या तशेंच साव्या उदकांत मेळटा. हें नुस्तें काळ्या रंगाचें आसता.

काळेबिरमो ना. पु.

अर्थ - न्हंयेंत मेळपी एक एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - काळेबिरम्या

भो. - काळेबिरमे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों.- -

भाशांश - *Small pearl spot*

वर्णन - हें नुस्तें हाताच्या ताळटा येदें आसता. ताका दाट आनी मोटीं खवळां आसतात. ताचें तोंड बारीक, इल्लीशी चोंच कशी आसता. हें नुस्तें काळ्या रंगाचें आसता. हें नुस्तें पांपलेटा सारकें रूंद आसता.

काळ ना. स्त्री.

अर्थ - व्हड जाल्लो काळेबिरमो

सारू. - काळे

भो. - काळो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों.- -

भाशांश - *pearl spot*

वर्णन - काळेबिरमो व्हड जाता तेन्ना ताका काळ अशें म्हणटात.

कांटाळी ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्तें धरपाचें एक जाळ

सारू. - कांटाळे

भो. - कांटाळ्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कांटाळी

भाशांश - *One type of fishing net*

वर्णन - कांटाळी ही तांसांन विणून केल्लें एक जाळ. तें उदकांत सोडटात.

कांटेर ना. अ.

अर्थ - एक प्रकारचें दर्यांत मेळपी नुस्तें

सारू. - कांटेरा

भो. - कांटेरां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *name of a fish*

वर्णन - कांटेर हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. अशें म्हणटात तांचो कांटो पांयांक तोपल्यार पांय सुजतात. कांटो ह्या उतरा वयल्यान ताका कांटेर अशें नांव पडलां.

कांटो ना. पु.

अर्थ - नुस्त्याचें हाड

सारू. - कांट्या

भो. - कांटे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कांटो

भाशांश - *fishbone*

वर्णन - कांटो हो शिंप्यांक, कल्लाचीं नुस्तीं सोडलीं जाल्यार हेर सगळ्या नुस्त्यांक आसता. कांय नुस्त्यांचे कांटे विखाळ आसतात देखीक सांगटाचो, कांट्याळ्याचो, वागुळ्याचो कांटो. जीं नुस्तीं आकारान ल्हान तांचे कांटे बारीक आनी जीं नुस्तीं आकारान व्हड तांचे कांटे मोटे आसतात. पूण मोरयेचो कांटो सगळ्या नुस्त्यांच्या कांट्यां परस वेगळो आसता.

कुल्ली ना. स्त्री.

अर्थ - एक करपाचें नुस्तें

सारू. - कुल्ले

भो. - कुल्ल्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कुल्ली

भाशांश - Crab

वर्णन - कुल्ल्यो दोन तरांच्यो आसतात. एक काळ्यो कुल्ल्यो आनी दुसऱ्यो तांबड्यो कुल्ल्यो. काळ्यो कुल्ल्यो न्हंयेंत मेळटात. कुल्ल्यांचें करप हेर नुस्त्या परस चड घट आसता. काळ्यो कुल्ल्यो रुचीक आसतात. तश्योच त्यो मासान भरिल्ल्यो आसतात. कुल्ल्यां भितर दोन जाती आसता. एक दादलो आनी दुसरी बायल. कुल्ली परती केली आनी तिच्या पोटार कट्टें आसता तें कट्टें लांब आनी बारीक सारकें V आकाराचें आसत जाल्यार ती कुल्ली दादलो आनी तें कट्टें मोटें आसत जाल्यार ती कुल्ली बायल जाता. दुसरी म्हत्वाची गजाल जी बायल दादलो कुल्ले भितर वेगळेपण दाखयता ती म्हणल्यार लाकेचो फरक. बायलेक लाक आसता आनी दादल्याक लाक आसना.

कोबुलें ना. अ.

अर्थ - कुल्ली धरपाचें आवत

सारू. - कोबुल्या

भो. - कोबुलीं

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - कोबलें

भाशांश - tool used to catch crabs

वर्णन - कोबलें हें जाळ आनी आरांवां पसून करतात. पयलीं वारांवांक वाटकुळो आकार दितात. मागीर वारांवांक जाळी विणटात. ताचे उपरांत त्या वारांवांक दोरी बांदतात, अशे तरेन कोबलें तयार करतात. कोबलें कुल्ल्यो धरपाक वापरतात.

कोमीण ना. पु.

अर्थ - तळ्यांतलें एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - कोमीणा

भो. - कोमीण

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - a type of fish found in lake

वर्णन - कोमीण हें नुस्तें तळ्यांत मेळटा. हें नुस्तें पिट्टोळा सारकेंच आसता. ताका खवळां मोटीं आसतात. पिट्टोळ आंगान रूंद आसतात आनी कोमीण अशीर आसतात.

कॉरबॉट ना. अ.

अर्थ - बारीक मिश्र नुस्तें

सारू. - कॉरबॉटा

भो. - कॉरबॉटां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - करबट

भाशांश - Mixed small fishes

वर्णन - करबट, सुंगटां बोरशी भाशेन आसता. हें नुस्तें सगळें बारीक आनी वेग-वेगळ्या तरांचें आसता. बाजारांत जेन्ना असले तरेचें नुस्तें विकपाक येता, तेन्ना ताका कॉरबॉट अशें म्हणटात.

काँराँप ना. अ.

सारू. - काँराँपा

भा. - काँराँपां

मा. - सु. / गा.

प्र. काँ. - करप (hard)

भाशांश - Shell (hard)

वर्णन - करपां कुल्ल्यांक आसतात. कुल्ल्यांच्या आंगा वयलें कट्टें म्हणल्यार करप.

काँल्ल ना. अ.

अर्थ - करप

सारू. - काँल्ला

भा. - काँल्लां

मा. - सु. / गा.

प्र. काँ. - कल्ल (soft)

भाशांश - Shell (soft)

वर्णन - कल्लां हीं सगळ्या नुस्त्यांक आसनात. तीं फकत सुंगटांक आसतात. तीं धव्या रंगाचीं आसतात. तीं सुंगटां निवळ करता आसतना काडचीं पडटात. सुंगटांची कातूच म्हणल्यार काँल्लां आसतात.

काँकाँर ना. अ.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - काँकाँरा

भा. - काँकाँरां

मा. - सु. / गा.

प्र. कों. - कोंकर

भाशांश - a type of fish found in sea

वर्णन - काँकर हें बांगड्या भाशेनूच आसता, पूण मातशे ल्हान आनी रूंद आसता. ताचे फाटीर कांटे आसतात. हें नुस्तें रंगान मातशें हळडुवें दिसता. बांगडे आकारान बारीक आसतात, काँकरां आकारान मातशे रूंद आसतात.

ग

गाबोळी ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्त्यांचीं तांतयां

सारू. - गाबळे

भो. - गाबोळ्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - गाबोळी

भाशांश - spawn of fish

वर्णन - गाबोळी म्हणल्यार नुस्त्यांचीं तांतयां. तीं सगळ्याच नुस्त्यांक आसनांत. व्हडल्या नुस्त्याची गाबोळी भाजून खातात.

गोरांटी (सु.) / गोऱ्याबोडी (गा.) ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्तें धरपाचें एक आवत

गोरांटी (सु.)

गोऱ्याबोडी (गा.)

सारू. - गोरांटे

सारू. - गोऱ्याबोडें

भो. - गोरांट्यो

भो. - गोऱ्याबोड्यो

मो. - सु.

मो. - गा

प्र. कों. - गरी

भाशांश - fishing rod

वर्णन - कोंड्याचे बडयेच्या एका तोंकाक तांस बांदून नुस्तें धरपाक केल्लें एक आवत.

गाळमो ना. पु.

अर्थ - बारीक सुंगटां

सारू. - गाळम्या

भो. - गाळमॅ

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - गालमो

भाशांश - *very small prawns*

वर्णन - गाळमो हीं सुंगटां खूब बारीक आसतात. इंग्लिशींत तांका shrimps अशें म्हणटात. गाळमो हो दोन प्रकारांचो आसता. तांबडो आनी धवो गाळमो. हे प्रकार तांच्या रंगाचेर आदारून केल्ले आसात.

गोबरो ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - गोबच्या

भो. - गोबरे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों.- गबरो

भाशांश - *a type of fish*

वर्णन - गोबरो हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. तें गोबरा रंगाचें आसता. ताका लागून ताका गोबरो हें नाव पडलां. हें नुस्तें आंगान मोटें आसता. तशेंच तें मासानूय भरिल्लें आसता.

गॉरॉ ना. पु.

अर्थ - गरयेचो गरो

सारू. -	गोज्या
भो. -	गोरे
मो. -	सु. / गा.
प्र. कों. -	गरो
भाशांश -	<i>fishing hook</i>

वर्णन - गरयेच्या तांसाक फुडें नुस्तें फारावचें म्हणून गॉरों बांदतात. हो गॉरो लोखणाचो आसता.

च

चिकालो ना. पु.

अर्थ -	न्हंयेंतल्या चिखलांत रोमून रावपी एक नुस्तें
सारू. -	चिकाल्या
भो. -	चिकाले
मो. -	सु. / गा.
प्र. कों. -	चिकालो
भाशांश -	<i>One type of fish found in river</i>

वर्णन - हे नुस्तें चिखलांत रोमून आसता. ताका लागून ताका चिखालो अशें म्हणटात. ताचो रंग काळो आसता.

चिंगूळ ना. स्त्री.

अर्थ -	सुंगटाचो एक प्रकार
सारू. -	चिंगुळे
भो. -	चिंगळो
मो. -	सु. / गा.
प्र. कों. -	चिंगूळ

भाशांश - *Tiger prawns*

वर्णन - ही सुंगटांचीच एक तरा. चिंगूळ हें रंगान काळें आनी धवें अशें दोन प्रकारांनी सांपडटा. चिंगुळेचीं कल्लां धवीं आसत जाल्यार ताका धवी चिंगूळ म्हणटात. जर ताची कल्लां काळीं आसत जाल्यार ताका काळी चिंगूळ म्हणटात.

चीम ना. पु.

अर्थ - गरयेक वापरपाचें एक आवत. जें गरी बुडपा खातीर वापरतात

सारू. - चिमा

भो. - चीम

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - चिम्ब

भाशांश - *sinker*

वर्णन - गरी उदकांत बुडची म्हण तांसाक चिम्ब बांदतात.

चिपाझाड ना. अ.

अर्थ - न्हंयचे देगेर जावपी एक प्रकारचें झाड

सारू. - चिपाझाडा

भो. - चिपाझाडां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *Name of a mangrove tree*

वर्णन - हें झाड न्हंयचे देगेर आशिल्ल्या चिखलांत जाता. ह्या झाडाक गुलाबी रंगाची फुलां जातात. तांच्यो पाकळ्यो बारीक लांब आसतात. ह्या झाडाक गोल आकाराचें फळ जाता. ह्या फळाच्या देंटा कडेन गुलाबी रंग आसता आनी फुडें एक तोंक आसता.

ज

जाककुल्ली ना. स्त्री.

अर्थ - कुल्लेचो एक प्रकार

सारू. - जाककुल्ले

भो. - जाककुल्ल्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - -

भाशांश - a type of crab

वर्णन - हयो कुल्ल्यो आडीच्या शेतांनी मेळटात. हया कुल्ल्यांचे कट्टे चार कोणशांचें आसता. असल्या तरांच्या कुल्ल्यांक जाक कुल्ली अशें म्हणटात.

जॉब ना. पु.

अर्थ - करपाचें एक नुस्तें

सारू. - जॉबा

भो. - जॉब

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - शिनाणी

भाशांश - mussel

वर्णन - हें करप आशिल्लें नुस्तें. जोब तिसऱ्यांच्या जातींतलेंच एक नुस्तें. जॉब लांब आकाराचें आनी ताचें करप कुलेरा सारकें आसता. ताचें करप काळें पांचवें आनी निळें अशें भोवरंगी आसा. जॉब हें फातराक लागिल्लें आसतात.

त

तांवावप क्रि.

अर्थ - गरी करपाची प्रक्रिया

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - -

भाशांश - *Process of preparing a fishing rod*

वर्णन - गरयेक तांस बांदून त्या तांसांची गांठ सुटची न्हय म्हण ताका उज्यान कडयतात. ताका तांवावप म्हणटात.

ताल्लो ना. पु.

अर्थ - दर्यातलें एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - ताल्ल्या

भो. - ताल्ले

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - ताल्लो

भाशांश - *sardine*

वर्णन - ताल्लो हें नुस्तें दोन तरेच्या आकारान मेळटा. एक मोटवें आनी दुसरें लांब. लांब ताल्ले शेपडेन लांब आसतात. म्हूण तांकां शेपे ताल्ले म्हणटात. ह्या ताल्ल्यांक कांटे चड आसतात. मोटवे ताल्ले शेपडेन ल्हान आसतात आनी तांकां कांटे चड आसनात.

तांस ना. पु.

अर्थ - गरी करपाचें एक आवत

सारू. - तांसा

भो. - तांस

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - तांस

भाशांश - *thread like nylon rope*

वर्णन - तांस नायलोन सुता सारको बारीक आसता. ताचो रंग धवो आसता. हो तांस जायत्या कारणाक वापरतात. नुस्तें धरपा खातीर लेगीत तांस वापरतात. नुस्तें गरवपाची बडी आसता ताका हो तांस बांदतात आनी मागीर त्या तांसाक गरो लायतात.

थ

थिगूर ना. पु.

अर्थ - न्हंयेंत, तळ्यांत आनी व्हाळांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - थिगुरा

भो. - थिगूर

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - थिगूर

भाशांश - *name of a fresh water fish*

वर्णन - थिगूराचें आंग जिवाण्या सारकें आसता. ताचें तोंड मोटें रूंद सांगटां सारकें आसता. थिगूर आंगान काळो, ताचें आंग लाळकें, गालपुटांक दोन कांटे आसून शेंपडी हेर नुस्त्या सारकी पूण आकारान गोल तशेंच ताच्या तोंडाक मिश्रय आसतात.

द

दाडी (सु.) ना. स्त्री. / पितडाकाड्डं (गा.) ना. अ.

अर्थ - एक प्रकारचें व्हाळांत मेळपी नुस्तें

दाडी (सु.) पितडाकाड्डं (गा.)

सारू. - दाडी सारू - पितडाकाड्डुआ

भो. - दाड्यो भो. - पितडाकाड्डुंआं

मो. - सु. मो. - गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - a type of fish

वर्णन - दाड्यो काड्डुंवां सारक्योच आसतात. पूण तांच्या आंगार मातशी तांबडी रांक आसता.

दोर्याकुल्ली ना. स्त्री.

अर्थ - दर्यांत मेळपी कुल्ली

सारू. - दर्याकुल्ले

भो. - दर्याकुल्ल्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - दर्या कुल्ली

भाशांश - crab found in sea

वर्णन - हयो कुल्ल्यो पोटान सामक्यो धव्यो आसतात आनी फाटलें करप शेळ्या रंगाचें आसता. असल्या कुल्ल्यांक दर्या कुल्ल्यो अशें म्हणटात. तांचे दोंगे मातशे लांब आनी बारीक आसतात.

दोडयारो ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - दोडयाऱ्या

भो. - दोडयारे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - धड्यारो

भाशांश - name of a fish found in sea

वर्णन - धड्यारो हें नुस्तें पचपचीत आनी आंगान लिबलिबीत आसता. हें नुस्तें दर्यांत, न्हंयेंत, पोंयेंत मेळटा. हया नुस्त्याक चड मास आसता. देखून ताका चड मीठ लावचें पडटा. हें नुस्तें घोस्ताक मातशें उणें आसता. तें रंगान धवें आसता. हया नुस्त्याच्या कपलांत दोन वा तीन धवे ल्हानशे फातर आसतात.

न

नुचोग ना. अ.

अर्थ - सुंगटाचो प्रकार

सारू. - नुचगा

भो. - नुचोगां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - लुचक

भाशांश - Type of prawn

वर्णन - सुंगटाचो एक प्रकार. हया सुंगटाचो कांटो लागल्यार करपता.

प

पागेल ना. अ.

अर्थ - नुस्तें धरपाचें एक जाळ

सारू. - पागॅला

भो. - पागॅलां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पागेल

भाशांश - Type of fishing net

वर्णन - पागेल जाळा सारकेंच आसता. तें शेवटून उदकांत मारतात आनी एका पोंताक धरून ओडटात.

पातोशी (सु.) ना. स्त्री. / पाताशी (गा.) ना. स्त्री.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

पातोशी (सु.)

पाताशी (गा.)

सारू. - पातोशे

सारू. - पाताशे

भो. - पातोश्यो

भो. - पाताश्यो

मो. - सु.

मो. - गा.

प्र. कों. - पाताशी

भाशांश - *name of a fish.*

वर्णन - हें नुस्तें पेड्यां सारकेंच आसता. आकारान रूंद पूण पातळ आसता. ताकाच लागून ताका पातोशी वा पाताशी म्हणटात.

पालांव ना. अ.

अर्थ - नुस्तें आडावपाचें कोंड्याचें आवत

सारू. - पालांवा

भो. - पालांवां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पालांव

भाशांश - *tool made up of bamboo to protect fish*

वर्णन - हें कोंड्याच्या तासून केल्ल्या बड्यांचें आसता. कोंड्याच्यो बड्यो दोराची फांती घालून विणटात. तें पळोवपाक शिंदरे सारकें दिसता. मानशेंतलें उदक भायर वता तेन्ना नुस्तें भायर वचचें न्हय म्हूण हें पालांव लावप जाता.

पांपलीट ना. अ.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एका नुस्त्याचें नांव

सारू. - पांपलीटा

भो. - पांपलीटां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पांपलेट

भाशांश - Pomfret

वर्णन - पांपलीट हें नुस्तें दोन तरांचें आसता. हयो दोन तरा ताच्या रंगाचेर आदारून केल्ल्यो आसता. ते म्हणल्यार धवें पांपलेट आनी काळें पांपलीट. ताचो आकार रूंद आसता.

पितोळ ना. पु.

अर्थ - तळ्यांत वा पावसाळ्यांत व्हाळांत मेळपी नुस्तें

सारू. - पितोळा

भो. - पिताळ

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पिट्टोळ

भाशांश - Kind of fish

वर्णन - हें नुस्तें रंगान धवें आसता. ताची खवळां मोटीं आनी दाट आसतात. तांचे फाटीर एक कांटो आनी पोटार एक कांटो आसता. हें नुस्तें चड करून पावसांत मेळटा. तशेंच तळ्यांनी पोसूंक घातिल्ल्या नुस्त्यांतूय तें आसता. पावसा दिसांनी व्हांवपी व्हाळांनी हें नुस्तें मेळटा. तें शेळो खावन वाडटा. ताका लागून ताच्या मासाक शेळ्याचो वास मारता.

पेडवॉ (सु.) ना. पु. / पेडसुलॉ (गा.) ना. पु.

अर्थ - पेडींचो ल्हान आकार

पेडवॉ (सु.)

पेडसुलॉ (गा.)

सारू. - पेडव्या

सारू. - पेडसुल्या

भो. - पेडवे

भो. - पेडसुले

मो. - सु.

मो. - गा.

प्र. कों. - पेडवो

भाशांश - *clupeid*

वर्णन - पेड हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. ताचो आकार ल्हान आसता तेन्ना ताका पेडवाँ वा पेडसुलॉ म्हणटात.

पेड ना. स्त्री.

अर्थ - एक प्रकारचें दर्यांत मेळपी नुस्तें

सारू. - पेडे

भो. - पेड्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - पेड

भाशांश - *clupeid*

वर्णन - पेडवाँ जेन्ना व्हड जातात तेन्ना ताका पेड अशें म्हणटात.

पोटींग ना. पु.

अर्थ - सुंगटांचो एक प्रकार

सारू. - पोटीगा

भो. - पोटींग

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *a type of prawn*

वर्णन - हो सुंगटाचोच एक प्रकार. हें सुंगट पावसांत मेळटा. हीं सुंगटा मातशीं ल्हान आसतात. पूण पोटान मातशे मोटीं आसतात. गोस्ताक हीं सुंगटां हेर सुंगटां परस

मातशीं वेगळीं आसतात. सुंगटांचीं कल्लां हातान सोपेपणान येतात. पूण पोटींगाचीं कल्लां काडपाक मातशे त्रास जातात. पोटींग चडशे साव्या उदकांत मेळटा.

पोलकूट ना. अ.

अर्थ - लेपाचो गाल

सारू. - पोलकुटा

भो. - पोलकुटां

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - गालपूट

भाशांश - gills

वर्णन - लेपेच्या तोंडा कडेन गालपूट आसता ताका पोलकूट म्हणटात. हातूंतल्यान लेप स्वास घेता.

पोस्त ना. अ.

अर्थ - नुस्त्याचीं पातळ कापां

सारू. - पोस्ता

भो. - पोस्तां

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - पोस्त

भाशांश - slice of fish.

वर्णन - पोस्तां म्हणल्यार जीं व्हड नुस्तीं आसतात तांचे बारीक पातळ कापां करतात तांकां पोस्तां अशें म्हणटात.

फात्रकुल्ली ना. स्त्री.

अर्थ - कुल्लेचो एक प्रकार

सारू. - फात्र कुल्ले

भो. - फात्र कुल्ल्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *a type of crab mostly found in stones*

वर्णन - हयो कुल्ल्यो आडीच्या शेता बांदार फातरांत वा पावसा दिसांनी व्हाळांत व्हांवपी

उदकांतल्या फातरांत मेळटात. ताका लागून तिका फात्रकुल्ली अशें म्हणटात.

फोर् ना. पु.

अर्थ - नुस्त्याची कात

सारू. - फोर्

भो. - फॉर्

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *skin of the fish*

वर्णन - नुस्त्याची कात उजरायतना काडटात तिका फोर् अशें म्हणटात. देखीक लॅपेची

वा मोरयेची कात.

ब

बाकाल्यांव ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्राकारचें नुस्तें

सारू. - बाकाल्यांवा

भो. - बाकाल्ल्यांव

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - बाकाल्यांव

भाशांश - cod fish

वर्णन - हें नुस्तें होच्ची हया नुस्त्या सारकें आसता. पूण रंगान धवें आसता. बोंबीलाच्या आगां सारकें आसता. पूण ताचें आंग बोंबीला इतलेंच मोव आसना.

बाळो ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी नुस्त्याचें नांव

सारू. - बाळ्या

भो. - बाळे

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - बाळो

भाशांश - ribbon fish

वर्णन - बाळो हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. हें नुस्तें दोन तरांचें आसता. रंगाचेर आदारून बाळो दोन प्रकाराचो आसता. धवे बाळे आनी तांबडे बाळे. धवे बाळे पट्या सारके लांब आसतात. ते पळोवपाक धवे आनी मातशे गोबरा रंगाचे आसतात. ते चड करून भाजून खातात. तांबडे बाळे आकारान मोटवे आनी तांबड्या रंगाचे आसतात. ते चड करून पावसाच्या दिसांनी मेळटात. तांबडे बाळे धव्या बाळ्यां परस चड रुचीक आसतात. तांबडे बाळे न्हंयेंत मेळटात. पळोवपाक जिवाण्या भशेन दिसतात.

बोडक ना. अ.

अर्थ - नुस्त्याची तकली

सारू. - बोडका

भो. - बोडकां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - बोडूक

भाशांश - *head of a fish*

वर्णन - बोडूक म्हणल्यार नुस्त्याचें तोंड, तकली, ताचेर नुस्त्याचे दोळे आनी गालपुटां आसतात. बोडूक उजरायता आसतना कातरून भायर उडयतात. बोडूक करपाच्या नुस्त्याक आसना.

बोमील ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - बोमीला

भो. - बोमील

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - बोंबील

भाशांश - *Bombay duck*

वर्णन - बोंबील हें नुस्तें धवें, तशें ताबड्या रंगाचें आसता. ह्या नुस्त्याच्या मासांत खूब उदक आसता. सगळ्या नुस्त्यां परस हें नुस्तें मोव आसता.

बांगडो ना. पु.

अर्थ - एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - बांगड्या

भो. - बांगडे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - बांगडो

भाशांश - *mackerel*

वर्णन - बांगडो हो दर्यांत मेळटा. बांगडो दोन तरेचे आसता. जो व्हड आनी मोटो आसता ताका बांगडो म्हणटात. जो ल्हान आनी बारीक आसता ताका बांगडुली

म्हणटात. बांगड्यांची कात चकचकीत आसता. बांगडो पळोवपाक सामको निवळ आसता.

बांगडुली ना. स्त्री.

अर्थ - ल्हान बांगडो

सारू. - बांगडुले

भो. - बांगडुल्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - बांगडुली

भाशांश - *small mackerel*

वर्णन - बांगडो ल्हान आसतना ताका बांगडुली म्हणटात. बांगडो आनी बांगडुली हांचे भितर कांयच फरक ना. फकत आकाराचेंच वेगळेपण आसा.

बाणशिरें ना. अ.

अर्थ - न्हंयेंत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - बाणशिऱ्या

भो. - बाणशिरीं

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *a type of fish found in rivers*

वर्णन - हें नुस्तें काळे बिरम्या सारकेंच आसता. पूण रंगान धवें आनी मदींच ताच्या आंगार काळ्या रंगाचे तिकले आसतात. ह्या नुस्त्याच्या फाटीर कांटे आसतात. तें आकारान रूंद आसता.

माडोळी ना. स्त्री.

अर्थ - दर्यातलें एक प्रकारचें ल्हान नुस्तें

सारू. - मांडोळे

भो. - मांडोळ्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों - -

वर्णन - मांडोळ्यो हें नुस्तें ल्हान आसता. त्यो रंगान धव्यो आसतात. एप्रील-मे म्हयन्यांत सगळ्या दर्यादेगेर त्यो मेळटात. त्यो मातयेंत हात घालून पोशेवन काडच्यो पडटात.

माणकी ना. स्त्री.

अर्थ - दर्यांत मेळपी नुस्तें

सारू. - माणके

भो. - माणक्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - माणकी

भाशांश - squid

वर्णन - माणक्यो दोन तरांच्यो आसतात. माणक्यांक कालामारी अशेंय म्हणटात. तांचे तोंड पोंदाक आसता. ताका पांच पांय आसतात. तांकां माणक्यांच्यो मिश्यो अशें म्हणटात. तांचे भितर काळें काजळ आसता. त्या काळ्या काजळाक काळकी अशें म्हणटात. माणक्यां भितर एक मुणो आसता. त्या मुण्यांक माणकेचो दांत अशें म्हणटात.

मिठा मारप क्रि.

अर्थ - नुस्त्याक मीठ लावप

सारू. - -

भो. - -

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मिठा मारप

भाशांश - *process of applying salt on fish*

वर्णन - बोंबील, आगुळें, डायना आदी नुस्तीं बरीं धुवून तांकां बरेंच मीठ मारतात हे प्रक्रियेक मिठा मारप अशें म्हणटात. मिठा मारप हें जेन्ना नुस्ते सुकोवपाचें आसता तेन्नाच जाता. ना जाल्यार नुस्ते कडयेन घालतात ताका मिठाक लावप अशें म्हणटात.

मिनीन ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी नुस्ते

सारू. - मिनिना

भो. - मिनीन

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *Name of fish*

वर्णन - मिनीन हें नुस्ते दर्यांत मेळटा. हें नुस्ते पळोवपाक चिकाले ह्या नुस्त्या भशेन दिसता.

मारांड्य ना. स्त्री.

अर्थ - एक प्रकारचें न्हंयचे देगेर जावपी झाड

सारू. - मारांडे

भो. - मारांड्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - Mangrove tree

वर्णन - एक तरेचें झाड जाका ल्हान पानां आसतात.

मिशी ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्त्याच्या तोंडाचे केंस

सारू. - मिशे

भो. - मिश्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मिशी

भाशांश - whiskers

वर्णन - मिश्यो नुस्त्याच्या बोडकाक आसतात. त्यो पळोवपाक लांब आनी बारीक केंसां सारक्यो आसतात. ह्यो मिश्यो चड करून सुंगटांक, थिगुरांक, सांगटांक आसतात.

मेंगोण (कुल्ली) ना. अ.

अर्थ - कुल्लेचो एक प्रकार

सारू. - मेंगोणा

भो. - मेंगोणां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - a type of crab.

वर्णन - जिवणें आपली कात सोडटा, तेच तरेन कुल्ली आपलें कट्टें सोडटा आनीक तिका नवें कट्टें येवपाक लागता. हें नवें आयिल्लें कट्टें मोव आसता. तेन्ना कुल्ले कडेन घास मारपाक जायना. ती मेंगी जाता. देखून तिका मेंगोण अशें म्हणटात.

मोत्याळ ना. पु.

अर्थ - नुस्त्याचें नांव

सारू. - मोत्याळा

भो. - मोत्याळ

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मोतयाळो

भाशांश - name of a fish

वर्णन - मोत्याळ हें वेल्ले भाशेचें नुस्तें मोत्याळ हें नुस्तें ल्हान आकाराचें आसता.

ताका खवळां आसनात. ताचो रंग धवो आनी ताचें तोंड बारीक आसता. हें नुस्तें दर्यांत

तशेंच न्हयेंत मेळटा. दर्यांत मेळटा ताच्या आंगार एक काळी आडी आसता.

मोरी ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्त्याचें नांव

सारू. - मोरये

भो. - मोरयो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - मोरी

भाशांश - shark

वर्णन - मोरी हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. हें नुस्तें लांब आनी बारीक आकाराचें आसता. हें

रंगान गोबरा कोराचें आसता. मोरेची कात काडून ती सोलची पडटा. मोरेची कात

काडपाक खुबच कठीण आसता. तिची कात काडपाची वेगळीच तरा आसता. ती

म्हणल्यार ताचे तकले कडल्यान घावो घालतात आनी दोनूय वाटेन धरून तिची कात

ओडटात. हेर नुस्त्यां सारके मोरयेक बारीक कांटे आसनात. पूण मोरयेक एक लांब

आनी रूंद कांटो आसता. मनशाक फाटीचो कोंडो आसता तसो मोरयेक कांटो आसता.

मोळो ना. पु.

अर्थ - नुस्त्याचें नांव

सारू. - मोळ्या

भो. - मोळे

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - -

भाशांश - name of a fish

वर्णन - हें नुस्तें चिकाल्यां सारकें आसता. रंगान काळें. पूण चिकाल्याचें तोंड मोटें आसता आनी मोळ्यांचें तोंड बारीक आसता.

र

राणो ना. पु.

अर्थ - दर्यांत मेळपी नुस्त्याचें नांव

सारू. - राण्या

भो. - राणे

मो. - सु. / गा.

प्र. को. - राणो

भाशांश - goat fish

वर्णन - राणो हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. ताचो रंग तांबसो आसता. ताका खवळां आसतात. ताची कात मातशी चकचकीत आसता. ताका मातसो हळडुवो रंग मारता. हें नुस्तें चडशें गिमा दिसांनी मेळटा.

राडलूक ना. अ.

अर्थ - एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - राडलुका

भो. - राडलुकां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - name of a fish

वर्णन - हें खंडाज्यांतलें नुस्तें. हें नुस्तें पावसाच्या दिसांनी उदक व्हांवपी खंडाज्यांत जल्मता. तें आंगान मात्शे लाळकें आसता.

रांपोण ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्तें धरपाचें जाळ

सारू. - रांपोणे

भो. - रांपोण्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - रांपण

भाशांश - fishing net

वर्णन - रांपोण म्हणल्यार नुस्तें धरपाचें जाळ.

ल

लाक ना. स्त्री.

अर्थ - कुल्लेची गाबोळी

सारू. - लाके

भो. - लाको

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - लाख

भाशांश - -

वर्णन - कुल्लेक केसरी रंगाची गाबोळी आसता तिका लाख अशें म्हणटात. ही लाख बायल कुल्लेकूच आसता.

लांबारी ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्तें धरपाचें एक आवत

सारू. - लांबारे

भो. - लांबान्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

वर्णन - तांसाक गरो लावन तो तांस सोण्णाक वा लांकडाच्या कुडक्याक घुस्पावून लांबारी तयार करतात. लांबारयेक हांयस लावन, न्हंयेंत मदीं सोडटात. लांबारेक एकूच गोरो आसना, तिका कितलेशेच गोरे आसतात.

लॅप (सा.सु.) / नॅप (सा.गा) ना. स्त्री.

अर्थ - दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - लेपे (सु) नॅपे (गा.)

भो. - लॅपो (सु) नॅपो (गा.)

प्र. कों. - लेप

भाशांश - sole fish

वर्णन - हें नुस्तें दर्यांत मेळटा. हें आकारान ल्हान आनी आंगान पातळ आसता. तिची कात एके वटेन दाट आसता. दाट आशिल्ले कातेचो रंग काळो आसता. दुसरे वटेची कातेचो रंग धवो आसता. ती हेर नुस्त्या भाशेन पेंवना. पूण ती एके वटेन जमनीर घश्टून वता. लॅप ह्या नुस्त्याचें तोंड हेर नुस्त्यां परस वेगळें आसता. तिचें तोंड एके वटेन वांकडें आसता. लॅप न्हंयेंतूय मेळटा पूण तिचो आकार ल्हान आनी आंगान मातशी मोटी आसता.

लॉवॉ (सु.) / नॉवॉ (गा.) ना. पु.

अर्थ - खाजनांनी जावपी एक प्रकारचें तण

सारू. - लॉव्या (सु) नॉव्या (गा.)

भो. - लॉवॅ (सु.) नॉवॅ (गा.)

प्र. कों. - लवो

भाशांश - a type of grass growing in khazan land

वर्णन - खाजनांनी जावपी एक प्रकारचें तण जें व्हड आसता. आदल्या काळार लवो कातरून ताचे पासून शिंदरी करतालीं.

श

शिंपी ना. स्त्री.

अर्थ - तिसरेचें कल्ल

सारू. - शिंपये

भो. - शिंपयो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - शिंपी

भाशांश - Shell fish

वर्णन - तिसऱ्यांच्या करपाक शिंपयो अशें म्हणटात. ह्या शिंपयाचेर वेग-वेगळ्यो आकृतायो आसतात.

शेवटो ना. पु.

अर्थ - न्हंयेंत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - शेवट्या

भो. - शेवटे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - शेवटो

भाशांश - mullets

वर्णन - शेवटो हें नुस्तें दर्यांत तशेंच न्हंयेंत मेळटा. हें नुस्तें आकारान लांब आसता. तशेंच रंगान धवें आसता. ताचें तोंड जिवाण्या सारकें मोटें आसता. तशेंच ताचें आंग धवशें आनी चकचकपी आसता. शेवटो जेन्ना ल्हान बोटा इतलो आसता तेन्ना ताका 'पोल्या बुरांटे' म्हणटात. तो मागीर मातसो व्हडलो जालो म्हणटकच ताका 'बुरांटे' म्हणटात. जेन्ना होच बुरांटे आनीक व्हडलो जाता तेन्ना ताका शेवटो म्हणटात.

शेंप ना. स्त्री.

अर्थ - नुस्त्याचो फाटलो भाग

सारू. - शेंपे

भो. - शेंपो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - शेंप

भाशांश - Tail of a fish

वर्णन - शेंप म्हळ्यार नुस्त्याचो फाटलो भाग वा जिका शेंपडी म्हणटात. नुस्तें उजरायतना ती कातरून भायर उडयतात. जेन्ना नुस्तीं उदकांत आसतात तेन्ना शेंपडेच्या आदारान पेंवतात.

स

सांगॉट ना. अ.

अर्थ - न्हंयेंत आनी दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - सांगटा

भो. - सांगटां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - सांगट

भाशांश - Cat fish

वर्णन - सांगॉट हें नुस्तें दर्यांत, न्हंयेंत आनी तळ्यांत मेळटा. ताचो रंग फाटीर काळो आनी पोटार धवो आसता. ह्या नुस्त्याचें आंग लाळेचें आसता. ताका लागून तें हातींत धरतना निसरता. हें नुस्तें उजरायतना पयलीं हातीक माती वा गोबोर लायतात. सांगटांक फाटीर आनी गालपुटां कडेन कांटे आसतात. ताका लांब मिश्रय आसतात. ताचें बोडूक मातशे जिवाण्या सारकें दिसता. सांगटाचे दोन प्रकार आसात. हे प्रकार सांगटां मेळपी थळांचेर आदारून केल्ले आसतात. ते म्हणल्यार दर्यांतलीं सांगटां आनी साव्या उदकांतलीं सांगटां. दर्यांत मेळपी सांगटां रंगान मातशे धवीं आसतात. साव्या उदकांत मेळपी सांगटांक शेळ्याचो वास मारता.

सिरगोंस (सु.) ना. पु. / चिंजळ (गा.) ना. अ.

अर्थ - सुंगटाचो एक प्रकार

सिरगोंस (सु.)

चिंजळ (गा.)

सारू. - सिरगाँसा

सारू. - चिंजळा

भो. - सिरगाँस

भो. - चिंजळां

मो. - सु.

मो. - गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - type of prawn

वर्णन - हें सुंगट दर्यांत आनी न्हंयेंत मेळटा. गोंयचे सिरगोंस हेर सिरगोंसा परस खूब वेगळे आसता. हें मोटें सुंगट आनी ताची तकली ताच्या आंगा परस मोटी आसता. ताच्या तोंडाक लांब मिश्रयो आसता. ताका कुल्ले सारके दोन दोंगे आसतात. पूण हे दोंगे बारीक आनी लांब आसतात.

सुंगॉट ना. स्त्री.

अर्थ - न्हंयेंत आनी दर्यांत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें

सारू. - सुंगटा

भो. - सुंगटां

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - सुंगट

भाशांश - prawn

वर्णन - सुंगट हें न्हंयेंत आनी दर्यांत मेळपी नुस्तें. सुंगटाक कांटो आसना. ताच्या तोंडाक मिशी आसता. सुंगटां दोन तरांचीं आसतात. ज्या सुंगटाचे कट्टे काळे आसता ताका 'काळे काँट्ट्या सुंगॉट' आनी ज्या सुंगटाचे कट्टे धवे आसता ताका 'दाँय काँट्ट्या सुंगॉट' म्हणटात.

सुंगटां बोरोश ना. स्त्री.

अर्थ - सुंगटांची रास

सारू. - सुंगटां बोरोशे

भो. - सुंगटां बोरोश्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - सुंगटां भरस

भाशांश - mix fish

वर्णन - जेन्ना सुंगटां विकपाक घालतात, तेन्ना तीं एक बोरोशेन म्हणल्यार राशीन घालतात. ह्या सुंगटां बोरोशेंत बारीक बारीक हेर नुस्तींय मिश्रीत आसतात. ताका सुंगटां बोरोश म्हणटात.

सुड्डो ना. पु.

अर्थ - ल्हान कुल्ली

सारू. - सुड्ड्या

भो. - सुड्डे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - -

भाशांश - *very small crab*

वर्णन - कुल्ली ल्हान बारीक आसता तिका सुड्डो म्हणटात.

ह

हारो ना. अ.

अर्थ - *सुकयल्लें नुस्तें*

सारू. - *हान्या*

भो. - *हारें*

मो. - *सु. / गा.*

प्र. कों. - *खारें*

भाशांश - *dry fish*

वर्णन - मिठाक मारिल्लें नुस्तें बरेंच वतांत सुकयतात. तें सुकले उपरांत ताका खारें म्हणटात. तें खार आसता, देखून ताका खारें हें नांव पडलें.

हुबो ना. पु.

अर्थ - *करपाचें एक नुस्तें*

सारू. - *हुब्या*

भो. - *हुबे*

मो. - *सु. / गा.*

प्र. कों. - *खुबो*

भाशांश - *Shell fish*

वर्णन - हुबे हे तिसरे सारकेंच आसता, पूण आकारान मोटें. ताका करप आसता. **होचची**

ना. स्त्री.

अर्थ - *न्हंयेंत मेळपी एक प्रकारचें नुस्तें*

सारू. - होच्चे

भो. - होच्च्यो

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - खर्ची/खरची

भाशांश - *a type of fish found in rivers*

वर्णन - हें नुस्तें आंगान लांब आसता. ताचो रंग मात्सो मातये सारको आसता. पूण मदीं मदीं मातशे काळे अशे पाठ आसता. ताच्या आंगां परस ताचें तोंड मोटें आसता. तशेंच ताचें आंग मातशे वाटकुळें आसता. होच्ची मातशी व्हड जाता तेन्ना ताका होच्यो म्हणटात.

होच्यो ना. पु.

अर्थ - व्हड होच्ची

सारू. - होच्च्या

भो. - होच्चे

मो. - सु. / गा.

प्र. कों. - खरचो

भाशांश - *a type of fish found in rivers*

वर्णन - (पळयात होच्ची)

होवळ ना. अ.

अर्थ - नुस्त्याचे कातीर आशिल्लीं खवळां

सारू. - होवळा

भो. - होवळां

मो. - सु. / गा.

प्र. कौं. - खवळ

भाशांश - scale

वर्णन - नुस्त्याच्या आंगाचेर वा कातीचेर हीं हॉवळां आसतात. होवळां हीं नुस्तें उजरायतनां आदोळेचेर उजरावन काडचीं पडटात.

7.4. निश्कर्श

साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी हया दोन मोडयांनी उतरावळीचो अभ्यास जाला. हयो दोनूय मोडी उलोवपी लोक शेती आनी नुस्तेमारी वेवसाया कडेन लागीं आसात. साश्टी सुदीर आनी गावडी हांच्या दोनूय वेवसायीक उतरावळीं भितर फरक मेळना.

प्रकरण 08

समारोप आनी निश्कर्श

प्रकरण 08

समारोप आनी निश्कर्श

8.1. विशय प्रवेश

8.2. कोंकणी भाशेची फाटभूंय

- 8.3. समाजभासविज्ञानीक, बोलीविज्ञानीक नदरेन साश्टी बोलयेच्या सुदीर आनी गावडी मोडयांचो अभ्यास
- 8.4. स्वनीम - विचार : साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं निरिक्षणां
- 8.4.1. प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं वेगळेपणां
- 8.4.2. दोनूय मोडयांतल्या स्वनीमां भितरलीं वेगळेपणां
- 8.5. पद-विचार : साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांचीं खाशेलपणां
- 8.5.1. प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं वेगळेपणां
- 8.5.2. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मेळपी पद-विचारांचीं वेगळेपणां
- 8.6. साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतलें मौखीक साहित्य
- 8.7. साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली वेवसायीक उतरावळ
- 8.8. कांय निरिक्षणां

प्रकरण 08

समारोप आनी निश्कर्श

8.1. विशय प्रवेश

‘साश्टी क्रिस्तांवांची बोली: सुदीर-गावडी मोडयांच्या संदर्भात भाशाशस्त्रीय अभ्यास’ हया विशया वयल्या हया प्रकल्पाचो मुखेल हेतू कोंकणी भाशेंतल्या साश्टी क्रिस्तांव बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं सारकेपणां आनी वेगळेपणां दाखोवपाचो आसलो. साश्टी ही कोंकणीची भुगोलीक बोली जी गोंयच्या दक्षीण वाठारांतल्या साश्टी म्हालांत घोळटा. समाजीक नदरेन हे बोलयेचें वयल्या समाजाची आनी सकयल्या समाजाची बोली अशें वर्गीकरण करूं येता. सकयले समाजाचे बोलयेंत साश्टी बोलयेचे सुदीर मोडी आनी गावडी मोडी अशीं वर्गीकरण करूं येता. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी हयो दोनूय मोडी साश्टी वाठारांतलो सकयलो समाज उलयता. वयल्या समाजांतल्या लोकांचे मोडयेचो आनी पोर्तुगेज भाशेचो प्रभाव हया दोनूय मोडयांनी खूब प्रमाणांत दिसता. कांय शेंकड्यां पयलीं हे दोनूय समाज हया वाठारांत आशिल्ल्या हेर वयल्या समाजा कडेन मिश्रीत जायनासले. देखून साश्टींत वयल्या आनी सकयल्या समाजांत भाशेचो खूब फरक मेळटा. दोनूय समाजांची भास आनी संस्कृताय तांचे अस्मितायेची कुरु आसा.

सुदीर आनी गावडी दोनूय जाती जरी सकयल्यो मानल्यो जाल्यार सुद्धां दोनूय जातीं भितर फरक आसा. हया दोनूय जातीं भितर सुदीर जात ही आपणाक गावडी पासून वयली मानता. सुदीर आनी गावडी हया दोनूय समाजां भितर एक फरक मेळटा तो तांच्या जेवणां-खाणांचे पद्दतींत. गावडी गार, मानगें, रान दुकर हांचें मास खातात. पूण हें मास सुदीर लोक खायनात. गावडी स्वताचें काम स्वताच करतात. तांकां दुसऱ्या मानायांची गरज लागना. पूण सुदीर समाज मात गावडी समाजाचेर अवलंबून रावता. सुदीरांच्या शेतांनी, बांदकामाच्या कामांनी गावडी समाज काम करता. गावडी समाज आपूण स्वता आपल्या शेतांत काम करता. गावडी समाज मातये कडेन चड संबंदीत आसा. शेतां रोवप, भाजी पालो पिकोवप आदी कामां ते करतात. तांच्या घरची मुखेल येणावळ हातूंतल्यानूच मेळटा.

8.2. कोंकणी भाशेची फाटभूंय

हया संशोधन प्रकल्पाच्या दुसऱ्या प्रकरणांत कोंकणी ही आधुनीक इंडो-आर्य भाशे कुळांतली भास म्हणपाचें सिद्द जाता. संस्कृत ही तिची आवय जाल्यार मराठी आनी गुजराती ह्यो तिच्यो भयण भासो.

कोंकणी ही 'कोंकण' प्रांतांतली भास. 'कोंकण' ह्या नांवा वयल्यान 'कोंकणी' नांवाचो जल्म जालो. इतिहासीक कारणांक लागून आयज कोंकणी भाशेचो वाठार दाखयतात तेन्ना तो मालवण ते कारवार मेरेनूच दाखोवंचो पडटा. कोंकणाचे वेगवेगळ्या काळार वांटे केल्ले मेळटात. हातुंतलो 'मद्य कोंकण' होच आयज कोंकणी भाशेचोच वाठार जावन उरला. 'कोंकण', 'कोंकणे' आनी 'कोंकणी' हीं तिनूय उतरां एका मेका कडेन नातें दाखयतात. हाचे वयल्यान कोंकणी हें नांव कोंकणा वयल्यान पडलां म्हणपाचें सामकें सिद्द जाता. कोंकणाची भास कोंकणी जरी म्हणली जाल्यार लेगीत कोंकणांत अस्तित्वांत आशिल्ल्या हेर भासांचेर अन्याय जातलो. देखून कोंकण हो भोवभाशीक वाठार आसा म्हणपाचें सिद्द जाता. ह्या वाठारांत कोंकणी, मराठी आनी कन्नड ह्यो तीन भासो मुखेलपणान चलतात. कोंकण वाठारांतल्या हेर भासां परस कोंकणी भास फाटीं उरपाक गोंयचो इतिहास कारणीभूत आसा. कोंकणीक खंयच्याय राज्याचो राजाश्रय मेळिल्लो जाल्यार तिचो आयज इतिहास वेगळो आसता आशिल्लो. आयज कोंकणी खातीर गोंय हें केंद्र थळ हे नदरेन घोळटा. ज्यो गोंयच्यो शिमो आमी आयज मानतात त्यो फकत पोर्तुगेजांनी आपल्या ताब्यांत घेतिल्ल्या वाठाराच्यो आसात. देखून गोंया भायलो कोंकणी उलोवपी वाठार ह्या केंद्र थळा पासून पयस उरला.

कोंकणी भास केन्ना जल्माक आयली हें सांगूक येना पूण अदमासान तिची पयली लिखित कुरु णवव्या शेंकड्यांत मेळटा. ताचे पयलीं कोंकणी ही कितलीशींच वर्सां मौखीक रुपान घोळणुकेंत आशिल्ली. कोंकणी साहित्याची पयली रचना मिशनरी पाद्रींनी

लिप्यांतर केल्ल्या रामायण आनी महाभारत ग्रंथांच्या रुपान मेळटा. ताचे पयलीं कोंकणी भाशेंत साहित्य आशिल्लें म्हणपाचें अजून हाताक सांपडूंक ना. फकत मेळटा तें संत नामदेवाचे गवळणीच्या रुपान काव्य आनी हेर कांय बारीक कुरवो. देखून कोंकणी भाशेचो मुळावो साहित्यीक इतिहास अर्दकुटो उरता. रामायण आनी महाभारताच्या आदारान विचार केलो जाल्यार कोंकणी भाशेंत पयलीं साहित्य आशिल्लें हें जाणवता.

8.3. समाजभासविज्ञानीक, बोलीविज्ञानीक नदरेन साश्टी बोलयेच्या सुदीर आनी गावडी मोडयांचो अभ्यास

ह्या प्रबंधाच्या तिसऱ्या प्रकरणांत, कोंकणी ही एक परिपूर्ण भास म्हणपाचें सिद्ध जाता. कारण भासविज्ञान खंयचीय भास म्हूण मानतलें जाल्यार ते भाशेक बोलयो आसपाक जाय अशें मानता. ह्या प्रकरणांत कोंकणीच्या प्रादेशीक तशेंच समाजीक बोलयांचें चित्रण केलां. कोंकणी बोलयांचो इतिहास तेराव्या शेंकड्यांत सावन दाखोवपाक मेळटा. हाचे वयल्यान कोंकणीच्यो ज्यो गोंयांतल्यो बोलयो दाखयल्यात त्यो खूब पोरण्यो बोलयो. तांकां धायेक शेंकड्यांचो इतिहास आसा. पोर्तुगेज गोंयांत येवचे पयलीं कोंकणीच्यो बोलयो विकसीत जाताल्यो.

कोंकणीच्यो गोंय आनी गोंया भायर कितल्योशोच बोलयो मेळटात. ह्या प्रबंधाच्या अभ्यासाक साश्टी बोली घेतल्या. कारण साश्टी बोली ही कोंकणीची एक पोरण्यांतली पोरणी बोली आसा. जेन्ना गोंयांत पोर्तुगेज आयले तेन्ना बारदेशी आनी साश्टी बोलयांचो विकास जावपाक लागलो. पोर्तुगेज काळार साश्टी बोली जितली विकसीत जाली तितली बारदेशी जावपाक पावली ना. कारण ह्या दोनूय वाठारांनी दोन वेगळ्या पंथांचे मिशनरी आपलो धर्मांतर करपाचो वावर करताले. तातूंत फ्रान्सिस्कन मिशनरी बारदेसाक जाल्यार जेजुईत साश्टी वाठारांत. ह्या दोनूय मिशनरीं भितर जेजुईतांनी कोंकणीचो वावर चड केला. तांचें साहित्य हें साश्टी कोंकणी मोडयेंत

उजवाडाक आयिल्लें. तांणी साश्टी बोलयेंत धर्मीक साहित्या बरोबर व्याकरणां आनी शब्दकोशूय रचले.

इन्क्वजीशनाचो काळ हो कोंकणी भाशेचेर आनी साहित्याचेर आयिल्लें काळें यूग आसा. ताचो परिणाम साश्टी बोलयेचेरूय जालो. देखून जेन्ना पोर्तुगेजांनी कोंकणीचेर बंदी हाडली तेन्ना साश्टी बोलयेंतल्या साहित्याचेरूय बंदी पडली. मिशनरी पाद्रींनी सुरवातेच्या काळार जें म्हत्व साश्टी बोलयेक दिल्लें तें देंवलें. इन्क्वजीशनाच्या काळा उपरांत 19व्या शेंकड्यांत कोंकणीची बारदेशी बोली वयर चडली. पूण ती पुराय रितीन प्रमाण रूप आपणावपाक पावली ना. कारण ह्याच काळार शणै गोंयबाब कोंकणी भाशेची सेवा करपाक फुडें आयलो. तो अंत्रुजी बोलयेन बरयतालो. तेन्ना अंत्रुजी बोली फुडें आयली.

कोंकणी भाशेच्यो बोलयो जावपाक भुगोल आनी समाज हीं दोन मुखेल कारणां आसात. पूण ह्या दोनूय कारणां बरोबर गोंयचो इतिहासूय तितलोच कारणीभूत आसा. गोंयांत येवन राज्य करपी राजवटकी आनी इन्क्वजीशनाक लागून कोंकणी लोक हेर शेजारी वाठारांत वचून रावले आनीक थंय त्या वाठाराचे भाशेचो प्रभाव पडून तांची नवी बोली तयार जाली.

कोंकणी बोलयांचो समाजीक नदरेन विचार केलो जाल्यार, कोंकणीच्या बोलयांचो धर्म आनी जाती प्रमाण मोडी तयार जातात. साश्टी वाठारांत धर्म आनी जाती प्रमाणांतूय समाजीक बोलयो मेळटात.

8.4. स्वनीम-विचार : साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं निरिक्षणां

8.4.1. प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं वेगळेपणां

- प्रमाण कोंकणींत, मदलो धांकतो /अ/ स्वर घोळटा तो साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळना. ह्या स्वराचे सुवातेर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी फाटलो धांकतो-मदलो /ओ/ वा फाटलो उकतो-मदलो /ऑ/ वा फुडलो धांकतो-मदलो /ए/ स्वर घोळटा. देखीक - [अनस] (प्र. कों.) [ऑनॉस] (सा. क्रि. सु. गा. मो.).
- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /ओ/ हो फाटलो, धांकतो-मदलो स्वर उतराचे निमाणें घोळना. ताचे जाग्यार /ऑ/ फाटलो, उकतो-मदलो स्वर घोळटा. देखीक गोब्रो (प्र. कों.) गॉब्रॉ (सा. क्रि. सु. गा. मो.). प्रमाण कोंकणींत ऑ हो उतराच्या निमाणेकडेन लिखित स्वरूपांत घोळना. तो ओ असोच बरोवपाचो आसता. पूण मौखीक स्वरूपांत ओ असोच घोळटा. देखीक लिखित स्वरूप गोब्रो (प्र. कों.), मौखीक स्वरूपांत गॉब्रॉ (प्र.कों.).
- प्रमाण कोंकणींत घोळपी कांय उतरां देखीक, [मामागेर], [मांयगेर] घोळटात तीं साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी त्या उतरांचे निमाणें /र/ कूस गळून पडून तीं [मामागे], [मांयगे] अशीं घोळटात.
- प्रमाण कोंकणींत उतराचे सुरवातेक /वा/ येता ताच्या जाग्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत /आ/ येता. देखीक [वाग] (प्र. कों.) [आग] (सा. क्रि. सु. गा. मो.), [वारें] (प्र. कों.) [आरें] (सा. क्रि. सु. मो.). तशेंच कांय उतरांनी सुरवातेक /वि/ येता तेन्ना ते साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी ई जाता. देखीक [विंचू] (प्र. कों.) [इंचू] (सा. क्रि. सु. गा. मो.), [विखार] (प्र. कों.) [इकार] (सा. क्रि. सु. गा. मो.). प्रमाण कोंकणींत /व/ हो अर्द स्वर ज्या उतरांनी घोळटा थंय ताचे सुवातेर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत स्वरांचे सदळपण जाता. (Lenition) देखीक -

प्र. कों.

सा. क्रि. सु. गा. मो.

वा

आ

विं

इं

वि

इ

/व/ व्यंजन उतराच्या फुडल्या थरार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळना. पूण उतराच्या मदल्या आनी निमाणें थरार मात तो घोळटा.

देखीक - उतराचे मदीं व व्यंजन घोळपी उतरां [आवोय!], [पावोय], [सोवाय] आनी उतराचे निमाणें व व्यंजन घोळपी उतरां [घाव], [सौव], [च्याव], [पियाव].

- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी कांय व्यंजनांचें एकीकरण (Assimilation) जाता. देखीक - [चडलो] (प्र. कों.) [चोळ्ळो] (सा. क्रि. सु. गा. मो.)
- प्रमाण कोंकणींत जंय ख हें व्यंजन आसता ताचें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /ह/ जाता. (ख > ह) देखीक [खार] (प्र.कों) [हार] (सा.क्रि.सु.गा.मो.), [खिळो] (प्र.कों.) [हिळो] (सा.क्रि.सु.गा.मो.), [खंय] (प्र.कों) [हूंय] (सा.क्रि.सु.गा.मो.),
- /त/ आनी /र/ ह्या व्यंजनांचें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी ताळवीकरण जाता. देखीक [वात] (प्र. कों.) [आत्य] (सा. क्रि. सु. गा. मो.). कातर (प्र. कों.) कातोय्य (सा. क्रि. सु. गा. मो.). तशेंच प्रमाण कोंकणींत जंय ताळवीकरण जाता तें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळना. देखीक च्या (प्र.कों.) चाव (सा.क्रि.सु.गा.मो.).
- प्रमाण कोंकणींत उतराचे फुडें जंय /ण/ मूर्धन्य नाकर्यें व्यंजन येता थंय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /न/ घोश दांतयें नाकर्यें व्यंजन घोळटा. देखीक [णव] (प्र. कों.) [नॉव] (सा. क्रि. सु. गा. मो.), [णवद] (प्र. कों.) [नोवोद] (सा. क्रि. सु. गा. मो.). कांय कडेन णॉय/णोय अशेंय म्हणटात.

- प्रमाण कोंकणींत ज्या उतरांत /ळ/ हें व्यंजन येता तें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /ड/ जावन घोळटा. देखीक [लाळ] (प्र. कों.) [लाड] (सा. क्रि. सु. गा. मो.), [खेळ] (प्र. कों.) [हेड] (सा. क्रि. सु. गा. मो.), [केळें] (प्र. कों.) [केडें] (सा. क्रि. सु. गा. मो.).
- प्रमाण कोंकणींत उतराचे फुडें /ट/ अघोश मूर्धन्य स्पोटी व्यंजन येता थंय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /त/ अघोश दांतयें स्पोटी व्यंजन घोळटा. देखीक [टांकी] (प्र. कों.) [तांकी] (सा. क्रि. सु. गा. मो.), [टोंकी] (प्र. कों.) [तोंकी] (सा. क्रि. सु. गा. मो.). उतराचे निमाणें मात तशेंच उरता. देखीक [ताट], [पाट], [वाट]. ह्या मोडयांनी उश्या उतरांनी उतराचे सुरवेक /ट/ आसल्यार मात तो तसोच उरता. देखीक [टाय], [टायर].
- प्रमाण कोंकणींत उतराचे फुडें जंय /ड/ हें घोश मूर्धन्य स्पोटी व्यंजन घोळटा थंय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /द/ घोश दांतयें स्पोटी व्यंजन घोळटा. देखीक [डाळींब] (प्र. कों.) [दाळींब] (सा. क्रि. सु. गा. मो.), [डबो] (प्र. कों.) [दोंबो] (सा. क्रि. सु. गा. मो.). पूण साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी जीं उतरां उश्यां घेतल्यांत त्या उतरांचे फुडें /ड/ घोश मूर्धन्य स्पोटी व्यंजन घोळटा जाल्यार ताचो उच्चार /ड/ जाता. देखीक [डाकू], [ड्राफ्ट].
(वयलीं दोनूय मूर्धन्य व्यंजनां दांतयीं व्यंजनां जातात.)
- प्रमाण कोंकणींत /ड/ आनी /ळ/ हीं वेगळीं स्वनीमां. देखीक [पाळ] आनी [पाड]. पूण साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत /ड/ आनी /ळ/ हांचे भितर मेकळ्या बदलाचें (free variations) नातें आसा. असल्या उतरांचो अर्थ संदर्भा प्रमाण काडूंक येता.
- प्रमाण कोंकणींत जोडाक्षरांचें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी सोंपेपण जाता.

Prothesis (उतराचे सुरवातेक) - देखीक स्कूल (प्र. कों.) इस्कॉल (सा. क्रि. सु. गा. मो.), स्टूल (प्र. कों.) इस्टूल (सा. क्रि. सु. गा. मो.).

Epenthesis (उतराचे मदीं) देखीक - वर्स (प्र. कों.) ऑरॉस (सा. क्रि. सु. गा. मो.).

8.4.2. दोनूय मोडयांतल्या स्वनीमां भितरलीं वेगळेपणां

- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत उतराचे मदीं /ँ/ हो फुडलो, उणो-उकतो स्वर घोळटा थंय साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत तो /ऑ/ फाटलो, उणो-उकतो जाता. देखीक [लांबॅलॅ] (सा. क्रि. सु. मो.) [लांबॉलॅ] (सा. क्रि. गा. मो.).
- /ल/ हें व्यंजन साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळटा खरें पूण उतराचे सुरवातेक /ल/ व्यंजन येता जाल्यार त्या व्यंजनाचे सुवातेर साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत /न/ व्यंजन घोळटा. देखीक [लुगॉट] (सा. क्रि. सु. मो.) [नुगॉट] (सा. क्रि. गा. मो.), [लुगार] (सा. क्रि. सु. मो.) [नुगार] (सा. क्रि. गा. मो.). असल्या पददतीचो जो बदल साश्टी गावड्यां भितर घोळटा ताका मेकळो बदल अशें म्हणटात. हो बदल साश्टी गावड्यां भितर सगळ्याच उतरांनी घोळना. देखीक [लांब] हें उतर साश्टी गावड्यां भितर लांब अशेंच घोळटा तें [नांब] जायना.
- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत कांय उतरांत जोडाक्षर लागना थंय साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत जोडाक्षर जाता. देखीक दोनकाँ (सा. क्रि. सु. मो.) दुक्काँ (सा. क्रि. गा. मो.).
- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत उतराचे मदीं /व/ व्यंजन घोळटा जाल्यार तें साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत गळून पडटा. देखीक - [पावस] (सा. क्रि. सु. मो.) [पास] (सा. क्रि. गा. मो.) जाल्यार तें कांय उतरांनी दोनूय मोडयांनी तें तशेंच उरता देखीक आवय, पावोय.

- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत कांय उतरांचे मदीं /ग/ व्यंजन येता जाल्यार साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत तें /न्य/ अशें घोळटा. तशेंच फुडल्या स्वरा वयलो अनुस्वर गळून पडटा. देखीक [इंगा] (सा. क्रि. सु. मो.) [इन्यां] (सा. क्रि. गा. मो.), [तिंगा] (सा. क्रि. सु. मो.) [तिन्यां] (सा. क्रि. गा. मो.).
- प्रमाण कोंकणीतलें /-पाक/ कूस साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत /च्या/ हें कूस उतराचे निमाणें मेळटा. पूण /-च्या/ हें कूस साश्टी सुदीर मोडयेंत उतराचे निमाणें घोळना. देखीक [पिच्या] (सा. क्रि. गा. मो.) [पिवपा] (सा. क्रि. सु. मो.), [हाच्या] (सा. क्रि. गा. मो.) [हावपा] (सा. क्रि. सु. मो.).

8.5. पद-विचार : साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांचीं खाशेलपणां

8.5.1. प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतलीं वेगळेपणां

- /कान्न/ ह्या प्रमाण कोंकणी भाशेंतल्या प्रत्ययाचे सुवातेर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी जोडाक्षर गळून पडटा आनी /न/ लागता. देखीक भाटकान्न (प्र. कों.) [बाटकान] (सा. क्रि. सु. गा. मो.).
- प्रमाण कोंकणीतलें /अप/ हें पूर्व प्रत्यय ज्या नामांक लागता, त्या नामांक साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत /ऑक/ अशें घोळटा. देखीक - [अपमान] (प्र. को.) [ऑकमान] (सा. क्रि. सु. गा. मो.).
- [हांव] हें प्रमाण कोंकणींत घोळपी सर्वनाम जें साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [आंव] अशें घोळटा.
- प्रमाण कोंकणींत घोळपी सर्वनाम [तुवें] साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत [तुयें] अशें घोळटा. फकत ह्याच सर्वनामांत साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी प्रमाण कोंकणींत घोळपी /व/ व्यंजन ह्या दोनूय मोडयांनी /य/ जावन घोळटा.

- प्रमाण कोंकणीत [सावन] हें उतर अपादान कारक म्हूण घोळटा. सर्वनामाच्या तिनूय लिंगांनी हें मेळटा. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत तें [साँ] ह्या रुपान घोळटा. देखीक म्हजे सावन (प्र. कों.) मुज्यासाँ (सा. क्रि. सु. गा. मो.).
- प्रमाण कोंकणीत संबंदी कारकांत ताचो, ताची असलीं जीं सर्वनामां घोळटात तांचे सुवातेर साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी तुगॅलाँ, तुगेली हीं सर्वनामांचीं रुपां घोळटात.
- दोट्टी सर्वनामां भितर प्रमाण कोंकणीत पयलो पुरूश, दुसरो पुरूश आनी तिसरो पुरूशा भितर [हांव ती], [तूं ती] आनी [ती ती] अशीं घोळटात. ताच्या जाग्यार साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत [आंव तें], [तूं तें] आनी [तें तें] अशीं घोळटात.
- प्रमाण कोंकणीत घोळपी [आंबट] ह्या विशेशणाचें पुरुशलिंगी एकवचन रूप आनी भोववचनी रूप [आंबट] अशेंच घोळटा. पूण साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंत एकवचन [आमटॅलाँ] आनी भोववचनांत [आमटॅलें] अशें घोळटा.
- प्रमाण कोंकणीत कांय इ कारान सोंपपी एकवचनी स्त्रीलिंगी उतरांचें भोववचन जातना उतराच्या स्वरांची लांबाय जायना. देखीक - [शिंपी] (प्र. कों., ए. व.) [शिंपयो] (प्र. कों. भो.व.) पूण साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडींत मात तें जाता. [शिंपी] (सा. क्रि. सु. गा. मो., ए. व.) [शिंप्यो] (सा. क्रि. सु. गा. मो., भो. व.).
- प्रमाण कोंकणीत न्हयकारी क्रियापदाच्या वर्तमान काळाच्या भोववचनांत /नात/ कूस लागता थंय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी /नाय/ कूस लागता. तशेंच भूतकाळांत पेंवनाशिल्लो (ए.व.) , पेंवनाशिल्ले

(भो.व) जाता थंय साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी [पाँवाँकना] (ए.व) आनी [पाँवाँकनाय] (भो.व) अशें जाता.

8.5.2. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मेळपी पद-विचाराचीं वेगळेपणां

- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत [कितें] हें प्रस्नार्थक सर्वनाम घोळटा तें साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत [किदें] अशें घोळटा. हेर कांय समाजीक बोलयांनीय हें मेळटा.
- कांय गुणविशेशणां मदीं दोनूय मोडयांनी कांय वेगळेपणां दिसतात जीं दोनूय मोडी एका मेका पासून वेगळ्यो म्हणपाचें सिद्द करता. देखीक [तांबडो] हें गुणविशेशण साश्टी क्रिस्तांव मोडयेंत [तांबडेंलो] अशें घोळटा जाल्यार साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत तें [तामडेंलो] अशें घोळटा.
- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत ज्या क्रियापदांक /आ/, /काय/, /वपा/ कूस लागता, थंय साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयेंत /च्या/ कूस लागता. देखीक - [पिवपा] (सा. क्रि. सु. मो.) [पिच्या] (सा. क्रि. गा. मो.).
- साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या क्रियापदांत चड वेगळेपणां मेळनात. पूण साश्टीचे सुदीर [दिवपा], [जेवपा] असले तरेचीं क्रियापदां वापरतात, थंय गावडी समाज [दिवुंक] वा [दिच्या], [जेवुंक] वा [जेच्या] अशीं वापरतात.
- संभानार्थ क्रियापदांत, साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडीं भितर फरक दिसता. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर [पाँवाँन] हें क्रियापद साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडीत [पाँउंन] अशें घोळटा. तशेंच प्रमाण कोंकणींत हेंच क्रियापद [पेंवन] अशें जाता. हाचे वयल्यान ह्यो तिनूय वेगळ्यो मोडी म्हणपाचें जाणवता.

8.6. साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतलें मौखीक साहित्य

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मौखीक साहित्याची परंपरा खूब व्हड आसा. देखून अभ्यासा खातीर घेतिल्ल्या दोनूय मोडयांचो स्वनीम विचाराचे आनी पद-विचाराचो फरक सोडलो जाल्यार मौखीक साहित्याच्या मळार कांय वेगळेपण दिसना. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडी एकामेकाक लागीं आसात.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी वाक्प्रचारांची उतरावळ ही लोकांनी तयार केल्ली उतरावळ. कांय उतरां आवाजाचेर आदारून आसात. देखीक *कुट्ट करप*, *काँट करप* आदी. मनशाचे हावभाव पळोवन ही उतरावळ लोकांनी तयार करून वाक्प्रचार घडयल्यात. कांय वाक्प्रचार तुळा करून जाल्यार कांय वाक्प्रचार प्रक्रियेचेर आदारून तयार केल्यात. *कुफुसांव*, *कुमसार* आदी सारकीं उतरां पोर्तुगेज भाशेचो प्रभाव साश्टीच्या वाक्प्रचारांचेर पडलो म्हणपाचें सिद्द करता.

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांतल्या मौखीक साहित्याचें आनीक एक खाशेलपण म्हणल्यार पारखणीं. जें कितें पारखून सांगतात तीं पारखणीं ह्या अर्थान हें उतर ह्या दोनूय मोडयांनी घोळटा. प्रमाण कोंकणींत मात पारखण्यां खातीर हुमाणीं हें उतर घोळटा. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्यो दोनूय मोडी काव्यात्मक भास वापरपी मोडी. पारखणी विचारतना केल्लीं वाक्यां साद्या काव्यांत वाक्य घडोवन वा काव्यात्मक प्रस्न करून घडयल्लीं मेळटात. देखीक - *तांबडों गूच काँबाँ, कांट्यांत उबाँ.* - (सादें वाक्य), *एक ओस्त, जाँ काँण कोता तँक ती उजार जायना, जाँ काँण गँता तँकाय बी ती उजार जायना, जाँ काँण उजार कोता तँक ती चोयच्या मँळना. कित् तें सांगाय?* - (काव्यात्मक प्रस्न).

साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी मेळपी खेळाच्या गितांनी हेर भारतीय भासांच्या प्रभावान तयार केल्ली उतरावळ मेळटा. देखीक *रिक्षावाला*,

ऑरेंजवाला आदी. तशेंच पोर्तुगेजींतल्यान आयिल्लीं उतरां ह्या खेळाच्या गितांनी दिसतात. देखीक मेज, बेज आदीं.

उच्चारांचे नदरेन दोनूय मोडयांनी आशिल्लो फरक लोक-काणयांच्या माध्यमांतल्यान जाणवता. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर मोडयेंत उतरांच्या सोंपत्या थरार /उ/-कार आनी /इ/-कार लागना थंय साश्टी क्रिस्तांव गावडी मोडयांनी लागता. देखीक-त्यो सुनो कॉण्ण उदाँ आडूँ ऑस मुळ्या ऑसनाय आहल्लोल्यो हूंय. (सा. क्रि. सु. मो) त्यो सुनो कॉण्णु उदाँकु आडूँ ऑस मुळ्या ऑसनाय आहल्लोल्यो हूंय. (सा. क्रि. गा. मो.)

शिशू भास शैली जावन आसा मोडयांचें एक खाशेलपण. ल्हान भुरग्यां कडेन उलोवपाक तयार केल्ली उतरावळ हे मोडयेंत घोळपी नादांची वळख घडयता. कांय उतरां तेच तेच नाद दोन फावटी वापरून तयार जाल्यांत. जाल्यार दोन वेगळे नाद तयार करून नवीं उतरां घडल्यांत. तशेंच कांय उतरां आवाजाचेर आदारिल्लीं आसात. साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयांनी घोळपी शिशू भास शैली ही ल्हान भुरग्याक दोनूय मोडयांनी घोळपी नाद शिकोवपाचो पयलो पांवडो आसा.

साश्टी भुरग्यां भितर घोळपी चाळोवपाक वापरांत आशिल्ली पाचारपी उतरावळ ही आपले अशे वेगळेच खाशेले व्याकरणीक नेम घेवन येता. कांय उतरां जीं अलिंगांतूच वापरपाक जाय आशिल्लीं तीं पुरुशलिंगांत आनी स्त्रीलिंगांतूय वापरतात. तशेंच मनशाक चाळोवपाक झाडाचीं, जनावरांचीं नांवां, नुस्त्यांचीं नांवां, फळांच्या नांवांचो उपेग केल्लो मेळटा. दोनूय मोडयांनी खुबशे नाद गळून पडटात जाल्यार खुबश्या उतरांनी कांय नाद जुळटात. हें प्रमाण कोंकणी आनी साश्टी क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी मोडयेंतलें आनीक एक खाशेलपण आसा. साश्टी बोली ही कोंकणीची एक वेगळी मोडी म्हणपाचें सिद्द करता.

8.7. साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांतली वेवसायीक उतरावळ

प्रकरण सातांत, परंपरीक वेवसायांच्या खाशेलपणाची वळख जाल्या. साश्टी वाठारांतले दोन मुखेल वेवसाय म्हणल्यार, एक शेती वेवसाय आनी दुसरो नुस्तेंमारी वेवसाय. हे वेवसाय लोकजिणे कडेन जोडिल्ले आसात. ह्या प्रकरणांत ह्या वेवसायांतली खाशेली सुदीर आनी गावडी मोडयेंतली वेवसायीक उतरावळ आसपावता. एके बोलयेची आनी तिचे मोडयेची गोडसाण ताचे परंपरेंतल्यान आयिल्ले वेवसायीक उतरावळी भितर आसता.

खंयचेय मोडयेंतलें एक खाशेलपण म्हणल्यार तातूंत मेळपी वेवसायीक उतरावळ. वेवसाय हो मनशाचे परंपरेचो घटक आसा. म्हणटकच मनशान आपले संपर्काचे गरजेक लागून आपल्या वेवसायांक नांवां दिल्लीं आसात. जशें काम वा जाचें काम ताका ते ते तरेचें नांव. शेतांत काम करपी शेतकार जाता, नुस्त्याचो वेवसाय करपी नुस्तेकार जाता. खरें म्हणल्यार गोंयच्या मनशाचे परंपरेंतले दोन मुखेल वेवसाय म्हणल्यार शेती आनी नुस्तेंमारी वेवसाय. कश्ट कर पोट भर असो कोंकणींत एक वाक्प्रचार आसा. जाचो अर्थ असो 'मनशाक आपल्या पोटाची भूक मारतलो जाल्यार ताणें पयली कश्ट करचें पडटले आनी उपरांतूच ताचें पोट भरतलें.

ह्या परंपरीक वेवसायांतल्यान साश्टी बोलयेंतल्यान परंपरीक उतरावळूय जल्माक आयली. साश्टी बोलयेचें खाशेलपण, तिचे उतरावळींतल्यान दिसता. कांय उतरावळ खाशेली उतरावळ आसा. देखीक *मूस (सा. बो.) मानस (प्र. कों.), मांड (सा. बो.) कुणगी (प्र. कों.)* बी.

हे उतरावळीच्या आदारान साश्टी सुदीर आनी गावडी मोडयेचें दर्शन जाता. गोंयचे परंपरेंत कितलेशेच परंपरीक वेवसाय आसात. तातूंत शेती आनी नुस्तेंमारी हे दोनूच वेवसाय घेवपा फाटल्यान एक कारण आसा तें म्हणल्यार, साश्टी वाठाराचो

खोलायेन अभ्यास केल्यार तातूंत शेती वेवसाय आनी नुस्तेंमारी वेवसाय हे चड प्रमाणांत लोकां मदीं घोळटा. हे दोनूय वेवसाय मनीस-जिणेक जोडिल्ले आसात. क्रिस्तांव सुदीर आनी गावडी ह्यो जाती ह्या दोनूय वेवसायांत बेस-बरे तरेन रिगिल्ल्यो आसात. दुसरें म्हत्वाचें कारण म्हणल्यार साश्टी वाठारांतलो न्हंयचे देगेवेलो सुदीर आनी गावडी लोक ह्या नुस्तेंमारी वेवसायांत जाल्यार भितरल्या वाठारांत शेत रोवपी सुदीर लोक मेळटा. साश्टी वाठारांतल्या सुदीर आनी गावडी कोंकणी मोडयांनी ह्या दोनूय वेवसायांच्या उतरावळीच्या संदर्भांत अभ्यास करतना, ह्या मोडयांची गिरेस्तकाय दिश्टी पडटा.

हे दोनूय वेवसाय कोंकण भुंयेवयले पोरणे वेवसाय आसात. आयज आधुनीक काळार हे वेवसाय शेणून वचपाक लागल्यात म्हणपाचें दिसता. वेवसायां बरोबर कोंकणीची खाशेली गिरेस्तकाय, वेवसायीक उतरावळूय ना जावन गेल्या.

पयलींच्या काळार बोलयो तयार जावपाक एक म्हत्वाचें कारण आशिल्लें तें म्हणल्यार लोकांचो एकामेका कडेन संपर्क जायनासलो. संपर्क न जावपा फाटलें कारण म्हणल्यार गोंयांतल्यो न्हंयो. न्हंयांचेर पूल बांदूंक नाशिल्ल्यान संपर्क उणो जातालो. देखून दोन बोलयांतलें दिवप-घेवप तितलें जाय नासलें.

न्हंयांचेर पूल आयले ते पोर्तुगेज काळारूच. पूण ह्या काळारूय न्हंयांचेर पूल बांदून सुद्धां दोन बोलयो लागीं येवचे बदला पयसूच उरल्यो. कारण पोर्तुगेजांनी चड काळ राज्य चलयलें तें पोरण्या काबिजादींत. म्हणटकच पोरण्या काबिजादींतल्या आनी नव्या काबिजादींतल्या लोकांचो खूब उण्या प्रमाणान संपर्क आयलो. ह्या पोरण्या काबिजादींतूच आनीक एक गजाल घडली ती म्हणल्यार बारदेस आनी साश्टी दोनूय वाठारांचेर दोन वेगळ्या मिशनरी पंथांन वावर केल्लो.

आनीक एक म्हत्वाची गजाल म्हणल्यार इन्क्विजीशन. इन्क्विजीशनाक लागून कोंकणी लोक गोंय सोडून वचपाक लागले. पुराय इतिहासाचो नियाळ केलो जाल्यार

कोंकणी लोकांचो एकामेका कडेन संपर्क तुटलो देखून बोलयो आनी मोडी इतल्यो वेगळ्यो जावपाक पावल्यो म्हणपाचें कळटा. धर्म आनी जाती गोंयकारांचे संस्कृतायेचो म्हत्वाचो घटक जाल्ल्यान गोंयकारां मदीं आपल्या धर्माची आनी जातीची प्रतिश्ठा व्हड दिसपाक लागली. देखून लोकांचो एक-दुसऱ्या कडेन संपर्क सादपाची नदर बदल्ली. ताका लागून वयल्या समाजाचो लोक सकयल्या समाजाच्या लोकां कडेन खूब उण्या प्रमाणान संपर्क करपाक लागलो. तातूंत भाशेचें दिवप घेवप उणें जालें आनी समाजीक बोलयो धर्म आनी जातीं मदीं वेगळेपणां निर्माण जावपाक लागल्यो.

शिक्षणाचें माध्यम आयज कोंकणीच्या बोलयां भितरलो आनी मोडीं भितरलो फरक उणो करपाक लागलां. कोंकणी भाशेचें प्रमाण रूप म्हूण अंत्रुजी बोली फुडें आसा. ही बोली शिक्षणाच्या रुपान गोंयच्या प्रत्येक गांवां गांवांनी पावल्यो देखून आयज बोलयांचो आनी मोडयांचो फरक उणो जाला. साश्टी बोलयेंतल्या सुदीर आनी गावडी मोडयांचो फरक फकत अनुपचारीक उलोवपांत आनी अशिक्षीत लोकां भितरूच उरला. शिक्षणाच्या प्रसाराचो साश्टीकारांचेर एक वायट परिणामूय जाला. तो म्हणल्यार आयज साश्टीकारां आपल्या कोंकणी बोलये आनी मोडये पासून पयस वचून इंग्लिशीक आपली भास म्हण मानपाक लागल्यांत. आयज डायग्लॉसीया एक नवीन रूप आपणावपाक लागल्या. एका काळार कोंकणी भास क्रिस्तांव धर्मान सांबाळ्ळी. सोळाव्या सतराव्या शेंकड्यांत लोकांक क्रिस्ती धर्माची शिकवण दिवपाक कोंकणी भास फुलयली. आयज धर्मीक शिकवण शिकोवपाक इगर्जानी इंग्लिशीचोय वापर करतात. हाचो परिणाम साश्टी क्रिस्तांव कोंकणी कडच्यान पयस वचत आसा. तातूंतल्यान लोकसाहित्य आनी खाशेली उतरावळ ना जावपाक पावल्यो.

8.8. कांय निरिक्षणां

- ❖ एका काळार कोंकणी फकत गोंयचीच न्हय तर मध्य कोंकण वाठारांतली भास आशिल्ली.

- ❖ हे भाशेच्या बोलयांचो विकास तेराव्या शेंकड्या पासून जावपाक लागलो.
- ❖ सोळाव्या-सतराव्या शेंकड्यांत मिशनरींनी केल्ल्या वावराच्या आदारान साश्टी बोली कोंकणीचें प्रमाणीकरणाचें रूप थरताली.
- ❖ कोंकणी बोलयांचो अभ्यास करूंक, आनी भुगोलीक नदरेंतल्यान तिच्यो शिमो थारावंक, गोंयचो भुगोल आनी इतिहास हांचो वांगडाच विचार करचो पडटा.
- ❖ साश्टीच्या सुदीर आनी गावडी समाजांत पोर्तुगेज काळार साश्टी बोली तिगयली म्हूण आयज साश्टी बोलयेचें अस्तित्व दिसता.
- ❖ साश्टी सुदीर आनी गावडी बोलयेंतलीं खाशेलीं उतरां परंपरीक साहित्यांतल्यान आनी परंपरीक वेवसायांतल्यान जिवीं उरल्यांत.
- ❖ साश्टी बोलयेंतलें मौखीक साहित्य आनी पारंपरीक वेवसाय ना जावपाक पावल्यात. तशेंच बोलयेंतली उतरावळूय ना जावपाक पावल्या.

संदर्भ

कोंकणी

1. आल्मैद, मातेव आनी नायक, प्रताप. भासविज्ञान परिभाशीक उतरावळ - इंग्लेज- कोंकणी आनी कोंकणी - इंग्लेज. पणजी गोंय: तॉमास स्टीवन्स कोंकणी केंद्र, 1994.
2. कुळकर्णी, सु. बा. कोंकणी भाशा प्रकृती आनी परंपरा. पणजी - गोंय : गोवा कोंकणी अकादेमी. 2013.
3. केणी, चंद्रकांत (Translated). भारतीय समाज. नवी दिल्ली: नॅशनल बुक ट्रस्ट, 1999
4. गोमीश, ऑल्विनु. कोंकणी सरस्पतिचो इतिहास - एक सुपुल्लो नियाळ. चांदर गोंय : कोंकणी सरस्पत प्रकाशन, 1989.
5. गोमीश, ऑल्विनु. सोळाव्या शेंकड्या आदलें कोंकणी रामायण (ed.). ताळगांव - गोंय : गोंय विद्यापीठ, 1996.
6. देसाय, श्रीपाद. कोंकणी शब्गकोश आनी कोंकणी भाशेची कुळकथा, कोथरुड पुणे : सौन्दर्यलहरी प्रकाशन, 1990.
7. नायक, जयंती. लोकबिंब. पणजी गोंय : गोवा कोंकणी अकादेमी, 1998.
8. नायक, जयंती. आमोणें एक लोकजीण. पणजी गोंय : गोवा कोंकणी अकादेमी, 1993
9. नायक, प्रताप. सोळाव्या शेंकड्यांतलें कोंकणी महाभारत : आदि पर्व. पणजी गोंय: तॉमास स्टीवन्स कोंकणी केंद्र, 1990.
10. पेरेइर, जुजे. कोंकणी मंदाकिनी. पणजी गोंय: गोवा कोंकणी अकादेमी, 1996.
11. पेरेइर, जुजे. कोंकणी भग्ति गीतां. पणजी गोंय: गोवा कोंकणी अकादेमी, 2004.

12. पै, एम्. माधव. कोंकणी (तद्भव) संस्कृत शब्दकोश (प्राकृत, कोंकणी संक्षिप्त व्याकरण सहित). बंटवाल कर्नाटक : बस्ती प्रकाशन, 2006.
13. बोरकार, सुरेश ज. कोंकणी व्याकरण. मडगांव गोंय: कोंकणी भाशा मंडळ, 2012.
14. बोरकार, सुरेश. कोंकणीच्यो बोलयो : शिक्षणाच्या आनी साहित्याच्या संदर्भांत. मडगांव - गोंय : जाग प्रकाशन. वर्स 36 : आंक 4 : जाने. - एप्रील, 2010. (लेख पान 28).
15. मोरायस, पावल. कोंकणी चळवळ. मंगळूर: कोंकणी केंद्र, 2003.
16. वाज, डेनिस. कुडतरीचीं शेतां : उतरावळ. जाग, प्रकाशन. वर्स 36, आंक 8. 2009. (पान 23 – 25).
17. वालावलीकार, शांताराम वर्दे (सं.), समग्र शणै गोंयबाब (खंड 1), फोंडें गोंय: गोवा कोंकणी अकादेमी, 2003.
18. वेरेंकार, श्याम, सरदेसाय माधवी, म्हाळशी कमलाकार. कोंकणी भास, साहित्य आनी संस्कृताय. कोंकणी भाशा मंडळ : मडगांव - गोंय, 2003.
19. शणै, बस्ति पुंडळीक. कर्नाटकांत उलोवचे कोंकणी शब्द संग्रह. बंटवाल कर्नाटक : बस्ति प्रकाशन, 2002.
20. सरदेसाय, माधवी. भासाभास. प्रियोळ, गोंय: जाग प्रकाशन, 1993.
21. सरदेसाय, माधवी. मंथन. मडगांव गोंय : जाग प्रकाशन, 2012.
22. सरदेसाय माधवी. जाग (वर्स 35 : आंक 8 : जुलय, 2011) लेख - कोंकणो - एक सोद. मडगांव - गोंय. (सं.)
23. सरदेसाय माधवी. कोंकणी नादशास्त्र : एक वळख. जाग 22, 1995
24. सरदेसाय माधवी. कोंकणी इतिहास आनी भुगोल - एक मंथन. जाग 35, आंक 3. 2008. (पान 6 – 10).

25. सरदेसाय, मनोहरराय. इंग्लीश - कोंकणी शब्दकोश. पणजी गोंय : गोवा कोंकणी अकादेमी, 2003.
26. सोंदे, नागेश. कोंकणी भाशेचो इतिहास. मुंबय : वसंतीक प्रकाशन, 1981.
27. De Souza, Moren. Saxtticheo Igorzo. Old Goa : Borea Jezuchi Bazilika, 2005

हिन्दी

1. शुक्ला, कमल. भाषा - विज्ञान. दिल्ली: बिशन चन्द एण्ड सन्स, 1995.

इंग्लीश

1. Almeida, Matthew, S. J. A Description of Konkani. Panaji – Goa : Thomas Stephens Konkani Kendr, 1989.
2. Alvares, Claude. Fish Curry and Rice, Mapusa - Goa: The Goa Foundation. 2002
3. Apte, Vaman S. The student's English – Sanskrit Dictionary (16th ed.). Delhi : Motilal Banarsidass Publications Private Limited, 2009.
4. Apte, Vaman S. The student's Sanskrit – English Dictionary (13th ed.). Delhi : Motilal Banarsidass Publications Private Limited, 2011.
5. Asher, A. E. (ed.). The Encyclopedia of Language and Linguistics (10 Vols.). Oxford: Pergamon Press, 1994.
6. Bakshi, S. R. Social & Cultural History of India (vol. 1). Delhi – India: Vista International Publishing House, 2007.
7. Borkar Suresh J., Thali Mukesh P., Ghanekar Damodar K. Konkani English Illustrated Dictionary. Panaji Goa : Rajhauns Vitaran, 2003.
8. Borkar Suresh J. (trs.). Dalgado on Konkani. Margao – Goa: Asmitai Pratishthan, 2008.
9. Chambers, J. K. & Trudgill, Peter. Dialectology. New York: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1980.
10. Chavan, V. P. The Konkani and the Konkani language. New Delhi: Asian Educational Service, 1995.

11. Chatterji, Suniti K. Indo-Aryan & Hindi. Calcutta India: Firma K.L. Mukhopandhyay, 1960.
12. Da Cunha, Gerson J. The Konkani Language and Literature. New Delhi: Asian Educational Services, 1991.
13. Dalgado, Sebastiao R. Portuguese Vocables in Asiatic Languages (Trsl. Anthony Xavier Soares). Lisbon : the Academy of Science, 1913.
14. Dhume, Anant R. S. The Cultural History of Goa – From 10000 B.C. – 1352 A.D. Panaji, Goa: Ramkrishna Anant Dhume, 1986.
15. Downes, William. Language and Society (ed. 2). Cambridge University Press, 1998.
16. Fernando, Stephen. Salcete Konkani – A Descriptive Study of a Christian Dialect of Goa. Poona: Deccan College Centre of Advance Study in Linguistics, 1972.
17. Ghatage, A. M. A survey of Marathi Dialects – VIII Gawdi. Bombay : The Maharashtra State Board. 1972.
18. Ghatage, A. M. Marathi Dialect Texts I Dialect of Cochin. Poona: Deccan College, 1971.
19. Gomes, O. J. Old Konkani Language And Literature – The Portugues Role (ed.1). Chandor : Konkani Sorospot Prakashan. 1999.
20. Gomes, O. J. Konkani Manasgangotri : An Anthology of Early Konkani Literature. Chandor : Konkani Sorospot Prakashan. 2000.
21. Gune, V. T (ed.). Gazetteer of the Union Territory Goa, Damam and Diu (part 1). Panaji Goa: Director of Archives & Archaeology and Execuctive Editor and Member Secretary, Gazetteer Department, Government of the Union Territory of Goa, Daman and Diu, 2009.
22. Hudson, R. A. Sociolinguistics (ed. 2). New Delhi : Cambridge University Press, 1996.
23. Janardhan, Pandharinath B. A Higher Konkani Gramme. Madras, 1991
24. Kamala, K. Language and Linguistics – An Introduction. New Delhi: Ane Books Pvt. Ltd., 2011.
25. Kamat, Pratima, Farar Far : Local Resistance to Colonial Hegemony in Goa (1510-1912). Panaji : Institute Menezes Braganza, 1999.
26. Katre, S. M., The Formation of Konkani. Pune : Deccan College, 1966.
27. Keni, Chandrakant. The Saraswats. Goa: V. M. Salgaoncar Foundation, 2008.

28. Kurzon, Dennis. Where East looks West. Multilingual Matters, 2003.
29. L., Suneetha Bai. Historical Background of the Konkani Language with Special Reference to its Relationship with Sanskrit and Prakrit – Phonological Study. Kuthapady, Thammanam, Kochi: Sukrtindra Oriental Research Institue, 2012.
30. Leon & Bloomfield. An Introduction to the study of Language. New York: Henry Holt & Company, 1914.
31. Lyons, John. Introduction to Theoretical Linguistics. New York: Cambridge at the University Press, 1968.
32. Maffei, Angelus F. X. A Konkani Grammar. New Delhi: Asian Educational Services, 1986
33. Mallaya, N. Purushothama. Selected Seminar Papers/ writings on Konkani Language, Literature & Culture 1954 – 1997. Kochi: Konkani Bhasha Prachar Sabha, 1997.
34. Miranda, Rocky V. “Caste, Religions And Dialect Differentiation in the Konkani Area.” IJSL. 16 (1978) : 77 – 91.
35. Miranda, Rocky V. Synchronic and Historical Phonology of Six Konkani Dialects.(Ph.d). Cornell University. 1971
36. Miranda, Rocky V. The Old Konkani Bharata. Mysore – Karnataka : Central Institute of Indian Languages. 2011.
37. Mitragotri, V. R. Socio cultural history of Goa – from Bhojas to Vijayanagar. Panaji Goa: Institute Menezes Braganza, 1999.
38. Muller, F. Max. Science of Language. Chicago: The Open Court Publishing Company, 1895.
39. Pei, Mario. The Story of Language (Revi. ed). J.B. Lippincott Company, 1965.
40. Pereira, Jose. Konkani : A Language – A History of the Konkani Marathi Controversy. Dharwar: Karnantak University, 1971.
41. Pereira, Jose. Literary Konkani – A brief History. Panaji Goa: Goa Konkani Akademi. 1992.
42. Pereira, A. B. de Braganza. Ethnography of Goa, Daman And Diu. (Trs. Maria Aurora Couto). New Delhi – India : Penuin Group, 2008.
43. Phalgaonkar, Rohit R. Article – Names of Goan Villages – VI, Panaji Goa : The Navhind Times. 14th may 2012.

44. Priolkar, Anant K., The Goa Inquisition. Panaji Goa: Rajhauns Vitaran. 1961.
45. Rao, R. K., A Brief History of the Konkani Language, The Konkani Language: Historical And Linguistic Perspectives, eds. V. Nithyanantha Bhat & L. Suneetha Bai, Kochi : Sukrtindra Oriental Research Institute, 2004.
46. Rivara, Cunha J. H. An Historical Essay on the Konkani Language, trs. by. Theophilus Lobo, Vasco da Gama : V. M. Salaoncar Foundation. 2006.
47. Robins, R. H. General Linguistics – An Introductory Survey. Margao Goa: V. M. Salgaonkar Foundation, 2006.
48. Saldanha, Joseph L. The Christian Puranna. Borar Mangalore: Simon Alvares ESO, 1907.
49. Sardesai, Manohar Rai. A History of Konkani Literature. New Delhi: Sahitya Akademi, 2000.
50. Saussure, F. de. Course in General Linguistics. London Nw: Gerald Duckworth & Co. Ltd., 1983 (trans. Harry Roy).
51. Stephens, Thomas. Arte da Lingoa Canarim, Margao Goa: Cinnamon Teal, 2012.
52. Stephens, Thomas. Doutrina Cristãem Lingua Concani, 2nd facsimile ed. By Mariano Saldanha. Lisbon : Agencia Geral das Colonias, 1945.
53. Subramonian, V. I., Nair P. Somasekharan, Nair B. Gopinathan. Seminar on Dialectology : Papers and Discussions. Kerala : Dravidian Linguistic Association Department of Linguistics, University of Kerala, 1973.
54. Verma, S. K. & Krishnaswamy, N. Modern Linguistics – An Introduction (6th ed.). New Delhi: Oxford University Press, 2011.
55. Varija, N. Descriptive Study of Kudubi Dialect – Spoken by Kudubi community of Uttara Kannada, Udupi and Dakshina Kannada District. Shakti Nagar Mangaluru: Konkani Bhas Ani Sanskriti Prathistan, 2015.
56. Wardhaugh, Ronald. Introduction to Sociolinguistics (5th ed.). Malden – USA: Blackwell Publishing Ltd., 2006

परिशिष्ट - I

वाक्प्रचार

सा. क्रि. सु. मो.	सां. क्रि. गा. मो.	अर्थ
कुट्ट कोरॉप	कुट्ट कोच्या	सोरो पियेवप
काँपटॅल मारॉप	काँपा माच्या	सोरो पियेवप
साँड फोडॉप	साँड फोडच्या	तोंडार थापटां मारप
मांगार कोरॉप	मांगारु कोच्या	चोळोवप
राँवण्याक पडॉप	राँवण्याक पडच्या	एकाच जाग्यार वरांचीं वरां बसून रावप
फोलगा मारॉप	फोलगां माच्या	फकाणां मारप
कुंकुरुमँत कोरॉप	कुंकुरुमँत कोच्या	नकरे करप
काँन्ना जावॉप	काँन्ना जाच्या	दुर्येत जावप
सुक्यार उडॉवॉप	सुक्यार उडोयच्या	खावपाक पियेवपाक कांय दिवप ना
आबुजपाँण कोरॉप	आबुजपाँण कोच्या	मस्तेपणां करप
आबालां कोरॉप	आबालां कोच्या	नकरे करप.
माँदान साद गालॉप	माँदान साद गालच्या	चड मस्ती मारप.
पिकासांव जावॉप	पिकासांव जाच्या	बेजार जावप

परिशिष्ठ - II

पारखणीं

1. तांबडो गूच कौबो कांट्यां उबो - ऑनोस (सा. क्रि. सु. मो.)
तामडे गूच कौबो कांट्यांतु उबो - ऑनोस (सा. क्रि. गा. मो.)
2. गाय धांवता, दूध आंवता - दुदसागर (सा. क्रि. सु. मो.)
गाय दांवता, दूद आंवता - दुदसागर (सा. क्रि. गा. मो.)
3. चुन्या घॉरा ढॅर ना - तांतॅ (सा. क्रि. सु. मो.)
चुन्या घॉरा ढॅर ना - तांतॅ (सा. क्रि. गा. मो.)
4. रेंद्रा बायल तीन पाटी राण कित्या? - एक पाटी, साँकाळी रेंदेर सूर काडपा ओयता तॅदाँ, दुसर पाटी देनप्रां रेंदेर नाल्ल पाडपा ओयता तॅदाँ आनी तिसर पाटी सांजॅ रेंदेर सूर काडपा ओयता तॅदाँ. (सा. क्रि. सु. मो.)
रेंद्रागे बायल तीन पाटी राण कित्या? - एक पाटी, साँकाळी रेंदेर सूर काडूँ ओयत तॅदाँ, दुसर पाटी देनप्रां रेंदेर नाल्लु पाडूँ ओयत तॅदाँ आनी तिसर पाटी सांजे रेंदेर सूर काडपा ओयत तॅदाँ (सा. क्रि. गा. मो.)
5. दाकलॉ आसताँना आंगा गाता आनी ऑळ्ळॉ जातोच आंगा गायना - काँडॉ. (सा. क्रि. सु. मो.)
दाकलॉ आहा तेदाँ आंगा गाता आनी ऑळ्ळॉ जातोच आंगा गायना - काँडॉ (सा. क्रि. गा. मो.)
6. ँँक घॉर. ओ घॉरा मुळ्या ओ मुण्णा आनी देरार माल्या देर काण्णा - शिंवतोर (सा. क्रि. सु. मो.)
ँँक घॉर. ओ घॉरा मुळ्यारी ओ मुण्णा आनी देरार माल्या देर काण्णा - शिंवतोर (सा. क्रि. गा. मो.)
7. एक बायलेगे साडी नॅसाँन काबार जायना - राँस्तो (सा. क्रि. सु. मो.)

- एक बायलेगे साडी नॅसॉन काबारू जायना - रॉस्तो (सा. क्रि. गा. मो.)
8. इल इल्लँ चिचुबाय, बाज बाजून तोंडा लाय - इडी (सा. क्रि. सु. मो.)
इल इल्लँ चिचुबाय, बाज बाजून तोंडा लाय - इडी (सा. क्रि. गा. मो.)
9. आरे ओल्डूया, पाक पिसळ्या, आड भायर उडोया, मास हाया - नाल्ल (सा. क्रि. सु. मो.)
आरे ओल्डूया. पाक पिसुळ्या, आड बायर उडोया, मास हाया - नाल्ल (सा. क्रि. गा. मो.)
10. उठ उठॉन आख्खँ घॉर बोंवता आनी कोणशा बोसता - सान्य (सा. क्रि. सु. मो.)
उट उटॉनु आख्खँ घॉर बोंवता आनी कोणश्याकु बोसता - सान्य (सा. क्रि. गा. मो.)

परिशिष्ठ - III

खेळांतलीं आनी हेर बाल गितां

1 रिक्षावाला रिक्षावाला (सा. क्रि. सु. मो.)

रिक्षावाला रिक्षावाला हूंय वोयता?

मोडगों.

मोडगों ओसपाक कितू कितले पोयशे घेता?

पोन्नास रूपया.

धा, वीस, तीस, चाळीस, पोन्नास

(पोन्नासवो भुरगो सुट्टा)

- इस्परान्सा डायस, वेटणें, कुडतरी, साश्टी गोंय

2. ऑरेंजवाला आयला (सा. क्रि. सु. मो.)

ऑरेंजवाला आयला,

तिक्टी मारून गेला,

एक, दोन, तीन.

- इस्परान्सा डायस, वेटणें, कुडतरी, साश्टी गोंय

3. टमाटाची बी (सा. क्रि. सु. मो.)

टमाटाची बी

उकडून दी.

म्हाका नाका

तुका नाका

तुज्या घोवाक

हाडून दी.

- इस्परान्सा डायस, वेटणें, कुडतरी, साश्टी गोंय

4. मात मात तिरयो

मात मात तिरयो

मीठ घालून चीरयो

कोणाक जाय आंबो कोणाक जाय लिंबो?

- इस्परान्सा डायस, वेटणें, कुडतरी, साश्टी गोंय

5. म्हातरे म्हातारे

- म्हातरे म्हातारे कितें सोदीता?

- सूय.

- सूय कित्याकू?

- पोती शिवपाक.

- पोती कित्याक

- पोयशे घालपाक

- पोयशे कित्याक

- गाय घेवपाक

- गाय कित्याक

- दुद काडपाक

- दूद कित्याक

- पिवपाक

- दूदा फावटी मूत पी

- रिता व्हाज, वेटणें, कुडतरी, साश्टी - गोंय

6. आपटी डोपटी

आपटी डोपटी, हावचें पान
घाल गो बेबी, म्होजें नांव
आ पो जिंगा पो
कारा मेरी पो.

7. तामरे तीन पानां

तामरे तीन पानां
मेजार फुलां
आमचो कीर येतोलॉ
फुलांक बेज दिवून ओयतोलॉ.

- रिता व्हाज, वेटणें, कुडतरी, साश्टी - गोंय

8. नागडॉ पॅटारॉ

नागडॉ पॅटारॉ,
शेतां गॅलॉलॉ,
शेतकारागें मूत पीन,
घॉर येयलॉलॉ.

- रिता व्हाज, वेटणें, कुडतरी, साश्टी - गोंय

9. उठ गो नाच गो सुंगटा (सा. क्रि. गा. मो.)

उठ गो नाच गो सुंगटा

कायलींतु गायल्या काँगरँलॉ जाता

कोड्येंतु गायल्यार तामडे जाता

उठ गो नाच गो सुंगटा. (सा. क्रि. गा. मो.)

- लईजमारी फुर्तादो, मुशेवाडो, कुडतरी, साश्टी गोंय

-

10. बाँक मुगँले (सा. क्रि. सु. मो.)

ताँळ सुकाँलें

बाँक मुगँले बाबुडें जालें

मांणकां उदोळ गो

बाँक्या मुगँल्या मांणीक मेट्टाँलें.

- इस्परान्सा डायस, वेटणें, कुडतरी, साश्टी गोंय

11. नाच गो बुलू (सा. कि. गा. मो.)

नाच गो बुलू

कायलीकाँडें

बाबान बाँज बाजल्याय

रान्नीकाँडें.

- लईजमारी फुर्तादो, मुशेवाडो, कुडतरी, साश्टी गोंय